

Täysistunto

Keskiviikko 4.12.2024 klo 14.01—1.10

Täysistunto alkoi klo 14.01. Täysistunto päättyi 5.12.2024 klo 01.10.

Puhetta johtivat puhemies Jussi Halla-aho (14.01—16.00 ja 20.00—21.59), ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko (16.00—18.00 ja 21.59—23.57) ja toinen varapuhemies Tarja Filatov (18.00—20.00 ja 23.57—1.10).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ilmastolain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 151/2024 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 8/2024 vp

Toinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Keskustelu asiasta päättyi 2.12.2024 pidetyssä täysistunnossa.

Keskustelussa edustaja Petri Honkonen on edustaja Pinja Perholehdon kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylätään.

Lisäksi keskustelussa edustaja Petri Honkonen on edustaja Markku Siposen kannattamana tehnyt vastalauseen 2 mukaisen lausumaehdotuksen. — Selonteko ruotsiksi.

Tulkki esitti selonteon ruotsiksi.

Selonteko hyväksyttiin.

Lakiehdotuksen hyväksyminen ”jaa”, hylkääminen ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 103, ei 79; poissa 17 (äänestys 1).

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 151/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi.

Puhemies Jussi Halla-aho: Lopuksi on päätettävä keskustelussa tehdystä lausumaehdotuksesta.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Mietintö ”jaa”, Petri Honkosen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 102, ei 78; poissa 19 (äänestys 2). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Asian käsittely päättyi.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain ja lääkelain muuttamisesta sekä sairausvakuutuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen 2 momentin kumoamisesta

Hallituksen esitys HE 129/2024 vp

Valiokunnan mietintö StVM 18/2024 vp

Toinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Keskustelu asiasta päättyi 2.12.2024 pidetyssä täysistunnossa.

Keskustelussa edustaja Hanna-Leena Mattila on edustaja Markku Siposen kannattamana tehnyt vastalauseen 2 mukaisen lausumaehdotuksen. — Selonteko ruotsiksi.

Tulkki esitti selonteon ruotsiksi.

Selonteko hyväksyttiin.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 129/2024 vp sisältyvät 1.—3. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi.

Puhemies Jussi Halla-aho: Lopuksi on päätettävä keskustelussa tehdystä lausumaehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, Hanna-Leena Mattilan ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 103, ei 79; poissa 17 (äänestys 3). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvät lausumaehdotukset. Asian käsittely päättyi.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle työttömyysturvalain ja työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 4 ja 8 §:n muuttamiseksi

Hallituksen esitys HE 135/2024 vp

Valiokunnan mietintö StVM 19/2024 vp

Toinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Keskustelu asiasta päättyi 2.12.2024 pidetyssä täysistunnossa.

Keskustelussa edustaja Aino-Kaisa Pekonen on edustaja Lauri Lylyn kannattamana ehdottanut, että lakiehdotukset hylätään. — Selonteko ruotsiksi.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Tulkki esitti selonteon ruotsiksi.

Selonteko hyväksyttiin.

Hyväksyminen ”jaa”, hylkääminen ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 122, ei 58; poissa 19 (äänestys 4).

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 135/2024 vp sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ajoneuvoverolain 11 §:n ja liitteen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 107/2024 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 22/2024 vp

Toinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Keskustelu asiasta päättyi 2.12.2024 pidetyssä täysistunnossa.

Keskustelussa edustaja Timo Furuholm on edustaja Krista Mikkosen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylätään. Lisäksi keskustelussa edustaja Hanna-Leena Mattila on edustaja Hanna Räsäsen kannattamana tehnyt vastalauseen 2 mukaiset kaksi lausumaehdotusta. — Selonteko ruotsiksi.

Tulkki esitti selonteon ruotsiksi.

Selonteko hyväksyttiin.

Lakiehdotuksen hyväksyminen ”jaa”, hylkääminen ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 162, ei 19; poissa 18 (äänestys 5).

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 107/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi.

Puhemies Jussi Halla-aho: Lopuksi on päätettävä keskustelussa tehdyistä lausumaehdotuksista.

Mietintö ”jaa”, Hanna-Leena Mattilan ehdotus 1 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 113, ei 70; poissa 16 (äänestys 6). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Hanna-Leena Mattilan ehdotus 2 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 154, ei 29; poissa 16 (äänestys 7). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Asian käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lukiolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 159/2024 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 8/2024 vp

Pöytäkirjan liite Lausumaehdotus 29.11.2024 Liite 6A

Toinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Keskustelu asiasta päättyi 29.11.2024 pidetyssä täysistunnossa.

Keskustelussa edustaja Hanna Kosonen on edustaja Markku Siposen kannattamana tehnyt lausumaehdotuksen, joka on monistettuna jaettu edustajille. (Pöytäkirjan liite 6A) — Selonteko ruotsiksi.

Tulkki esitti selonteon ruotsiksi.

Selonteko hyväksyttiin.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 159/2024 vp sisältyvät 1.—4. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi.

Puhemies Jussi Halla-aho: Lopuksi on päätettävä keskustelussa tehdystä lausumaehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, Hanna Kososen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 145, ei 38; poissa 16 (äänestys 8). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvän lausumaehdotuksen.

Asian käsittely päättyi.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ajoneuvoverolain 11 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 144/2024 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 23/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 23/2024 vp. Yleiskeskustelu asiasta päättyi 2.12.2024 pidetyssä täysistunnossa.

Yleiskeskustelussa edustaja Joona Räsänen on edustaja Pia Viitasen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hyväksytään vastalauseen mukaisena. — Selonteko ruotsiksi.

Tulkki esitti selonteon ruotsiksi.

Selonteko hyväksyttiin.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

11 §

Mietintö ”jaa”, Joona Räsänen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 141, ei 41; poissa 17 (äänestys 9). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 144/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain, ympäristönsuojelulain ja vesilain 3 ja 11 luvun muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 175/2024 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 11/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 11/2024 vp. Yleiskeskustelu asiasta päättyi 2.12.2024 pidetyssä täysistunnossa.

Yleiskeskustelussa edustaja Krista Mikkonen on edustaja Mai Kivelän kannattamana ehdottanut, että lakiehdotukset hyväksytään vastalauseen 3 mukaisena. — Selonteko ruotsiksi.

Tulkki esitti selonteon ruotsiksi.

Selonteko hyväksyttiin.

1. lakiehdotus

20 c §

Mietintö ”jaa”, Krista Mikkosen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 104, ei 60, tyhjiä 19; poissa 16 (äänestys 10). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

24 §

Mietintö ”jaa”, Krista Mikkosen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 103, ei 60, tyhjiä 19; poissa 17 (äänestys 11). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

25 §

Mietintö ”jaa”, Krista Mikkonen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 104, ei 60, tyhjiä 19; poissa 16 (äänestys 12). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 175/2024 vp sisältyvien 1.—3. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 103/2024 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 10/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 10/2024 vp. Yleiskeskustelu asiasta päättyi 3.12.2024 pidetyssä täysistunnossa.

Yleiskeskustelussa edustaja Marko Asell on edustaja Mai Kivelän kannattamana ehdotanut, että lakiehdotus hyväksytään vastalauseen mukaisena. — Selonteko ruotsiksi.

Tulkki esitti selonteon ruotsiksi.

Selonteko hyväksyttiin.

32 §:n 1 ja 2 momentti

Mietintö ”jaa”, Marko Asellin ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 122, ei 60; poissa 17 (äänestys 13). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

86 §:n 3 momentti

Mietintö ”jaa”, Marko Asellin ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 123, ei 60; poissa 16 (äänestys 14). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Siirtymäsäännös

Mietintö ”jaa”, Marko Asellin ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 123, ei 60; poissa 16 (äänestys 15). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 103/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 70/2024 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 23/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 23/2024 vp. Yleiskeskustelu asiasta päättyi 3.12.2024 pidetyssä täysistunnossa.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Yleiskeskustelussa edustaja Hanna Räsänen on edustaja Markku Siposen kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otetaan vastalauseeseen 2 sisältyvä lakiehdotus. — Selonteko ruotsiksi.

Tulkki esitti selonteon ruotsiksi.

Selonteko hyväksyttiin.

Mietintö ”jaa”, Hanna Räsänen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 102, ei 79; poissa 18 (äänestys 16). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 70/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi uusiutuvien polttoaineiden käytön edistämisestä liikenteessä annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 121/2024 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 19/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 19/2024 vp. Yleiskeskustelu asiasta päättyi 2.12.2024 pidetyssä täysistunnossa.

Yleiskeskustelussa edustaja Timo Mehtälä on edustaja Petri Honkosen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotukset hyväksytään vastalauseen 1 mukaisena, ja edustaja Lotta Hamari on edustaja Oras Tynkkysen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotukset hyväksytään vastalauseen 2 mukaisena. — Selonteko ruotsiksi.

Tulkki esitti selonteon ruotsiksi.

Selonteko hyväksyttiin.

1. lakiehdotus

5 §

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensin äänestetään edustaja Timo Mehtälän ehdotuksesta edustaja Lotta Hamarin ehdotusta vastaan ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Äänestysjärjestys hyväksyttiin.

1) Lotta Hamarin ehdotus ”jaa”, Timo Mehtälän ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 163, ei 19, tyhjiä 1; poissa 16 (äänestys 17). Tässä äänestyksessä voitti Lotta Hamarin ehdotus.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

2) Mietintö ”jaa”, Lotta Hamarin ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 105, ei 77; poissa 17 (äänestys 18). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

5 m §

Äänestys 19 mitätöitiin.

Mietintö ”jaa”, Timo Mehtälän ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 162, ei 20; poissa 17 (äänestys 20). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

11 a §

Mietintö ”jaa”, Lotta Hamarin ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 123, ei 57; poissa 19 (äänestys 21). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 121/2024 vp sisältyvien 1.—4. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Eduskunta hyväksyi valiokunnan mietinnössä ehdotetun uuden, 5. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansaneläkelain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 128/2024 vp

Valiokunnan mietintö StVM 24/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 24/2024 vp. Yleiskeskustelu ja asian käsittely keskeytettiin 3.12.2024 pidetyssä täysistunnossa.

Yleiskeskustelussa edustaja Ilmari Nurminen on edustaja Aino-Kaisa Pekosen kannattamana ehdottanut, että asia lähetetään suureen valiokuntaan. — Selonteko ruotsiksi.

Tulkki esitti selonteon ruotsiksi.

Selonteko hyväksyttiin.

Asian ensimmäisen käsittelyn jatkaminen sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön pohjalta ”jaa”, Ilmari Nurmisen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 123, ei 57; poissa 19 (äänestys 22). Eduskunta päätti jatkaa asian ensimmäistä käsittelyä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön pohjalta.

Yleiskeskustelu ja asian käsittely keskeytettiin.

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaupparekisterilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 193/2024 vp

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-
tien jälkeen. — Ministeri Satonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.26 Työministeri Arto Satonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! [Hälinää — Puhemies koputtaa] Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kaupparekisterilakia. Lakiin eh-
dotetaan lisättäväksi säännökset Patentti- ja rekisterihallituksen toimivallasta, joka koskee
selvitystilaan tai kaupparekisteristä poistettavaksi määrätyn osakeyhtiön, osuuskunnan,
asunto-osakeyhtiön tai keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön selvitystilan lopettamista tai pa-
lauttamista kaupparekisteriin. Säännöksiä sovellettaisiin sellaiseen edellä tarkoitettuun il-
moitusvelvolliseen, joka on määrätty selvitystilaan tai poistettu kaupparekisteristä sen lai-
minlyötyä kaupparekisteriin liittyvän ilmoitusvelvollisuutensa.

Lainsäädännön taustalla on se, että alkusyksystä alkoi nousta esiin tilanteita, joissa ai-
van toimivia yrityksiä poistettiin kaupparekisteristä ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnin
vuoksi. Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti on saattanut johtua esimerkiksi inhimillisestä
erehdyksestä tai tahattomasta virheestä, jonka seuraamus on kuitenkin ollut kohtuuton.
Vaikka tiedot olisi toimitettu myöhemmin, ei lainsäädäntö ole mahdollistanut Patentti- ja
rekisterihallitusta palauttamaan yritystä takaisin kaupparekisteriin. Tämä on käytännössä
tehnyt yritystoiminnan mahdottomaksi.

Tällä lakimuutoksella korjataan nykyllä lainsäädännön kohtuuttomuudet. Jatkossa PRH:lla
olisi mahdollisuus palauttaa yritys takaisin kaupparekisteriin, kun laissa säädetty edelly-
tykset täyttyvät. Ilmoitusvelvollisen olisi haettava määräajassa selvitystilan lopettamista
tai palauttamista kaupparekisteriin Patentti- ja rekisterihallitukselta. Edellytyksenä hake-
muksen hyväksymiselle olisi, että ilmoitusvelvollinen korjaisi selvitystilaan määräämisen
tai rekisteristä poistamisen perusteena olleen laiminlyönnin sekä rekisteritiedoissa olevat
muut virheet ja puutteet, rekisteriviranomaisen ilmoitusvelvolliselle määräämät lainvoi-
maiset maksut olisi suoritettu, ilmoitusvelvollinen ei olisi purkautunut eikä sen omaisuutta
olisi jaettu eikä selvitystilan lopettamiselle tai ilmoitusvelvollisen rekisteriin palauttami-
selle olisi muutakaan lainsäädännöstä johtuvaa estettä. Hakemus tulisi tehdä vuoden ku-
luessa selvitystilaan määräämistä tai rekisteristä poistamista koskevasta päätöksestä. Jos il-
moitusvelvollinen olisi määrätty laiminlyönnin perusteella selvitystilaan tai poistettavaksi
rekisteristä ennen kuin on kulunut yli viisi vuotta siitä, kun ilmoitusvelvollisen selvitystila
on edellisen kerran määrätty lopetettavaksi tai ilmoitusvelvollinen on palautettu rekiste-
riin, hakemusta ei hyväksyttäisi.

Lakia sovellettaisiin ilmoitusvelvolliseen, joka on määrätty selvitystilaan tai poistettu
kaupparekisteristä 1. päivänä tammikuuta 2023 tai sen jälkeen. Vuoden määräaika hake-
muksen tekemiseen laskettaisiin lain voimaantulosta, jos päätös selvitystilaan määräämi-
sestä tai rekisteristä poistamisesta on tehty sitä ennen. Kaupparekisterilain voimaantulos-
äännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että rekisteritietojen ajantasaisuuden tarkistamis-
ta koskevaa säännöstä alettaisiin soveltaa vuoden 26 sijaan vasta vuonna 2027. Laki on tar-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

koitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään 1. päivänä maaliskuuta 2025. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Zyskowicz, olkaa hyvä.

14.29 **Ben Zyskowicz kok:** Arvoisa herra puhemies! Haluan kiittää ministeri Satosta, joka muutenkin tekee erinomaista työtä, ja koko hallitusta siitä, että tähän ilmeiseen kohtuuttomuuteen, ilmeiseen epäkohtaan, joka yksittäistapauksen kautta tuli ilmi ja tietoomme, on nopeassa aikataulussa aikaansaatu korjaus lakiin. Me kaikki luemme lähes viikoittain mediasta juttuja, jotka saavat meidät pyörittelemään päätämme, että voiko todellakin laki olla sellainen, että tällainen seuraus, tällainen kohtuuton seuraus, tällainen älytön seuraus, on laista johtunut. Ja kun me pyörittelemme päätämme kansanedustajina ja kansalaisina, niin äärettömän harvoin tapahtuu niin, että tällaisen ilmeisen epäkohdan, ilmeisen kohtuuttomuuden korjaamiseen hallituksessa ja hallituksen alaisessa virkakunnassa ripeästi ryhdytään. Totta kai ymmärrän, että usein kohtuuttomiksi koettujen tilanteiden takana voi olla huomattavia taloudellisia syitä — emme voi kaikkia epäkohtia ja kohtuuttomuuksia korjata jo pelkästään sen vuoksi, että niihin liittyisivät huomattavat kustannukset, jos korjauksiin lähdetäisiin — mutta usein näemme tällaisia järjestömyyksiä, joissa on vaikea kuvitella mitään taloudellisia esteitä tilanteen korjaamiselle tai mitään muitakaan perusteluja esteitä tilanteen korjaamiselle, ja kuitenkin äärimmäisen harvoin tartutaan ministerin toimesta tai hallinnon toimesta saman tien asiaan ja korjataan ongelma.

Minun pitää sanoa, että vaikka olen ollut täällä talossa hyvin pitkään, monien mielestä jo liiankin pitkään, niin en kyllä muista, mikä olisi ollut edellinen vastaava tilanne, jossa jonkin yksittäistapauksen kautta, joka mediassa kerrotaan, olisi havaittu, että tässä on selvä ongelma laissa, ja lähdetty näin ripeästi lakia korjaamaan. Voisin luetella vaikka kuinka monta sellaista asiaa, jotka itse olen havainnut, että miksi tuo on noin, miksei sitä korjata, mutta mitään korjaustarvetta ei missään varsinaisesti ole nähty — siis tarkoitan, että mikään hallitus ei ole ryhtynyt asiassa toimiin, mutta en nyt lähde luettelemaan, koska puheenvuorostani on vain noin kahdeksan sekuntia jäljellä enkä välitä tätä varten pyytää uutta, erilaista puheenvuoroa tai mennä pönttöön jatkamaan. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Puisto, olkaa hyvä.

14.32 **Sakari Puisto ps:** Arvoisa puhemies! Ministeri! Tämä on tarpeellinen laki, millä korjataan selvä epäkohta, ja tämä on meillä talousvaliokunnassa käsittelyssä. Toki tähän liittyy tiettyjä teknisiä asioita, mitä pitää vielä tarkastella, mutta tämä tuodaan voimaan pian siis valiokunnasta.

Mutta kysyisin hieman tähän liittyenkin, kun hallitusohjelmassa oli kirjaus siitä, että osakeyhtiön toiminnan lopettamista pyritään helpottamaan — siis siten, että se ei tapahdu esimerkiksi sen normaalin, aika hitaan, kalliinkin selvitysmenettelyn kautta tai sitten jonkun fuusion kautta, vaan se pyritään saamaan yksinkertaiseksi ja helpommaksi. Missä tämän kirjauksen osalta oikein mennään, mitä sille kuuluu?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Rasinkangas, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

14.33 Merja Rasinkangas ps: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan kaupparekisterilakiin lisättäväksi säännökset Patentti- ja rekisterihallituksen toimivallasta, joka koskee selvitystilaan tai kaupparekisteristä poistettavaksi määrätyn, esimerkiksi osakeyhtiön, selvitystilan lopettamista tai yrityksen palauttamista kaupparekisteriin.

Kaupparekisteri on julkinen rekisteri, johon merkitään yrityksiä ja yhteisöjä koskevia tietoja. Rekisterin tarkoituksena on yritysten ja yhteisöjen tietojen rekisteröinti ilmoituksen, hakemusten ja tiedonantojen perusteella. Näitä tietoja tarjotaan myös elinkeinoelämän, kansalaisten ja muun yhteiskunnan käyttöön. Koska kyseessä on julkinen rekisteri, jota myös viranomaiset käyttävät tehtävissään, on tärkeää, että kaupparekisterin tiedot ovat ajan tasalla. Useimpien yritysten on ilmoitettava tilinpäätöstietonsa kaupparekisteriin määräajassa, ja se on yrityksen lakisääteinen velvollisuus.

Myös yritysten välisessä business-to-business-kaupankäynnissä ajantasaisilla tilinpäätöstiedoilla on iso merkitys. Nehän kertovat muun muassa liikevaihdon volyyymista ja yrityksen kulurakenteesta, jotka voivat olla hyvinkin merkityksellisiä tietoja esimerkiksi tuotteita tai palveluita osamaksulla myyvälle yritykselle. Yrityksen maksukyvyllä on merkitystä siinä, millaisia ehtoja yritykselle tarjotaan. Yritysten on voitava luottaa siihen, että heidän kauppakumppaninsa tiedot on ilmoitettu kaupparekisteriin, ne ovat ajantasaiset ja antavat oikean kuvan yrityksen toiminnasta.

Kaupparekisteristä poistaminen liittyy siihen, että selvitystilaan on joutunut yrityksiä, jotka eivät ole toimittaneet näitä lakisääteisiä tilinpäätöstietojaan kaupparekisteriin ollenkaan. Osalla yrityksistä puutteet ovat olleet jopa vuosien ajalta. Liikekumppaneiden ja muiden yrityksen kanssa asioivien tahojen mahdollisuus peilata yrityksen luotettavuutta ja maksukykyä perustuu usein kaupparekisterissä oleviin tietoihin.

Minkä takia yritys sitten jättää nämä tiedot toimittamatta julkiseen kaupparekisteriin, jos aikoo kerran toimia jatkossakin? Joukossa on todennäköisesti ihan tahallista tilinpäätöstietojen piilottelua kilpailijoilta, tai yrityksen tiedoissa on muutoin jotain peiteltävää. Kaupparekisteri lähettää useita muistutuksia siitä, että tilinpäätöstiedot pitää toimittaa tai muutoin yritys asetetaan selvitystilaan ja tietyn ajan kuluessa poistetaan kaupparekisteristä.

Miksi yritykset eivät ole reagoineet näihin pyyntöihin ajoissa? Yhteiskunnan pitää pysyä luottamaan kaupparekisterissä oleviin tietoihin, koska niillä on myös oikeusvaikutuksia. Jokaisen yrityksen on syytä pitää tietonsa ajan tasalla siellä. Osa yrityksistä ei ole toimittanut tilinpäätöstietoja ajoissa, ja ne on poistettu kaupparekisteristä määräajan tultua täyteen. Vasta silloin nämä kaupparekisteristä poistetuksi joutuneet yritykset ymmärsivät, mitä tämä heidän liiketoiminnalleen merkitsee. Samalla Y-tunnuksella ja nimellä ei voi enää toimia. Osalla yrityksistä kaupparekisteristä poistaminen kävi varmasti vain siksi, että ei ymmärretty asian merkitystä tai oltiin siinä luulossa, että kirjanpitäjä tai tilitoimisto on hoitanut asian kuntoon.

Arvoisa puhemies! Suomen Yrittäjät kertoo, että he ovat saaneet jäseniltään yhteydenottoja, joissa toivotaan kaupparekisterilain muutosta. He katsovat, että olisi erittäin tärkeää saada ehdotettu muutos mahdollisimman nopeasti voimaan, jotta velvoitteensa hoitaneet ja toimivat mutta rekisteristä poistetut yritykset voisivat jatkaa toimintaansa normaalisti. Osa kaupparekisteristä poistetuista yrityksistä oli kuitenkin täysin toimivia ja useita henkilöitä työllistäviä yrityksiä, joten kaupparekisteristä poistaminen koitui heille kohtuuttoman suureksi taakaksi. Osa yrityksistä on toimittanut puuttuvat tilinpäätöstietonsa kaupparekisteriin jälkikäteen. Toiveena on lakimuutoksen pikainen läpimeno, jotta yritykset voisivat jat-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

kaa toimintaansa edelleen samalla Y-tunnuksella ja nimellä kuin ennenkin ilman ylimääräisiä kustannuksia. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Hamari, olkaa hyvä.

14.38 Lotta Hamari sd: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys kaupparekisterilain muutoksista tuo tarpeellisen parannuksen yritysrekisterin toimintaan. Esityksessä ehdotetaan mahdollisuutta palauttaa yritysrekisteriin, mikä on nykyisin puutteellisesti säänneltyä. Hakemuksen jättämiselle annetaan vuoden määräaika, ja se olisi mahdollista vain kerran, mikä on järkevä rajoitus.

Poistomenettelyjen osalta on tärkeää, että toimivien, rehellisten yritysten poistaminen rekisteristä vältetään. Viestintää tulisi parantaa yrityksiä kohti ja sähköistä asiointia tulisi parantaa, jotta rekistereistä poistoja ei tapahtuisi turhaan. Toistuvan laiminlyönnin tulisi kuitenkin estää palauttaminen.

On tärkeää myös, että yritysten purkamista helpotetaan ja selvitystilan lopettaminen mahdollistetaan sujuvammin, jotta tällainen turha rekisteristä poisto ei olisi helpompi tapa päästä yrityksestä eroon, kuten valiokunnan puheenjohtajakin tässä omassa puheenvuorossaan nosti esiin. Olisi tosiaan ministeriltä mukava kuulla, mitä tälle kuuluu.

Lainsäädäntömuutos on varmasti askel eteenpäin, mutta toteutuksessa on vielä tarkennettavaa, jotta käytännön ongelmat saadaan tehokkaasti ratkaistua.

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

14.39 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Edustaja Zyskowiec käytti tästä minusta oikein asiallisen ja hyvän puheenvuoron. Tämähän itse asiassa vastaa... Jos oikein muistan, niin nyt kesällä tuli tämän asian suhteen hallinto-oikeuden päätös, joka lopullisesti ratkaisi sen, että ei voinut palauttaa enää toimivaa yhtiötä kaupparekisteriin. Tilannehan osoittautui kohtuuttomaksi kokonaisarviointin kannalta. On erittäin hyvä, että hyvin nopeasti tällainen pieni täsmennys on saatu valmisteltua ja tuotua tänne eduskuntaan. On selvä — kuten edustaja Rasinkangaskin tuossa ainakin välillisesti, jos ei suoraan, totesi — että totta kai pitää tilinpäätöksen ilmoitusvelvollisuutta noudattaa, mutta näen, että kokonaisuutena tämä on erittäin hyvä esitys.

Siitäkin kyllä täytyy antaa hallitukselle ja työministeri Satoselle kiitokset, että näinkin nopeasti, kun tällainen tuli julkisuuteen ja tietoon yleisesti tämän hallinto-oikeuden päätöksen jälkeen, tämä saatiin tuotua. Olen muuten samaa mieltä siitä edustaja Zyskowiec'in kanssa, että tämä on aika harvinaista. Me paljon saadaan palautetta pienistä ongelmista, jotka saattavat olla tällaisia byrokratian kukkasia, joita lainsäädäntöön on jäänyt ja jotka lainsäätäjän tahdon mukaisia eivät ole kuitenkaan olleet. Mutta tuntuu välillä, että tämä eduskunta on semmoinen paikka, jossa on asioita, joita kaikki kannattavat, mutta ne eivät etene, ja sitten on asioita, joita kaikki vastustavat, ja ne etenevät kuitenkin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

14.40 Lauri Lyly sd: Arvoisa puhemies! Täällä on hyvin puhuttu siitä, miten tähän on reagoitu nopeasti, ja se on ollut tarpeellinen reagointi. Sinänsä tämä selkiyttää tilannetta,

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

joka on nyt sitten havaittu yksittäistapausten kautta. On hyvä, että tämäkin reagointi tehdään.

Minua on tässä ”selvitystila”-sanassa aina mietityttänyt sellainen kokonaisuus: Kun yritys laitetaan selvitystilaan, siinä on kaksi tapaa noin pääsääntöisesti. Toinen on, että mennään vapaaehtoisesti, ja toinen on sitten se, että konkurssin kautta mennään selvitystilaan. Jotenkin tämän selvitystilan yhteydessä olisi hyvä, jos ”selvitystila”-sanalla ympärillä olisi se, että tämä on vapaaehtoinen selvitystila, omistajat itse ovat halunneet selvittää ja lopettaa yritystoiminnan, ja sitten toinen, mikä tapahtuu, on se, että yritystoiminta ei enää kannata. Myöskin näitä polkuja jotenkin pitäisi avata vähän enemmän tässä lainsäädännössä, ja myös silloin, kun laitetaan ulos virallisiin ilmoituksiin, pitäisi näkyä, kummalla tavalla tämä yritys oikeasti loppuu. Olisi hyvä saada siitä jonkinlaista kokonaisnäkemyksiä. Kysynkin tätä ministeriltä nyt, kun hän on täällä paikalla. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Satonen, noin viisi minuuttia.

14.42 Työministeri Arto Satonen: Arvoisa herra puhemies! Kiitos tämän esityksen saamasta myönteisestä vastaanotosta. Tässä tosiaan kyse oli siitä, että kun nämä ongelmat kävivät ilmi, niin tartuttiin siihen ripeästi. Haluan myös kiittää meidän virkamieskuntaa, että tässä on poikkeuksellisen ripeästi toimittu, ja on hyvä, että asia on nyt tässä mallissa. Erittain hyvä oli myös kuulla, että talousvaliokunta on asian nopeasti viemässä eteenpäin.

Mitä tulee sitten tähän edustaja Puiston kysymykseen — taisi siihen viitata muutkin edustajat ja vähän myöskin edustaja Lylyn kysymykseen — niin täytyy sanoa, että siihen en ole paras henkilö vastaamaan, vaan nämä ovat oikeusministeriössä valmisteltavia asioita. Nämä asiat ovat sinänsä tärkeitä mutta tulevat sieltä sitten omassa aikataulussaan. Ymmärtääkseni siellä on työryhmätyö käynnissä, mutta tähän varmaan oikeusministeri voi sitten paremmin vastata.

Mutta on erittäin hyvä, että tämä asia saadaan nyt eteenpäin, koska on tosiaan tullut kohuttomia tilanteita, jotka tietysti eivät ole näitten yritysten eivätkä heidän työntekijöiden säkään edun mukaisia eivätkä myöskään koko kansantalouden edun mukaisia. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

14.43 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Tässä edustaja Lyly edellä otti esille tämän selvitystilan tai konkurssin. Täytyy sanoa, että tämä on vähän monimutkaisempi tilanne siinä mielessä, että voi olla niin, että haetaan vapaaehtoiseen selvitystilaan, ja sitten jos selvitysmies huomaa, että varat eivät riitäkään velkojen maksuun, niin pitää hakea konkurssiin. Eli nämä asiat voivat mennä vähän ristiin, mutta luulen, että tässä ei ole isoa ongelmaa.

Itse asiassa ajattelen niin, että meidän suomalaisessa kulttuurissa — ei ehkä enää mutta ehkä vuosikymmeniä — on ollut vähän semmoinen maine, että ajatellaan, että jos yritys menee konkurssiin, liiketoiminta ei kannata, että siinä olisi automaattisesti jotain väärää tai jopa rikollista — enkä tarkoita, että edustaja Lyly olisi tätä tarkoittanut missään nimessä — mutta meillä saattaa olla tällainen ajatusmalli ollut täällä yhteiskunnassa. Näinhän ei ole. Nimittäin monesti saattaa vain olla, että liiketoiminta ei kannata. Asiat on hoidettu mahdollisimman hyvin, mutta liiketoimintaan liittyy aina riski, ja sitten riski on realisoitunut ja ajaututaan tällaiseen tilanteeseen. Aika yleisesti on muuten puhuttu, että tämä poikkeaa

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

paljon vaikkapa amerikkalaisesta kulttuurista, jossa ei oikein arvostetakaan semmoista liikemiestä, joka ei ole vähintään kahta—kolmea konkurssia tehnyt. Enkä tarkoita sitä, että tavoitteena pitäisi olla se, mutta tavoitteen pitäisi olla se, että me ajattelemme niin, että liiketoimintaan liittyy riski ja meidän pitää rohkaista ihmisiä myös ottamaan riskejä, koska jos ei kukaan ota riskiä, ei tule meidän yhteiskuntaan myöskään onnistuneita yritystapauksia. Tämä on minusta tärkeää tässä huomata — päättökööt se yritystoiminta sitten muodollisesti vapaaehtoiseen selvitystilaan tai sitten konkurssiin, mutta siinä ei ole välttämättä mitään väärää.

Sitten voi olla tapauksia, joissa on jotain väärinkäytöksiä, ja on tärkeää, että ne selvitetään ja niistä sitten tulee asianmukaiset seuraamukset. Mutta oleellista on myös tilanteissa, joissa on toimittu oikein mutta liiketoiminta ei ole kannattanut, että me yhteiskunnassa annamme paitsi lainsäädännön toimesta myös tavallaan henkisesti ihmisille mahdollisuuden — fresh start eli uusi alku, eli voit aina lähteä uudestaan puhtaalta pöydältä yrittämään. Näitä tarinoita on muuten Suomessa hienoja, tuhansia ja taas tuhansia, joissa on ollut historiassa epäonnistumisia liiketoiminnassa ja sitten onkin saatu loistavia tarinoita, joissa yritykset työllistävät ja maksavat valtavasti veroja. Näinhän meidän pitää yhteiskuntaa kehittää.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Puisto, olkaa hyvä.

14.46 **Sakari Puisto ps:** Kiitos, puhemies! Edustaja Lohi puhui hyvin juuri asiasta. Ihan pienenä täydennyksenä ministerille haluaisin sanoa, että tämä laki on tietysti tuotu korjaamaan tätä epäkohtaa varsin pikaisesti, niin kuin kuuluukin, mutta varmaan kannattaa katsoa myös niitten yritysten profiilia jossain vaiheessa, että minkälaiset yritykset ovat tulleet poistetuiksi ja mistä syystä, että siitä voitaisiin oppia jatkoa ajatellen. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Koska meillä on vielä muutama minuutti käytämättä, annan puheenvuoron edustaja Kalevalle. — Olkaa hyvä.

14.47 **Atte Kaleva kok:** Kiitos, arvoisa puhemies! En halua pitkittää tätä keskustelua, mutta edustaja Lohen puheenvuoro oli minusta niin hyvä, että sitä kannattaa kyllä tässä kuulla hyvin tarkalla korvalla. Aivan niin kuin edustaja Lohi tässä totesi, Yhdysvalloissa-han ja monessa muussakin yhteiskunnassa suhtaudutaan yrittäjyyteen ja yrittämiseen positiivisemmin ja on tällainen ajatus, että jos henkilö ei ole kahta—kolmea konkurssia tehnyt, niin tällainen yrittäjä ei ole varsinainen yrittäjä vaan lottovoittaja. Hänelle on vain sattunut käymään hyvä tuuri.

Täytyy muistaa, että kun näitä konkursseja taikka tätä vapaaehtoista selvitystilaan haakeutumista tapahtuu, eli se yritys tai liikeidea ei olekaan vetänyt, niin siitä myös saadaan kokemusta, ja tämä yrittäjä saa siitä aivan arvokasta kokemusta, jota hän voi käyttää seuraavissa hankkeissaan. Näitähän meillä on paljon, siis erittäinkin menestyneitä yrityksiä, joissa nämä yrittäjät aikaisemmin ovat yrittänyt ja tehneet, mutta joistain syistä, ei aina heistä itsestäänkään riippuvista syistä, se vain ei ole kantanut.

Että kyllä tätä mentaliteettia, tämmöistä ajatusta, siihen yrittäjyyden kannustamiseen kaikin keinoin pitää kyllä tässä yhteiskunnassa olla lisää — muun muassa vaikka siitä, että sosiaaliturva... Ei nyt liity ihan tähän, mutta kun tämä yrittäjähän on meillä käytännössä sosiaalilainsuojaton, eli hän putoaa pois turvaverkosta, niin pitäisi jatkossa miettiä, että mi-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

ten saadaan helpotettua siirtymistä palkansaajasta yrittäjäksi ja taas takaisin palkansaajaksi. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain ja Eläketurvakeskuksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 194/2024 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 14. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-
tien jälkeen. — Ministeri Grahn-Laasonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.49 Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain ja Eläketurvakeskuksesta annetun lain muuttamisesta.

Esityksen tarkoituksena on ajantasaistaa ja lisätä työeläkevakuutusyhtiöiden hallinnon ja toimivan johdon pätevyys- ja kelpoisuusvaatimuksia ottaen huomioon vakuutusyhtiöitä koskevan sääntelyn kehitys ja toisaalta työeläkevakuutustoimintaa koskevat erityispiirteet. Esitys perustuu pätevyys- ja kokemusvaatimusten osalta osittain Finanssivalvonnan tekemään lainsäädäntöaloitteeseen.

Työeläkevakuutusyhtiöistä annettuun lakiin lisättäisiin työeläkevakuutusyhtiön hallintoneuvoston jäsenelle vaatimus hyvämaineisuudesta ja hallintoneuvostolle kollegiaalinen vaatimus työeläkevakuutustoiminnan asiantuntemuksesta. Lisäksi jäsenille lisättäisiin kollegiaalinen vaatimus muusta tehtävän hoitamisen vaatimasta ammatillisesta pätevyydestä ja kokemuksesta. Lisäksi hallintoneuvostoa ja hallitusta koskevia erityisiä kelpoisuusvaatimuksia muutettaisiin koskien sidonnaisuutta.

Esityksen mukaan työeläkevakuutusyhtiön hallituksen olisi määriteltävä yhtiön keskeiset toiminnot, ja keskeisistä toiminnoista vastaavilta henkilöiltä edellytettäisiin sekä työeläkevakuutustoiminnan asiantuntemusta että tehtävän vaatimaa ammatillista pätevyyttä ja kokemusta.

Työeläkevakuutusyhtiöllä olisi oltava riittävät menettelyt ja kirjalliset toimintaperiaatteet yhtiön toimitusjohtajan ja hallituksen jäsenten sekä keskeisistä toiminnoista vastaavien henkilöiden kelpoisuusvaatimusten täyttämisen varmistamiseksi. Yhtiön hallituksen olisi vuosittain arvioitava hallintojärjestelmää, kirjallisia toimintaperiaatteita ja jatkuvuussuunnitelmaa ja pidettävä ne ajantasaisina.

Lisäksi Eläketurvakeskuksesta annettuun lakiin lisättäisiin säännös Eläketurvakeskuk-
sen hallituksen jäsenen vahingonkorvausvastuusta vastaavantyypisesti, mitä vakuutus-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

alalla ja muun muassa Kelan osalta on säädetty. Muutos selkeyttäisi oikeustilaa ja laajentaisi vahingonkorvausvastuun koskemaan myös niitä vahinkoja, joita hallituksen jäsen tässä tehtävässään julkista valtaa käyttämättä aiheuttaisi Eläketurvakeskukselle.

Lakimuutosten on tarkoitus tulla pääosin voimaan 1.7.2025. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

14.51 Lauri Lyly sd: Arvoisa puhemies! Olen itse ollut eläkeyhtiön hallintoneuvostossa ja hallituksessa useita vuosia, ja sen takia tämä asia kiinnostaa. Voin sanoa, että tässä on sinänsä hyvään suuntaan viety näitä pätevyysvaatimuksia, ja kannatan sitä, että tätä viedään tähän suuntaan, koska on erittäin tärkeää, että eläkeyhtiön hallinnossa olevat henkilöt tietävät eläkejärjestelmästä. Sitten toinen asia, joka korostuu erityisesti siellä hallituksessa, on tämä sijoitusosaaminen. Näitä kollegiaalisia vastuuta näitten alojen osalta on hyvä tässä vahvistaa, ja ymmärrän tämän vaatimuksen tässä yhteydessä.

Onko niillä sillä hetkellä, kun valitaan, kaikki tämä valmius olemassa? Täällä on ollut, että ”hyvän työeläkevakuutustoiminnan asiantuntemuksen ja tehtävän vaatiman ammatillisen pätevyyden voi hankkia valinnan jälkeen kohtuullisessa ajassa”. Ja nyt tässä lakiesityksessä on tapahtunut pieni tekninen virhe, että johdon osalta tämä tilanne on mainittu siellä mutta sitten hallintoneuvoston ja hallituksen osalta ei ole. Olisikin hyvä, että tämä nyt sitten, kun lakia täällä käsitellään, tarkistettaisiin myöskin näiden osalta. Tämä ajatus on lain perustelutekstissä kyllä olemassa, mutta voisi olla, että tämä tekninen virhe pitäisi täällä tarkentaa. Valmistelussa se on ollut esillä, ja se on tässä mielessä nyt tarkennettava täällä sitten aikanaan, kun tämä valiokunnissa käsitellään. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Strandman, olkaa hyvä.

14.53 Jaana Strandman ps: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain ja Eläketurvakeskuksesta annetun lain muuttamisesta. Kyseessä on pitkälti tekninen esitys, jonka tavoitteena on ajantasaistaa ja lisätä työeläkevakuutusyhtiöiden hallinnon ja johdon pätevyys- ja kelpoisuusvaatimuksia. Esitys myös yhtenäistää sääntelyä muihin vakuutusyhtiöihin ja eläkesäätiöihin verrattuna.

Keskeiset muutokset tulevat työeläkevakuutusyhtiölakiin. Hallintoneuvoston jäseniä koskevat jatkossa lain mukaan hyvämaineisuusvaatimukset. Lisäksi kollegiaalinen vaatimus työeläkevakuutustoiminnan asiantuntemuksesta tulee olla hallintoneuvostossa. Hallituksen jäsenille tulee vaatimus ammatillisesta pätevyydestä ja kokemuksesta. Esityksessä tarkennetaan johdon erityisiä kelpoisuusvaatimuksia, kuten sidonnaisuussääntöjen lieventämistä. Merkittävänä muutoksena Eläketurvakeskuksesta annettuun lakiin on vahingonkorvausvastuun lisääminen hallituksen jäsenille.

Arvoisa puhemies! Esityksellä on tarkoitus kehittää hallintorakennetta. Hallituksen tehtävä on määritellä yhtiön keskeiset toiminnot ja vastuut niiden hoitamisesta. Kirjallisten toimintaperiaatteiden ylläpito johdon kelpoisuuden varmistamiseksi on myös merkittävä. Esityksellä tulee olemaan vaikutuksia työeläkevakuutusyhtiöiden toimintaan tehostaen hallintojärjestelmää ja riskienhallintaa sekä selkeyttäen valvontaa ja lisäten läpinäkyvyyttä. Taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa voidaan todeta, että kustannukset ovat kohtuulli-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

set suhteessa hyötyihin. Lakiesitys on tärkeä, ja sitä on viety erittäin hyvään suuntaan. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

14.55 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Tässä on hyvin tullut esille tämän lain sisältö, ja minusta tämä on ihan asiallinen esitys, joka tänne tuodaan. Pari huomiota:

Ensinnäkin vähän samat ajatukset kuin edustaja Lylyllä täällä tuosta mahdollisuudesta kohtuullisessa ajassa sen valinnan jälkeen tavallaan pätevytyä, tai mitä sanaa nyt käytetäänkin. Mielellään kuulisin ministerin arvion siitä, voisiko tämmöisen täsmennyksen täällä eduskuntakäsittelyssä tehdä, kun se on kuitenkin ollut tarkoitus tässä.

Toinen huomio koskee sitä kollegiaalista pätevyyttä, että hallintoneuvostolla pitää tavaltaan olla kollegiona tietty pätevyys ja tuntemus: on aina pikkuisen haastava kysymys alkaa arvioimaan sitä kollegiaalisesti. Ymmärrän, että varsinkin näissä hallituksissa — meillähän on eläkelainsäädäntö, jossa edellytetään hallitukselta tietynlaista pätevyyttä, siellä on lueteltu useamman tyyppistä pätevyyttä, ja minusta se on sinänsä hyvä — sitten pitäisi olla joku mekanismi, jolla sitten arvioidaan se pätevyys, ja tiedän, että osittain onkin. Mutta tämä oli lähinnä se kysymys.

Sitten yleisesti ottaen, nyt kun puhutaan tästä eläkejärjestelmästä, täytyy tähän loppuun vielä todeta, että hyvin mielenkiinnolla odotan nyt tammikuun loppua ja sitä, minkälaisia esityksiä tulee tähän meidän eläkejärjestelmän kehittämiseen molempien osalta: sekä sen osalta, miten me kestävyttä saadaan parannettua, että sitten sen osalta, tuleeko kenties tulevaisuutta ajatellen, kun maailma muuttuu, näitä automaattisia vakauttajia ja minkä sisältöisiä vakauttajia esitetään. Nämä menevät vähän yksityiskohtiin jo, mutta niin tai näin, tällä on iso merkitys tietenkin meidän järjestelmään ja, voi sanoa, koko julkisen talouden näkymiin, vaikkei niitä sosiaaliturvarahastoja ja eläkerahastoja enää suoraan lasketakaan siellä, kun katsotaan niitä eurooppalaisia sääntöjä.

Meillä on julkisessa taloudessa, voisi sanoa, kolme osa-aluetta: on valtiontalous, johon kuuluvat myös hyvinvointialueet, sitten on kuntatalous erikseen ja sitten on tämä eläkejärjestelmä ja sosiaaliturvarahastot. Kun valtiontalous on nyt erittäin huonolla hapella ja kuntatalous on siirtymässä heikompaan suuntaan mutta eläkejärjestelmä kuitenkin edelleen erittäin kestävä, niin on tärkeää, että pidämme kiinni sen kestävydestä, joka on hyvässä kunnossa, emmekä anna sen mennä huonoon kuntoon. Ja sen takia tämä työskentely, joka on taustalla tuolla, on tärkeää. Eli jos joku on rempallaan, niin ei laiteta kaikkia rempalleen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

14.58 Lauri Lyly sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Lohi tuossa innoitti vähän ottamaan toisen puheenvuoron.

Täytyy sanoa, että tämä on tosi tärkeä alue miettiä, kuinka eläkejärjestelmä Suomessa toimii. Tätä on kansainvälisesti verrattu, ja voi sanoa, että Suomi on ollut kansainvälisessä vertailussa eläkejärjestelmän läpinäkyvyydessä ykkönen monta kertaa. Tämä on osa sitä kokonaisuutta, että siellä on kunnollinen, osaava hallinto, luottamushenkilöt. Sitten eläkejärjestelmästä tulee vakuutetuille tietoa aika ajoin. Me jokainen saamme eläkejärjestelmästä tiedon siitä, minkälainen eläkekertymä on ollut ja missä työpaikoissa on ollut. Tämä on

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

tosi harvinaista maailmalla, tätä ei ole käytännössä monessakaan maassa. Tämän tyyppisiä asioita Suomessa on, mikä on hyvä asia.

Sitten jos ajatellaan tätä isoa kokonaisuutta, mitä eläkejärjestelmä tässä on, niin se on ainut julkisen talouden osa, joka on plussalla — kaikki muut ovat käytännössä miinuksella — ja se on hyvä asia. Mutta aina pitää muistaa, että vaikka siellä on se 260 miljardia varallisuutta, vähän ylitsekin taitaa olla, niin se on vain yksi kolmasosa siitä eläkevastuusta, mitä tässä koko vastuunkannossa on. Kyllä siellä pitääkin olla sitä puskuria, ja tässä mielessä se kokonaisuus on tärkeä osa.

Se, miksi tämä on hallinnon osalta ja myöskin sitten tämän järjestelmän osalta pysynyt aika hyvänä koko ajan, liittyy siihen, että tätä evaluoidaan noin suurin piirtein kymmenen vuoden välein ja tämä on aina ajan tasalla. Tämä lainsäädäntö ei ole tässä semmoinen, että se joka neljäs vuosi muuttuu, vaan siinä yritetään pitää semmoista rytmiä, joka pitää sen järjestelmän kunnossa.

No, sitten jos katsotaan näitä muutostarpeita tällä hetkellä, niin varmasti se kokonaisuus liittyy siihen, kuinka paljon osakepainoa kasvatetaan yksityisissä eläkeyhtiöissä. Julkisen puolen eläkeyhtiöissä osakepainoa saa olla, koska siellä on julkinen takuu takana verotuksen kautta. Eli yksityisen puolen osakepainon kasvattaminen varmaan täältä on tulossa, kun tätä aikanaan täällä käsitellään. Tammikuun loppuun mennessä taitaa olla se määräaika, jolloin työryhmät saavat näitä aikaiseksi, ja tässä, voi sanoa, työmarkkinajärjestöt ovat onnistuneet aika hyvin, että ne ovat aina ratkaisseet kaikki nämä järjestelmään liittyvät ongelmat. Vuoden 2017 uudistus, jota itse olin neuvottelemassa, on pitänyt tämän ajan tasalla, ja se on hyvä esimerkki siitä, että kun tehdään vastuullisesti neuvotellen ja sopien, niin saadaan ratkaisuja aikaiseksi. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ja ministeri Grahn-Laasonen, viisi minuuttia.

15.01 Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen: Kiitos, arvoisa puhemies! Ja kiitos asiantunneville, päteville edustajille hyvistä puheenvuoroista.

Myöskin haluan tuoda esiin sen, mikä tulikin jo tuossa alkupuheenvuorossa, että tämä on Finanssivalvonnan aloitteesta syntynyt esitys. Siitä tietysti on sitten sen jälkeen yhteistyössä ministeriössä yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa keskusteltu ja löydetty ratkaisu, joka oman käsitykseni mukaan vastaa joka osapuolen toiveita ja on hyväksyttävissä myöskin työmarkkinajärjestöjen suunnalta.

Tässä edustaja Lylyn esiin nostamaa asiaa voidaan selvittää eduskuntakäsittelyn aikana, sitä, onko tarpeen vielä täsmentää sinne mahdollisesti jäänyttä teknistä virhettä. Vakiintunut käytäntöhän on ollut, että työeläkevakuutusjärjestelmän tuntemus ja muu ammatillinen pätevyys on voitu hankkia kohtuullisessa ajassa. Tämä on myös valvojan toive, että tämä vakiintunut käytäntö olisi osa myös tätä virallista aukikirjoitettua lainsäädäntöä. Näin on tarkoitettu toimia, joten mikäli siellä on vielä täsmennystarvetta, niin ministeriö ilman muuta tukee eduskuntaa siinä, että tällainen asia voidaan katsoa kuntoon.

Mitä tuli yleisesti eläkejärjestelmään, niin yhdyn näihin puheenvuoroihin siitä, että sitä on vastuullisesti hoidettu vuosikymmenet yhdessä ja työmarkkinajärjestöt ovat kantaneet tässä vastuuta. Näin toivomme ja oletamme, että tapahtuu nytkin, kun on tarvetta jälleen tarkastella meidän eläkejärjestelmää ja sen kantokykyä ja kestävyyttä pitkällä aikavälillä.

Tämän takaraja on tammikuun lopussa. Toivon, että sieltä ratkaisu syntyy, niin kuin on syntynyt tähänkin asti. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

15. Hallituksen esitys eduskunnalle paikallisen sopimisen edistämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 85/2024 vp

Lakialoite LA 26/2023 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 14/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 15. asia. Käsittelyn pohjana on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö TyVM 14/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu, valiokunnan puheenjohtaja edustaja Sirén, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.03 Saara-Sofia Sirén kok (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen tosiaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietinnön koskien hallituksen esitystä eduskunnalle paikallisen sopimisen edistämistä koskevaksi lainsäädännöksi. Tähän esitykseen sisältyy useita muutoksia työlainsäädäntöön paikallisen sopimisen edistämiseksi. Tavoitteena on yritysten kilpailukyvyyn ja työn tuottavuuden edistäminen sekä työehdoista sopimisen joustavoittaminen. Muutokset vahvistavat henkilöstön mahdollisuuksia vaikuttaa omiin työehtoihinsa ja lisäävät työnantajien ja työntekijöiden välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä työpaikoilla. Lisäksi muutokset lisäävät eri yritysten ja niiden työntekijöiden välistä yhdenvertaisuutta ja vahvistavat sekä työnantajien että työntekijöiden yhdistymisvapauden kunnioittamista.

Yrityskohtaisilla työehtosopimuksilla voidaan jatkossa sopien poiketa samoista työlainsäädännön kohdista kuin valtakunnallisilla työehtosopimuksilla. Epäasiallisten työehtosopimusten solmimista ehkäistään vaatimalla yhdistyskohtaisen työehtosopimuksen solmimista valtakunnalliseen ammattiliittoon tai siihen kuuluvan yhdistyksen kanssa. Työehtosopimukseen perustuva paikallinen sopiminen mahdollistetaan myös järjestäytymättömissä yrityksissä, ja ne saavat jatkossa hyödyntää samoja työehtosopimukseen perustuvia paikallisen sopimisen mahdollisuuksia kuin järjestäytyneet yritykset. Paikallinen sopiminen tapahtuu jatkossakin siis työehtosopimusten asettamissa rajoissa.

Paikallinen sopiminen on jatkossa mahdollista myös luottamusvaltuutetun kanssa, jos yrityksessä ei ole valittuna luottamusmiestä eikä työehtosopimuksessa ole sovittu vaihtoehtoisesta menettelystä. Luottamusmiehen puuttuminen ei jatkossa siis estä paikallista sopimista.

Arvoisa puhemies! Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä osittain muutettuna. Nämä muutokset ovat pieniä, lainkohtien sanamuotoja selkeyttäviä muutoksia, eikä esityksen varsinaiseen asiasisältöön ole tehty muutoksia. Tämä mietintö ei ollut yksimielinen, vaan siihen sisältyy kaksi vastalauseetta, joissa on pykälämuutossehdotus ja hylkäysehdotuksia.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Arvoisa puhemies! Valiokunta on esityksen yhteydessä käsitellyt myös edustaja, valiokunnan varapuheenjohtaja Lylyn työntekijöiden tulkintaetuoikeutta koskevan lakialoitteen. Tämän lakialoitteen osalta valiokunta on todennut, että työnantajan tulkintaetuoikeus on Suomen työoikeudessa merkittävä peruseriaate ja lakialoitteessa ehdotettu työntekijöiden tulkintaetuoikeus tarkoittaisi merkittävää muutosta, joka edellyttäisi huolellista perusvalmistelua vaikutustenarvioineen. Valiokunta ei kannata tämän lakialoitteen hyväksymistä tässä yhteydessä.

Arvoisa puhemies! Valiokunta on pitänyt erityisen tärkeänä, että pienten yritysten paikallisen sopimisen mahdollisuuksia edistetään. Esitys laajentaa merkittävällä tavalla paikallisen sopimisen mahdollisuuksia pienissä yrityksissä, jotka eivät välttämättä ole järjestäytyneet ja joissa harvemmin on valittuna työehtosopimusten edellyttämää luottamusmiestä. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on tullut esille, että erityisesti pienten yritysten näkökulmasta olisi tarkoituksenmukaista, että paikallinen sopimus voitaisiin tehdä myös yhdessä henkilöstön kanssa. Tämän vuoksi valiokunta on sisällyttänyt mietintöönsä lausuman, jossa edellytetään, että työ- ja elinkeinoministeriö seuraa esityksen vaikutuksia sopijaosapuolten osalta ja laatii niistä vuoden 2026 loppuun mennessä selvityksen, jossa arvioidaan erityisesti tarvetta ja keinoja mahdollistaa paikallinen sopiminen myös yhdessä henkilöstön tai henkilöstöryhmän kanssa. Valiokunta ei siis katsonut tätä muutosta mahdolliseksi tämän esityksen yhteydessä, vaan otti tämän asian lausumaan.

Valiokunnan päätösehdotus on, että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen 85 kuluvaan vuoteen sisältyvät 3.—11. lakiehdotuksen ja hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen 85 kuluvaan vuoteen sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotuksen. Lisäksi päätösehdotuksena on, että eduskunta hylkää lakialoitteeseen 26/2023 sisältyvän lakiehdotuksen ja hyväksyy yhden lausuman. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Myönnän ensin puhujalistalta kolme ennalta varattua puheenvuoroa, ja sen jälkeen voidaan palata debattiasiaan, jos siihen koetaan tarvetta. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

15.09 Lauri Lyly sd: Arvoisa puhemies! Lakiesitykseen sisältyy monia yksityiskohtia, joita tässä yritän käydä läpi ja sitten tehdä myös ehdotuksen tämän tulkintaetuoikeuden osalta.

Suomen työmarkkinoiden toiminta on perustunut vuosikymmenet työmarkkinaosapuolten väliseen neuvotteluyhteyteen ja luottamukseen. Osapuolilla on ollut yhteinen tavoite kehittyvästä ja hyvinvoivasta yhteiskunnasta. Tavoite on mahdollistanut hyvinvointivaltion kehittymisen, ja se on tälläkin hetkellä yksi maailman parhaista. Yhtenä kulmakivenä on ollut Suomen työmarkkinamalli, jossa työntekijöiden työehdot määräytyvät työehtosopimusjärjestelmän kautta. Työlainsäädäntö on säädetty heikomman osapuolen turvaksi, ja sama lainsäädäntö antaa kehykset työehtosopimusjärjestelmälle ja tukee sitä. Tässä on isoja periaatteita, ja Suomen työlainsäädännössä on työmarkkinaosapuolille, eli työnantajaliitoille ja työntekijäliitoille, annettu oikeus sopia yksityiskohtaisemmin työehdoista. Ne työehdot sovitaan työehtosopimusjärjestelmän kautta ja työehtosopimuksissa. Tämä on se raami, jolla Suomessa työehtoja viedään.

Nyt tämä lainsäädäntö muuttaa työehtosopimusten tilannetta monella tapaa. Meillä on yleissitovia työehtosopimuksia Suomessa noin 160 tällä hetkellä, ja nyt tämä tilanne johtaa siihen, että kun yleissitovien työehtosopimusten perusteella noudatetaan vajaan

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

300 000 ihmisen osalta työehtoja useissa kymmenissä tuhansissa yrityksissä, niin nyt tämä tilanne tässä muuttuu kahdella tapaa. Toinen on se, että nyt järjestäytymättömässä yrityskentässä annetaan paikallisen sopimisen oikeudet ilman velvollisuuksia — ilman velvollisuuksia annetaan oikeudet — ja toinen tekijä on se, että nyt kun tällaiset oikeudet saadaan yrityksissä, niin miksi enää järjestäytyä työnantajaliittoon. Tämä on iso periaatteellinen kysymys. Ja toinen tekijä, joka tässä on, on se, että isompia yrityksiä kannustetaan tekemään yrityskohtaisia työehtosopimuksia.

No, miten nämä kaksi tekijää vaikuttavat sitten suomalaiseen työmarkkinajärjestelmään? Se liittyy siihen, että nyt yleissitovuus määräytyy sillä perusteella, kuinka yrityskentän järjestäytyneissä yrityksissä on työntekijöitä. Jos niitä on noin puolet niissä, niin se työehtosopimus on yleissitova sille alalle ja sitä on noudatettava kaiken kaikkiaan. Nyt kun tämä raja on monella alalla aika häilyvä, niin se tässä poistaa yleissitovuuden monelta alalta, ja se on tässä perusteena. Yritykset eivät lähde järjestäytymään, ja toiseksi järjestäytyneestä kentästä siirtyy ihmisiä omiin työehtosopimuksiin, yrityskohtaisiin TESeihin.

No, mitä tämä tarkoittaa sitten sillä alalla, jolta tämä yleissitovuus poistuu? Se tarkoittaa työntekijöitten kannalta sitä, että kun työehtosopimus määrittelee palkka- ja työehdot sillä alalla, niin yli puolelta sen alan työntekijöistä, jolta työehtosopimusten yleissitovuus poistuu, poistuu palkka- ja työehtojen vähimmäismäärittely työehtosopimusten kautta, eli ne ovat pelkän lain varassa. Tämä on aika iso periaate, joka tässä tapahtuu. Voi olla, että tällä koko järjestelmällä haetaan sellaista tilannetta Suomessa, että työehtosopimuksen määrittelemiä vähimmäisehtoja halutaankin heikentää ja siirtyä entistä enempi yksilökohtaiseen sopimiseen ja tavallaan työntekijöiden joustojen kasvattamiseen sitä kautta. Tämä on se, joka on isoin asia.

Sitten tämä sopiminen annetaan tässä sellaisille tahoille, jotka eivät tunne suomalaista työehtosopimusjärjestelmää, niitä palkkatasoja, joilla täällä tehdään töitä. Esimerkiksi lähtevien yritysten osalta tilanne käy niin, että täällä annetaan työehtoihin paikallisen sopimisen oikeudet ja joustot, joilla tätä viedään siihen suuntaan, ja tämä osaltaan vie siihen, että he eivät tunne kieli- ja muista syistä, minkä tason palkkaratkaisuja ja muita täällä on tehty ja minkälaisilla työehdoilla täällä tehdään. Tämä avataan tällä esityksellä. Esimerkiksi rakennusalalla tämä murtaa kyllä työehtosopimuksen turvan täydellisesti, kun tämä aukeaa. Sitten järjestäytymättömässä kentässä osaaminen työehtosopimuksissa ei ole samalla tasolla.

Sen vuoksi, kun näitä ongelmia tässä on paljon, varmaan käytän useampia puheenvuoroja tänään, mutta tässä yhteydessä nyt jo haluan tuoda esiin tämän tulkintaetuoikeuden, että kun meillä tätä epätasapainoa rakennetaan lisää, niin kun työehtosopimusta tulkitaan työpaikalla eri ristiriitatilanteissa, työntekijällä pitäisi olla tulkintaetuoikeus tulkita sitä, mitä on tarkoitettu paikallisessa sopimisessa ja eräissä työehtosopimuksen kohdissa. Sen vuoksi tein lakialoitteen, jolla tätä tasapainoa haetaan. Niin kauan kun tämä tulkintaetuoikeus olisi työntekijäpuolella, se toisi mukanaan tasapainoa siihen neuvottelutilanteeseen, mutta myöskin ne sopimukset tulisivat paremmin kirjoitetuiksi ja näin pois päin. Tämä on iso periaatteellinen näkökulma tässä.

Sen takia esitän, että käsittelyn pohjaksi otetaan vastalauseen 1 mukaisesti lakialoitteeseen 26/2023 sisältyvä lakiehdotus. — Kiitos. Jatkan seuraavassa puheenvuorossa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

15.16 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Tämä lakiesitys paikallisen sopimisen lisäämisestä järjestäytymättömiin yrityksiin on vaikutuksiltaan erittäin suuri ja tulee näyttämään lähivuosina mullistavia asioita maamme työmarkkinoilla — ja ne eivät ole hyviä asioita, valitettavasti. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan paikallinen sopiminen on väline yrityksen toiminnan kehittämiseksi ja kilpailukyvyyn parantamiseksi. Onnistunut paikallinen sopiminen perustuu luottamukseen, tietoon yrityksen tilanteesta ja molemminpuoliseen kykyyn hyödyntää lainsäädännön ja työehtosopimusten tarjoamia mahdollisuuksia. Allekirjoitan tämän kirjauksen siltä osin, että onnistunut paikallinen sopiminen perustuu luottamukseen ja osaamiseen. Totean vielä selvyuden vuoksi, että minä kannatan paikallisen sopimisen lisäämistä.

Meillä on jo nyt, ilman tätä lakiesitystä, tässä maassa valtava potentiaali paikallisen sopimisen lisäämiseksi. Paikallista sopimista myös on toteutettu onnistuneesti joiltain osin työehtosopimusten sallimissa rajoissa. Totuus on kuitenkin se, että mahdollisuudet lisätä paikallista sopimista ovat kariutuneet valitettavasti useasti siihen, että työnantajapuolella ei ole ollut joko osaamista tai halua sopia paikallisesti työehtosopimuksen mukaisesti.

Paikallisen sopimisen lisäämiseksi olisi ollut tehtävissä paljon ilman, että tätä käsittelyssä olevaa lakiesitystä olisi hallitus edes synnyttänyt. Olisi ollut tehtävissä paljon nimenomaan sen luottamuksen ja osaamisen lisäämisen kautta. Toki tämänkin lakiesityksen esi-synnytyks tehtiin siellä Etelärannassa samppanjalasien ja isojen sikareiden katveessa porvareiden kesken. Onhan EK todennut julkisesti, että enemmän saivat hallitusohjelmaan kuin pyysivät. [Vasemmalta: Näin on!]

Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys toteutuessaan tulee vääjäämättä murentamaan yleis-sitovuutta ja sopimusyhteiskunnan perusteita. Tämä lakiesitys on hallituksen taikaseinä. Paikallisen sopimisen lisäämistä tällä hallituksen mallilla pidetään suurena hunajatolppana, ikään kuin se pelastaisi koko yrityskentän tuottavuuden ja tuloksentekokyvyn. Ja huvittavintahan on, että tämänkään työreformin ja työmarkkinauudistuksen ei laskennallisesti ole voitu esittää tuovan mitään työllisyys- ja talousvaikutuksia — ei mitään, siis jos ei lasketa sitä klassista ministerin toteamusta, että arkijärjellä voi olettaa, että työllisyys- ja talousvaikutuksia on. Tämä on kerta kaikkiaan uskomattoman huono lakiesitys. Eri asian-tuntijalausuntojen mukaan tähän lakiesitykseen liittyy valtavasti epäkohtia sekä suorastaan riskejä, jotka vievät tätä meidän aiemmin luottamusyhteiskuntana tunnettua maata me kohti synkkää ja pimeää aikaa.

Arvoisa puhemies! Äsken puhumani perusteella kannatan edustaja Lylyn tekemää esitystä tulkintaetuoikeuteen liittyen vastalauseen osalta. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Pekonen, olkaa hyvä.

15.19 Aino-Kaisa Pekonen vas: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Tämä esitys on perusluonteeltaan palkkadumppauslaki, eikä se muuksi muutu. Tarkoitus on sama kuin hallituksen työelämäpolitiikassa laajemminkin: heikentää työntekijöiden asemaa ja mahdollistaa palkkojen polkeminen. Esimerkiksi Teollisuusliiton laskelmien mukaan yksittäisen työntekijän vuosiansioita voidaan heikentää jopa 10 000—20 000 eurolla, kun kaikkia nykyisten työsopimuksien heikommin sopimisen mahdollisuuksia hyväksikäytetään epätasapainoisessa neuvotteluasetelmassa.

Kyse ei ole siitä, että paikallinen sopiminen olisi lähtökohtaisesti huono asia. Sitähän tehdään nykyäänkin paljon niin, että molemmat osapuolet ovat tyytyväisiä. Kaikilla työn-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

antajilla on jo nykyään mahdollisuus päästä tekemään paikallisia sopimuksia järjestäyty-mällä työnantajaliittoon. Myös järjestäytymättömissä yrityksissä on voitu tähänkin asti so-pia työehtosopimusta vastaavista tai sitä paremmista työehdoista. Työehtosopimus ei muo-dosta maksimitasoa, vaan minimin.

Nyt kyse on kuitenkin siitä, että paikallisen sopimisen sijasta mahdollistetaan paikalli-nen sanelu. Kun jatkossa paikallinen sopimus voidaan tehdä esimerkiksi yksittäisen lähe-tetyn työntekijän kanssa, niin on ilmeistä, että neuvotteluasetelma ei ole tasapainoinen. Kuten tämän esityksen perusteluissa on suoraan todettu, ”paikallisen sopimisen lisäänty-minen voi lisätä riskiä siitä, että jo valmiiksi heikossa työmarkkina-asemassa olevien ase-ma heikentyy entisestään”.

Näitä työelämäheikennyksiä perustellaan työllisyydellä samaan aikaan, kun luvatus sa-dantuhannen työllisen sijasta työllisyys on tämän hallituksen aikana vähentynyt kymme-nillätuhansilla henkilöillä. Eikä tästäkään lakihankkeesta ole apua, kuten tässä esityksessä on suoraan todettu. Tutkimustiedon perusteella paikallisen sopimisen lisäämisellä ei ole havaittu työllisyysvaikutuksia. Työllisyys ei siis tällä politiikalla kasva Suomessa, vaan työttömyys kasvaa. Samalla palkkaköyhyys ja etenkin ulkomaisen työvoiman hyväksi-käyttö lisääntyvät.

Arvoisa puhemies! Vielä suurempi vaikutus on sillä, että tämä esitys uhkaa koko työeh-tosopimuksien yleissitovuutta, kun kannusteita järjestäytymiseen ja valtakunnallisten työ-ehdosopimuksien tekemiseen heikennetään. Mikäli yleissitovuus häviää, niin monilta työn-tekiöiltä häviävät palkkojen yleiskorotukset, lomarahat, sairausajan palkka ja monet muut toimeentulon kannalta keskeiset edut. Nämä hallituksen työelämäheikennykset kohdistu-vat kaikkiin suomalaisiin työntekijöihin ja uhkaavat etenkin pidemmällä aikavälillä johtaa pohjoismaisen työmarkkinamallin alasajoon Suomessa.

Erityisen haitallista tämä politiikka on niille työntekijöille, jotka ovat jo ennestään hei-kossa työmarkkina-asemassa. Tätä ongelmaa on turha vähätellä, sillä se on tuotu myös täs-sä teidän esityksenne perusteluissa esille, ja, puhemies, lainaan vielä esitystekstiä: ”Paikal-lisen sopimisen lisääntyminen voi lisätä riskiä siitä, että jo valmiiksi heikossa työmarkki-na-asemassa olevien asema heikentyy entisestään.” Näin todella on, ja näin todella tulee käymään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustajat voivat pyytää minuutin mittaista vas-tauspuheenvuoroa painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan. — Edustaja Malm, olkaa hyvä.

15.24 **Niina Malm sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edellisissä pu-heenvuoroissa käytiin jo hyvin läpi sitä, mitä on tulossa. Mutta onhan tämä aivan uskomat-on uudistus — heikennys — siltä osin, että tällä hetkellä perussuomalaisillakin on niin vahvoja mielipiteitä maahanmuutosta. Tämä nimenomainen laki mahdollistaa ulkomaalai-sen työvoiman hyväksikäytön ja hallitsemattoman pääsyn Suomeen. Unkarilainen raken-nusmies voidaan siellä paikallisesti sopia Suomeen töihin alle TESien, ja tämän te olette valmis sopimaan kokoomuksen kainalossa. Onko tämä sellainen asia, että teistä tämä on oikein? Onko tämä hallituspuolueiden mielestä oikein, että ihmisiä voidaan värvätä EU:n ulkopuolelta alipalkkauksella työehtosopimusten palkkojen vastaisesti tänne töihin? Tä-mäkö on teidän viestinne tässä työmarkkinasyksyissä suomalaiselle palkansaajalle?

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kurvinen, olkaa hyvä.

15.25 Antti Kurvinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Keskusta tukee tätä hallituksen esitystä. Tämä on keskustan pitkäaikaisten tavoitteiden mukainen esitys pääosin. Tässä ei tapahdu sillä tavalla vallankumousta, että työehtosopimukset edelleenkin siellä taustalla ovat, mutta lähinnä kaikista pienimmille yrityksille mahdollistetaan samat mahdollisuudet käyttää hyväksi työehtosopimusten joustoja kuin mitä on isoilla yrityksillä. Muun muassa OECD, teollisuusmaiden järjestö, on todennut sen, että Suomen talouden yksi ongelma ovat liian jäykät työmarkkinat, ja kyllä paikallinen sopiminen, arvoisa puhemies, on tätä päivää. Tietysti nyt, kun tätä lainsäädäntöä ruvetaan sitten soveltamaan, pidän erittäin tärkeänä sitä, että on koulutus — sekä pienyrittäjien että ay-porukan koulutus — ja riittävät resurssit työsuojeluvalvontaan.

Haluaisin kysyä valiokunnan puheenjohtajalta, kun ministeri ei ole paikalla: miksi yhden työntekijän yritykset jätettiin ulkopuolelle paikallisesta sopimisesta? Se on huolestuttanut meitä erittäin paljon, ja tämä lausuma on vähintäänkin, mitä voi tehdä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohikoski, olkaa hyvä.

15.26 Pia Lohikoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä esitys on kyllä perustavanlaatuinen ja historiallinen muutos suomalaiseen työmarkkinajärjestelmään, ja kuten täällä edellä myöskin edustaja Pekonen jo totesi, palkkadumppauslakihan tämä on. Nyt, kuten aina, tällä hallituksella näyttää olevan tarkoituksena viedä eteenpäin EK:n ehdottamia uudistuksia, ja työnantajien etu tässä selvästikin on kärkiasiana — ei kilpailukyky tai suomalaisen työelämän parantaminen, vaan nimenomaan suomalaisen työelämän heikentäminen työntekijöiden kustannuksella.

Tässä nykyisessä tilanteessahan meillä on tosiaan, niin kuin täällä on useissa puheenvuoroissa tuotu esiin, aina se paikallisen sopimisen mahdollisuus sopia paikallisella sopimisella paremmin kuin TESissä, mutta tässä haetaan sitä, että voidaan sopia huonommin. Se on tämän lain ydin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Eskelinen, olkaa hyvä.

15.27 Seppo Eskelinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetuilla muutoksilla puututtaisiin työmarkkinaosapuolten autonomiaan tavalla, joka on todella ongelmallinen ammatillisen yhdistymisvapauden ja työvoiman suojelun näkökulmasta. Yleissitovuusjärjestelmän tavoitteena on turvata työntekijöiden vähimmäisehdot. On aivan selvää, että TES-osapuolten ja luottamusmiesvalvonnan ulottumattomissa toimiminen lisää riskiä työperäiselle hyväksikäytölle. Yleissitovassa kentässä, esim. palvelualoilla, on juuri korostunut työehtosopimus- ja työlakirikkomusten riski. Esimerkiksi Palvelualojen ammattiliittoon hoidettavaksi tulevista erimielisyyksistä arviolta 70 prosenttia koskee järjestäytymättömiä yrityksiä. Yrityksissä tehtävä paikallinen sopiminen on sinänsä suotavaa, ja on hyviäkin tuloksia, mutta esimerkiksi pienipalkkaisilla palvelualoilla työsuhteiden vähimmäisehdot ovat välttämättömiä yritysten reilun kilpailun, henkilöstön ja tuottavuuden kehittämisessä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Partanen, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

15.28 Karoliina Partanen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oppositio on antanut kritiikkiä esitykselle sen takia, että sillä ei ole työllisyyttä lisääviä vaikutuksia. Suomen Yrittäjät teki kuitenkin jäsenyrityksilleen kyselyn, ja siinä todettiin, että suurin syy, mikä estää työnantajia palkkaamasta uusia työntekijöitä, on se, että ei ole niin laajoja paikallisen sopimisen mahdollisuuksia. Nyt tämä lakiesitys todella tulee motivoimaan työnantajia siihen, että he palkkaavat ensimmäisen ja mahdollisesti toisen ja kolmannenkin työntekijän.

Mitä tulee tähän yleissitovuuden heikentymiseen ja sitä koskevaan kritiikkiin, niin asiantuntijat olivat kyllä valiokunnassa hyvin yksimielisiä siitä, että työnantajan puolella on paljon muita syitä kuulua liittoon kuin pelkästään se, että siellä neuvotellaan työehtosopimuksia. Sieltä saa juridista palvelua, ja pystyy vaikuttamaan normitukseen ja tekemään myös yhteiskunnallista vaikutusta ja niin edespäin. Kyllä itse ainakin pidän sitä enemmän todennäköisenä, että yritykset eivät halua ruveta yrityskohtaisesti sopimaan isoja TESejä, koska se myös vaatii paljon työtä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

15.30 Markus Lohi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomalaiset työntekijät ja työnantajat ovat samalla puolen pöytää, lopulta samalla puolen pöytää, ja toisella puolen pöytää on kansainväliset kilpailusuhdanteet ja se, miten me suomalaiset pärjäämme tuolla markkinoilla. Tämä minusta on muuttunut meillä vuosikymmenten aikana, ja tämä esitys on keskustan pitkäaikaisten tavoitteiden mukainen. On tärkeää, että kaikki nekin yritykset, jotka eivät ole järjestäytyneitä, saavat käyttöön ne samat joustot, jos heitä sitovat kerta työehtosopimukset. Pidän sitä jopa perustuslain kannalta ongelmallisena, yhdistymisvapauden kannalta, että pakotetaan liittymään jäseneksi työnantajajärjestöön, jotta saisit joitakin oikeuksia käyttöön. Tätähän ei ole perustuslakivaliokunnassa tietenkään arvioitu tältä kannalta.

Olen kuitenkin hieman pahoillani, että tämä jäi nyt puolitiehen sillä lailla, että koko henkilöstön kanssa ei voi sopia. Muistan, että kun olin itse yrittäjä ja minulla oli 12 työntekijää, otin kerralla kaikki ja me yhdessä sovittiin joistakin asioista. Se toimi tosi hyvin. [Puhemies koputtaa] Tämä jäi kyllä nyt vähän puolitiehen tässä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustajan Piisinen, olkaa hyvä.

15.31 Jorma Piisinen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä keskustan edustajat kyselevät, minkä takia ei sovittu ja mahdollistettu tuota koko henkilöstön kanssa sopimista. Hallituksen esityksessä ei ehdotettu henkilöstön kanssa sopimista yhdessä sen takia, että sen arvioitiin olevan jännitteisessä suhteessa Kansainvälisen työjärjestön ILO:n yleissopimukseen ja niiden valvontakäytäntöön. Sen sijaan valiokunnan lausumaehdotuksessa todetaan: ”Eduskunta edellyttää, että työ- ja elinkeinoministeriö seuraa esityksen vaikutuksia sopijaosapuolten osalta ja laatii niistä vuoden 2026 loppuun mennessä selvityksen, jossa arvioidaan erityisesti tarvetta ja keinoja mahdollistaa paikallinen sopiminen myös yhdessä henkilöstön tai henkilöstöryhmän kanssa. Eduskunta katsoo, että mahdollisuus henkilöstön kanssa yhdessä sopimiseen olisi erityisen tärkeää pienten yritysten paikallisen sopimisen mahdollisuuksien edistämiseksi.”

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kurvinen, olkaa hyvä.

15.32 **Antti Kurvinen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Piisiselle hyvästä puheenvuorosta. — Onhan tämä lausuma parempi kuin tyhjä, mutta kylähän siinä olisi voinut olla vaikkapa esityksen jättäminen vuoden 26 loppuun asti. Oudoksun sitä, onko tämä todella niin ILO-sopimusten vastaista, että jos minulla on vaikkapa konsulttitoimisto tai vaikkapa grillikioski, jossa on yksi työntekijä, niin minä en saa tämän yhden työntekijän kanssa, vaikkapa lakiasiantoimistossa tai grillikioskilla, tätä sopimista tehdä.

Muuten, arvoisa puhemies, haluan kyllä sanoa omana näkemyksenäni, että kyllä Suomessa myös ay-liikettä tarvitaan. Itsekin kuulun ammattiliittoon, olen akavalaisen Juristiliiton jäsen. Ei ammattiyhdistysliikkeen tarve — sanon sinne vasemmalle — tästä katoa, ja tästä asiasta ei pidä tehdä mitään vappumarssia ja kumpujen yötä.

Mutta, arvoisa puhemies, haluan nyt kuitenkin sanoa sen, että siinä olen vasemmiston kanssa vähän samaa mieltä, ettei hallitus ole ollut tasapainoinen työmarkkinaosapuolten kannalta. Hankalalta näyttää tämä lakkotalvi, [Puhemies koputtaa] ja toivottavasti nyt hallitus alkaisi tämän esityksen jälkeen edistämään sopua työmarkkinoilla.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Vielä edustaja Piisinen.

15.33 **Jorma Piisinen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tätä asiaa itsekin erityisesti kysyin ILO:n entiseltä varapääjohtajalta, ja se tuli hyvin selkeästi siinä esille, että se on ristiriidassa näiden asioiden kanssa. Siellä oli myöskin keskustan edustaja paikalla tätä kuulemassa, niin että ihmettelen, että viesti ei ole mennyt tänne saliin saakka sieltä. Myöskin hallitusneuvos Steiner otti tämän asian esille ministeriöstä ja toi hyvin selkeästi sen esille, että se on ristiriidassa näiden ILO:n sopimusten kanssa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Joona, olkaa hyvä.

15.34 **Joona Räsänen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Siinä kokonaisuudessa, jota me täällä nyt käsittelemme, tosiasiallisesti kysymyshän on siitä, että hallitus haluaa helpottaa heikommin sopimista. Siitähän tässä on siis kysymys, ja minusta on rehellistä sanoa se ääneen. Tälläkin hetkellä paremmin voi sopia aina. Tälläkin hetkellä ovat pystyneet järjestäytyneet työnantajat hyödyntämään nykyisten työehtosopimusten liikkumavaraa. Nythän tämä liikkumavara halutaan laajentaa kaikkien käyttöön, ja ymmärrän, että joku sitäkin kannattaa — ei siinä ole minusta mitään pahaa — mutta silloin on minusta selkeää sanoa suoraan, että totta kai silloin riski myös sille, että toinen osapuoli alkaa painostamaan toista osapuolta hyväksymään kaikki mahdolliset heikennykset, on ilmeinen. Sehän tässä on se suuri riski, että näin käy, ja minusta täällä on pidetty asiantuntevia puheenvuoroja juuri tähän liittyen. Eikä tämä ei nyt ainakaan edistä työmarkkinoilla tällä hetkellä sitä sopimisen kulttuuria, jota kyllä kummasti Suomessa nyt tarvittaisiin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sirén, olkaa hyvä.

15.35 **Saara-Sofia Sirén kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä on siis kysymys siitä, että uudistetaan työmarkkinoita, joihin Suomessa ei ole tehty uu-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

distuksia viime vuosikymmeninä. Tilanne on se, että Suomi on jäänyt merkittävästi jälkeen verrokkimaitaan niin kilpailukyvyssä kuin tuottavuudessa. Työelämän joustot ja joustavuus sopia ovat yksi keskeinen osa tämän tilanteen korjaamisessa. Siksi hallitus on tuonut tämän ehdotuksen.

Minä ihmettelen hieman näitä keskustasta tulevia puheenvuoroja siinä mielessä, että keskusta on tukenut tätä esitystä. [Antti Kurvinen: Kyllä!] Keskusta on pitänyt hyvänä myös tätä yhdessä sopimaamme lausumaa, ja keskustassa ovat tiedossa ne syyt, minkä takia juuri tähän toimintatapaan päädyttiin, mutta syystä tai toisesta, vaikka tätä esitystä tuetaan, jonkinlaista vastakkainasettelua halutaan tässä rakentaa. Pienten yritysten toimintaedellytysten edistäminen on epäilemättä asia, jota yhdessä haluamme täällä edistää.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Jokelainen, olkaa hyvä.

15.36 Jessi Jokelainen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä esitys paikallisen sopimisen uudistuksesta on täysin samanlaista työntekijän oikeuksia polkevaa politiikkaa kuin mitä hallitus on esityksillään tähänkin asti ajanut. Paikallisen sopimisen uudistus on hallituksen mukaan niin ikään sujuvoittavanaan työmarkkinoita, mutta siihen liittyy myös aivan liikaa riskejä työntekijän aseman kannalta, jotta voisin sitä millään muotoa kannattaa. Esityksen perusteluissakin todetaan, että paikallisen sopimisen lisääntyminen voi lisätä riskiä siitä, että jo valmiiksi heikossa työmarkkina-asemassa olevien asema heikentyy entisestään.

Todettakoon, että tietenkään paikallinen ja tapauskohtainen sopiminen ei periaatteellisesti ole vastustettava asia, kun se tehdään reilulla tavalla. Itsellenikin on työntekijän ominaisuudessa hyviä kokemuksia paikallisesta sopimisesta, mutta ei sitä tule hinnalla millä hyvänsä mahdollistaa. Työehtosopimukset on laadittu juuri siitä syystä, että työntekijä säilyttää oikeutensa ja oikeusturvansa, ja on melkoista sinisilmäisyyttä väittää, etteikö paikallisen sopimisen lisääminen avaisi ovea työntekijöiden oikeuksien polkemiselle ja hyväksikäytölle.

Tällä esityksellä ei esityksen itsensä mukaan ole havaittu työllisyysvaikutusta, eli siitäkin näkökulmasta hallituksen väitteet työmarkkinoiden sujuvoittamisesta ja niin sanotuista työllisyystoimista tuntuvat varsin ohuilta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Rantanen, Piritta, olkaa hyvä.

15.37 Piritta Rantanen sd (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Juuri niin se on, niin kuin edustaja Kurvinen tässä totesi, että sitä sopua täällä kyllä kaivattaisiin.

Kyllähän se niin on, että tässä talossa lähtökohtaisesti meidän on pyrittävä edistämään nimenomaan työvoiman suojelua, ja tämä laki kyllä vie aivan toiseen suuntaan. Me tiedämme jo, että nykyiselläänkin tällaisen sopimisen osaamista on hyvin vähän. Niin kuin tässä edustaja totesi, ammattiyhdistysliikkeelle varmasti sijansa on ja varmasti on niin, että on vielä vahvempikin sijansa tulevaisuudessa.

Esimerkiksi tähän grilliasiaan: Ainahan on voinut tähänkin saakka sopia paremmin. Työehtosopimus on ollut se minimi, jonka alle ei ole voinut mennä ja yli on voinut. Niin on voinut myös edustaja Lohi 12 työntekijänsä kanssa sopia paremmin, mutta huonommin ei ole voinut.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Neuvonta tässä asiassa nimenomaan on se ydin, mitä me tulemme tarvitsemaan, ja samaan aikaan hallitus leikkaa 700 000 euroa resursseja ja antaa sitten 200 000 euroa takaisin. Me tiedämme jo, että satoja sopimuksia tulee sinne piiriin, jossa näitä pitäisi tulkita. Siellä jo toivottiin apua ammattiyhdistysliikkeeltä näitten sopimusten tulkintaan. [Puhemies koputtaa] Millähän intensiteetillä ay-liike tukea tässä sitten antaa?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

15.39 Markus Lohi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tässä viitattiin allekirjoittaneen puheenvuoroon: Toimin silloin alalla, jolla ei ollut yleissitovaa työehtosopimusta, eikä meillä tietenkään myöskään normaalisitovaa, ja me pystyimme porukalla sopimaan. Haluan rohkaista kaikkia, että eihän tämä tarkoita, että mentäisiin aina huonompaan suuntaan. Minulla on ihan läheltä esimerkki, jossa työajoista ja työvuoroista haluttiin sopia, mutta ei päästy sopimaan. Kaikki työntekijät halusivat — niitä oli sata työntekijää — että tehtäisiin 12 tunnin työvuorot, ettei tarvitsisi niin usein käydä siellä työpaikalla. Mutta se ei mahdollistunut, kun ei ollut paikallinen sopiminen käytössä. Eihän siinä ole mitään järkeä.

Sitten toinen asia: Keskusta tukee tätä sen takia, että onhan tämä iso askel oikeaan suuntaan, mutta kyllähän tämä jää vähän torsoksi. Kyllä minusta liian helposti nyt nostettiin joihinkin ILO:n sopimukseen tassut pystyyn — siitä piti kyllä tulla ilo, mutta tulikin nyt kyllä suru. [Timo Suhonen: Todella suru!] Monelle tuli suru tästä, että eihän se voi olla niin, että siellä maalaisjärki menee ohi. Tämä ponsihan on ihan pehmeä — selvitetään ja arvioidaan. [Puhemies koputtaa] Olisi pitänyt sanoa, että tuodaan esitys.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ledamot Norrback, varsågod.

15.40 Anders Norrback r (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Tack, ärade talman! När man lyssnar på den här debatten är det som egentligen skiljer sig i mina öron att när det blåser — och det blåser i vår ekonomi, det blåser i världen — så vill en del bygga väderkvarnar och andra vill bygga murar. Inom regeringen vill vi hellre bygga väderkvarnar än murar. Vi vill framåt. Det har gällt alla arbetsmarknadsreformer som vi har diskuterat här i salen.

Arvoisa puhemies! Paikallinen sopiminen on kauan ollut RKP:n ohjelmassa, ja mielestäni hyvään suuntaan ollaan nyt menossa. On varmasti niin, että voi tulla tilanteita, missä voi olla haasteitakin, mutta suurelta osin on kuitenkin niin, että varsinkin pienissä yrityksissä ymmärretään aika hyvin, mikä on se yhteinen hyvä, millä tavalla päästään parhaiten eteenpäin. Mielestäni tämä on syytä nyt muistaa, kun opposition puolella korostetaan uhkia eikä nähdä ollenkaan mahdollisuuksia. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Pekonen, olkaa hyvä.

15.41 Aino-Kaisa Pekonen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämä on mielestäni mielenkiintoista, että kun täällä salissa keskustellaan hallituksen uudistuksista ja hallituksen kehittämisistä, niin se tarkoittaa yleensä sitä, että kun hallitus uudistaa, niin silloin heikennetään työehtoja, ja sitten kun kehitetään palveluita, niin leikataan niitä

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

palveluita. Kyllä minun täytyy todeta, niin kuin tuossa ekassa puheenvuorossa jo sanoinkin, että eihän tämä paikallinen sopiminen ole lähtökohtaisesti minun mielestäni huono juttu, mutta silloin pitää sopia se niin, että molemmat osapuolet ovat ikään kuin tyytyväisiä ja tasavertaisessa neuvotteluasemassa. Mutta nyt, kun hallitus puhuu tästä paikallisesta sopimisesta, tähän alkaa muuttua ja uhkaa muuttua tällaiseksi pakkopaidaksi: [Ben Zyskowicz: Ei kun teidän puheissa, ei hallituksen!] palkansaajan pakkopaita, ota tai jätä. Työntekijöille sanellaan näitä sopimuksia, joiden perimmäinen tarkoitus ei ole joustaa työntekijöiden ja työnantajan yhteiseksi eduksi, vaan tämän tarkoituksena on polkea työehtoja.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Niemi, olkaa hyvä.

15.42 **Veijo Niemi ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ihan lyhyesti kantaa tähän: Olen edelleen Tampereen poliisien yhdistys JHL ry:n puheenjohtaja. Totta kai meillä tarvitsee olla ammattiliitto tai ammattiyhdistys, missä neuvotellaan esimerkiksi palkkakysymykset, saadaan lakiapua tarvittaessa ynnä muuta, mutta on meillä huomattavan paljon etua myös tästä paikallisesta sopimisesta. Edustaja Lohi esimerkiksi nosti esille nämä työvuoroasiat. Poliisissa hyvinkin tärkeitä on se, että kierrätetään kenttä- ja hälytysryhmien työvuorolistat kuuden viikon jaksoilla, alkavatko ne yövuorosta vai päivävuorosta. Me ollaan siinä saatu ihan itse neuvotella työnantajan kanssa, mikä meistä tuntuu parhaimmalta. Toinen hyvä esimerkki ovat nämä pankkitunnit. Poliisihommissa hyvin usein kertyy ylityötä, jolloinka olemme sopineet, että saadaan 80 tuntiin asti pankkitunteja kerryttää ja pitää niitä tarvittaessa vapaana sillä tavalla kuin on sitten työnantajan kanssa sovittu. [Puhemies koputtaa] Eli kyllä minä pidän hyvin hyvänä myöskin tätä paikallista sopimista.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen, olkaa hyvä.

15.44 **Timo Suhonen sd** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa herra puhemies! Edustaja Niemi piti varsin hyvän puheenvuoron. Te edustajana kerroitte juuri siitä, mikä nyt on jo mahdollista teidän työehtosopimuksenne kautta. Tätä olemme yrittäneet kuvata tässä keskustelussa, että löytyy paljon mahdollisuutta sopia paikallisesti, niin kuin te äsken, edustaja, hyvin kuvasitte. Pysytään nyt kuitenkin tässä asian pihvissä elikkä siis siinä, mitä tämä lakiesitys tulee tarkoittamaan pahimmillaan. Se tulee tarkoittamaan juuri sitä, että yleissitovuus murenee, ja silloin rupeaa tapahtumaan tosi paljon ikäviä asioita. Edustaja, teidän esimerkkinne äsken oli hyvä liittyen tähän päivään, mitä voidaan jo sopia paikallisesti. Kiitoksia hyvästä esimerkistä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

15.44 **Lauri Lyly sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tätä lakiahan ei olisi tarvittu ollenkaan, jos olisi sanottu, että yritykset, järjestäytykää. Järjestäytymällä työnantajaliittoon olisi saanut kaikki nämä sopimisen oikeudet, mutta sitä asiaa ei tässä ole haluttu edistää. Minusta se on tässä se olennainen kysymys myöskin, että sitä kautta pystytään tekemään. Jos haluaa kerran paikallisesti sopia ja työehtosopimuksen joustoja aikaiseksi, niin osallistuu siihen järjestelmään järjestäytymällä. Tämä on tärkeä huomio.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Toinen on tässä mielenkiintoinen, että kun tässä on nyt todisteltu, kuinka paljon tässä ollaan helpottamassa tilannetta, niin sattumoisin koko palkansaajarintama on yksimielisesti vastustanut tätä lakiesitystä — kertoo jotain tämän lakiesityksen tilanteesta, kuinka vino se on toiseen suuntaan. Tässä olisi tarvittu tasapainottavia tekijöitä.

Ja sitten se, että tässä on avattu sellaisille tahoille sopimista, jotka eivät sitä osaa.

Sitten sanon, keskustapuolue, vielä sen tässä lopuksi, että silloin kun Sipilän kanssa käytiin tätä lävitse kiky-aikana, [Puhemies koputtaa] niin silloin paikallista sopimista tehtiin niin, että on samat oikeudet ja samat velvollisuudet, [Puhemies koputtaa] ja nyt tämä velvollisuus on täältä kokonaan pois.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

15.46 Juha Hänninen kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa herra puhemies! Kannatan tätä ehdotusta lämpimästi. Työelämän haasteisiin ei ole yksinkertaisia ratkaisuja, mutta tämä lakimuutos osoittaa, että kun keskitymme yhteistyöhön ja tasapuolisuuteen, voimme rakentaa joustavamman ja toimivamman työelämän. Tämä laki edistää niin kilpailukykyä kuin työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksia. Se on tärkeä askel kohti vahvempaa ja oikeudenmukaisempaa Suomea. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Viitala, olkaa hyvä.

15.47 Juha Viitala sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt jo tälläkin hetkellä on paljon työehtosopimuksissa mahdollisuuksia tehdä paikallista sopimista, mutta niitä työkaluja ei vielä tälläkään hetkellä hyödynnetä niin hyvin kuin olisi mahdollista työelämässä, eli siellä olisi paljon petraamista.

Hallitus jatkaa tällä esityksellä paikallisen sopimisen laajentamisesta todellista työelämän taksiuudistusta. Puhutaan paljon joustoista, niin kuin edellinenkin puhuja, mutta mitä tapahtui taksiuudistuksessa? Saatiin vain aikamoinen sotku ja järjestelmä rikottua. Te olette siellä oikealla puolella salia tässä nyt rikkomassa toimivaa järjestelmää, ja kukaan meistä ei tässä salissa tiedä, millaisia riskejä tämä tuo mukanaan. Eli tässä avataan semmoinen pandoran lipas, ettei vielä tiedetä, mitkä ne hinnat tulevat olemaan, kun työmarkkinoita viedään väärään suuntaan.

Ymmärrän sen oikein hyvin, että kokoomukselle tämä on ollut pitkäaikainen tavoite sidosryhmiensä kanssa, mutta onko tämä se suunta, mihin myös perussuomalaiset haluavat suomalaisen palkansaajan asemaa viedä? Sitä minä kyllä ihmettelen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lehtinen, olkaa hyvä.

15.48 Rami Lehtinen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tähän voi vastata suoraankin niin, että kyllä me kannatamme myöskin paikallisen sopimisen lisäämistä, ainakin minä itse, lämpimästi.

Täällä on useampia kertoja kerrottu siitä, että aina voi sopia paremmin. Valitettavasti näin ei ole. Omakohtainen kokemus pääluottamusmiehenä osoittaa sen, että olisin neuvotellut työntekijöille palkattoman työajan palkalliseksi, työnantajalle kävi, mutta pääsopijalle ei käynyt, eikä voitu sopia paikallisesti. Molemmat olisivat hyötyneet, mutta ei käynyt. Eli ongelmia sieltä kyllä löytyy. [Välihuutoja vasemmalta — Puhemies koputtaa] Siitä

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

huolimatta sanon sen, että ammattiliittoja jatkossa tarvitaan, ja sanon myöskin sen, että en-tistä enemmän sinne ammattiliittoihin siirtyy ihmisiä, jos osaamista paikallistasolta ei löy-dy.

Ja mikä on se tärkein seikka? Kukaan ei voi sopia yksin. En ymmärrä sellaista puhetta, että ikään kuin pakotettaisiin sopimukseen. Jos laitat nimen alle, niin on se nyt vähintään-kin järkevää lukea se, mihin sen nimensä alle pistää, ja jos ei pistä, niin sitten pitää hakea apua muualta. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Mikkonen, Anna-Kristiina, olkaa hyvä.

15.49 Anna-Kristiina Mikkonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetuilla muutoksilla puututtaisiin työmarkkinaosapuolten sopi-musautonomiaan tavalla, joka on ongelmallinen ammatillisen yhdistymisvapauden ja työ-voiman suojelun velvoitteen näkökulmasta. Suomalaisessa työmarkkinajärjestelmässä työläinsäädäntö ei ole yksityiskohtaista sääntelyä esimerkiksi vähimmäispalkasta, vaan joustavuuden turvaamiseksi suurin osa työn vähimmäisehdoista on jätetty valtakunnalli-sesti työmarkkinaosapuolten säädeltäviksi työehtosopimuksilla. Yleissitovuusjärjestel-män tavoitteena on turvata työntekijöille vähimmäisehdot siten, että järjestäytymätön työnantaja ei yleissitovan sopimuksen sopimusosalalla voi teettää työtä heikommilla työeh-doilla kuin järjestäytynyt työnantaja, ja näin soisi jatkossakin olevan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Rantanen, Joona, olkaa hyvä... Edustaja Rantanen, Piritta, anteeksi. [Joona Räsänen: Emme ole vielä yhdessä! — Naurua] — Tapahtui fuusio.

15.50 Piritta Rantanen sd (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vastauksena tähän, että jokainen varmasti lukee sopimuksen, johon allekirjoituksensa laittaa: Kyllä, näin me suomalaiset työntekijät varmasti toimimme, ja niin työnantajatkin. Tässähän on kysymys siitä, että näitä paikallisia sopimuksia voidaan tehdä vaikka Tallinnan satamassa, ja se tee-tetään siellä ulkomaalaisen yrityksen toimesta, mutta kun se työntekijä tulee tänne teke-mään työtä, niin se paikallinen sopimus on täälläkin pätevä.

Kysymys on siitä, että tässä esityksessä tulevat suomalaiset rehelliset yritykset häviä-mään, etenkin rakennusosalalla ja palvelusektorilla, niitä tarjouskilpailuja, joissa kilpaillaan ulkomaalaisten ja suomalaisten yritysten kesken. Tämä tulee muuttamaan työmarkkinat niin, että Suomi menee kohti halpatyömaata, ja suomalaiset rehellisesti toimivat yritykset ja työntekijät tulevat tässä häviämään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Zyskiewicz, olkaa hyvä.

15.51 Ben Zyskiewicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Vasemmisto täällä maalaa kauhukuvia siitä, mihin tämä johtaa. Toisaalta täällä useat puhujat vasem-maltakin ovat sanoneet, että paikallinen sopiminen on hyvä asia. Eräs puhuja sanoi, että paikallinen sopiminen on suotavaa. Sen, että paikallinen sopiminen hyödyttää sekä työntekijäpuolta että työnantajapuolta, osoittaa hyvin se, että niin monessa TESissä niin laajasti annetaan mahdollisuus paikalliseen sopimiseen.

Tässä esityksessähän on kyse siitä, että kun pienillä ja keskisuurilla järjestäytymättömil-lä yrityksillä on velvollisuus noudattaa työehtosopimuksia mutta heillä ei ole oikeutta teh-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

dä paikallisesti sopien niitä joustoja, jotka työehtosopimukset mahdollistavat, niin tässä annetaan tämä mahdollisuus myös näihin joustoihin, jotka TESeihin sisältyvät.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Joona, olkaa hyvä.

15.52 Joona Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä moni on tuonut esille, että eikö tällä puolella salia nähdä mitään hyviä puolia tässä tai mitään mahdollisuuksia. Eihän siitä ole kysymys. Kysymys on siitä, että tunnustetaan myös ne riskit, joihin tämä mahdollisesti johtaa. Ja miksi on tärkeätä, että tässä asiassa tunnustetaan nämä riskit, niin sehän liittyy juuri siihen, että niin kuin olen ymmärtänyt, olemme täällä kaikki yhtä mieltä siitä, että ensisijaisesti pidettäisiin nyt huolta heidän toimintaedellytyksistään, jotka toimivat oikein.

En yhtään epäile, etteikö suomalaisissa yrityksissä, työpaikoilla, kyetä tätä lainsäädäntöä soveltamaan niin, että sekä työnantaja että työntekijä siitä hyötyvät. Mutta aivan varmasti, niin kuin me tiedetään jo tällä hetkellä, meillä löytyy aina heitä, jotka pelaavat vilunkipeliä, ja jos se mahdollistetaan suuremmin, niin siinähan häviävät eniten he, jotka rehellisesti toimivat.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Piisinen, olkaa hyvä.

15.53 Jorma Piisinen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Paikallinen sopiminenhan on jatkossakin mahdollista ainoastaan työehtosopimuksen sääntöjä ja menetelmiä noudattaen. Ei me tälläkään hetkellä pystytä mitään sellaisille toimijoille, jotka toimivat epärehellisesti, eli siinä mielessä tämä ei hirveästi muuta asioita.

Meillä oli valiokunnassa kuultavana yritys, jonka toimitusjohtaja ja luottamusmies korostivat yhdellä suulla paikallisen sopimisen mahdollisuuksia edistää sekä työnantajan että työntekijän intressejä. Luottamusmies kertoi, että usein aloite paikallisen sopimuksen tekemiseen tulee nimenomaan työntekijöiden puolelta. Tämän vuoksi en oikein ymmärrä SDP:n täydellistä vastustusta tämän hallituksen esityksen osalta. Ammattiyhdistysliikkeen kohdalla se on ymmärrettävää, koska he kokevat tulevansa syrjäytetyksi neuvotteluosapuolena, mutta onko SDP:lle tärkeämpää ajaa ay-liikkeen asiaa kuin parantaa työttömien rekrytointimahdollisuuksia?

Ja aivan kuten edustaja Partanen aiemmin todisti, kyselyissä on todettu se, [Puhemies koputtaa] että paikallinen sopiminen helpottaa yritysten rekrytointimahdollisuuksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Eskelinen, olkaa hyvä.

15.55 Seppo Eskelinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edellinen puheenvuoro osoittaa sen, että hallitus ei tässä lainsäädännössä tunnista niitä riskejä, mitä tässä on olemassa. Siis tasa-arvovaltuutettu on kiinnittänyt erityisesti huomiota yleissitovuuden heikkenemisen todelliseen riskiin, joka koskee juuri niitä pienipalkkaisia naisvaltaisia aloja, niin kuin hän lausunnossaan toteaa.

Valiokunnan puheenjohtaja jossain vaiheessa näistä työllisyysvaikutuksista totesi, mutta asiantuntijat ja tutkittu tieto puhuvat ihan toista hajautetusta mallista. Siihen liittyy yleensä heikompi työllisyys ja korkeampi työttömyys. Tällä esityksellä ei kyllä työllisyysvaikutuksia pystytä osoittamaan.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Itse myös suhtaudun positiivisesti paikalliseen sopimiseen. Kun se rehdisti tehdään ja pöydän molemmilla puolilla ollaan tasa-arvoisia, niin mikäs siinä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Vielä vastauspuheenvuoro valiokunnan puheenjohtaja edustaja Sirénille, ja sitten siirrymme puhujalistalle. Olkaa hyvä.

15.56 Saara-Sofia Sirén kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän esityksen yhteydessä on puhuttu kilpailukyvyistä ja tuottavuudesta, ja siitä on kysymys silloin, kun uudistetaan työelämän pelisääntöjä, joista tämä esitys on yksi esimerkki. Sosiaalidemokraattien puheenvuoroissa on puhuttu näistä riskeistä ja suurimpana riskinä mainittu nimenomaan tähän yleissitovuuteen liittyvät huolet. Näitä huolia on kyllä tarkasteltu myös valiokunnan mietinnössä, jos luette sen mietinnön. Näitä riskejä ei pidetä merkittävinä, vaan pikemminkin pidetään pieninä. Lisäksi mietinnössä todetaan, että tähän riskiin suhtaudutaan kuitenkin vakavasti ja näitä seurauksia seurataan, niin kuin hyvään lainsäädäntöön kuuluu.

Hyvään lainsäädäntöön kuuluu myös se, että valmistellaan huolellisesti lainsäädäntömuutokset ja huomioidaan esimerkiksi ne kansainväliset sopimukset, joihin olemme sitoutuneet. Olen hämmästynyt, mikäli keskustassa ollaan eri mieltä siitä, että lainsäädäntömuutokset pitäisi selvityksiin perustuen huolellisesti valmistella.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Sitten siirrymme puhujalistalle. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä. [Hälinää — Juha Hänninen: Arvoisa herra puhemies! Ilmeisesti minulla oli puheenvuoro!] — Sitten se rinnakkaisohjelma loppuu siellä salin puolella, ja puheenvuoro on edustaja Hännisellä. — Olkaa hyvä.

15.57 Juha Hänninen kok: Arvoisa herra puhemies! Tänään käsittelemme lakimuutosta, joka tuo työpaikoille lisää joustavuutta, tasapuolisuutta ja yhteistyötä. Tämä esitys paikallisen sopimisen laajentamisesta on askel oikeaan suuntaan, kun tavoitteena on vahvistaa Suomen kilpailukykyä ja tuottavuutta. On mieluisaa nähdä, että esityksessä on tartuttu juuri niihin esteisiin, jotka ovat aiemmin haitanneet työelämän kehitystä.

Ensinnäkin tämä lakimuutos antaa myös järjestäytymättömille työpaikoille mahdollisuuden hyödyntää yleissitovan työehtosopimuksen paikallisen sopimisen määräyksiä. Tämä on tärkeä uudistus, joka kaventaa turhaa eroa järjestäytyneiden ja järjestäytymättömien työnantajien välillä. Näin lisäämme tasapuolisuutta ja rohkaisemme paikallisiin sopimuksiin, jotka palvelevat paremmin työpaikkojen tarpeita. Kilpailukykyä ei rakenneta jäykillä rajoilla, vaan joustavuudella ja yhteistyöllä.

Toiseksi tämä lakimuutos hyödyntää erityisesti pieniä ja keskisuuria yrityksiä. Usein juuri pienemmillä toimijoilla ei ole riittäviä resursseja tai tietoa paikallisen sopimisen mahdollisuuksista. Nyt paikallisen sopimisen kynnyksiä madalletaan. Tämä vahvistaa näiden yritysten asemaa suhteessa suurempiin kilpailijoihin, mikä on koko talouden kannalta järkevää.

Kolmanneksi valiokunnan esityksen mukaiset siirtymäsäännökset ovat välttämättömiä, jotta työehtosopimusosapuolet ehtivät sopeutua muutoksiin. Samalla on tärkeää, että uudistuksen vaikutuksia seurataan ja arvioidaan, kuten valiokunta on lausumaehdotuksensa linjannut. Kannatan tätä ehdotusta lämpimästi.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Arvoisa puhemies! Työelämän haasteisiin ei ole yksinkertaisia ratkaisuja, mutta tämä lakimuutos osoittaa, että kun keskitymme yhteistyöhön ja tasapuolisuuteen, voimme rakentaa joustavamman ja toimivamman työelämän. Tämä laki edistää niin kilpailukykyä kuin työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksia. Se on tärkeä askel kohti vahvempaa ja oikeudenmukaisempaa Suomea. — Kiitos. [Timo Heinonen: Viisaasti sanottu!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Partanen.

16.00 Karoliina Partanen kok: Arvoisa rouva puhemies! Historiallinen paikallisen sopimisen uudistus on yksi Orpon hallituksen päätavoitteita. Olemme kuulleet yrittäjien tarpeita, ja joustavoitamme työmarkkinoita. Kyse ei ole kuitenkaan vain työnantajan eduista, vaan siitä, että haluamme luoda työpaikkoja ja lisätä yrittäjien halukkuutta palkata työntekijöitä. Oppositio on arvostellut hallitusta siitä, että paikallinen sopiminen ei lisää työllisyyttä. Kuitenkin yrittäjien jäsenilleen tekemän kyselyn mukaan paikallisen sopimisen lisäämistä pidettiin tärkeimpänä tekijänä lisäämään yrittäjien halukkuutta palkata uusia työntekijöitä. Seuraaviksi tärkeimpinä keinoina pidettiin taloudellista tukea palkkaamiseen ja irtisanomisen helpottamista. Yrittäjät tuntevat ja tietävät parhaiten sen, mikä kannustaa ja motivoi työntekijän palkkaamiseen. Siksi tällä uudistuksella tulee olemaan uusia työpaikkoja luova vaikutus.

Arvoisa rouva puhemies! Useat opposition edustajat ovat myös väittäneet, että paikallista sopimista koskeva hallituksen esitys on Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten vastainen. Väite ei pidä paikkaansa. Hallituksen esitys on käsitelty perustuslakivaliokunnassa, joka on antanut asiasta yksimielisen lausuman, eikä perustuslakivaliokunnalla ollut huomauttamista esityksen säätämisyjärjestysperusteluihin. Nyt käsiteltävä lainsäädäntö ei ole siten perustuslakivaliokunnan yksimielisen lausunnon mukaisesti ILO:n sopimuksen vastainen.

ILO:n sopimuksen numero 135 mukaan luottamusmiehen asema on turvattava sopimusjärjestelmässä ensisijaisena henkilöstön edustajana. Kuten hallituksen esityksessä on niin ikään todettu, ILO:n sopimuksessa ja sen valvontakäytännössä hyväksytään myös muut, ammattiliitoista erillään olevat henkilöstön valitsevat edustajat kuin luottamusmiehet. Toisin sanoen luottamusvaltuutetun asema on tunnistettu myös ILO:n sopimuksessa. Samat ILO:n säännökset rajaavat mahdollisuutta siihen, että työnantaja voisi sopia paikallisesti yhdessä henkilöstön kanssa ilman luottamusmiestä tai luottamusvaltuutettua. Siten sopiminen ei ole mahdollista yhden työntekijän kanssa, vaikka ilmeistä tarvetta tällaiselle sopimiselle olisi. Mikäli ILO:n sopimus olisi mahdollistanut sopimisen vain yhden työntekijän kanssa, olisimme varmasti sellaisen mahdollisuuden myös säätäneet.

Arvoisa puhemies! Paikallisen sopimisen mahdollisuuksien lisääminen ei tule johtamaan peloteltuun yleissitovuuden romuttumiseen, niin kuin täällä salissa on tänäänkin väitetty. Esityksellä vahvistetaan järjestäytyneidenkin yritysten mahdollisuuksia hyödyntää paikallista sopimista, mikäli niissä ei ole luottamusmiestä. Lisäksi on muitakin tärkeitä syitä kuulua työnantajaliittoon, kuten pääsy työehtosopimuksen ja sitä kautta sopimuskauden ajaksi ennakoitavien työehtojen piiriin, työehtosopimuksen turvaama työrauha sekä liiton tarjoama lakineuvonta, oikeusturva sekä vaikutusmahdollisuudet sääntelyyn. Työnantaja-kohtaisia työehtosopimuksia ei myöskään pidetä houkuttelevina. Sopimusneuvottelut ovat raskaita ja vaativat paljon työtä. Motiivi lain säätämiseen on ollut ennen kaikkea työmark-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

kinoiden joustavoittamisen, työllistämishalukkuuden lisäämisen sekä kilpailukyvyyn parantamisen perusteissa.

Arvoisa rouva puhemies! Lähetettyjen työntekijöiden asema on herättänyt huolta työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan asiantuntijakuulemisissa, kuten myös tänään täällä salissa. Vaatimus yleissitovassa kentässä tehtävän paikallisen sopimuksen kirjallisesta muodosta ja työnantajan velvollisuus toimittaa tehty sopimus työsuojeluviranomaiselle turvaavat erityisesti lähetettyjen työntekijöiden asemaa.

Osa opposition edustajista on myös esittänyt, että lähetettyjen työntekijöiden asema voitaisiin turvata esimerkiksi alipalkkauksen kriminalisoinnilla, jota selvitettiin viimeksi Marinin hallituskaudella. Selvitys valmistui vuonna 23. Selvityksen mukaan alipalkkauksen kriminalisoinnille ei ole Suomessa tarvetta, koska rikoslaki suojaa jo alipalkkaustilanteita. Kriminalisointi ei johtaisi työntekijöiden oikeuksien toteutumisen parantumiseen. Alipalkkaustilanteet voivat jo nykyisellään tulla rangaistavaksi rikoslain 36 luvun mukaisina petos- ja kiskontarikoksina. Asiantuntijat olivat selvityksessä myös sitä mieltä, että Suomessa alipalkkauksen kriminalisointi johtaisi siihen, että työperäistä hyväksikäyttöä käsiteltäisiin vain alipalkkauksena, ei työsyryntänä, ihmiskauppana ja pakkotyönä. Alipalkkauksen kriminalisointi johtaisi todennäköisesti siihen, että tilanteita rangaistaisiin lievemmin ja suhtautuminen vakavaan hyväksikäyttöön lieventyisi.

Ministeriöiden tekemän selvityksen seurauksena työsuojeluviranomaisten oikeuksia lisättiin siten, että työsuojeluviranomaisen ilmoitusvelvollisuutta laajennettiin viime hallituskaudella, ja se koskee myös petos- ja kiskontarikoksia eli alipalkkausta koskevia tilanteita. Lisäksi työsuojeluviranomainen voi velvoittaa työnantajan viime kädessä sakon uhalla maksamaan lain mukaista palkkaa. Nämä muutokset vahvistivat työntekijöiden oikeuksia, ja olisi tietenkin hienoa, että myös oppositio puhuisi näistä, koska selvästi teidänkin viestinne kantautuu työntekijöille.

Lähetettyjen työntekijöiden aseman parantaminen edellyttää erityisesti sitä, että hallitus toteuttaa nopealla aikataululla hallitusohjelman kirjaukset rikoslain 47 luvun työrikosten rangaistusten koventamisesta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Strandman poissa. — Edustaja Lohikoski.

16.07 Pia Lohikoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Paikallisen sopimisen laajentaminen järjestäytymättömiin yrityksiin muodostaa ilmeisiä riskejä. Vaarana on työntekijöiden minimisuoja ja työehtojen heikkeneminen järjestäytymättömissä yrityksissä, ja tämä on kyllä ristiriidassa perustuslaissa säädetyn työvoiman suojelun velvoitteen kanssa. Työehtosopimuksen osapuolille sovittujen valtuuksien laajentaminen järjestäytymättömiin työnantajiin tulee myös heikentämään kannusteita järjestäytyä, mikä taas puolestaan on vastoin esimerkiksi EU:n vähimmäispalkkadirektiivissä asetettuja velvoitteita. Tämä lisää epävarmuutta työelämässä.

Hallituksen esitys on myös EU-oikeudellisesti ongelmallinen, mikä todetaan eriävissä mielipiteessä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa. Tässä todetaan: ”Vähimmäispalkkadirektiivi edellyttäisi jäsenvaltioilta työehtosopimustoiminnan edistämistä”, ei heikentämistä. ”Toimenpiteitä, jotka heikentävät työehtosopimustoimintaa tai sen edellytyksiä, on pidettävä vähimmäispalkkadirektiivin tavoitteiden vastaisina.” Tämä on tietysti huonoa lain-säädäntöä työntekijöiden kannalta.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Arvoisa puhemies! Järjestäytymättömien yritysten tekemät paikalliset sopimukset jäisivät suurelta osin työehtosopimuksessa säädettyjen osapuolten oikeusturvaa varmistavien menettelyjen ulkopuolelle. Työehtosopimukseen olennaisena osana kuuluva sopimusosapuolten valvontavelvollisuus ei sitten koskisi järjestäytymättömiä työnantajia tämän mukaan lainkaan, ja työehtosopimuksen solmineen työnantajajärjestön valvontavelvollisuus ulottuu tietenkin vain sen jäsenenä oleviin työnantajiin tässä esityksessä. Velvollisuus suorittaa hyvityssakkoa työehtosopimuksen tai siihen perustuvan paikallisen sopimuksen rikkomisesta ei myöskään koskisi järjestäytymättömiä työnantajia.

Yrityskohtaisten työehtosopimusten lukumäärä näin ollen tulee kasvamaan erityisesti suurempien yritysten kohdalla, jotka ovat olleet aiemmin merkityksellisiä eri alojen yleissitovuuksien määräytymisessä. Mikäli suuret yritykset ryhtyvät tekemään yhä enemmän yrityskohtaisia työehtosopimuksia, se sirpaloittaa työelämää ja myöskin alan yhteisten työehtojen määräytymistä. Samalla se tietenkin heikentää sopimusalan työehtosopimuksen yleissitovuuden ylläpitoa. Nämä edellä mainitut tekijät vaikuttavat siihen, että yleissitovuus tullaan valitettavasti menettämään muutamilla toimialoilla lähitulevaisuudessa. Myös työnantajien järjestäytyminen laskee, koska samat sopimusoikeudet voi saada tulevaisuudessa tämän esityksen mukaan ilman järjestäytymistä ja sen mukanaan tuomia velvollisuuksia.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että myös lähetetyillä työntekijöillä olisi oikeus valita luottamusvaltuutettu solmimaan yleissitovaan työehtosopimukseen perustuva paikallinen sopimus samoin edellytyksin kuin Suomeen sijoittuneella työnantajalla. Tämä muodostaa suuren riskin työehtojen polkemiseen. Ulkomailta tulevat lähetetyt työntekijät, saattikka heidän ulkomaiset työnantajansa, eivät välttämättä tiedä, miten Suomen työlaainsäädäntö toimii ja millaisia työehtoja täällä pitäisi noudattaa. Heille ei ole tuttua tämä työehtosopimusjärjestelmä, jolla määritetään meillä Suomessa työn tekemisen minimiehdot. Puutteet kielitaidossa ja työehtojen määräytymisessä muodostavat korkean riskin ymmärtämättömyyteen tehdä sopimuksia, jotka sitten heikentävät näiden työntekijöiden asemaa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä on arvioitu puutteellisesti näiden lakimuu-
tosten vaikutuksia tasa-arvon kehittymiseen. Esityksessä kyllä todetaan, että muutokset voivat vaikuttaa negatiivisesti naisvaltaisilla aloilla — hallitus siis myöntää, että tämä mainittu muutos voi johtaa työehtojen heikentymiseen näillä aloilla, joilla on lähtökohtaisesti heikompi palkkataso. Arviointia sukupuolten välisen tasa-arvon ja palkkatasa-arvon toteutumiseen ei ole tehty riittävästi, ja hallituksen esittämällä muutoksilla tulee olemaan muutakin kuin ehdollinen mahdollisuus heikentää sukupuolten välisen palkkatasa-arvon toteutumista. Tämä ei ole ensimmäinen eikä valitettavasti taida olla viimeinenkään kerta, kun tämä nykyinen hallitus viis veisaa naisvaltaisten matalapalkka-alojen, kuten palvelualojen, työntekijöiden asemasta.

Tämä esitys on perustavanlaatuinen ja historiallisen huono muutos suomalaiseen työmarkkinajärjestelmään. Sanotaan nyt vielä lopuksi, mikä tämä on: tämä on palkkadumppauslaki. [Timo Heinonen: Höpö höpö!] — Hienosti perusteltu!

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraavaksi edustaja Berg.

16.12 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Suomen perustuslaki asettaa julkiselle vallalle velvollisuuden huolehtia työntekijöiden suojelusta, mikä on keskeinen osa oikeusvaltion

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

periaatteita ja perusoikeuksien turvaamista. Työelämässä tämä velvoite toteutuu erityisesti ammatillisen järjestäytymisvapauden ja työmarkkinaosapuolten sopimusautonomian kautta. Näitä periaatteita tukevat paitsi Suomen perustuslaki myös kansainväliset sopimukset, kuten Kansainvälisen työjärjestön ILO:n sopimukset, sekä EU:n säädökset, esimerkiksi vähimmäispalkkadiirektiivi.

Hallituksen esitys paikallisen sopimisen laajentamisesta sisältää merkittäviä ongelmia. Se murentaisi työmarkkinajärjestelmämme keskeisiä periaatteita: sopimusautonomiata, järjestäytymisen edistämistä ja työntekijöiden oikeuksien turvaamista. Esityksen mukaan paikallinen sopiminen ulotettaisiin koskemaan myös järjestäytymättömiä työnantajia ja yritykset voisivat poiketa työehtosopimusten säännöksistä ilman luottamusmiehen mukanaoloa. Tämä heikentäisi työmarkkinaosapuolten välistä tasapainoa ja avaisi tien työehtojen heikentämiselle.

Arvoisa puhemies! Perustuslaki turvaa yhdistymisvapauden ja työmarkkinaosapuolten sopimusautonomian, joka on ollut suomalaisen työmarkkinajärjestelmän perusta. Tämä itsesääätelyn periaate on mahdollistanut toimialakohtaiset ratkaisut, joissa työehtosopimusten yleissitovuus takaa vähimmäisehdot myös järjestäytymättömissä yrityksissä. Nyt käsiteltävä esitys vaarantaisi tämän mallin. Järjestäytymättömät työnantajat saisivat samat oikeudet kuin järjestäytyneet, mutta ilman velvoitteita. Tämä vähentäisi kannusteita järjestäytymiseen ja heikentäisi työehtosopimusten kattavuutta, mikä on myös kansainvälisten sopimusten näkökulmasta ongelmallista. Esimerkiksi ILO:n sopimukset velvoittavat edistämään järjestäytymistä ja kollektiivista neuvottelu-oikeutta. EU:n vähimmäispalkkadiirektiivi puolestaan vaatii jäsenvaltioita vahvistamaan työmarkkinaosapuolten roolia ja työehtosopimusten kattavuutta. Hallituksen esitys kulkee näitä velvoitteita vastaan, sillä se heikentäisi työnantajien kannusteita järjestäytymiseen ja lisäisi riskiä, että työehtojen minimikriteerit eivät enää toteudu järjestäytymättömissä yrityksissä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitykseen sisältyy useita konkreettisia riskejä, jotka heikentäisivät työntekijöiden oikeuksia ja työmarkkinoiden tasapainoa. Ensinnäkin työehtojen heikkeneminen on todellinen uhka. Järjestäytymättömillä työpaikoilla ei ole vahvoja neuvottelujärjestelmiä, ja tämä altistaa työntekijät epätasapainoisille sopimuksille sekä heikommille työehdoille.

Toiseksi esitys johtaisi sopimusjärjestelmän pirstaloitumiseen. Jos yritykset voivat neuvotella yrityskohtaisia sopimuksia, valtakunnalliset työehtosopimukset ja niiden yleissitovuus heikkenisivät. Tämä lisäisi eriarvoisuutta työmarkkinoilla, kun työntekijöiden oikeudet riippuisivat entistä enemmän työnantajien järjestäytymisasteesta.

Kolmanneksi esitys heikentäisi työntekijöiden oikeusturvaa. Ristiriitatilanteessa asiat käsiteltäisiin jatkossa yleisissä tuomioistuimissa työtuomioistuimen sijaan. Tämä hidastaisi riitojen ratkaisua, lisäisi käsittelykustannuksia ja vaikeuttaisi työntekijöiden oikeuksien toteutumista.

Ja vielä neljänneksi merkittävä ongelma liittyy valvonnan puutteisiin. Paikallisen sopimisen laajentaminen edellyttäisi tehokasta valvontaa, mutta aluehallintovirastojen resurssit eivät ole riittävät. Tämä avaa oven väärinkäytöksille ja työehtojen polkemiselle, ilman että tilanteisiin voitaisiin puuttua riittävän nopeasti.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys ei turvaa työntekijöiden oikeuksia eikä vastaa perustuslain eikä kansainvälisten sopimusten vaatimuksia. Se vähentää järjestäytymistä, altistaa työntekijät heikentyville työehdoille ja vaarantaa työmarkkinajärjestelmämme vakauden. Suomalainen työmarkkinamalli perustuu sopimusautonomiaan ja vahvaan järjes-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

täytymiseen. Näitä periaatteita tulee vahvistaa, ei heikentää. Hallituksen esityksen sijaan tulisi edistää työmarkkinaosapuolten välistä yhteistyötä, järjestäytymistä ja työehtosopimusten kattavuutta. Näin voimme turvata oikeudenmukaisen ja tasapainoisen työelämän myös tulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Siksi tämän esityksen hyväksyminen ei ole perusteltua.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraavaksi edustaja Viitala. [Timo Heinonen pyytää vastauspuheenvuoroa] — Äsken on ollut pitkä debatti, joten nyt mennään puhujalistaa.

16.18 Juha Viitala sd: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esittämillä muutoksilla puututaan työmarkkinaosapuolten sopimusvapauteen. Tämä on ongelmallista sekä yhdistymisvapauden että työvoiman suojelun velvoitteen näkökannasta.

Yleissitovat työehtosopimukset ovat työntekijän turva. Suomessa meillä ei ole ollut tapana yksityiskohtaisesti säätää työehdoista, kuten vähimmäispalkasta, lainsäädännöllä, vaan sopia näistä yleissitovilla työehtosopimuksilla. Jo nyt on myös mahdollisuus sopia paremmista ehdoista paikallisesti, ja on tärkeää, että yleissitovat sopimukset tarjoavat yhdenvertaisesti kaikille samat minimiehdot. Siitähän tässä on kyse, että minimiehdot meillä säilyvät ja niitä ei ruveta polkemaan. Yleissitovat työehtosopimukset turvaavat työntekijöille tasapuolisesti nämä vähimmäisehdot myös järjestäytymättömissä yrityksissä. Nyt tämän lain myötä halutaan siis päästä sopimaan pienemmistä palkoista ja halvemmista työehdoista. Se ei meille käy.

Ihmettelen sitä, että keskustelun yhteydessä kyllä oikealta puolen salia tätä perustellaan kovin paljon, mutta toivoisin sellaista rehellisyyttä, että voitaisiin tuoda myös se esiin, että tarkoitushan tällä on nimenomaan saada kustannuksia alas, ja tähän tarkoittaa yksiselitteisesti työvoiman halpuuttamista. Nyt hallitus on rikkomassa yleissitovuuteen perustuvaa järjestelmää, ja hallituksen esityksen toteutuminen tulee tarkoittamaan järjestäytyneissä yrityksissä työskentelevien minimisuojan heikkenemistä. Se myös vähentää yritysten järjestäytymisen kannustimia ja vaarantaa yleissitovuuden monilla aloilla. Tämä muutos on myös sillä tavalla hyvin historiallinen, että nimenomaan yritysten järjestäytyminen tulee varmasti laskemaan, ja sillä tavalla tässä varmasti on myös tarkoitus ay-liikettä tietyllä tavalla heikentää. Myöskään sitä ei ääneen ole sanottu, ikävä kyllä.

Järjestäytymättömässä työympäristössä myös sopimusosaaminen on usein puutteellista. Tästä on jo esimerkkejä muun muassa metsäteollisuudesta, kun vuonna 20 Metsäteollisuus ry irtaantui sopimustoiminnasta yrityskohtaisiin sopimuksiin. Sekään ei ole aivan ki-puilutta mennyt, mutta siitä vähän myöhemmin lisää.

Tämä lakiesitys tulee varmasti myös lisäämään työriitoja. Järjestäytyneellä kentällä työriidat päätyvät usein työtuomioistuimeen, ja järjestäytymättömässä samat asiat käsitellään puolestaan yleisissä tuomioistuimissa, joissa käsittelyajat ovat yleensä merkittävästi pidempiä ja kustannukset merkittävästi korkeammat. Onko yksittäisellä työntekijällä aidosti mahdollisuutta ja uskallusta lähteä tällaiseen pitkään ja kalliiseen oikeusprosessiin, kun lopputulema on epäselvä?

Tämä hallituksen esitys on ongelmallinen myös EU-oikeuden näkökannasta. EU:n vähimmäispalkkadirektiivi vaatii jäsenvaltioita edistämään työehtosopimustoimintaa. Kaikki toimenpiteet, jotka heikentävät tätä toimintaa tai sen edellytyksiä, ovat vastoin direktiivin tavoitteita. Direktiivin vastaisia toimenpiteitä ei voida toteuttaa direktiivin voimaantu-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

lon aikana eikä sen jälkeen. Hallituksen esitys paikallisesta sopimisesta on ristiriidassa direktiivin tavoitteiden edistämismahdollisuuksien kanssa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Piisinen.

16.22 Jorma Piisinen ps: Arvoisa rouva puhemies! Paikallinen sopiminen on kirvoittanut keskustelua sekä puolesta että vastaan. Täällä salissa on nyt nostettu esille useaan kertaan tämän hallituksen esityksen suhde perustuslakiin, ja ymmärtääkseni perustuslakivaliokunta on tästä lausunut eikä ole löytänyt ristiriitaa tämän esityksen ja perustuslain väliltä.

Hallituksen esityksellä pyritään kohentamaan kilpailukykyä ja tuottavuutta mutta myöskin lisäämään vuorovaikutusta työnantajan ja henkilöstön välillä sekä parantamaan työntekijöiden mahdollisuuksia vaikuttaa omiin työehtoihinsa. On tärkeätä muistaa, että paikallinen sopiminen tapahtuu jatkossakin aina työehtosopimuksen rajoissa ja niiden menettelytapojen mukaisesti.

Esityksessä sallittaisiin järjestäytymättömille, yleissitovaa työehtosopimusta noudattaville työnantajille samat paikallisen sopimisen mahdollisuudet, mitkä ovat jo tällä hetkellä sallittuja järjestäytyneen kentän yrityksille. Työntekijöitä voi edustaa neuvotteluissa luottamusmies, luottamusvaltuutettu tai molemmat yhdessä riippuen työntekijöiden järjestäytyneisyydestä. Luottamusvaltuutetulle säädetään lailla sama turva, mikä on tällä hetkellä luottamusmiehellä. Lisäksi työnantajan on järjestettävä luottamusvaltuutetulle riittävä tiedonsaanti ja koulutus tehtävän hoitamiseksi. Luottamusvaltuutetun kanssa tehty paikallinen sopimus on esityksen mukaan irtisanottavissa puolin ja toisin kolmen kuukauden sisällä sopimuksen kestosta riippumatta, jollei työehtosopimuksessa muuta ole kerrottu tai paikallisessa sopimuksessa sovittu lyhyemmästä irtisanomisajasta.

Perustuslakivaliokunta pitää lausunnossaan tärkeänä seurata etenkin ehdotusten vaikutuksia työntekijöiden suojelun toteutumiseen, sopimusvapauteen ja negatiiviseen yhdistymisvapauteen sekä kilpailutilanteen kehittymiseen. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää tärkeänä seurata paikallisia sopimuksia koskevan sääntelyn toimivuutta erityisesti pienten yritysten osalta osana hallituksen esityksessä tarkoitettua seurantaa.

Esityksen ei arvioida lähtökohtaisesti johtavan työehtosopimusten kattavuuden merkittävään heikkenemiseen, sillä esityksellä vahvistetaan järjestäytyneidenkin yritysten mahdollisuuksia hyödyntää paikallista sopimista, mikäli niissä ei ole luottamusmiestä. Myös yrityskohtaisilla työehtosopimuksilla voidaan lain voimaan tultua sopia toisin asioista, joista nykyisin voi sopia ainoastaan valtakunnallisella työehtosopimuksella. Näissä sopimuksissa työntekijöitä voi edustaa valtakunnallinen työntekijöiden yhdistys tai siihen kuuluva jäsenyhdistys. Tällä pyritään estämään näennäisten, niin sanottujen keltaisten ammattiliittojen perustaminen, jotka eivät välttämättä aja työntekijöiden etua lainkaan.

Arvoisa rouva puhemies! Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa mietintönsä lopuksi seuraavaa lausumaehdotusta: ”Eduskunta edellyttää, että työ- ja elinkeinoministeriö seuraa esityksen vaikutuksia sopijaosapuolten osalta ja laatii niistä vuoden 2026 loppuun mennessä selvityksen, jossa arvioidaan erityisesti tarvetta ja keinoja mahdollistaa paikallinen sopiminen myös yhdessä henkilöstön tai henkilöstöryhmän kanssa. Eduskunta katsoo, että mahdollisuus henkilöstön kanssa yhdessä sopimiseen olisi erityisen tärkeää pienten yritysten paikallisen sopimisen mahdollisuuksien edistämiseksi.” — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lohi.

16.26 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Kuten tuossa edellä käydyssä debattikeskustelussa totesin, tämä esitys paikallisen sopimisen laajentamisesta on keskustan pitkäaikaisen tavoitteiden mukainen. Siksi keskusta tukee tätä esitystä. Emme ole jättäneet tähän vastalauseita, ja tulemme äänestämään tämän puolesta. Tämä on tärkeä askel oikeaan suuntaan — ei muuten mikään dramaattinen tai iso askel, ja olisi voitu mennä vähän pidemmällekin, kuten tässä edellä edustaja Piisinen totesi. Siellä on jätetty lausuma, jossa hallitukselle annetaan velvollisuus seurata tilannetta ja tehdä selvityksiä.

Itse olen kyllä hieman harmissani siitä, että meillä on paljon yrityksiä, joissa on aika pieni porukka, joka voisi aivan hyvin yhdessä sopia, ja nyt tämä ei ole mahdollista. Siinä on vedottu tietenkin tuohon ILO-sopimukseen, ja varmasti siellä on arkuutta ollut, että ei lähdetä riskeeraamaan. Minusta meillä on Suomessa välillä vähän liikaakin arkuutta, niin että jos sanotaan, että tämä on nyt kansainvälisen sopimuksen kanssa ongelmallinen, niin sitten halutaan turvallisesti varmistaa, ettei nyt vain tulisi mitään ristiriitaa, vaikka ehkä ne sopimuksen soveltamiskäytännöt ovat vuosikymmenten takaa. Minusta on tätä päivää, että työpaikoilla sovitaan paikallisesti, ja tämä esitys ja lainsäädäntö lähtevät kuitenkin siitä, että ne, jotka on työehtosopimuksessa sovittu paikallisen sopimisen välineiksi, ovat käytettävissä jatkossa kaikissa. Ei siis mitä tahansa voi sopia.

Jotta paikallinen sopiminen toimisi järkevästi, tarkoituksenmukaisella ja oikeudenmukaisella tavalla, pitää olla tietenkin aito sopiminen kyseessä, ei sanelu. Ei voi olla niin, että työnantaja sanelee, eikä näin muuten useimmissa tapauksissa olekaan, vaan useimmissa tapauksissa koetaan aidosti, että tämä on meidän yhteinen etu. Monesti ei ole kysymys pelkästään palkasta tai siihen rinnastettavista etuuksista, vaan saattaa olla kysymys, juuri kuten täällä keskustelussa tuli hyvin esille, vaikkapa työaikajärjestelyistä. On todella harmittavaa, jos työntekijät kokevat, että tässä nyt kärsitään, kun emme saa ottaa käyttöön näitä työehtosopimuksen joustoja.

Tietenkin toiselta puolelta sanotaan, että no, miksi ei sitten järjestäydytä, jotta saataisiin käyttöön. Minusta sen ei pitäisi olla niin, ja jopa epäilen, että jos tämäntyyppinen lainsäädäntö, joka edellyttäisi, että vain järjestäytyneillä työnantajilla on oikeudet paikalliseen sopimiseen, tulisi nyt arvioitavaksi perustuslakivaliokuntaan, niin suhtautuisin siihen kyllä aika kriittisesti, että onko se yhdistymisvapauden mukaista, että edellytetään tällaisia järjestäytymistä, jotta saisit oikeuksia. Minusta on tärkeää, että kaikki yritykset ovat samalla viivalla, oletpa järjestäytynyt tai et. Jos kerran pelisäännöissä on sovittu, että on paikalliset sopimiset, niin sitten ne ovat käytettävissä kaikilla. Reilu peli, ja sen takia tämä esitys on minusta hyvä.

No, sitten täällä on nostettu esiin riskejä, erityisesti sosiaalidemokraattisesta ryhmästä. Minusta sekin on hyvä tunnistaa, että yksi riski, joka on ja pitää ottaa vakavasti, on se, onko työnantajapuolella tai työntekijäpuolella osaamista sopia, kummallakin. Ei monessa pienessä yrityksessä välttämättä ole riittävää työehtosopimusten osaamista, ei työntekijäpuolellakaan, eikä tunneta niitä sääntöjä ja rajoja, missä rajoissa voitaisiin sopia. Tämä vaatii kyllä tietenkin jatkossa seuraamista ja myös koulutusta ja neuvontaa. Minusta varmasti yksi hyvä peruste järjestäytyä monelle työntekijäpuolelle mutta työnantajapuolellekin on se, että sieltä saa sitä opastusta siihen, millä tavalla nämä saadaan käyttöön. Tämä on ihan aito kysymys ja toisaalta huolikin, mutta tämän ei pidä tulla esteeksi sille, ettemmekö voisi laajentaa paikallista sopimista, vaan tämä pitää hoitaa asianmukaisesti.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Sitten kun täällä on puhuttu siitä, että nyt annettaisiin jotenkin etulyöntiasema niille yrityksille, jotka toimivat väärin: ei näin, ei tietenkään. Meidän pitää lähteä siitä, että kaikkien pitää toimia oikein. Eihän tässä lainsäädännössä anneta mitään etuoikeuskaistaa väärin toimiville yrityksille tai yrittäjille, ei. Kaikkien pitää toimia pelisääntöjen mukaisesti, ei suosia ketään, ja kaikilta pitää vaatia samoja pelisääntöjä. Jos joku tulee muuten ulkomailta Suomeen töihin, tervetuloa, mutta samoilla pelisäännöillä pitää pelata kuin Suomessa pelataan. [Timo Heinonen: Juuri näin!] Samoilla pelisäännöillä pelataan. [Niina Malm: Milläs valvotaan?] — Ja valvonnan pitää olla kunnossa. — Tärkeintä on, että meidän viesti on yhteinen: tänne kun tullaan, pitää olla suomalaiset työelämän pelisäännöt, ja pitää olla kovat rangaistukset, jos et noudata niitä pelisääntöjä vaan mennään harmaalle alueelle tai rikolliseen toimintaan. Sitä ei tule sallia.

Haluan, arvoisa puhemies, päättää tämän puheenvuoroni siihen, että kun katson nyt tuota valiokunnan mietintöä, niin siellä on pari semmoista kohtaa, jotka kiinnittävät huomiota. Toinen on vähän tämän ponnen eli lausuman aika lailla pehmeys, mutta toinen, joka kiinnittää huomiota, on se, että minulle oli hieman yllätys — harmi, että täällä ei ole ketään vihreän eduskuntaryhmän edustajaa — että vihreät ovat nyt sitten vastustamassa paikallista sopimista. En tiedä, mistä on kysymys, onko kysymys kenties siitä, että heillähän oli muutama vaali sitten semmoinen vaalislogan, että ”näytä luontosi”, ja nyt he ehkä näyttävät luontonsa, kummalla puolella he ovat tässä. Se minua hieman ihmetyttää. Oli vähän toiveita, että siellä olisi ymmärrystä suomalaiseen yrityskenttään. [Timo Heinonen: Tämöistä keskustaa lisää!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kurvinen poissa. — Edustaja Rintamäki.

16.33 Anne Rintamäki ps: Arvoisa puhemies! Kiitän edustaja Lohta erinomaisesti puhutusta. Tämä oli oikein hyvä ja rakentava puhe, kiitos siitä. — Paikallisen sopimisen lisääminen on yksi tämän hallituksen keskeisistä tavoitteista, ja tässä sitä ollaan sovitusti toteuttamassa. Lakien tarkoitus on ennen kaikkea joustavoittaa Suomen kankeita työmarkkinoita, jotka yhdessä eurovaluutan kanssa ovat aiheuttaneet haasteita sekä työllisyydelle että Suomen taloustilanteelle. Julkinen talous on saatava kuntoon, jotta voisimme säilyttää sen tyyppisen hyvinvointivaltion kuin mihin olemme tähän mennessä totuneet. Tiedämme, että leikkaukset ja veronkorotukset eivät yksin riitä vaan tarvitaan kasvua.

Työnteon ja yrittämisen on oltava aina parempi ratkaisu kuin se, että henkilö on jouten. Siitä hyötyvät sekä yhteiskunta että yksilö itse. Haluan muistuttaa myös salin vasenta laitaa siitä, että tämä hallitus ei ole purkamassa yleissitovuutta. Paikallista sopimista edistetään yleissitovuuden sallimissa rajoissa.

Toinen yleinen kritiikki kohdistuu siihen, ettei näille toimille ole laskettavissa tarkkoja taloudellisia lukuja. Kysymys onkin pitkälti siitä, mitä yritykset ovat itse todenneet, ja viesti on selkeä: paikallinen sopiminen edistää rekrytointeja. Ei tämä sen vaikeampaa matematiikkaa lopulta ole. Hallitus kuuntelee tässä asiassa mieluummin suomalaista yrittäjää kuin vasemmistoa.

Arvoisa puhemies! Elämme tällä hetkellä suhdanteellisesti haastavassa kuopassa. Emme voi Suomen eduskunnasta käsin valitettavasti korjata niitä ongelmia, joita muissa maissa on. Valitettavasti vientivetoisena maana muiden maiden suhdanteet vaikuttavat meille hyvinkin suoraan. Esimerkiksi vientikumppanimaan Saksan taloudesta kuullaan

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

mediassa erittäin huolestuttavia signaaleja. Jos meininki jatkuu tällaisena, on selvää, että lakien työllisyysvaikutukset eivät näy välittömästi numeroina. On epärehellistä laittaa kaikkea hallituksen toimien piikkiin. Täytyy nähdä suurempi kuva.

Arvoisa puhemies! Huomionarvoista on myös, että tähän työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintöön sisältyy lausuma, joka edellyttää ministeriötä valmistelemaan selvityksen, jossa arvioidaan tarvetta ja keinoja edistää paikallista sopimista suoraan henkilöstön kanssa. Tämä olisi erityisesti pienemmille yrityksille oikein tervetullut uudistus. Mielenkiinnolla jään odottamaan selvityksen lopputulosta ja mahdollisia toimenpiteitä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Malm.

16.37 Niina Malm sd: Arvoisa rouva puhemies! Paikallisesta sopimisesta on tullut kuin mantra, joka pelastaa Suomen työllisyyden ja työmarkkinat — tosin kovin häävejä työllisyysvaikutuksiaan paikallisen sopimisen lisäämisellä ei pystytä todentamaan, mutta kun on nyt keksitty, että sillä työllisyyttä lisätään, niin tätä mantraa toistetaan. Useinhan politiikka on nimenomaan sanoja, ja sanoista tulee tekoja, ja näin ollen sitten tyhjätkin lupaukset jossain vaiheessa lunastetaan.

Hallitus on myös perustellut paikallista sopimista sillä, että Suomen täytyy siirtyä pohjoismaiseen malliin. Hallituksen versio pohjoismaiseen malliin siirtymisestä on ollut se, että nyпитään rusinat pullasta, olipa kyse sitten Ruotsista, muista Pohjoismaista tai viimeisimpänä Tanskan mallista. Kaikki pohjoismaiseen malliin siirtymisen toimet lähtevät siitä, että pohjoismaisesta mallista otetaan se, mikä jollain tavoin hyödyttää yrittäjää mutta ei vahvista työntekijän asemaa. Ja kun suomalainen lainsäädäntö lähtee siitä, että lain tulisi turvata heikommassa asemassa oleva, niin hallituksen toimet eivät jälleen kerran tätä tavoitetta tue. Jälleen kerran työntekijä on jäämässä entistä enemmän altavastaiseen asemaan ja yksin työpaikoilla.

No, sen lisäksi, että jää yksin ja työehdot murenevat, niin kuten täällä aiemmin edustaja Pekonen totesi, hallituksen toimista myös voidaan menettää jopa 10 000—20 000 euroa vuosiansioista. Tämä sen takia, että sopimusautonomiia halutaan murtaa. Täällä on kuultu hienoja puheenvuoroja siitä, että täytyy kouluttaa työntekijöiden ja työnantajien jäseniä tähän sopimiseen. No kyllä, voin sanoa, että työntekijäpuoli on kouluttanut omiaan jo vuosikausia. Ammattiliitot ja SAK yhdessä ovat kouluttaneet päämäärätietoisesti luottamusmiehiä, ja jokaisena vuonna taitaa Teollisuusliittokin kysyä, miten se sopiminen siellä työpaikalla onnistuu, osaako työnantaja sopia, ja valitettavan usein sieltä paljastuu epäkohta, että ei osaa. Työnantajat eivät osaa sopia, eivät osaa lukea työehtosopimusta eivätkä lakia. Toki poikkeuksiakin on. On olemassa hyviä työnantajia, jotka käyttävät aikaansa siihen, että he kouluttavat myös henkilöstöhallintoaan, mutta onhan tämä varsin kummallista, että usein joudutaan sitten käymään jossain korkeammalla tasolla koeponnistamassa, että kuka sitä työehtosopimusta tai niitä sopimuksia on siellä tulkinnut oikein, ja varmasti siitäkin tilastotietoa löytyisi. Mutta kun näiden esitysten kanssa on aina niin kauhistuttavan kova kiire, niin ihan kaikkea ei ole kerennyt myöskään itse kysymään, saatikka sitten valiokunnassa asiantuntijalausunnoissa vastauksia saamaan.

Arvoisa rouva puhemies! Kuitenkin minusta, kuten jo aiemmin olen useasti todennut, tässä sillä, että halutaan murentaa sopimusautonomiia ja halutaan murentaa pohjoismaista mallia, halutaan myös murentaa yleissitovuutta. Tässä edellä puhuja kuvasi, että kyllä, Suomessa yleissitovuus turvaa loppupeleissä aina työntekijää. No, mitä hallitus tekee sen

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

eteen, että te turvaatte sen yleissitovuuden? Mitkä ovat ne toimet, millä te kannustatte yrittäjiä järjestäytymään, jotta yleissitovuus on turvattu? — Joo, ei kuulu niitä tekoja. En ole yllättynyt tästä. — Sen sijaan kyllä perussuomalaiset ovat varsin valmiita tämänkin lainsäädännön turvin olemaan kokoomuksen kainalossa ja mahdollistamaan unkarilaisten työsopimusten tekemisen siellä Unkarissa ilman mitään valvontaa, koska resurssia siihen valvontaan tässä esityksessä ei ole. Kenelläkään ei ole tosiasiallisesti mahdollisuutta valvoa niitä sopimuksia, joita Suomen rajojen ulkopuolella tehdään.

Jos sitten käy niin, että joku jossain vaiheessa huomaa, että hetkinen, nyt on käytetty hyväksi ulkomaalaista työvoimaa, niin siinä vaiheessa, kun tähän joku ehkä pääsisi kiinni — kun liitoilla ei ole kanneoikeutta, niin tässä pitäisi yksityisesti uskaltaa lähteä käräjoimään — aikaa on tuhraantunut niin paljon, että se yritys, joka on tämän hyväksikäytön takana, on kerennyt jo tekemään ratkaisunsa, todennäköisesti perustamaan uuden yrityksen. Elikkä se valvonta ja ne rangaistukset, joista aiemmin tänään on kuultu puheenvuoroja, kumisevat tyhjyyttään tynnyrissä, koska sellaisia tekoja ei ole tulossa,

Ja kaiken huipuksi viimeisimpänä työ- ja tasa-arvovaliokunta jälleen kerran todisti, että se ei käsittele tasa-arvonäkökulmasta näitä asioita, koska tämänkin esitys tulee nimenomaan koskemaan naisvaltaisia aloja, heikommassa asemassa olevia ihmisiä epäsuosittavissa työsuhteissa, ja näitä toimia hallitus haluaa jatkaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Rantanen, Piritta.

16.43 Piritta Rantanen sd: Arvoisa puhemies! En oikein tiedä, mistä tässä aloittaisi, mutta otetaan ensimmäinen puheenvuoro vaikka tästä neuvonnasta ja valvonnasta. — Mutta jos aloitetaan siitä, että totta kai mekin lähtökohtaisesti kannatamme paikallista sopimista ja sitä, että työnantaja ja työntekijä sopivat asioista tasapainoisesti yhdessä. Itsekin olen saanut hyödyntää useita paikallisia sopimuksia sairaanhoitajan työssä, ja vaikka täällä useat hallituspuolen julkisella sektorilla työskentelevistä edustajistakin ovat tätä esitystä kehuneet, niin tämä esityshän ei siis koske julkista sektoria eikä tämä muuta siellä tehtävää paikallista sopimista, koska julkisella puolella ollaan oltu järjestäytyneitä molemmin puolin. Mutta välillisesti tällä kyllä tulee olemaan vaikutuksia pitkällä aikavälillä myös sinne julkiselle puolelle nimenomaan niin, että se tulee vaikuttamaan palkkoihin ja työehtoihin heikentävästi.

Itse ajattelen niin, että kaikista hallituksen tekemistä työmarkkinoita murskaavista esityksistä tämä on kaikkein haitallisin, hankalin ja työntekijöitten oikeuksia polkevin. Täällä salissa toivottiin aiemmin tänään sopua työmarkkinoille. Kyllä, minäkin nimenomaisesti kaipaisin sitä sopua, mutta tämä esitys ei kyllä ainakaan millään tavalla edistä sitä, että työmarkkinakenttä olisi rauhoittumassa ja sopua olisi löytymässä. Työntekijä ja työnantaja ovat voineet paikallisesti järjestäytymällä sopia jo tähänkin saakka aina paremmin kuin ne minimiehdot ovat olleet, ja niin kuin tuossa jo aiemmin sanoin, kyllähän se meidän päättäjien iso tehtävä on, että meidän on pyrittävä suojelemaan niitä heikoimmassa asemassa olevia ja tässä tapauksessa niitä työntekijöitä, sitä työvoiman suojelua.

Valiokunnan puheenjohtaja tässä aiemmin tänään mainitsi, että tämä edistää kilpailukykyä ja työn tuottavuutta. Onko meillä jossakin sellaiset vaikutusarvioinnit, joista voisimme todeta, että näin todellisuudessa on, että tämä esitys edistää kilpailukykyä ja työn tuottavuutta? Kyllä minuakin se kiinnostaa.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Neuvonta ja valvonta ovat yksi kulmakivi, kuinka tässä aidosti tulee pitkällä aikavälillä käymään, ja totta kai on niin, että yksi keskeisin asia on se, että me pystyisimme tunnistamaan ne riskialat, joita tämä erityisesti koskee. Itse ajattelen niin, että niitä aloja ovat ne alat, joissa se työvoimaresurssi on erityisen suuri, ja esimerkiksi niitä ovat palveluala ja rakennusala.

No, valvonnan resurssit ovat joka tapauksessa rajalliset, ja nyt jo tiedämme, että esimerkiksi palvelu- ja rakennusosalalla epätyypilliset työsuhteet ja ulkomainen työvoima haastavat jo tällä hetkellä niitä valvonnan resursseja. Neuvonta siis tässä järjestäytymättömässä villissä kentässä kaatuu valtion viranomaisten niskaan, ja painopiste valvonnassa muuttuu tästä sisäisestä, siis työnantajien ja työntekijöiden välisestä valvonnasta nimenomaan viranomaisten valvonnan alle. Tämä vaatii totta kai resursseja, ja samaan aikaan hallitus on leikkaamassa noin 700 000 euroa tältä sektorilta, valvonnasta, ja antaa nyt 200 000 euroa sitten takaisin tänne, ja valvovat viranomaiset ovat jo itse kertoneet, että osa tästä rahasta jo menee ict-kustannuksiin, jotenka se todellinen lisäresurssi, joka näitä sopimuksia voi tulla valvomaan, on hyvin rajallinen.

Työelämläinsäädännön professoritkin ovat kautta linjan todenneet valiokunnan kuulemisissa, että nämä ovat usein hyvin hankalia ja hekin joutuvat pohtimaan eri tilanteitten tulkintaa. Ja nyt tämä vapaus tästä sopimisesta annetaan näille villeille yrityksillekin. Kun sopimus tulee viranomaiselle, on ymmärrettävä, mistä asioista sovitaan, ja viranomaisen on pohdittava, onko tämä sopimus nyt niiden reunaehtojen sisällä ja onko sen laajuus sellainen, joka on sopiva ja täyttää ne ehdot. Työsuojeluviranomaiset kertoivatkin kuulemisissa, että heidän työehtosopimusosaamistaan tulee jatkossa kehittää, ja he ovat kertoneet, että he tulevat tarvitsemaan tässä liittojen tukea. Mutta mikä on se liittojen mahdollisuus auttaa näissä tulkinnoissa jatkossa, jos nimenomaisesti näitä sopimuksia tehdään, niin kuin oli arvio, satoja vuodessa? Vastuu on kuitenkin sitten siellä valtion viranomaisten päässä.

Tätä tullaan valvomaan pistokokein, ja me voimme kaikki ymmärtää sen, että se ei ole riittävää. Ymmärrämme myös sen, että muuta mahdollisuutta tässä ei ole, mutta kyllä jää hyvin epäselväksi se, millainen kyky meillä Suomessa on vastaanottaa tällainen työkuultuuri.

Tulossa on siis villit ja työntekijöiden oikeuksia polkevat työmarkkinat, joissa häviäjinä ovat suomalaiset yritykset ja suomalaiset työntekijät. Näillä kaikilla hallituksen tekemillä muutoksilla me olemme menossa kohti halpatyömaata. Meillä on paljon yrityksiä, joissa asiat ovat kunnossa, totta kai tiedän sen ja heidän toimintaansa haluan ehdottomasti kannustaa, mutta esimerkiksi rakennusala ja sinne tuotava paikallinen sopimus tarkoittaa sitä, että se sopimus voidaan tehdä, niin kuin jo tuossa aiemmin mainitsin, vaikka siellä Tallinnan satamassa. Työtä tullaan sitten tekemään Suomeen. On usein niin, että ylityöt ja palkkojen lisät jäävät usein maksamatta, ja meillä on tiedossa useita tapauksia jo tällä hetkellä, joissa osa työtunneista jää kokonaan maksamatta. Se tarkoittaa sitä, että meille muodostuu — tai on jo muodostunut, mutta tämä tilanne vielä pahenee — useat palkkamarkkinat. Mitä kauempaa henkilö tänne Suomeen töihin tulee, sitä huonompia ne ehdot yleensä ovat.

Rakennusala on siitä hyvä esimerkki, että kun siellä työntekijöitten vaihtuvuus ja tilapäisyys on suurta ja rakennustyöt etenevät nopeasti ja ne mahdolliset selvitettävät tapauksetkin etenevät nopeasti, niin viranomaisillahan tarvitsisi olla tieto jo melkein siellä satamassa, kun se työntekijä tänne lähetetään, jotta viranomaiset kerkeäisivät näihin tapauksiin puuttumaan. Meillä on jo tiedossa se, että tälläkin hetkellä esimerkiksi rakennusalan

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

työaikakirjanpitoihin tehdyistä tarkastuksista 60 prosentissa on ollut puutteita. Kiinni jääminen on siis satunnaista, ja seuraamukset täysin riittämättömiä.

Viimeisenä haluan nostaa esiin sen seikan, joka on minusta kaikista oleellisin tässä asiassa: lainsäädännön pitäisi tukea yritysten kykyä poistaa mädät omenat korista, ei edistää niiden mätien omenien lisääntymistä. Puuttuminen on välittämistä, ja työntekijöiden edusta huolehtiminen on välittämistä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kopra.

16.50 Jukka Kopra kok: Arvoisa rouva puhemies! Tämä tänään käsittelyssämme oleva hallituksen esitys paikallisen sopimisen edistämisestä on merkittävä askel kohti joustavampia ja oikeudenmukaisempia työmarkkinoita. Esitys siis mahdollistaa paikallisen sopimisen kaikissa yrityksissä riippumatta niiden järjestäytymisestä tai työntekijöiden edustusmuodosta. Tämä sopimisen kieltojen poistaminen on historiallinen uudistus. Vihdoin suomalaisen työelämään tulee täysi vapaus sopia. Toki henkilöstön kanssa yhdessä sopiminen olisi voitu toteuttaa nyt laajemminkin. Esitys kuitenkin tuo olennaisia parannuksia nykytilanteeseen.

Vuosikymmenten ajan suomalaiset yritykset ja niiden työntekijät ovat olleet eriarvoisessa asemassa paikallisen sopimisen mahdollisuuksien osalta. Nyt tämä epäkohta siis korjataan, ja myös järjestäytymättömät yritykset ja niiden työntekijät saavat yhdenvertaisen oikeuden hyödyntää työehtosopimukseen perustuvia paikallisen sopimisen mahdollisuuksia.

On hyvä ymmärtää, että paikallinen sopiminen voi parantaa tuottavuutta, toiminnan joustavuutta ja tuloksellisuutta. Taustalla on yhteinen intressi sopimuksen tekemiseen, ja tavoitteena on mahdollistaa paikallinen sopiminen tasapuolisesti riippumatta siitä, onko työnantaja työnantajaliiton jäsen tai onko henkilöstö valinnut luottamusmiehen.

Allekirjoittanut itse ehti toimia noin 25 vuotta työnantajayrittäjänä, ja näkemykseni mukaan tämä parantaa yhteishenkeä ja sopimisen tasoa yrityksissä. Myönnän reilusti, ettei omassa yrityksessä ollut mahdottomia haasteita nykyisenkään systeemin kanssa vaan sopiminen sujui aina hyvin ja kun työntekijäliittojen kanssa oli tekemisissä, asiat sujuivat täsmällisesti ja asiallisesti ja tapahtuivat kuten sovittiin. Yhtä kaikki, tämä sopimisen vapaus keventää järjestelmää ja paikallisesti parantaa tilannetta työpaikoilla entisestään. Työntekijät ovat usean yrityksen tärkein voimavara, ja siksi ajattelua, että ollaan samassa veneessä, voi paikallisella sopimisella mainiosti edistää.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys edistää työllisyyttä, talouskasvua, kilpailukykyä ja tuottavuuden kehitystä. Se tuo joustavuutta työmarkkinoille ja mahdollistaa yrityksille sekä työntekijöille paremmat mahdollisuudet sopia työehdoista paikallisesti. Kannatan tätä hallituksen esitystä ja toivon, että eduskunta ymmärtää sen tärkeyden suomalaisen työelämän parantajana, joustavuuden lisääjänä sekä työhyvinvoinnin ja tuottavuuden kasvattajana.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Koskinen.

16.53 Johannes Koskinen sd: Arvoisa puhemies! Tässä edellä sosiaalidemokraattiset puhujat ovat hyvin tuoneet esille ne epäkohdat, joita tähän esitykseen sisältyy. Tuolla työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan vastalauseessa 1 on hyvin kerrottu, mitä pitäisi tehdä toisin ja mikä tässä mättää.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Nyt kuitenkin on tärkeää myös huomata, että tuossa perustuslakivaliokunnan arvioinnissa tämä oli myös tällainen rajatapaus siitä, miten pitkälle voidaan yksipuolisesti työelämän lainsäädäntöä valmistella, ettei se ihan vielä törmäisi vaikeutettuun säätämisyjärjestykseen. Näistä perustuslakivaliokunnan saamista lausunnoista erityisesti apulaisprofessori Anu Mutasen lausunnossa on hyvin ihan kuin koottu keskilinja näistä asiantuntijakuultavista, että mihinkä kaikkeen pitäisi kiinnittää huomiota tämänkaltaisessa sääntelyssä ja että pitäisi noteerata paremmin myös työelämän perusoikeudet, kansainväliset sopimukset ja myöskin tämä tasapainoisuus.

Siteeraan tuosta Anu Mutasen perustuslakivaliokunnalle antamasta lausunnosta:

”Työlainsäädäntö kuuluu yksilöiden oikeusaseman kannalta keskeiseen lainsäädäntöön, ja siihen liittyy useita perustuslain kannalta merkityksellisiä kysymyksiä. Esitystä voi pitää merkittävänä myös siksi, että se voi muuttaa suomalaisen työehtosopimusjärjestelmän keskeisiä piirteitä ja heikentää työntekijän suojelua. Tämä koskisi etenkin paikallisen sopimisen vaikutusta valtakunnallisten työehtosopimusten yleissitovuuteen ja työnantajien järjestäytyneisyyteen.

Nyt ehdotettu paikallisen sopimisen järjestelmä on laajuudeltaan aiemmasta merkittävästi poikkeava, eikä sitä vastaavan järjestelmän perustuslainmukaisuudesta ole siten suoraan aikaisempaa soveltamiskäytäntöä. Näin ollen kyse on osaltaan uudenlaisesta valtiosääntöoikeudellisesta arviointitilanteesta. Toisaalta huomioon on otettava se, että paikallinen sopiminen ei sinällään ole täysin uusi työelämän järjestely. Ylipäättään nyt ehdotetun sääntelyn arvioinnissa on aikaisempien arviointitilanteiden erityisyydestä huolimatta otettava soveltuvien osin huomioon ne lähtökohdat, jotka hahmottuvat perustuslakivaliokunnan aiemmasta työlainsäädäntöä koskevasta käytännöstä.

Ehdotetulla sääntelyllä voi olla pitkälle ulottuvia vaikutuksia yksilön oikeusasemaan. Esityksen mukaan ehdotuksella puututaan ammatilliseen yhdistymisvapauteen perustuvaan työehtosopimusosapuolten sopimusautonomiaan. Lailla säädettyä mahdollisuutta poiketa työehtosopimuksen paikallisen sopimisen määräyksistä voi pitää perusoikeusrajoituksena. Henkilöstön edustusta paikallisen sopimuksen tekemisessä koskevan määräyksen sivuuttaminen lailla merkitsisi rajoitusta sopimusautonomiaan erityisesti siinä mielessä, että siinä paikallinen sopiminen siirtyisi sopimusautonomian ulkopuolelle. Toisaalta esityksellä voi nähdä myös olemassa olevia perusoikeusrajoituksia purkavaakin vaikutusta etenkin paikallisen sopimisen kieltojen poistamista koskevien ehdotusten välityksin siltä osin kuin järjestäytymättömien työnantajien perustuslain 15 §:n mukaiseen omaisuuden suojaan kuuluvaa sopimusvapautta on nykytilassa rajoitettu.

Näin ollen ehdotuksia on arvioitava mainittujen työoikeudellisen sääntelyn valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin lähtökohtien ohella perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kannalta. Valtiosääntöoikeudelliset arviointiperusteet on sinänsä esitetty hallituksen esityksessä asianmukaisesti, mutta toisaalta ei ole erikseen arvioitu perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia.”

”Mainittujen valtiosääntöoikeudellisten lähtökohtien valossa voi nyt käsillä olevan esityksen osaltakin todeta, että paikallinen sopimus ei sinänsä ole sellainen sääntelykeino, jota tulisi arvioida suhteessa perustuslain mukaiseen lailla säätämisen vaatimukseen.” Mutta jos sitten näin tehdään, niin sitten pitää joka tapauksessa kiinnittää huomiota ”työvoiman suojeluun, josta julkisen vallan on perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan huolehdittava”.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Tässä arvioinnissa päädytään siihen, että ”esitykseen sisältyy useita työntekijöiden suojelun kannalta huolta aiheuttavia piirteitä. Esimerkiksi edustusta koskevan määräyksen si-vuuttaminen lailla vaikuttaa olevan huonosti yhteensopiva sopimusautonomian periaatteen kannalta. Tämän ongelman kannalta ei ole merkityksetöntä, että ehdotettuun sääntelyyn liittyy ongelmakohtia siinä, miten lähtökohta tasapuolisesta sopimismahdollisuuksien turvaamisesta on kaikilta osin otettu huomioon. Vaikka esityksen sisältyy henkilöstön asemaa turvaavia säännöksiä, esityksellä ei nähdäkseni turvattaisi kattavasti sopimismahdollisuuksien tasapuolisuutta työntekijäpuolen kannalta esimerkiksi menettelyllisin ta-kein. Samalla jää avoimuutta siitä, mikä muodostaakaan hyväksyttävän perusteen poiketa sopimusautonomiasta tältä osin.”

Edelleen tässä Mutanen kiinnittää huomiota siihen, että ”perusoikeuksien rajoittamisen hyväksyttävän perusteen osalta huomio kiinnittyy esityksen tavoitteenasetteluun samaan tapaan kuin perustuslakivaliokunta on aiemmin työlainsäädännön yhteydessä nostonut esille ongelmia hallituksen esityksen tarkoituksena”. Jos esityksen yksinomaista ta-voitteena on lisätä ja edistää paikallista sopimista siten, että paikallisen sopimisen mahdol-lisuudet olisivat nykyistä tasavertaisemmin käytettävissä riippumatta työnantajan järjes-täytymisestä, niin tällöin tavoitteeksi ei nimenomaisesti yksilöidä esimerkiksi perustuslain 18 §:n työvoiman suojelun velvoitetta tai vaikkapa saman pykälän 2 momentin mukaista velvoitetta työllisyyden edistämiseen. ”Tämä tavoitteenasettelun ongelmallisuus vaikuttaa samalla siten, että ehdotusten oikeasuhtaisuuden arviointiperusta muodostuu riittämättö-mäksi. Tähän liittyen voidaan kysyä, miksi on tarpeellista ulottaa ehdotukset koskemaan myös valtiosektoria.”

”Täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen osalta huomio kiinnittyy sääntelyyn pai-kallisen sopimisen mahdollistamisesta luottamusmiehen puuttuessa siitä, että työnantajan on edistettävä luottamusvaltuutetun osaamiseen ja työpaikan toimintaympäristön tunte-mukseen liittyviä valmiuksia siinä määrin kuin se on tarpeen henkilöstön edustajan tehtä-vän hoitamiseksi. Mielestäni tämä työntekijän tasapuolisen neuvotteluaseman turvaami-sen kannalta varsin keskeinen säännös jää ongelmallisen avoimeksi ja yleistasoiseksi.”

Lopuksi vielä Mutanen toteaa, että ”työoikeudellisen sääntelyn osana on myös tarpeel-lista nostaa erikseen esille työelämän riitatilanteita koskevat tuomioistuinten toimivallan jakautumisen säännökset. Mainittu sääntely muodostaa jo voimassa olevassa lainsäädän-nössäkin epäselvän kokonaisuuden, jota nyt ehdotetut lainsäädäntömuutokset tekevät en-tistäkin vaikeaselkoisemmaksi ja monimutkaisemmaksi. Tällä on merkitystä myös perus-tuslain 21 §:ssä turvatun oikeusturvan toteutumisen kannalta, ja pidänkin tarpeellisena kiinnittää huomiota tarpeeseen selkeyttää toimivaltajakoa työtuomioistuimen ja yleisen tuomioistuimen välillä.” Valitettavasti tässä ei eduskuntakäsittelyssä edetty. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Mikkonen, Anna-Kristiina.

17.00 Anna-Kristiina Mikkonen sd: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssämme on hal-lituksen esitys eduskunnalle paikallisen sopimisen edistämistä koskevaksi lainsäädännök-si. Vanhempi ja viisaampi valtiomies, edustaja Koskinen kävi edelläni ansiokkaasti halli-tuksen esityksen ongelmallisuutta läpi, ja on helppo yhtyä äsken kuultuun hänen analyy-sinsa tästä hallituksen esityksestä.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Tässä hallituksen esityksessä ehdotetuilla muutoksilla puututtaisiin työmarkkinaosa-puolten sopimusautonomiaan tavalla, joka on ongelmallinen ammatillisen yhdistymisva-pauden ja työvoiman suojelun velvoitteen näkökulmasta. Suomalaisessa työmarkkinajär-jestelmässä työlainsäädännössä ei ole yksityiskohtaista sääntelyä esimerkiksi vähimmäis-palkasta, vaan joustavuuden turvaamiseksi suuri osa työn vähimmäisehdoista on jätetty valtakunnallisten työmarkkinaosa-puolten säädeltäviksi työehtosopimuksin.

Yleissitovuusjärjestelmän tavoitteena on turvata työntekijöille vähimmäisehdot siten, että järjestäytymätön työnantaja ei yleissitovan sopimuksen sopimusallalla voi teettää työtä heikommilla työehdoilla kuin järjestäytynyt työnantaja. Mikäli suuret yritykset ryhtyvät tekemään yhä enemmän yrityskohtaisia työehtosopimuksia, se sirpaloittaa alan yhteisten työehtojen määräytymistä. Samalla se heikentää sopimusalan työehtosopimuksen yleissi-tovuuden ylläpitoa. Yrityskohtaisten työehtosopimusten lukumäärä tulee kasvamaan eri-tyisesti isoissa yrityksissä. Nämä isot yritykset ovat aina olleet erittäin merkityksellisiä alo-jen yleissitovuuden määräytymisessä.

Nämä edellä mainitut tekijät vaikuttavat siihen, että yleissitovuus tullaan menettämään muutamilla toimialoilla lähitulevaisuudessa. Työnantajien järjestäytyminen laskee, koska samat sopimisoikeudet voi saada ilman järjestäytymistä ja sen mukanaan tuomia velvolli-suuksia. Paikallisesti voidaan kyllä mielestäni sopia, mutta sovitaan ennemmin sitten mi-nimiehtoja paremmin, työntekijöiden oikeuksia kunnioittaen. Ei halpuuteta työehtoja, vaan pidetään suomalainen työ arvossaan.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lyly.

17.03 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Täällä on puhuttu paljon tämän yleissito-vuuden merkityksestä, ja siitä muutamia lukuja: Työehtosopimusten kattavuus Suomessa on yli 80 prosenttia jo nyt, ja siellä työehtosopimuksen sisällä on paikallinen sopiminen mahdollista tänä päivänä, eli neljä viidestä palkansaajasta tai yrityksen palkollisesta on jo paikallisen sopimisen piirissä. Voi pelkistetysti sanoa, että tämä, mitä nyt ollaan tekemäs-sä, koskee erityisesti yleissitovuuden osalta yksityistä sektoria, jolla on noin puolitoista miljoonaa palkansaajaa, ja alle 300 000 palkansaajaa on yleissitovuuden kautta työehtojen piirissä niissä yrityksissä, joissa he toimivat.

Nyt sitten kun katsotaan, mitkä taloudelliset ja tuottavuusvaikutukset tällä on, niin pu-hutaan suurin piirtein siitä yhdestä viidesosasta, mihin tämä vaikutus tässä voisi olla, jos maksimaalisesti ajatellaan vaikutusta paikallisen sopimisen laajuuden osalta. Jos neljässä viidesosassa ei ole ja tutkimuksessa ei ole näytetty, että tässä olisi hirveitä tuottavuusloik-kia tai taloudellisia loikkia, niin miten se sitten siinä yhdessä viidesosassa yhtäkkiä onkin niin merkittävä asia, että se johtaa siihen, että nyt siellä tuottavuus ja talous perustuvat tä-hän paikalliseen sopimiseen ja se kehittyy myönteisesti tästä syystä? Tämä ei ole se hopea-luoti, joka automaattisesti johtaa siihen tilanteeseen, että näin tapahtuu.

Yrityksissä tarvitaan tasapuolista paikallista sopimista. Jokainen yrityksessä oleva työn-tekijä haluaa, että se yritys menestyy, ja he ovat siihen sitoutuneita. Tämä on se lähtökohta. Ei kukaan halua omalle työpaikalleen pahaa ja sen huonoa menestystä, vaan nimenomaan päinvastoin, ja tässä mielessä täytyy aina muistaa, että se lähtökohta on kuitenkin — niin kuin täälläkin on puhuttu — monessa mielessä ihan yhteinen. Eli tällaiset lähtökohdat on tässä muistettava.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Sitten kun täällä todistetaan, että ei ole tehty mitään vuosikymmeniin, niin 30 vuotta sitten Suomessa aloitettiin systemaattinen työehtosopimuksen piirissä oleva paikallinen sopiminen. Tätä on tehty 30 vuotta Suomessa. Tämä ei ole mikään tänään syntynyt idea, että nyt tässä tulee, vaan tätä on tehty jo 30 vuotta suomalaisissa yrityksissä, ja siellä on haluttu varmistaa työehtosopimukseen, että se on tasavertaista. Tämä on se tilanne tällä hetkellä.

No sitten jos katsotaan tätä tilannetta, niin meillä on 160 yleissitovaa työehtosopimusta Suomessa tällä hetkellä, ja on arvioitu, että tämän seurauksena syntyy muutamia tuhansia paikallisia sopimuksia, kun tämä laajenee. Ja sitten kun me mietitään, miten me valvotaan näitä 160:tä työehtosopimusta, niin se on muutama työsuojelupiirin virkailija, jotka näitä tarkastelevat. Heidän pitäisi tuntea nämä 160 työehtosopimusta, niitten sisällöt ja se, onko tämä sopimus sen sisältöinen, ja kun niitä sopimuksia tulee muutamia tuhansia, niin tämä valvontapuoli varmasti tässä ontuu. Sen vuoksi me olisimme halunneet, että nämä sopimukset olisi sieltä työsuojelupiiristä toimitettu myöskin näille yleissitovan työehtosopimuksen osapuolille, niin että hekin olisivat voineet katsoa, miten tämä sopiminen kehittyy ja edistyy näin tehden. Näin olisi pystytty tätäkin hallitusti viemään, mutta tämä ei käynyt tässä yhteydessä. — Tässä on lähtökohtia, miten tätä pitää nähdä.

No miten sitten kun täällä on sanottu, että näitä on 160 yleissitovaa työehtosopimusta, ja tiedetään, että aika moni on siellä ihan rajoilla, voiko se enää sellainen olla, niin vain esimerkki luvuilla: On eräs ala, joka tänäänkin oli esillä, jolla on noin 800 yritystä ja 5 000 ihmistä alalla. Se on aika keskittynyt, muutamassa isossa yrityksessä on keskimäärin eniten työntekijöitä, ja järjestäytyminen yrityskohtaisesti on noin vajaa 30 yritystä ja loput reilu 700, melkein 800, on sitten yleissitovuuden perusteella tässä kiinni, pieniä yrityksiä. Työntekijöistä vähän alle puolet oli järjestäytyneessä kentässä ja pikkusen yli puolet järjestäytymättömässä kentässä, mutta on silti yleissitovuuslautakunnassa todettu, että se on yleissitova TES. Jos täältä yksikin iso yritys siirtyy pois ja tekee yrityskohtaisen TESin, niin tämä pudottaa kokonaan sen alan yleissitovuuden pois ja käytännössä johtaa siihen, että siellä 770 yritystä on työehtosopimusjärjestelmän ulkopuolella, siellä ei ole työehtosopimuksen perusteella olevaa paikallista sopimista, siellä ei ole työehtosopimusta ollenkaan ja mennään siihen tilanteeseen, joka on lain varassa. Tätäkö me täällä halutaan? Tämäntyyppisiä esimerkkejä on muillakin aloilla, ja voin niitä kertoa tässä illan mittaan, jos niitä tarvitaan. Tämä on sitä reaali maailmaa, jossa tuolla eletään.

Isot yritykset osaavat tehdä yrityskohtaisia TESejä, ja se varmasti toimii, mutta tämä järjestäytymättömän kentän sopiminen ilman velvollisuuksia aiheuttaa sen, että järjestäytyminen ei enää kiinnosta ja vielä vähemmän tapahtuu järjestäytymistä. No sitten tätä järjestäytymistä yritetään tehdä niin, että työntekijäliitot hakevat liityntäsopimuksilla yrityksiä oman työehtosopimuksensa piiriin ja sillä tavalla saavat sitä rajaa nostettua ylöspäin, että ollaan siinä noin 50 prosentissa. Mutta tämä on siis yrityskohtaisesti käytävä tie, ja työntantajaliitot eivät itse ole tässä kauhean innokkaita hakemaan niitä yrityksiä, ja tämä on jotenkin kummallista. Me tulemme menettämään monella alalla työntekijöiden suojan, kun työehtosopimus lähtee palkan ja työehtojen osalta pois. Tämä on minusta tämän lakiesityksen heikoimpia puolia, ja sen vuoksi olisi pitänyt tähän yleissitovuusmääritelmäänkin tehdä tässä yhteydessä uusia määritelmiä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

17.11 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tässä hallituksen esityksessä on tarkoitus lisätä paikallista sopimista, ja tosiasiaassa tämän lain vaikutus voi pahimmillaan olla se, että se paikallinen sopiminen vähenee. Tämä johtuu siitä, että tulevaisuudessa, ja osin jo käynnissä olevissa, työehtosopimusneuvotteluissa voivat paikallisen sopimisen mahdollisuudet olla pöydällä, ja neuvottelujen myötä tämä mahdollisuus tulevaisuudessa työehtosopimuksissa pahimmillaan heikkenee. Tämä arvio on tullut esiin esimerkiksi asiantuntijalausunnossa työ- ja sosiaalioikeuden dosentti Jaana Paanetojalta: ”Työehtosopimusneuvotteluissa voi jatkossa esiintyä haluttomuutta solmia paikallisen sopimisen mahdollistavia määräyksiä. Nyt käsillä oleva esitys voi johtaa siihen, että tulevaisuudessa työehtosopimuksissa onkin nykyistä vähemmän määräyksiä, joissa ylipäänsä annettaisiin sopimisvaltaa työpaikkatasolle. Esitys ei siis välttämättä edistä tai lisää paikallista sopimista vaan voi kääntyä sitä vastaan.”

Tälläkin hetkellä esimerkiksi teollisuuden osalta on sopimusneuvottelujen tilanne se, että siellä on lakot päällä. Takuulla tämä nyt käsitellyssä oleva esitys on vaikuttamassa ja tuomassa lisää haasteita neuvotteluihin, valitettavasti. Asiantuntijalausunnossa esimerkiksi SAK on arvioinut: ”Kun paikallisen sopimisen mahdollisuuksia lavennetaan joko yrityskohtaisten sopimusten osalta tai työehtosopimukseen perustuvassa järjestelyssä niin, että järjestäytymättömässä kentässä yleisesti ja/tai järjestäytymättömien työntekijän edustajien kanssa sopimukset ovat velvoitteiden osalta järjestäytyneitä kenttää keveämmät, lakiehdotus on omiaan vähentämään työnantajien intressiä järjestäytymiselle ja jopa kannustamaan järjestäytyneitä yrityksiä eroamaan työnantajaliitoista. Ja kun työnantajien järjestäytymisaste työnantajaliittoihin laskee, tämä merkitsee väistämättä työehtosopimusten yleissitovuuden häviämistä. Vähimmäissääntelyjärjestelmän purkautuessa sen myötä katoavat monet työehtosopimukseen perustuvat työsuhteen ehdot, kuten alan vähimmäispalkka, sopimuskauden palkankorotukset, erilaiset vuorolisät, arkipyhäkorvaukset, työajantaasaamisvapaat, vuorotyöhön tai työn erityispiirteisiin liittyvät lisät ja vapaat, lomarahat, sairaan lapsen hoidon ajalta maksettu palkka, pitemmän sairausajan palkka, vanhempainvapaan aikainen palkka, työmatkojen päivärahat ja oman auton käytöstä maksettavat kilometrikorvaukset. Kun Suomessa tähän saakka on työsuhteen vähimmäisehtoja turvattu työehtosopimuksilla ja niiden yleissitovuudella, jää uudistuksen jälkeen työntekijöiden suojaksi pelkästään lainsäädäntö, joka on kattavuudeltaan huomattavasti työehtosopimuksia rajoitetumpaa.”

Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitykset luottamusmiesten asemaan tulevat aiheuttamaan ongelmia työntekijöille ja heitä edustaville luottamusmiehille työpaikoilla, kun työehdoista sopiminen yritystasolla laajenee nykyisestään täysin hallitsemattomalla tavalla ilman kunnollista valvontamekanismia. SAK:n luottamushenkilökyselyn tulosten mukaan työnantaja on painostanut joka kymmenettä luottamushenkilöä sopimaan työehtojen heikentämisestä vuoden 2024 aikana. Painostuksen kohteena olleista luottamushenkilöistä 31 prosenttia kertoo työehtojen heikentyneen painostuksen vuoksi. Kysely osoittaa, että voimassa olevan työoikeudellisen sääntelyn vallitessa työnantajien painostus työehtojen heikentämiseksi on arkipäivää monilla työpaikoilla.

Ehdotetuilla lainsäädäntömuutoksilla ei tätä tilannetta korjata. Voidaankin perustellusti ennakoida, että hallituksen työelämäheikkennykset lisäävät luottamushenkilöihin kohdistuvaa painostusta, jonka tavoitteena on työehtojen heikentäminen. Painostus työehtojen heikkennyksiin voi myös kasvaa, kun järjestäytyneitä työntekijöitä edustavien koulutettujen luottamusmiesten rinnalle tuodaan ammattiliittoon kuulumattomien työntekijöiden edusta-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

jina luottamusvaltuutetut. Työpaikkatason sopimisesta voi tulla huomattavasti nykyistä monimutkaisempaa, ja epäselvää on myös, kenen kanta sopimuksen sisällöstä on ratkaiseva, jos luottamusmies ja luottamusvaltuutettu eivät ole yksimielisiä. Ehdotetusta laista tämän ristiriidan ratkaisu ei selviä.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakiesitys näillä tiedoilla tulisi ehdottomasti hylätä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Honkonen poissa. — Edustaja Heinonen, olkaa hyvä.

17.16 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies, hyvät edustajakollegat ja muut täysistuntoa seuraavat! Pääministeri Petteri Orpon hallitus antoi syyskuun alussa tämän esityksen paikallisesta sopimisesta. Haluan kiittää eduskuntaa valiokunnan puheenjohtajan Saara-Sofia Sirénin johdolla tehdystä hyvästä työstä ja myös perustuslakivaliokuntaa, joka asiaa on käsitellyt. Asia on nyt meillä päätettävänä, ja eduskunta tekee tästä historiallisesta muutoksesta työmarkkinajärjestelmäämme päätöksen vielä ennen joulua.

Yhdessä sopiminen laajennetaan yhdenvertaisesti kaikkien työntekijöiden ja työpaikkojen käyttöön. Yhdessä sopimisella tarkoitetaan työpaikkakohtaista työntekijän ja työnantajan yhteistä sopimista jostakin työehtosopimuksen määräyksestä, kuten esimerkiksi työajoista tai palkoista. Työpaikoilla nimittäin parhaiten tiedetään se, mitä kannattaa tehdä ja miten ja milloin. Tästä on kyse paikallisessa sopimisessa, yhdessä sopimisesta.

Uudella lainsäädännöllä yhdessä sopiminen on jatkossa mahdollista kaikissa yrityksissä riippumatta siitä, kuuluuko yritys työnantajaliittoon tai millainen työntekijöiden edustusjärjestelmä yrityksessä on. Jatkossa kaikki suomalaiset työntekijät ovat sopimisessa yhdenvertaisessa asemassa järjestäytymisestä riippumatta. Me luotamme suomalaisiin työntekijöihin.

Nykyinen malli on syrjinyt osaa työntekijöistä mutta myös niitä yrityksiä, jotka ovat käyttäneet maamme perustuslain turvaamaa negatiivista yhdistymisvapautta. Tähän asti luottamusmiehen puuttuminen on estänyt useissa tilanteissa paikallisen sopimisen. Luottamusmies on saattanut puuttua esimerkiksi siksi, että työpaikalla ei ole enää yhtään ammattiliittoon kuuluvaa työntekijää. Nyt nämä yhdessä sopimisen kiellot viimein Suomessakin poistetaan. Jatkossa paikallinen sopiminen mahdollistetaan yritystasolla työntekijän ja työnantajan kesken niin, että sopijana voi olla luottamusmies tai luottamusvaltuutettu.

Nykyinen lainsäädäntö on asettanut myös yrityskohtaiset työehtosopimukset heikompaan asemaan valtakunnallisiin työehtosopimuksiin verrattuna. Yrityskohtaisesti räätälöidyllä työehtosopimuksella ei ole voinut sopia kaikista niistä asioista, joista valtakunnalliset liitot ovat voineet sopia. Nyt korjaamme tämänkin niin, että jatkossa yrityskohtaisella työehtosopimuksella työntekijöiden ja työnantajan kesken voidaan sopia kaikista niistä asioista, joista valtakunnallisellakin työehtosopimuksella voidaan sopia.

Vanha, tunnettu tyyneyden rukous — en tiedä, miten tässä salissa voi näistä sanoa, mutta sanon kuitenkin — lähtee ajatuksesta, että Jumala suokoon minulle tyyneyttä hyväksyä asiat, joita en voi muuttaa, rohkeutta muuttaa, mitä voin, ja viisautta erottaa nämä toisistaan. Me emme tällä hetkellä tiedä, mitä maailmassa tulee tapahtumaan. Yhdysvallat ovat valinneet oman presidenttinsä. Me emme tiedä, mitä Donald Trump tulee tulevaisuudessa tekemään, minkälaista kauppapolitiikkaa, miten se näkyy Eurooppaan, miten se näkyy Suomeen. Me emme pysty vaikuttamaan suoraan siihen, millä tavalla meidän keskeinen

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

kauppakumppani Saksa ja sen talous, saatikka politiikka, poliittinen tilanne, tulevat etene-
mään. Siksi meidän pitää tehdä Suomessa enemmän itse niitä asioita, joita me voimme teh-
dä. Ja olen tyytyväinen, että tämä tyyneyden ajattelu on meidän hallituksessa vahvasti läs-
nä myös sen osalta, että nämä kaksi asiaa on osattu erottaa toisistaan.

Pääministeri Petteri Orpon hallitus on saanut aikaiseksi paljon. Olemme madaltaneet
työllistämisen kynnystä — se on asia, jonka me olemme voineet Suomessa itse päättää —,
käynnistäneet raskaan ja turhan byrokratian purkamistalkoot muun muassa lupa-asioden
helpottamiseksi, mutta myös tehostaneet yrityksille kohdistuvaa rahoitusta. Moni asia on
saatu jo valmiiksi. Osassa valmistelu on vielä kesken.

Maassamme toimii vajaa 300 000 yritystä, ja ne työllistävät noin 1,4 miljoonaa ihmistä.
Työ tuottaa veroja, joilla maksetaan palveluita kaikille. Koko 2000-luvulla uudet työpai-
kat maassamme ovat syntyneet nimenomaan näihin pieniin ja keskisuuriin yrityksiin. 20
vuoden aikana pk-yritykset loivat uusia työpaikkoja yli 160 000, ja uudet työpaikat synty-
vät tänäänkin pääasiassa alle kymmenen henkilöä työllistäviin, kasvujanoisiin, uudistu-
miskykyisiin yrityksiin.

Tosiasia on sekin, että vain menestyvä yritys lopulta työllistää. Siksi ei ole järkevää aset-
taa vastakkain työntekijöitä ja työnantajia, vaan kannattaa tehdä ratkaisuja, mitkä ovat mo-
lemmille hyviä. Ne tiedetään parhaiten paikallisesti työpaikoilla, ja siksi jatkossa työpai-
koilla voidaan työntekijöiden ja työnantajien kesken niistä myös yhdessä sopia.

Me luotamme kokoomuksessa ja me luotamme tässä hallituksessa suomalaisiin työnte-
kijöihin ja suomalaisiin yrittäjiin. Me tiedämme ja me uskomme, että he tekevät ne ratkai-
sut, joita työpaikoilla tarvitaan. Mahdollistetaan yhdessä sopiminen kaikille työntekijöille.
Aiemminhan se on ollut mahdollista vain osalle.

Haluaisin kysyä sosiaalidemokraattien edustaja Bergiltä, kun te olette täällä tätä esitystä
tovereidenne kanssa vastustaneet: Miksi niin monessa valtakunnallisessa TESissä mahdol-
listetaan paikallinen sopiminen, jos se paikallinen sopiminen on niin pahasta, ja miksi sitä
niin monissa yrityksissä käytetään? Miksi työntekijät eivät sitä estä, jos se paikallinen so-
piminen kerran on niin pahasta? No, siksi he käyttävät sitä, että siitä hyötyvät, edustaja
Berg, ne työntekijät yhtä lailla kuin se yritys. Sen takia ne työntekijät haluavat käyttää pai-
kallista sopimista, ja kysyn: miksi te ette halua, että se olisi muidenkin työntekijöiden käy-
tettävissä?

Arvoisa puhemies! En usko, että sosiaalidemokraatitkaan mahdollisesti tulevissa halli-
tuksissa — joissa voi olla, että olette — tulevat tätä paikallista sopimista purkamaan. Ette
tule tätä paikallista sopimista purkamaan, vaikka tulisitte seuraavissa hallituksissa vallassa
olemaan. Sopiminen vaatii kuitenkin kaikissa tilanteissa molemmat osapuolet yhdessä te-
kemään näitä ratkaisuja — ei niin, että työnantaja sanelisi tai työntekijä sanelisi, [Puhe-
mies koputtaa] vaan se voidaan tehdä ainoastaan yhdessä sopien.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Berg.

17.24 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Tässä edellinen puheenvuoron pitäjä vähän lähti
yrittämään debattipuheenvuoroa, mutta todennäköisesti edustaja Heinosen tulen vastaa-
maan ihan tässä puheenvuorossa siitä, minkä takia me vastustamme tätä esitystä mutta kui-
tenkin olemme paikallisen sopimisen puolesta. Se liittyy aika pitkälti niihin ehtoihin, mitä
paikallisessa sopimisessa ylläpidetään, ja siihen, kuinka se paikallinen sopiminen järjeste-
tään niin, että se on tasapuolista kaikille osapuolille. Itse olen tehnyt itse asiassa aikoinaan

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

työelämässä kymmeniä paikallisia sopimuksia. Silloin kun tasapuolisesti niitä tehdään niin, että sekä työntekijä- että työnantajapuoli pääsevät tasapuolisesti paikallisiin sopimuksiin vaikuttamaan, niin ehdottomasti kannatamme paikallista sopimista. [Timo Suhonen: Kyllä!]

Arvoisa puhemies! Paikallisen sopimisen laajentamisen, siis tämän hallituksen esityksen, väitetään tuovan lisää joustavuutta työelämään. Todellisuudessa kyse on täysin päinvastaisesta. Tämän esityksen päämäärä on lähinnä mahdollistaa työehtojen heikentäminen. Nyt ollaan siirtymässä järjestelmästä, jossa on ollut mahdollista sopia paikallisesti paremmin kuin työehtosopimukset edellyttävät, järjestelmään, jossa voidaan sopia huonommin ja vieläpä ilman riittävää turvaa työntekijöille. Tämä ei ole parannus, vaan suora hyökkäys työntekijöiden oikeuksia ja toimeentuloa vastaan.

Arvoisa puhemies! Suomessa paikallisen sopimisen mahdollisuudet ovat olleet käytössä jo pitkään, ja ne ovat toimineet, niin kuin tässä useammassa puheenvuorossa on tänä iltana kuultu. Työpaikoilla on voitu neuvotella esimerkiksi paremmista palkoista, joustavista työajoista tai muista työehdoista työehtosopimuksen turvin. Tämä malli on taannut työntekijöille selkänöjan ja neuvotteluvoimaan. — Tässä on, edustaja Heinonen, yksi kysymys. — Hallituksen esitys kuitenkin murentaa tämän turvan. Se mahdollistaa, että myös järjestäytymättömät yritykset, joissa ei ole luottamusmiehiä, voivat sopia työehdoista suoraan työnantajan ja työntekijän kesken. Tämä tarkoittaa, että työpaikoilla, joissa neuvotteluasemat ovat kaikkein heikoimmat, voidaan tietyissä tilanteissa jopa painostaa hyväksymään huonompia työehtoja.

Arvoisa puhemies! Kun työehtosopimusten suojaa murennetaan, heikennykset eivät rajoitu yksittäisiin aloihin. Paikallisen sopimisen vaikutukset ulottuvat laajalle. Otetaan esimerkki siivousalalta: Siistijän palkka perustuu nykyään työehtosopimukseen, joka määrittelee vähimmäispalkan, työajan ja lomaoikeudet. Jos yleissitovuuden merkitys murenee — siis jos yleissitovuuden merkitys murenee, mistä olemme huolissamme — työnantaja voi tällöin sopia yksipuolisesti palkan laskemisesta myös työehtosopimuksen tason alapuolelle. Tämä ei ole teoreettinen mahdollisuus, vaan todennäköinen seuraus tilanteessa, jossa työntekijällä ei ole vaihtoehtoja. Pienellä palkalla elävä työntekijä joutuu valitsemaan, hyväksyykö pidemmät työpäivät ja pienemmät tulot vai menettääkö työnsä kokonaan.

Arvoisa puhemies! On tärkeää ymmärtää, että Suomessa ei ole vähimmäispalkkalakia. Tämän vuoksi työehtosopimusten yleissitovuus on ollut keskeinen keino varmistaa, että kaikilla aloilla on ollut reilut pelisäännöt. Jos yleissitovuus murenee, palkat ja muut ehdot voivat jäädä pelkän lainsäädännön minimitasoaan, joka on huomattavasti kapeampi ja epäselvempi kuin nykyiset työehtosopimukset. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että työnantajilla on jatkossa enemmän valtaa määritellä ehdot yksipuolisesti eikä työntekijöillä ole riittävää suojaa.

Tätä suuntausta ovat arvostelleet laajasti työntekijäjärjestöt ja ammattiliitot. Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö on todennut, että hallituksen esitys antaa työnantajille avoimen valtakirjan työehtojen polkemiseen. Yksityisiä palvelualoja edustava ammattiliitto PAM puolestaan on nostanut esiin palvelualojen matalapalkkaisten työntekijöiden riskin joutua hyväksymään sopimuksia, joissa toimeentulo ei enää riitä elämiseen. Tämä ei ole keino edistää kilpailukykyä tai kasvua, vaan keino lisätä työntekijöiden epävarmuutta ja stressiä.

Tämä esitys ei myöskään tuo tasapainoa työmarkkinoille. Päinvastoin se lisää vastakkainasettelua. Perinteisesti Suomessa on luotettu kolmikantaiseen neuvottelumalliin, jossa

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

työnantajat, työntekijät ja valtio yhdessä rakentavat vakaata työmarkkinajärjestelmää. Tämä malli on ollut suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan kulmakivi. Nyt hallitus näyttää tietoisesti hajottavan tätä tasapainoa.

Arvoisa puhemies! Työelämän kehittämisessä ei ole kyse vain tämän päivän työntekijöistä, vaan tulevaisuudesta. Millaisen yhteiskunnan haluamme jättää seuraaville sukupolville? Jos hyväksymme esityksen, jossa työntekijöiden oikeuksia heikennetään, otamme askeleen kohti yhteiskuntaa, jossa työn arvostus ja työntekijöiden hyvinvointi jäävät toissijaisiksi. Tämä esitys ei ole reiluutta eikä tasapainoa, vaan vallansiirtoa työntekijöiltä työnantajille. Suomi tarvitsee vakaan ja oikeudenmukaisen työelämän, ei työntekijöiden aseman systemaattista heikentämistä.

Arvoisa puhemies! Nämä esitykseen sisältyvät riskit osoittavat selkeästi, että hallituksen ehdottamat muutokset heikentäisivät merkittävästi työmarkkinoiden oikeudenmukaisuutta ja työntekijöiden turvaa. Tämä on täysin kestämaton kehityssuunta. Hyvä hallitus, kehitetään työelämää yhdessä, mutta ei tällaisin keinoin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Löfström.

17.31 Mats Löfström r: Ärade fru talman! Jag är mycket glad över att lagförslaget om främjande av lokala avtal som möjliggör en mer flexibel arbetsmarknad nu är redo att godkännas här i riksdagen. Svenska riksdagsgruppen har arbetat för det i över 20 år. Modellen har varit efterlängtd av många företag men också av många arbetstagare som velat hitta lokala lösningar för att rädda sin fabrik eller stärka företagets konkurrenskraft, där arbetstagare och arbetsgivare sitter i samma båt i en hård, konkurrensutsatt, globaliserad värld där den riktiga konkurrensen inte är mellan arbetsgivare och arbetstagare här hemma i Finland.

Sverige är här ett lysande exempel där lokala avtal finns och där arbetsgivare och arbetstagare ofta tar ställning om hur man tillsammans tryggar de svenska jobben. Samma sak behövs i Finland om vi ska trygga de finländska jobben i den tuffa, konkurrensutsatta värld vi lever i och som nästa år riskerar att bli ännu tuffare ifall handelskrig bryter ut. Då behöver vi vara så väl rustade och förberedda som möjligt, och en modern arbetsmarknad med lokala avtal är en del av det och av att trygga konkurrenskraften.

Ärade talman! Då chipsfabriken på Åland var hotad för sju år sedan och fabriken ledning och personal verkligen drog åt samma håll för att rädda fabriken och jobben, talade jag med en annan fabrik i Mellersta Finland där fabriken ledning och fabriken personal ville gå över från en fem dagars arbetsvecka till fyra dagars arbetsvecka men jobba längre dagar de fyra dagarna. Alla var överens om det lokalt, både ledningen och personalen i fabriken, men det gick inte eftersom det stoppades i Helsingfors, då man inte fick göra lokala avtal.

Lokala avtal har länge varit en del av arbetsmarknadslösningen i Sverige. Det här lagförslaget bygger på den svenska modellen som i Sverige har brett stöd av både socialdemokratiska och moderata regeringar, då den skapar tillväxt och arbetsplatser och mer export- och skatteintäkter. Det är det Finland också behöver mer av för att kunna finansiera vårt välfärdssamhälle, där vi saknat tillväxt de senaste 15 åren och lika många år har behövt låna pengar vartenda ett år för att finansiera statsbudgeten.

Lokala avtal är så klart inte någon patentlösning som löser allt, men det är en del i lösningen och ett steg i rätt riktning för att skapa förutsättningar för mer tillväxt och bättre

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

konkurrenskraft. Jag har varit med och behandlat frågan i grundlagsutskottet, där vi nästan helt enhälligt kunde konstatera att lagförslaget är förenligt med grundlagen.

Arvoisa rouva puhemies! On tärkeää, että tämä esitys on nyt taas tässä salissa ja että me voimme hyväksyä paikalliset sopimukset myös Suomessa. Järjestäytymättömille yrityksille tulee nyt enemmän joustoa, ja haluan painottaa, että on sekä työnantajan että työntekijän etu, että nyt on helpompaa löytää yhteisiä toimintatapoja samalla tavalla kuin esimerkiksi Ruotsissa, missä vasemmisto- ja oikeistohallitukset ovat tukeneet paikallista sopimista. Se on yksi osa Ruotsin mallissa. Kysehän on mahdollistavasta lainsäädännöstä. Suomessa on paljon pieniä ja keskisuuria yrityksiä, ja on hyvä, että niille tulee nyt enemmän joustoa — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kinnari.

17.34 Teemu Kinnari kok: Arvoisa rouva puhemies, hyvät edustajat! Tänään käsittelemme asiaa, joka koskee suoraan suomalaisen työelämän peruspilareita: yritystemme kilpailukykyä ja työntekijöidemme hyvinvointia. Keskustelemme paikallisen sopimisen laajentamisesta kaikkiin yrityksiin. Haluan tuoda esiin, miksi tämä uudistus on paitsi tarpeellinen myös oikeudenmukainen ja tulevaisuuteen suuntaava ratkaisu.

Paikallisen sopimisen laajentaminen antaa yrityksille mahdollisuuden mukauttaa työehtojen järjestelyitä yritysten ja työntekijöiden tarpeiden mukaisesti mutta työehtosopimuksia noudattaen. Pienet ja keskisuuret yritykset, jotka eivät ole paikallisen sopimisen piirissä, jäävät tällä hetkellä vaille tätä joustavuutta. Tämä asettaa ne eriarvoiseen asemaan verrattuna järjestäytyneisiin yrityksiin, joilla on enemmän vaikutusmahdollisuuksia neuvotteiluissa.

Kansainvälisessä kilpailussa yritysten on pystyttävä reagoimaan nopeasti markkinatilanteen muutoksiin. Esimerkiksi tuotannon kausivaihtelut, uusien markkinoiden avaaminen tai yllättävät kriisitilanteet vaativat nopeita ja joustavia ratkaisuja. Paikallinen sopiminen tarjoaa tähän tarvittavat työkalut, mikä lisää yritysten kykyä säilyttää toimintansa ja työpaikkansa myös vaikeina aikoina.

Paikallinen sopiminen ei todellakaan ole vain työnantajien etu. Se tarjoaa mahdollisuuden huomioida myös työntekijöiden yksilölliset tarpeet paremmin. Esimerkiksi joustavammat työajat, etätyömahdollisuudet tai muut työjärjestelyt voidaan sopia yrityskohtaisesti, mikä lisää työntekijöiden tyytyväisyyttä ja sitoutuneisuutta — ja edelleen sovitaan työehtosopimuksia noudattaen.

On tärkeää muistaa, että paikallinen sopiminen edellyttää molempien osapuolten suostumusta. Tämä varmistaa sen, että ratkaisut palvelevat sekä yritysten että työntekijöiden etuja. Lähtökohtana ovat luottamus ja yhteistyö, ei vastakkainasettelu.

Mahdollisuus joustavampiin työjärjestelyihin voi tehdä uusien työntekijöiden palkkaamisesta houkuttelevampaa myös pienemmissä yrityksissä. Erityisesti kriisiaikoina, kuten pandemian tai talousnotkahduksien yhteydessä, joustavuus voi estää irtisanomisia ja lomautuksia.

Laajempi paikallinen sopiminen on myös signaali kansainvälisille investoijille siitä, että Suomi on moderni, joustava ja kilpailukykyinen toimintaympäristö. Tämä voi houkutella uusia investointeja ja luoda siten lisää työpaikkoja.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Arvoisa rouva puhemies! Nykytilanne, jossa paikallinen sopiminen on mahdollista vain järjestäytyneiden yritysten piirissä olevissa yrityksissä, on epätasa-arvoinen. Samalla se asettaa työmarkkinoiden eri osapuolet epätasa-arvoiseen asemaan. Miksi esimerkiksi järjestäytymättömissä yrityksissä ei voitaisi sopia asioita paikallisesti, kun järjestäytyneillä yrityksillä tämä mahdollisuus on? On oikeudenmukaista, että paikallisen sopimisen mahdollisuudet ovat samat kaikille yrityksille ja työntekijöille riippumatta siitä, kuuluuko yritys tiettyyn työnantajaliittoon vai ei.

On osin ymmärrettävää, että paikallisen sopimisen laajentaminen herättää huolta, mutta mielestäni turhaan. Sopimuksia tehdään vain työntekijöiden edustajien kanssa yhdessä sopien, ja niissä tulee noudattaa lakien ja minimiehtojen asettamia rajoja. Työsuoje-luviranomaisen valvontaa voidaan myös tehostaa, jotta väärinkäytökset estetään. Paikallisen sopimisen laajentaminen kaikkiin yrityksiin ei ole nollasummapeliä. Se on mahdollisuus luoda uutta luottamusta ja yhteistyötä työmarkkinoille. Se antaa yrityksille tilaa kasvaa ja menestyä, ja samalla se tukee työntekijöiden hyvinvointia ja työllisyyttä. Rakennetaan yhdessä työmarkkinat, jotka vastaavat 2020-luvun haasteisiin.

Näin loppuun haluan vielä yrittäjänä korostaa sitä, että työntekijät ovat yrityksen tärkein voimavara ja vain yhdessä tehden saadaan parhaat lopputulokset. Samoin menestyvä yritys tarvitsee osaavat ja motivoituneet työntekijät, ja tämä kyllä yrityksissä tiedetään. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Partanen.

17.39 Karoliina Partanen kok: Arvoisa puhemies! Tässä on herännyt huolta siitä, että hallituksen esitys ei turvaisi työntekijän asemaa, koska luottamusvaltuutetulla ei ole tarvittavia edellytyksiä tehdä näitä sopimuksia ja ei myöskään ole sitä osaamista, ja tätä esitystä on kuvattu sellaiseksi, että tämä todella tulee tuhoamaan suomalaiset työmarkkinat. No kuitenkin kun me hieman tarkemmin tätä esitystä nyt tarkastellaan, sieltä löytyy kaiken kaikkiaan laskujeni mukaan seitsemän tapaa, joilla me nimenomaisesti haluamme turvata työntekijän asemaa ja parantaa luottamusvaltuutetun edellytyksiä tehdä näitä paikallisia sopimuksia. Me uskomme ja luotamme yksilöön. Toisin kuin tässä ehkä varsinkin demariedustajat antavat ymmärtää, niin näilläkin yksilöillä on valtavasti kykyjä, vaikka siellä nyt sitten ammattiliitto ei olisi tukena pitämässä kädestä kiinni.

Mitä täällä lakiesityksessä on: Työnantajalla on velvollisuus antaa luottamusvaltuutetulle sopimuksen tekemiseksi tarpeelliset tiedot. Sen lisäksi on annettava riittävä harkinta-aika ennen kuin tämä sopimus niin sanotusti signeerataan. Tulee antaa tilaisuus käsitellä henkilöstön kanssa tämä tuleva paikallinen sopimus. Sen lisäksi siellä on turvattu kolmen kuukauden irtisanomisaika. Sopimus on tehtävä kirjallisesti, ja se on toimitettava työsuojeluviranomaiselle, aluehallintovirastolle, yhden kuukauden kuluessa tämän sopimuksen tekemisestä, ja jos tätä ei tehdä, niin siitä seuraa tällainen laiminlyöntimaksu. Siis kaikkien seitsemän erilaista tapaa, joilla turvataan tätä tekemistä.

Sen lisäksi meillä on työsopimuslain 13 luvun 3 §:ssä säädetty: ”Luottamusvaltuutetulla on oikeus saada laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi tarpeelliset tiedot sekä riittävästi vapautusta työstään. Työnantajan on korvattava tästä aiheutuva ansionmenetys. Muiden tehtävien hoitamiseksi luottamusvaltuutetulle annettavasta työstä vapautuksesta ja ansionmenetyksen korvaamisesta on sovittava työnantajan kanssa.” Luottamusvaltuutetulla on vielä tämä sama irtisanomissuoja kuin luottamusmiehellä.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Itse ainakin pidän näitä varsin hyvinä keinoina turvaamaan työntekijän asemaa ja myöskin sitä luottamusvaltuutetun asemaa. Nämä tuovat luottamusvaltuutetun tasavertaiseen asemaan suhteessa luottamusmieheen. Itseäni hämmästytti hieman se, että tässä erityisesti edustaja Lylyn puheessa tuotiin hyvin vahvasti esille pelkoa siitä, että tämä yhdistymisvapaus ja sen käyttö tulee nyt johtamaan siihen, että yleissitovuus tulee heikentymään. Jäinkin hieman pohtimaan, onko tässä nyt enemmän huolena se, että ammattiliittojen asema heikkenee, kuin sitten tosiasiaa se, että työntekijälle todella aiheutuisi tästä huonoja seuraamuksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Viitala.

17.42 Juha Viitala sd: Arvoisa puhemies! Työmarkkinalainsäädäntöön ollaan hallituksen toimesta tuomassa useita työntekijäpuolen asemaa heikentäviä uudistuksia nyt paikallisen sopimisen laajentamisen muodossa. Näillä uudistuksilla ei ole kasvua tai työllisyyttä edistäviä vaikutuksia. Varma vaikutus sen sijaan on lisääntyvä epävakaus työmarkkinoilla, ja epävarmuuden sijaan työmarkkinat kaipaavat vakautta ja ennustettavuutta. Työmarkkinamallit eivät ole vain talouden ja työllisyyden kehittämisen välineitä, vaan ne ovat myös arvovalintoja, jotka vaikuttavat yhteiskunnan oikeudenmukaisuuteen. Hallituksen suunnitelmat heikentää palkansaajan asemaa lisäämällä hallitsematonta paikallista sopimista eivät tuo toivottuja tuloksia työelämän tasapainon saavuttamiseksi.

Arvoisa puhemies! Tasapainoa sen sijaan toisi esimerkiksi lakialoite laiksi työntekijöiden edustajan tulkintaetuoikeudesta. Tämä lakialoite oli esityksen käsittelyyn liitettyä valiokunnan käsittelyssä. Tämä edustaja Lylyn tekemä ja kymmenien muiden edustajien, mukaan lukien myös itseni, allekirjoittama lakialoite työntekijöiden edustajan tulkintaetuoikeudesta olisi juuri sellainen tasapainoa työmarkkinoille tuova laki. Sen vuoksi tämä olisi erittäin varteenotettava ja kannatettava lakimuutos.

Lakialoitteen tarkoituksena on edistää tasapainoista neuvottelukulttuuria ja valmiutta paikalliseen sopimiseen. Käytännössä se tarkoittaisi, että laissa säädetyissä työehtoja koskeissa erimielisyystilanteissa työnantaja olisi velvollinen noudattamaan työntekijöiden edustajan tulkintaa riidanalaisessa asiassa, kunnes asia on ratkaistu. Tulkinnalla tulee tietysti olla ilmeiset perusteet. Lakialoitteen hyväksyminen toisi jonkinlaista tasapuolisuutta hallituksen harjoittamaan yksipuolisesti työntekijöiden oikeuksia heikentävään työmarkkinapolitiikkaan. Tulkintaetuoikeus lisäisi työntekijöiden turvaa, eli lakialoitteen hyväksyminen toisi työntekijöille lisää turvaa ristiriitatilanteissa ja tekisi vaikeammaksi työnantajien mielivaltaisen työehtojen uudelleentulkinnan.

Tällä hetkellä työelämässämme vallitsee työnantajan tulkintaetuoikeus. Suurin osa suomalaisista työnantajista kohtelee työntekijöitään tietenkin hyvin ja keskustelelee heidän edustajiensa kanssa, mutta meillä ikävä kyllä on toisenlaisiakin tapauksia tässä maassa. Lakialoitteessa esitetään, että työntekijöiden edustajilla olisi etuoikeus tulkita työehtosopimuksia ja työläinsäädäntöä tietyissä erimielisyystilanteissa. Tämä etuoikeus kattaisi paikallisen sopimisen, työnkuvan laajuuden ja palkan tai vastikkeen määrän. Etuoikeus koskisi erimielisyyksiä, jotka liittyvät valtakunnallisen työehtosopimuksen perusteella tehtyihin paikallisiin sopimuksiin.

Hallituksen politiikka yksipuolisesti suosii jälleen työnantajia. Lähes kaikki hallituksen työmarkkinoita koskevat esitykset yksipuolisesti lisäävät työnantajien määräysvaltaa ja heikentävät työntekijöiden ja ammattiliittojen oikeuksia. Jotta hallituksen politiikassa olisi

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

jonkinlaista tasapuolisuutta, tulisi hallituksen esittää myös uudistuksia työntekijöiden oikeuksien turvaamiseksi. Tämä lakialoite on juuri yksi sellainen esitys. Me olemme SDP:ssä tehneet myös muita vastaavanlaisia, ja suositteaisin niitä otettavan hyvin vakavasti. Ne toisivat tasapainoa työelämään. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Malm.

17.47 Niina Malm sd: Arvoisa rouva puhemies! Edellisellä kerralla jäi tämä valiokunnan tasa-arvo-osio hiukan toisarvoiseen asemaan, joten jatkan tällä aiheella:

Hallitus tässä esityksessään kertoo, että se tuo työntekijät samalle viivalle luottamusmiesvaltuutetun kautta. Totuus on kuitenkin toinen. Sellaisen liiton jäsenen, joka kuuluu alan liittoon, johon TESiä rinnastetaan ja jonka TESiä työpaikalla käytetään, jäsenyys tässä ammattiliitossa kuuluu erityissuojan piiriin. Hänen henkilötietonsa liiton jäsenyyden osalta on erityissuojan piirissä. Se tieto ei kuulu kenellekään työpaikalla, eikä työnantajalle varsinkaan kuulu, ketkä siellä liittoon kuuluvat. On valitettavia tapauksia kyllä siitä, kuinka työnantajat yrittävät näitä tietoja itselleen onkia. Jotkin työnantajat kertovat myös sen, että he eivät suostu pidättämään palkasta liiton jäsenmaksuja, ja silloin työntekijä tietenkin maksaa ne itse. Tällä lainsäädännöllä hallitus asettaa vaaraan tämän tiedon suojan. Hallitus avaa nimittäin lainsäädännöllä oikeuden antaa tämä tieto työnantajalle.

Kuinka tämä sitten tapahtuu? Tämä tapahtuu niin, että liiton jäsen ei voi asettua ehdolle luottamusvaltuutetun tehtävään. Tällöin se liiton jäsenyys ei enää olekaan henkilökohtainen tieto, joka kuuluu erityissuojan piiriin, vaan työnantajalla on tämä tieto saatavissaan. Ensinnäkin tähän on GDPR:n vastainen. Ei ole työpaikoilta yksi eikä kaksi tapausta, joissa luottamusmiehet törmäivät siihen, että GDPR:n takia ei tietoja saada. Tiedonsaantioikeus tässä lakiesityksessä on myös kovin hämäinen, ”riittävät tiedot”, mutta missään ei määritetä, mikä on se riittävä tieto tai riittävä aika. Toisekseen tällaisenaan tämä lakiesitys on myös syrjivä. Se syrji ammattiliiton jäsenyydestä, koska ammattiliiton jäsen ei voi asettua ehdolle luottamusmiesvaltuutetun rooliin.

On siis varsin problemaattista, että meillä on tällainen lainsäädäntö valiokunnassa, jonka nimi kuuluu ”työ- ja tasa-arvovaliokunta”. On harmillista, että ilmeisestikään hallituspuolueissa tätä ei ole ymmärretty tai tästä ei välitetä. Olen myös hiukan huolissani siitä, että myös keskusta on valmis kannattamaan sitä, että ihmisen tietosuojaa murretaan.

Toki meillä on hyviäkin yrittäjiä, kuten täällä salissa on tänään monta kertaa kuultu. Meillä on reiluja yrittäjiä. Meillä on yrittäjiä, jotka tekevät paikallisia sopimuksia, ja minä itse kannatan paikallisia sopimuksia. Silloin kun minä istuin pääluottamusmiehen jakkaralla, meillä oli yli 40 paikallista sopimusta. Silloin kun meille tuli tehtaalla kriisi, niin me paikallisesti sovittiin, miten toimitaan. [Kim Berg: Juuri näin!] Esimerkiksi silloin, kun puoli tehdasta paloi, ei ollut mikään ongelma sopia työnantajan kanssa, kuinka asiasta selvittään eteenpäin niin, että jokaisella työt säilyvät, mutta myös niin, että kukaan ei joudu kohtuuttomaan tilanteeseen. Tämä kaikki on jo nyt mahdollista, mutta tällä lainsäädännöllä halutaan avata minimi, ja kuten edustaja Berg täällä totesi, meillä ei ole minimipalkkalainsäädäntöä Suomessa. No, toki onneksi Euroopassa tällainen on, ja toivottavasti siitä sitten jatkossa pystytään myös turvaa ammentamaan meidän työntekijöille, jotka valitettavasti voivat joutua sitäkin käyttämään hyödykseen.

Täällä on myös tänään hallituspuolueiden osalta kuultu varsinainen spinnaus paikallisen sopimisen osalta — yhtäkkiä ruvettiinkin puhumaan yhdessä sopimisesta. Samalla,

kun tästä yhdessä sopimisesta puhuttiin, kerrottiin myös seitsemän keinoa, jotka ovat työntekijän turvaksi. Näistä seitsemästä keinosta yksikään ei ollut sellainen, joka mahdollistaisi sen, että paikallista sopimusta ei ole pakko tehdä, jos työnantaja on sen päättänyt tehdä. Tämä lainsäädäntö, tämä hallituksen esitys, tulee siis olemaan spinnaustensa lisäksi myös kaikkien aikojen syrjäntäesitys.

Meillä pitäisi olla edes jokin tasapainottava elementti lainsäädännössä työntekijöiden turvaksi, ja me esitimme tähän tulkintaetuoikeutta, joka nimittäin siellä Ruotsissa on käytössä, mutta edes tämä ei hallituspuolueille käynyt, se ei kelvannut. Ei ole siis hallituspuolueilla ajatuksissa tehdä yhtään mitään sen eteen, että työntekijän asema paranisi tai edes minimistä pidettäisiin kiinni tai että olisi edes se pienen pieni turva, johon nojata, koska kaikki halutaan murentaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Rantanen, Piritta, olkaa hyvä.

17.53 Piritta Rantanen sd: Arvoisa puhemies! Tästä riittää paljon puhuttavaa, ja jos tuossa edellisessä puheenvuorossani kävin lävitse valvontaan ja neuvontaan liittyvää asiakokonaisuutta, niin käydään nyt sitten vaikka esimerkiksi luottamusmiehen ja luottamusvaltuutetun roolien haasteita ja muitakin seikkoja. — Ajattelen mitä suurimmassa määrin niin, että paikallinen sopiminen ja yleisestikin yhteistyö työntekijöitten ja työnantajien välillä vaatii luottamusta, kuuntelua ja yhteiseen maaliin pelaamista. Se vaatii sitä, että oikeat henkilöt ovat oikeissa paikoissa, ja se vaatii paljon työtä ja vuoropuhelua. Soisi myös hallituspuolueitten edustajilta, että tässä kuunneltaisiin ja haluttaisiin herättää luottamusta ja pelata yhteiseen maaliin niin työnantajien kuin työntekijöidenkin välillä.

Valiokunnan kuulemisissa olemme kuulleet siitä, kuinka tämä on sokkihoitoa työmarkkinoille, ja hallitus on nyt aivan itse valinnut ottaa tämän sokkihoidon juuri tähän kohtaan agendalle. Tuomioistuimien edustajat totesivat, että Suomen kansalaisten oikeuksiin pääseminen vaikeutuu tämänkin esityksen jälkeen entisestään. Tämä tulee lisäämään epäselvyyttä eri oikeusasteiden välillä, ja kustannuksia ja kalliita oikeudenkäyntejä on tiedossa lisää.

Kansainvälisten sopimusten on tarkoitus varmistaa valtuutetun osaaminen, mutta on jo nyt nähty, kuinka tämä hallitus näihin kansainvälisiin sopimuksiin suhtautuu. Tämä kokonaisuus vie meitä nimenomaan kauemmaksi yhdessä sovittujen kansainvälisten sopimusten, esimerkiksi täälläkin usein mainitun ILO:n sopimusten, kanssa. On aika mielenkiintoista sekin, että kun eilen keskustelimme täällä maatalouden sosiaalisen ehdollisuuden asiasta, niin tällä hetkellä tilanne on se, että EU tuo lainsäädäntöä, jonka tavoitteena on aivan päinvastainen eli työntekijöiden oikeuksista huolehtiminen. Työntekijöiden oikeuksia halutaan turvata muun muassa sosiaalista ehdollisuutta edistämällä. Jatkossa esimerkiksi maatalojen tukia voidaan leikata, jos työntekijöiden oikeuksista ei huolehdi. Pointtina tässä on se, että EU tuo meille aivan päinvastaista lainsäädäntöä kuin tällä hetkellä täällä meidän maamme hallitus tekee.

Meillä olisi siis tarve aivan näitten kansainvälisten sopimusten ja yleisen edun vuoksi edistää järjestäytymistä, ei luoda rinnakkaista järjestelmää sen rinnalle. Nyt ollaan luomassa hybridijärjestelmä, jossa eri sopimuksia voi olla voimassa niin järjestäytyneillä kuin järjestäytymättömillä työntekijöillä samassa työpaikassa.

Luottamusvaltuutetun ja luottamusmiehen rooli on sellainen, että vertaisin sitä vähän tähän kansanedustajan työhön: sovitaan toisten puolesta. Me olemme täällä tekemässä pää-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

töksiä Suomen kansalaisten puolesta, ja luottamusmies — tai jatkossa luottamusvaltuutettu — on sopimassa toisten puolesta. Silloin vastuu on kyllä aidosti aika kova, ja se tehtävä on otettava sillä vakavuudella. Useissa kuulemisissa saimmekin kuulla siitä, että esimerkiksi näiden sopimusten tekeminen tulisi kieltää silloin, kun se heikentää työntekijöitten oikeuksia. Olen tästä tismalleen samaa mieltä, juuri näin. Näitten sopimusten tekeminen tulisi kieltää valtuutetulta ja luottamusmieheltä silloin, kun se heikentää työntekijöiden oikeuksia. Luottamusvaltuutetun kanssa toimiessa ollaan siirrytty sopimusautonomian kehysten ulkopuolelle, ja tämä on poikkeus sopimusautonomiasta — näin totesivat työelämäprofessoritkin. On kuitenkin varmistettava, että valtuutettuja ei käytetä heikentämään työntekijöitten oikeuksia. Niin kuin tässä edustaja Suhonenkin aiemmassa puheenvuorossaan totesi, painostusta luottamusmiehiä kohtaan on jo nyt ollut, ja meidän on kyllä tehtävä toimia sen eteen, että näin ei jatkossa ole.

Luottamusvaltuutetunkin osaaminen on siis jatkossa pystyttävä varmistamaan. Jo nykyisellään tiedetään, että osaamista tällaiseen sopimiseen on vähän ja ei ole aina selvää, onko sopimus hyvä vai ei. Henkilöllä, joka ei ole saanut koulutusta, ymmärrys tähän säädöskehikkoon ei aina ole hallinnassa, ja usein se voi johtaa huonoihin sopimuksiin. Osaamisella on suora yhteys siihen, millaisia sopimuksia tehdään ja kuinka hyviä ne ovat. Nyt tässä ollaan muodostamassa epätasapaino sen suhteen, että työnantajalla on aina paremmat mahdollisuudet käyttää asiantuntijoita ja juristeja kuin työntekijöitten edustajilla. Samoin valtasuhde ja sen vaikutus tässä kokonaisuudessa on kyllä tunnustettava ja huomioitava.

Hallituksen esityksessä luottamusvaltuutetun osaamisen varmistaminen ja kerryttäminen jäävät työnantajan vastuulle ilman minkäänlaisia sanktioita, ja se on kyllä huolestuttava seikka. Kansainvälistenkin sopimusten on tarkoitus varmistaa nimenomaan valtuutetun osaaminen, ja nyt näyttää siltä, että nimenomaan nämä kansainväliset sopimukset, jotka Suomikin on allekirjoittanut, ovat se viimeinen tuki ja turva sille, että luottamusvaltuutetun osaaminen varmistetaan. Mutta lopulta se jää kuitenkin sitten valtion viranomaisen varmistettavaksi, onko valtuutetun osaaminen ollut sopimuksen tekemiseen riittävää.

On kerrottu, että yksi syy tämän esityksen tuomiselle eduskuntaan on ollut se, että kaikilla työntekijöillä ei ole ollut oikeutta valita työntekijöitten edustajaa. No, me olisimme voineet ratkaista tämän asian monin eri tavoin. Esimerkiksi Akavassahan tällä hetkellä kaikki voivat osallistua luottamusmiehen valintaan, ja näitä tavoitteita olisi voitu hyvin erilaisin keinoin edistää. Täällä mainittiin, että luottamusvaltuutetulla pitää olla riittävästi tietoa, ja kyllä, nythän työnantaja sitten päättää, mikä on riittävä tieto.

Edustaja Malm tässä edellä puhui siitä, kuinka GDPR estää saamasta tietoa siitä, kuuluuko henkilö tai työntekijä liittoon vai ei. Se on nimenomaan herkkä tieto, ja se ei saisi olla työnantajalle julkista tietoa, mutta jatkossa tämä tieto tulee julki esimerkiksi siinä, jos työpaikalla järjestetään kahdet vaalit, joissa toiset osallistuvat sitten luottamusmiehen valintaan ja toiset luottamusvaltuutetun valintaan. Kyllä se on niin, että tämä on aidosti sellainen tieto, jonka ei pitäisi olla julkista.

Epäselvyyksiä on siis valtavasti tiedossa. Luottamusmies ja -valtuutettu samalla työpaikalla — kuinka monta voimassa olevaa sopimusta meillä voikaan olla? Luottamusmies voi edustaa ja tehdä sopimuksia, jotka koskevat edustettuja, mutta luottamusvaltuutetun tekemä sopimus voi koskea kaikkia. Mitä siinä tapauksessa tehdään, kun valtuutetuksi valitaan osaomistaja tai muu yrittäjää lähellä oleva sukulainen tai muu henkilö? Ja missä ovat luottamusvaltuutetun tuki ja turva ja asiantuntemus, jos ja kun niitä epäselvyyksiä tulee? Ke-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

neltä valtuutettu pyytää apua sopimusten tekemiseen ja tulkintaan? Ja jos valtuutettua ei saada valittua, niin ei saa kuitenkaan painostaa ja pakottaa siihen valintaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

18.00 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Tässä on pala palalta tätä paikallisen sopimisen problematiikkaa käyty läpi, ja käyn sitä nyt läpi taas yhdeltä osalta — tässä olen nyt joitain puheenvuoroja käyttänyt ja sitä avannut.

Ensinnäkin täytyy muistaa, että yleissitovuusjärjestelmän tavoitteena on ollut turvata vähimmäisehdot siten, että järjestäytymätön työnantaja ei yleissitovan sopimuksen sopimusosalalla voi teettää työtä heikommilla työehtoilla kuin järjestäytynyt työnantaja. Tämä on myöskin kilpailuasetelman kannalta, mutta ennen kaikkea työntekijöiden turvan kannalta tärkeä asia.

Sitten täällä on kysytty aika monessa puheenvuorossa, että no, miksi te katsotte tätä paikallista sopimista niin tiukasti. Se liittyy siihen, että työmarkkinaosapuolten välillä, eli työnantajien ja palkansaajaliittojen välillä, on nähty, että työehtosopimusjärjestelmän vaikiintuneet neuvottelu-, valvonta- ja oikeusturvamenettelyt mahdollistavat tietyiltä osin osapuolten sopimuskompetenssin delegoimisen paikallisille osapuolille. Paikallisen sopimisen laajuus on alakohtaisesti arvioitu, ja sitä on mietitty aina alakohtaisesti. Paikallisen sopimisen valtuus on vahvasti sidoksissa niihin menettelytapoihin, joilla työehtosopimuksissa turvataan paikallisten osapuolten tasavertaiset neuvotteluasetelmat, sopimuksen valvonta ja noudattaminen. Tämä on ollut se lähtökohta, millä osapuolet siirtävät paikallisille osapuolille neuvotteluvaltuuksia.

Ja sitten tämä vaihtelee eri sopimusaloilla hyvin laajasti. Esimerkiksi Teknologiateollisuuden ja Teollisuusliiton sopimus on ehkä laajimpia työehtosopimuksia paikallisen sopimisen osalta, mitä meillä Suomessa on. Jotkut ovat sanoneet sen niin, että soveltamisalasta ei voi sopia toisin, mutta melkein muusta sisällöstä voi. Tämä on todella iso alue. Sitten on toisia sopimuksia, joissa osapuolten kyky neuvotella ja sopimuksen sisällä oleva liikkumavara on haluttu rajata pieneksi sen takia, että on katsottu, että siellä ei riittävällä tasolla pystytä valvomaan niitä peräautoja, mitä työehtosopimus antaa. Nämä määrittelevät eri sopimusalojen osalta tilanteen.

No sitten, minkälaisille henkilöille siellä paikallisella sopimisella annetaan oikeudet? Luottamusmies on siellä ensisijainen sopija, ja täytyy myös sanoa tästä laista jotain hyvääkin: se luottamusmiehen ensisijaisuus on täällä pidetty myöskin tämän paikallisen sopimisen runkona. Toisena asiana voisi ehkä sanoa, että se sopiminen tapahtuu työehtosopimuksen määrittelemissä rajoissa. Ja jos tulee useampia sopimuksia, niin se tasapuolinen kohtelu on siellä keskiössä, niin että ei saada erilaisia sopimuksia. Nämä määrittelevät sitä tilannetta.

No sitten jos ajatellaan, onko luottamusvaltuutettu vai luottamusmies, kun katsotaan niitten sopimisen kykyä, niin voi sanoa, että luottamusmiehellä on aina osapuolena parempi neuvottelumahdollisuus ja -osaaminen kuin luottamusvaltuutetulla jo pelkästään siitä syystä, että se on osa tätä liittojen sopimusjärjestelmää. Hänet on koulutettu siihen tehtävään. Hän tuntee työehtosopimuksen sisällön, ja ennen kaikkea hänellä on liiton antama lakiapu taustallaan. Hän pystyy arvioimaan, kuinka pitkälle pystyy juridisesti ja asiallisesti viemään sopimuksia. Ja sitten, totta kai, hänellä on myöskin se tärkein apu, ne luottamusmiehen valinneet työntekijät. Eli tämä on lähtökohta.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

No, luottamusvaltuutetulla annetaan tilanne, josta edustaja Partanen tässä luetteli niitä tekijöitä, mutta sieltä puuttui nimenomaan tämä tärkein osio, eli miten luottamusvaltuutettu tietää sopimuksen sisällön samalla tavalla kuin luottamusmies. Hänellä ei ole samanlaista liiton antamaa lakiapua siellä taustallaan, se pitää yksityisiltä tahoilta hakea, juristien neuvonta ja muut. Siellä heti jo tämä lähtöasetelma on aivan erilainen. Ja sitten luottamusmiehelle on sovittu ajankäyttö ja niille on sovittu tiedonsaantioikeus, ja nämä pitää sopia tapauskohtaisesti luottamusvaltuutetun kanssa — aina tapauskohtaisesti, ja työnantajan arvion perusteella sitä arvioidaan. Työnantaja arvioi, että no, kyllä sinä voit sen tunnissa hoitaa tai viidessä tunnissa hoitaa tai näillä tiedoilla sinun pitää pärjätä. Tämä jää aika epätasa-arvoiseen neuvotteluasemaan.

Nämä ovat niitä lähtökohtia, minkä takia tämä luottamusmiehen kautta sopiminen on turvallisempaa, ja sen takia neljä viidesosaa palkansaajista on sellaisen järjestelmän piirissä ja ei ole haluttu avata tämmöistä, jossa ei ole tätä valvontaa ja liiton antamaa tukea siellä taustalla. Siinä mielessä tässä tulee tapahtumaan tämän järjestäytymisen osalta ja yleissitovuuden menettämisen osalta myöskin tällainen epätasa-arvoinen paikka. — Kiitoksia. Jatkan seuraavassa puheenvuorossani.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Suhonen.

18.07 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Onpas ilo kuunnella edustaja Lylyn asiantuntevia puheita liittyen tähän asiaan. Hänellähän on äärimmäisen vahva tuntemus näistä ammattiyhdistysliikeasioista, suurempi kuin varmaan kenelläkään koko tässä talossa — näin epäilen.

Arvoisa rouva puhemies! Työ- ja elinkeinoministeriön asiantuntijalausunnossa lukee seuraavaa:

”Paikallisten sopimusten tekeminen edellyttää henkilöstön edustajalta riittäviä valmiuksia. Nämä valmiudet tarkoittavat ainakin kahta asiaa. Ensinnäkin henkilöstön edustajan on riittävällä tavalla ymmärrettävä työoikeudellisen normijärjestelmän luonnetta ja sisältöä hahmottaakseen sopimismahdollisuuksien rajoja ja neuvoteltavien asioiden merkitystä henkilöstön kannalta. Toiseksi henkilöstön edustajalla on oltava riittävä ymmärrys paikallisen sopimisen kannalta merkityksellisistä olosuhteista ja toimintaympäristöstä. Kyse voi olla esimerkiksi yrityksen kehitysnäkymistä ja taloudellisesta tilanteesta, henkilöstön rakenteesta ja osaamistarpeista sekä muista vastaavista asioista.

Sääntelyn tulisi myötävaikuttaa siihen suuntaan, että paikallinen sopiminen nähdään kertaluonteisen tapahtuman asemesta osana pitkäjänteistä työnantajan ja henkilöstön välistä vuorovaikutusta ja suhteiden kehittymistä. Paikallisia sopimuksia syntyy, kun työpaikalla vallitsevat tasapuoliset sopimisolosuhteet, riittävä ymmärrys toisen osapuolen tarpeista ja asemasta sekä molemminpuolinen luottamus.”

Arvoisa puhemies! Arvostettavia ja tärkeitä huomioita ministeriöstä. Totean kuitenkin sen, että nuo huomiot soveltuisivat tähän hetkeen erinomaisesti. Tarkoitan sitä, että jo nyt tänään työelämäkentässä on valtava määrä työehtosopimuksia, joissa on huomattava määrä pykälää, joissa todetaan ”ellei paikallisesti sovita toisin” tai ”voidaan paikallisesti sopia toisin”. On surullista, että samalla kun Suomen Yrittäjät tai toinen hallituskumppani EK on toistanut vuosikausia papukaijamaisesti, että paikallista sopimista on lisättävä, kuitenkin ne itse eivät ole olleet valmiita vaikuttamaan siihen, että tätä paikallisen sopimisen lisäämistä olisi ollut valmiuksia tehdä vallitsevien työehtosopimusten mukaisesti vaikka kuin-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

ka. Työpaikoilla, joissa on valittu luottamusmies ja joissa järjestäytymisaste on vahva, valmiuksia ja ministeriön peräänkuuluttamaa osaamista työntekijäpuolella olisi valtavasti paikalliseen sopimiseen.

Väitän työelämäkentän kokemusteni perusteella, että näitä valmiuksia ja osaamista ei sillä toisella osapuolella eli työnantajien edustajilla ole ollut paikalliseen sopimiseen. Herääkin ajatuksia, miten kummassa sitä osaamista olisi jatkossa enemmän siellä järjestäytymättömässä yrityksessä ja siellä työntekijäpuolella, jos heidän neuvottelijansa ja sopijansa on jopa kouluttamaton luottamusvaltuutettu.

Arvoisa rouva puhemies! Kuten olen todennut, tässä lakiesityksessä on vahvasti ideologinen mauste. Kyseessä on työelämän taksiuudistus ja hallituksen työllisyyden ja talouden taikaseinä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Bergbom.

18.10 Miko Bergbom ps: Kunnioitettu rouva puhemies! Tosiaan käsittelyssä on nyt paikallinen sopiminen, joka on vihdoinkin läpäissyt eduskunnan valiokuntakäsittelyn, ja kohtahan siitä päästään toivon mukaan myös äänestämään tässä suuressa salissa. Käydään läpi vähän, mistä tässä on siis kyse.

Eli tällä hetkellähän paikallista sopimista aivan oikein, kuten täällä on todettu, on tosiaan voinut jo toteuttaa, mutta sitten tulee se sana ”mutta”: Sitä on lähtökohtaisesti voinut toteuttaa sellaisissa yrityksissä, joissa a) yritys kuuluu työnantajaliittoon ja b) työntekijöiltä löytyy luottamusmies, joka kuuluu siis ammattiliittoon. Nämä ovat tavallaan pitkälti olleet lähtökohtaiset reunaehdot sille paikalliselle sopimiselle. Toisin sanoen paikallisen sopimisen ulkopuolelle ovat jääneet järjestäytymättömät yritykset ja käytännössä myös sellaiset yritykset, joissa työntekijät eivät kuulu ammattiliittoon. — Niitä työntekijöitä muuten nykypäivänä on aika paljon, jotka valitsevat toisin. Moni kuuluu kassaan mutta ei varsinaisesti liittoon. — Etenkin pienissä yrityksissä tämä on sitten aiheuttanut tilanteen, että ne ovat esimerkiksi joutuneet soveltamaan työehtosopimusta mutta eivät ole voineet hyödyntää työehtosopimukseen kirjattuja paikallisen sopimisen pykälää täysimääräisesti, mikä sitten saattaa aiheuttaa ongelmia siellä yrityksessä. Miksi? No, jos on joku tällainen työehtosopimus, joka on yleissitova, niin totta kai se on yleissitovasti rakennettu, eli siinä on rakennettu tietyt ehdot ja pelisäännöt, mutta ei siinä ole ajateltu tavallaan yksittäisen yrityksen yksittäisiä tilanteita, voitaisiinko tästä tai tuosta asiasta sopia vähän toisin yrityksen toimintaedellytykset huomioon ottaen.

Paikallista sopimista on haluttu pitkään tässä maassa edistää, mutta ongelmaksi on tullut nimenomaan se, että eritoten vasemmalla on vastustettu sitä, että tämä luottamusmieslukko poistettaisiin sieltä. Senkin pystyy ymmärtämään — sehän tietenkin johtuu siitä, että jos tämä luottamusmieslukko poistetaan siitä, niin siinä on ammattiyhdistysväellä tietenkin huolena se, mikä sitten on se intressi työntekijöillä kuulua ammattiliittoon.

Nyt tosiaan siis jatkossakin, kun se paikallinen sopiminen tehdään, siinä on se luottamusmies lähtökohtaisesti ensisijainen, ja jos sitten työntekijöiden joukosta ei sellaista löydy eikä ammattiliittoväkeä paljon ole, niin sen voi tehdä sitten vaihtoehtoinen henkilö, joka ei kuulu, ja tämä on mielestäni ihan hyvä lähtökohta. Totta kai siinä täytyy ottaa huomioon se, että olisi aika hyvä, että hänellä olisi myös sitten osaamista sen sopimuksen tekemiseen, jotta hän voi edustaa työntekijöitä, mutta uskoakseni se on myös sekä koko henkilöstön että sen yrityksen etu, jotta se sopimus voi rakentua kestäväälle pohjalle. Ja muistutan,

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

että siinä on kyse sopimuksesta. Eihän sopimus synny yksipuolisesti, vaan se syntyy siten, että sen ovat allekirjoittaneet niin työnantajan edustaja kuin sitten työntekijöiden edustaja — eli luottamusmiesvaltuutettu tässä tapauksessa, mikäli ei ole siis kyse luottamusmiehestä.

Kuitenkin siihen isoon kuvaan on vielä pakko palata sen verran, että meillä on yrityskenttä muuttanut jonkun verran muotoaan tässä viime vuosikymmeninä. Meidän yritykset koostuvat hyvin pienistä, voi sanoa, jopa mikroyrityksistä, joissa työskentelee työnantajan lisäksi muutamia työntekijöitä. Alle kymmenen hengen yrityksiä on siis aivan selkeä enemmistö meidän yrityskentästä, ja nyt heiltä on käytännössä rajattu pois tämä neuvottelukyky siellä työpaikoilla. En tiedä, missä todellisuudessa se on järkevää toimintaa, että näin on päätetty toimia. Eihän se tietenkään ole järkevää toimintaa. Totta kai meidän kannattaa edistää neuvottelukulttuuria työpaikoilla. Se, tapahtuuko se sitten korporaatioiden välillä vai suoraan siellä työpaikalla, on toinen kysymys, mutta lähtökohtaisesti paikallisen sopimisen lisääminen voi parhaimmillaan parantaa myös työpaikoilla tapahtuvaa neuvottelukulttuuria.

Nostaisin myös sen esiin, että voi olla myöskin tilanteita, joissa yritys voisi esimerkiksi ajautua siihen, että he joutuvat lomauttamaan väkeä, mutta jos pystytään paikallisesti sopimaan joitain tiettyjä ratkaisuja esimerkiksi siihen, miten työtä toteutetaan jne., niin jos sillä voidaan ehkäistä lomautukset, pahimmillaan jopa irtisanomiset, niin minä pitäisin sitä positiivisena tilanteena. Meillä on se lähtökohta tällä hetkellä yhteiskunnassa, että monilla sektoreilla kilpaillaan siitä, kuinka saataisiin sinne paljon osaajia lisää, kun niitä ei ole, ja sehän johtaa tilanteeseen, että yritykset kilpailevat nimenomaan ehdoilla ja eduilla siitä, mihin saadaan paremmin väkeä. Myöskin tämä jo itsessään on suojaava mekanismi työntekijöille. Toisaalta, jos joku työnantaja kohtelee työntekijöitään systemaattisesti väärin, ei se tässä maailmanajassa jää huomaamatta. Se on saman tien sosiaalisessa mediassa, tai se on uutisissa. Siitä kyllä muistetaan uutisoida.

Mutta huomautan, että meillä ei työnantajayrityksiä synny kuin sieniä sateella tällä hetkellä tähän yhteiskuntaan. Oliko niin, että vuosien 2021—2022 välillä työnantajayritysten määrä tippui 10 000:lla, tällaisen uutisen luin. Taustasyitä sen enempää tuntematta, se on huolestuttava kehitys. Ja on sekin tosiasia, että moni työnantaja nimenomaan pelkää palkata niitä ensimmäisiä työntekijöitä, koska pahimmillaan virherekrytointi voi johtaa sen yrityksen tuhoon.

Pidän tätä esitystä positiivisena. Pidän positiivisena sitä, että neuvottelukulttuuria edistetään työpaikoilla. Pidän positiivisena sitä, että myös kaikki yritykset tästä lähtien, kuuluvat ne sitten työnantajaliittoon tai eivät tai työntekijät ammattiliittoon tai eivät, pääsevät sopimaan työehdoista paikallisen sopimisen pykälillä, jotka ammattiliitto on neuvotellut sinne työehtosopimukseen. Tämä on positiivinen uudistus, ja kiitän siitä hallitusta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Suhonen, vastauspuheenvuoro.

18.16 Timo Suhonen sd (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Oli edustaja Bergbomilta mielenkiintoista puhetta, missä hän kehui tätä lakiesitystä suorastaan maasta taivasiin. Kuitenkin monen asiantuntijalausunnon mukaan on tilanne se, että tämä lakiesitys toteutuessaan murentaa yleissitovuutta — siis murentaa yleissitovuutta. Esimerkiksi Helsingin yliopiston vanhempi yliopistonlehtori Markku Sippola sanoo ihan

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

selvästi omassa lausunnossaan, mihin lainsäädäntö todennäköisesti johtaa: ”työpaikan kiistojen selvittelyn ja välimiesmenettelyn tyrehtymiseen, työnantajien irtisanoutumiseen työnantajajärjestöistä ja siten TES-kattavuuden heikkenemiseen, yleissitovuuden murene-miseen ja siten vähimmäispalkan säätämiseen”. Kuinka te voitte, arvoisat perussuomalai-set, täällä väittää kirkkain silmin, että tämä lakiesitys on hyvä? Te olette ennen vaaleja lu-vanneet ihan selvästi SAK:n Vaalistajan kyselyssä seuraavasti: ”Yleissitovista työehtoso-pimuksista on pidettävä kiinni tulevaisuudessa.” Mitä ihmettä? Pidätekö te nyt vai ettekö te pidä? Täällä julistatte sitä, että tämä on mainio lakialoite, ja sitten te olette ennen vaaleja olleet sitä mieltä, että yleissitovuudesta pitää pitää kiinni, ja asiantuntijat ovat sitä mieltä, että yleissitovuus murenee. Mitä ihmettä?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Bergbom, vastauspuheenvuoro, ja sen jäl-keen puhujalistaan.

18.17 Miko Bergbom ps (vastauspuheenvuoro): Kunnioitettu rouva puhemies! Tässä hal-lituksen esityksessä ei esitetä, että yleissitovuus romutetaan. Tämä väittämänne perustuu siis siihen oletukseen, että työnantajilla olisi lähtökohtainen [Piritta Rantasen välihuuto] — saanko puhua? — intressi ikään kuin purkaa yleissitovuus työmarkkinoilta. Toki se on myönnettävä, että meillä on jo tälläkin hetkellä voimassa olevan lainsäädännön pohjal-ta aloja, joilla yleissitovuus on murentunut — jo nykyisten, voimassa olevien lakien poh-jalta — ja tämä täytyy ottaa huomioon.

Todetakseni tähän, niin ajatellaan näitä vähän pienempiä yrityksiä, joissa on vaikka muutama työntekijä: Kun siellä ei ole sitä HR:ää ja siellä ei ole sitä lakiasiantuntemusta, niin sanonpa, että näillä yrityksillä nimenomaisesti on intressi itse asiassa kuulua työnan-tajaliittoon. Ja miksi? Siksi, että he saavat sieltä esimerkiksi sitä lakipalvelua, asiantuntija-palvelua, joka pystyy tukemaan heitä siinä heidän oman yrityksensä menestymisessä. Eli näen, että myös pienillä yrityksillä on intressi kuulua työnantajaliittoon.

Se, mihin suuntaan yhteiskunta kehittyy, onko tulevaisuudessa yleissitovat työehtosopi-mukset pääsääntöisesti meidän aloilla voimassa, jääköön nähtäväksi. [Puhemies koputtaa] Tällä hetkellä tilanne on ollut se, että se on jo ollut murentumassa valitettavasti. [Timo Su-honen: Nyt murenee vaan lisää!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kettunen.

18.19 Tuomas Kettunen kesk: Kunnioitettu rouva puhemies! Totta kai on hyvä, että tä-män keskustelun aikana käydään myös debattipuheenvuoroja, mutta kiitoksia tästä pu-heenvuorosta. — Rouva puhemies! Ylihuomenna 6.12. me vietämme Suomen itsenäisyys-päivää. Tätä isänmaatamme Suomea on rakennettu pitkälti vahvojen järjestäytyneiden toi-mijoiden voimalla erityisesti työmarkkinoiden osalta. Palkansaajajärjestöt, kuten ammatti-liitot, ovat ajaneet työntekijöiden oikeuksia, kuten parempia työehtoja, palkkoja ja työolo-suhteita. Ja sitten samaan aikaan myös työnantajajärjestöt ovat edustaneet ja edistäneet yri-tysten ja organisaatioiden etuja varmistaen toimintaedellytykset ja kilpailukyvn, koska kilpailukykyä tarvitaan, että Suomi menestyy. Näiden kahden ryhmän yhteistyö ja vähän välissä oleva vastakkainasettelu ovat olleet keskeisiä työmarkkinapolitiikan kehityksessä, ja ne ovat luoneet suomalaiselle yhteiskunnalle ominaisuuden neuvottelukulttuuriin, joka näkyy esimerkiksi työehtosopimuksissa ja kolmikantaisessa päätöksenteossa. Vaikka maa-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

ilma ja työelämä muuttuvat, tämä yhteistyömalli on mielestäni edelleen monessa mielessä pohja vakaalle ja hyvinvoivalle yhteiskunnalle.

Rouva puhemies! Tosiaan käymme tällä hetkellä keskustelua paikallisesta sopimuksesta tämän työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietinnön mukaisesti, ja kiitän koko valiokuntaa hyvästä työstä. Kiitoksia puheenjohtajalle ja varapuheenjohtajalle ja kaikille valiokunnan jäsenille, koska työ tämän mietinnön aikaansaamiseksi on ollut hyvää ja rakentavaa, ja olemme kuulleet laajasti asiantuntijoita valiokunnassa.

Puhemies! Keskusta on hakenut työelämän uudistuksiin tasapainoisuutta siten, että sekä työnantajien että työntekijöiden näkemyksiä huomioidaan. Yksipuolisen repimisen sijaan sopimisella olisi ollut saavutettavissa kestävämpi lopputulos, mutta kyllä hallitus on toimintalinjansa valinnut.

No, mitä tähän paikalliseen sopimiseen tulee, niin tässä on useampi kokoomuksen edustaja huomioinut sen, että nyt tämä paikallinen sopiminen tulee kaikkiin yrityksiin. Edustaja Heinonen totesi muun muassa, että kaikissa yrityksissä pystytään jatkossa sopimaan paikallisesti, ja edustaja Heinonen omaan puheenvuoroonsa otti voimaa tyyneyden rukouksella. Mutta anteeksi annettakoon heille, ketkä eivät tiedä, mitä ovat tekemässä, nimittäin tällä lainsäädännöllä kaikissa yrityksissä ei tulevaisuudessa jatkossa pysty sopimaan paikallisesti.

Puhemies! Keskustan pitkäaikainen tavoite on ollut, että paikallista sopimista lisätään etenkin pienissä yrityksissä. Kuten olemme kuulleet tänään hyvissä puheenvuoroissa, jo tänä päivänä paikallisesti sovitaan todella, todella monella työpaikalla, ja hyvä niin, mutta tällä lailla ei ole mahdollista paikallista sopimista harjoittaa yrityksissä, joilla on yrittäjän lisäksi yksi työntekijä, kun juuri nämä pienet yritykset kaipaisivat kipeästi joustoja. Ja minä takia ei pystytä paikallisesti sopimaan yrityksissä, joissa on yksi työntekijä? Koska henkilöstön kanssa ei voi sopia paikallisesti.

Puhemies! Tämä valiokunnan mietintö on iso ja laaja, ja hyvä niin, mutta olemme tyytyväisiä siitä, että tänne on saatu edes tämmöinen — niin kuin täällä on puheenvuoroissa käytetty — löysä ponsiesitys elikkä lausumaehdotus, jonka aion lukea tässä tämän puheeni lopuksi. Elikkä valiokunta esittää lausumaehdotuksen: ”Eduskunta edellyttää, että työ- ja elinkeinoministeriö seuraa esityksen vaikutuksia sopijaosapuolten osalta ja laatii niistä vuoden 26 loppuun mennessä selvityksen, jossa arvioidaan erityisesti tarvetta ja keinoja mahdollistaa paikallinen sopiminen myös yhdessä henkilöstön tai henkilöstöryhmän kanssa. Eduskunta katsoo, että mahdollisuus henkilöstön kanssa yhdessä sopimiseen olisi erityisen tärkeää pienten yritysten paikallisen sopimisen mahdollisuuksien edistämiseksi.”

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Viitala.

18.24 Juha Viitala sd: Arvoisa rouva puhemies! Nyt on tosiaan käsittelyssä hallituksen esitys paikallisen sopimisen laajentamisesta, ja kyse on siis siitä, että suomalaisen palkansaajan asemaa heikennetään jälleen tämän hallituksen toimesta. Olen edellisissä puheenvuoroissa puhunut ylätason asioista, mutta mennäänpäs hieman lähemmäs sitä kenttää, missä tätä paikallista sopimista sitten tehdään.

Miten luulette, millainen osaaminen sopimuksien tekemiseen on pienillä ja keskisuurilla työnantajilla? Eihän sitä osaamista ole. Ei sitä ole riittävästi myöskään palkansaajien puolella, mikäli neuvotteluja eivät käy ammattiliittojen luottamusmiehet vaan luottamusvaltuutetut. Esimerkkinä tästä: Kun 2020 Metsäteollisuus ry irtaantui sopimustoiminnasta

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

ja alalla siirryttiin niin sanotusti yrityskohtaisiin sopimuksiin, sopimuksia tuli alalle yhteensä noin 30 — iso määrä, vaikka kyseessä oli vain yksi ala. Kuka tätä pirstaloitunutta työelämäpelikenttää enää tulee hallitsemaan? On aivan selvää, että pienemmillä yrityksillä ei ole resursseja eikä osaamista sopimiseen. Eli vaihtoehtona on kopioida toisten sopimuksia, joskaan ne eivät ole julkisia ja toisten tiedossa, joten sekin on hieman hankalaa. Tämä ei ole ollut helppoa edes metsäteollisuuden isoimmissa yrityksissä. Vaikka kyseessä ovat tehdaskohtaiset sopimukset, niin ohjaus niihin haetaan edelleen pääkonttorilta. Onko se aitoa tehdaskohtaista paikallista sopimista?

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa oli kuultavana arvostettu työelämän tuntija ja yhteiskunnan tuntija, pääluottamusmies Jouko Aitonurmi, ja nostan muutaman asian täältä hänen asiantuntijalausunnostaan: Metsäteollisuudessa ”paikallisesti voidaan sopia hallituksen esityksessä mainituista palkkausjärjestelmistä ja työn vaativuuden arvioinneista ja niin edelleen. Tosiasiassa paikallisen sopimisen piirissä olleet asiat ovat siirtyneet ainakin isommissa yrityksissä (tuskin UPM on ainoa) yhä enemmän konsernitasolle ja konserniohjaukseen. Jokaisen paikkakunnan täytyy toimia samalla tavalla. Työpaikkatasolla ei välttämättä edes tiedetä, kuka yhtiössä lopulta vastaa neuvoteltavasta kokonaisuudesta, minkä vuoksi paikalliset neuvottelut eivät välttämättä etene lainkaan tai sovittu osa joudutaan neuvottelemaan uudelleen, kun käy ilmi, että konsernitasolla ei hyväksytty paikallisten osapuolten valittua linjaa.”

”Metsäteollisuudessa siirryttiin valtakunnallisesta sopimisesta yrityskohtaisiin työehtosopimuksiin, ja minkäänlaista paikallisen sopimisen mahdollisuuksien eroa ei huomaa. Paikalliset sopimukset eivät pääsääntöisesti koskaan kaadu siihen, että asiasta ei voitaisi paikallisesti sopia, vaan siihen, että jompikumpi osapuoli ei pidä tarjottua sopimusta järkevänä.” Tämän vuoksi hän ei pidä uskottavana sitä, että järjestäytymättömät yritykset olisivat nykylain säädännön aikana kärsineet kilpailussa suhteessa järjestäytyneisiin yrityksiin.

”Työehtojen halutaan olevan samalla tasolla eri yrityksissä.” Myös tämä on asiantuntijalausunnosta. ”Hallituksen esityksen suurin ongelma on se, että lainsäädäntö toteutessaan vähentää yrityksiltä entisestään halua ja tarvetta järjestäytyä ja yleissitovien työehtosopimusten määrä tulee entisestään vähenemään ja työehdot jäävät pelkän lainsäädännön varaan. Täällä mainittu UPM on tästä kehityksestä hyvä esimerkki. Siirryttäessä yrityskohtaiseen sopimiseen vuoden 22 alussa UPM ei enää ole solminut lainkaan työehtosopimusta yhtiön toimihenkilöiden kanssa.” Tämä asiantuntijalausunnosta suoraan kentältä.

Mitä mennään sitten työtuomioistuimen käsittelyaikoihin, ne ovat ”pikemminkin yli vuoden mittaisia kuin alle vuoden mittaisia, eivätkä liittojen resurssit edes riitä kaikkien asioiden riitauttamiseen. Tämä on jo nyt nähtävissä metsäteollisuuden yrityskohtaisia työehtosopimuksia koskevien riitojen lisääntymisessä.”

Tässä oli siis sieltä kentältä vain ihan muutamia esimerkkejä mainitakseni, mitä tämä sopimuksen pirstaloituminen voi tuoda aikaan, ja nämä esimerkit ovat kuitenkin isosta yrityksestä. Kyllä minä kauhulla odotan sitä, miten tätä sopimista ruvetaan tekemään pienemmissä yrityksissä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Berg.

18.29 **Kim Berg sd:** Ärade talman! Regeringens förslag om att utvidga möjligheterna till lokala förhandlingar är ett grundläggande hot mot det finländska arbetsmarknadssystemet. Det undergräver incitamenten för facklig organisering, försämrar arbetstagarnas rättighe-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

ter och öppnar dörren för arbetsvillkor att trampas på. Det nuvarande systemet för kollektivavtal, där allmängiltigheten garanterar minimivillkor för alla arbetstagare inom en bransch, har säkerställt rättvisa och stabila arbetsmarknader. Detta förslag hotar dock balansen i detta system och arbetstagarnas rättsskydd.

Särskilt oroande är förslaget påverkan på de mer utsatta arbetstagarna särskilt inom låglöneyrken såsom inom städbranschen. Utan en stark förhandlingspart och skydd genom kollektivavtal riskerar arbetstagare att tvingas acceptera sämre villkor som lägre löner eller längre arbetstider för att behålla sina jobb. Detta skulle leda till ökad ojämlikhet på arbetsmarknaden.

Ärade talman! Även splittringen av arbetsmarknadssystemet är ett verkligt hot. Förslaget skulle möjliggöra företagsinriktade överenskommelser utan facklig representation, vilket minskar täckningen av de nationella kollektivavtalen och ökar ojämlikheten mellan arbetsplatser. Detta skulle inte ge mer flexibilitet på arbetsmarknaden, utan snarare öka osäkerheten och motsättningarna.

Vidare står regeringens förslag i konflikt med våra internationella förpliktelser. Internationella arbetsorganisationen ILOs konventioner och EU:s minimilönedirektiv betonar främjandet av facklig organisering och förstärkningen av kollektivavtalens täckning. Detta förslag går i en helt motsatt riktning.

Ärade talman! Det är viktigt att notera att möjligheterna till lokala förhandlingar redan finns i Finland. I det nuvarande systemet kan arbetsgivare och arbetstagare komma överens om arbetsvillkor inom de ramar som kollektivavtalet sätter. Detta garanterar rättvisa och jämlikhet för alla parter.

De föreslagna förändringarna är inte förbättringar, utan direkta angrepp på arbetstagarnas rättigheter. Utvecklingen av det finska arbetslivet bör baseras på samarbete, stärkande av facklig organisering och rättvisa spelregler. Med detta förslag hotas arbetstagarnas rättigheter och arbetsmarknadens stabilitet, vilket är oacceptabelt.

Ärade talman! De risker som förslaget innebär visar tydligt att regeringens föreslagna förändringar skulle försämra rättvisan på arbetsmarknaden och arbetstagarnas skydd. Detta är en helt ohållbar utveckling. Bästa regering, låt oss utveckla arbetslivet tillsammans, men inte på detta sätt. — Tack.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Tiivistelmä, käännös.

[Tulkki esittää puheenvuorosta suomenkielisen yhteenvedon]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitoksia. — Sitten edustaja Rantanen.

18.37 **Piritta Rantanen sd:** Arvoisa rouva puhemies! Pakko on todeta, että erinomaisen hienosti oli käännös tehty. En olisi kyllä ikinä pystynyt vastaavaan. — Palataan tähän paikalliseen sopimiseen. Useamman puheenvuoron olen jo aiheesta pitänyt, mutta nyt olemme päässeet tähän yleissitovuuden kohtaan omissa muistiinpanoissani. Aloitetaan ehkä siitä, että nimenomaan tässä edustaja Berginkin puheenvuorossa puhuttiin näistä kansainvälisistä sopimuksista ja eurooppalaisesta kontekstista. Kansainvälinen ja eurooppalainen normistohan nimenomaan lähtee siitä, että se turvaa ammatillista järjestäytymistä ja asettaa valtioille velvollisuuden edistää työehtosopimusneuvotteluita. Yleissitovuuden tavoitteena on nimenomaan turvata siellä järjestäytymättömien työnantajien työntekijöiden vä-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

himmäisoikeuksia. Siitä tähän tässä on kyse, niistä vähimmäisoikeuksista, ja nyt tämä esitys nimenomaan heikentää niitä vähimmäisoikeuksia.

Saimme kuulla valiokunnassa esimerkin Virossa siitä, kun siellä tuli tällainen kakkosjärjestelmä voimaan, eli se, että joku muu henkilöstön edustaja otettiin mukaan sopimaan: Virossa se tuli 2000-luvulla, ja järjestäytymisaste on laskenut — Virossa on toki ollut hyvin matala jo lähtee päälle — 14 prosentista neljään prosenttiin, ja yleissitovuus työehtosopimuksissa on laskenut tällä ajalla 32:sta kuuteen prosenttiin. Jotenka puheet tänään täällä siitä, että tämä tulee murentamaan yleissitovuutta... Meillä on jo esimerkki naapurissa siitä, kuinka tämä on sielläkin edennyt.

Meillä ei ole Suomessa vähimmäispalkkaa. Yleissitovuus varmistaa sen eri aloilla, mutta lainsäädännössä emme ole säätäneet vähimmäispalkkaa. Kuulemisissa kuulimme siitä, että esimerkiksi tällainen kohtuullinen minimipalkka voi olla oikeuskäytännön mukaan kahdeksan euroa — taisi olla niin, että asiantuntija halusi ensin sanoa viisi euroa, mutta nosti sen sitten kahdeksaan euroon tunnissa. Ja on kyllä niin, että kun tällaisia esityksiä tähän saliin tuodaan, niin vähimmäispalkka tulisi hyvin kiireesti meilläkin säätää. Samoin meillä tulisi säätää työntekijöitten tulkintaetuoikeus, niin kuin esimerkiksi Ruotsissa on.

Kyllä tämä esitys lisää todennäköisyyttä yleissitovuuden laskulle, ja hallitus olisi voinutkin tässä samassa yhteydessä päättää yleissitovuuden pysyvyyteen liittyvistä ehdoista. Kuulimme valiokunnassa esityksiä siitä, että olisi esimerkiksi yleissitovuus joillakin aloilla lukittu kymmeneksi vuodeksi tai että olisimme muuttaneet yleissitovuuden ehtoja siihen suuntaan, että esimerkiksi siellä rakennuslalla vaikka aliurakoitsijoitten sopimukset olisi laskettu jatkossa mukaan tähän laskentaan, ja monia muitakin esimerkkejä. Jos aidosti yleissitovuutta olisi haluttu edistää, niin siihenkin keinoja olisi löytynyt.

Täällä on vähätelty esityksen seurauksia, ja kun tilanne ei tälläkään hetkellä ole hyvä, niin on ehkä hyvä muistuttaa siitä, että esimerkiksi palvelualalla 70 prosenttia tälläkin hetkellä erimielisyystapauksista on nimenomaan järjestäytymättömissä yrityksissä. On siis selvää, että se vähimmäispuojan tarve on aivan ultimaattinen ja hyväksikäytön riski tällä esityksellä tulee kyllä kasvamaan merkittävästi. Vähintä, mitä olisi voitu tehdä, olisi ollut, että olisimme rajanneet lain ulkopuolelle sovellettaviksi sellaiset alat, joilla tämä hyväksikäytön riski on aito ja olemassa oleva, eli olisimme voineet rajata tämän koskemaan vain tiettyjä aloja. Nyt on tilanne sellainen, että järjestäytymättömille tulee parempi asema kuin järjestäytyneille, eri velvollisuudet järjestäytyneissä ja järjestäytymättömissä eli villeissä yrityksissä. Esimerkiksi sanktio laiminlyönnistä ei koske villejä yrityksiä ollenkaan. Ei ole heille samanlaista seuraamusjärjestelmää. Nyt jää paljon asioita työehtosopimusten vaaraan.

On selvää, että työmarkkinarikollisuus lisääntyy ja tapausten tutkiminen ja tulkinta vain vaikeutuvat. Tähän kun lisätään vielä tämä kolmen ja kuuden kuukauden sääntö, niin voi vain ihmetellä, millä ehdoilla töitä ollaan jatkossa valmiita tekemään ja ottamaan vastaan. Kyllä ne ehdot taitavat olla aivan minimissään.

Täällä on aika vähän vielä puhuttu valvontavelvollisuuden laiminlyönnistä johtuvan maksun alentamisesta, kun tämän saman esityksen yhteydessähän nyt teemme niin, että työnantajan tietien rikkomisen sakot tulevat tippumaan. Onhan tämä kyllä aivan erityisen erikoinen asia, että emme pidä tällaisesta pariteetista, tasapuolisuudesta, enää huolta, että sanktio ja sakko olisivat sama sekä työnantajalla että työntekijällä, vaan nyt tällä esityksellä nimenomaan työnantajien tätä tietien rikkomisen sakkoa tiputetaan.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

No, sitten jos mennään tähän, kuten täällä oli joitakin puheenvuoroja tästä sopimuksen irtisanomisesta, joka on nyt asetettu tähän kolmeen kuukauteen, niin sen pitäisi ehdottomasti olla lyhyempi. Ehkä vertauksena käytän edellistä puheenvuoroa esimerkiksi sieltä rakennusosalalta, että tämä olisi kyllä hyvin tärkeää, koska esimerkiksi alalla, jolla työntekijät vaihtuvat nopeasti, kolmessa kuukaudessa moni työntekijä on jo kerinnyt häipymään ja vaikutukset jäävät kyllä sitten olemaan.

Täällä on puhuttu myös näistä yrityskohtaisista sopimuksista ja käytetty esimerkkinä UPM:ää. Kyllähän se on niin, että näissä suurissa yrityksissä, kun neuvottelut pitäisi siellä paikallisesti tehdä, aidosti ne neuvottelut tehdään pääkonttoreilla täällä Helsingissä. On kyllä niin ja taise UPM:nkin työntekijöiden edustaja todeta, että yhtään ainoaa työntekijöitä hyödyttävää sopimusta ei ole sen jälkeen tehty, kun yrityskohtaiseen paikalliseen sopimiseen siirryttiin.

Tässä esityksessä tai tässä kokonaisuudessa työsyRJintäpykälän varaan jää paljon. Nytkin on se tilanne, että syrjintää ei ole aina pystytty näyttämään toteen, ja esimerkiksi alipalkkausta koskevat asiat ovat yksityisoikeudellisia asioita. Meillä on tiedossa useita tapauksia, joissa syyttäjä on jättänyt syyttämättä, kun näyttöä ei ole riittävästi löytynyt. Tämä tulee johtamaan samapalkkaisuuden ja tasa-arvon heikkenemiseen. Kukaan ei tiedä, mitä tämän kokonaisuuden jälkeen tulee tapahtumaan. Ei tule olemaan mitään vähimmäissuojaa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

18.44 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Minua hämmästyttää tämä ristiriita täällä salissa, kun meillä on kohta tulossa yt-laki, joka nostaa yt-lain rajaa 20:stä 50:een, eli lailla siirretään rajaa, niin ettei vain tarvitsisi sopia, ja nyt tässä lailla tuodaan sopiminen kaikkiin yrityksiin, niin että voitaisiin vain sopia. Tämä ristiriita on minusta ilmeinen, kun näitä keskusteluja käydään täällä, ja joskus olisi hyvä joku logiikkakin näissä olla.

Sitten kun tässä aikaisemmassa puheenvuorossa tultiin näihin minimeihin, niin suomalaisen työehtosopimuksen minimipalkka lienee noin kymmenen euroa tunnissa tällä hetkellä, kun katsotaan niitä. Se on siellä, ja se on määritelty työehtosopimusten kautta.

Arvoisa rouva puhemies! Halusin tässä tästä työehtojen tulkintaetuoikeudesta puhua nytten välillä, koska se on yksi tasapainottava tekijä suomalaisilla työmarkkinoilla. Meilähän on tilanne se, että suomalaisessa työelämässä vallitsee työnantajan tulkintaetuoikeus. Eli työehtojen soveltamista koskevissa erimielisyystilanteissa työntekijät ovat velvollisia noudattamaan työnantajan käsitystä oikeasta tulkinnasta, kunnes asia on saatu sovittua tai tuomioistuimessa ratkaistua. Työntekijöiden edustajan tulkintaetuoikeus tarkoittaisi, että tietyissä työehtoja koskevissa erimielisyystilanteissa käytäntö käännettäisiin toisinpäin ja noudatettaisiin työntekijöiden edustajan käsitystä oikeasta tulkinnasta, kunnes asia saadaan ratkaistua. Näissä tilanteissa vastuu myös mahdollisen oikeuskanteen nostamisesta ratkaisun aikaansaamiseksi asiassa siirtyisi työnantajalle. Ruotsissa vastaava malli on käytössä. Ruotsissa tämä toimii näin päin. Miksi emme voisi ottaa tätä sieltä, niin kuin täällä Ruotsista on aika monta esimerkkiä otettu?

Tässä lakialoitteessa, jonka olen tehnyt, ehdotetaan säädettäväksi työntekijöiden edustajan tulkintaetuoikeudesta eräissä työehtosopimuksen ja työlainsäädännön tulkintaa koskevissa erimielisyystilanteissa. Lakialoitteessa tarkoitettujen työntekijöiden tulkintaetuoikeudet liittyvät paikalliseen sopimiseen, työvelvoitteen laajuuteen eli työnkuvaan ja palkan ja

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

vastikkeiden määrään. Työntekijän edustajan tulkintaetuoikeus koskisi valtakunnallisen työehtosopimuksen nojalla solmitun paikallisen sopimuksen osalta käsiteltävää erimielisyyttä.

Työntekijän edustaja asiassa olisi joko työehtosopimuksen nojalla valittu luottamusmies tai työsopimuslain nojalla valittu luottamusvaltuutettu silloin, kun työehtosopimuksessa tarkoitettua luottamusmiestä ei ole, ja joissain tilanteissa mahdollisesti myös työsuojeluvaltuutettu. Tämä oli jo otettu huomioon, että tällainen luottamusvaltuutettu tässä nousee esiin.

Tämä olisi sellainen asia, joka tasapainottaisi sopimustilannetta. Silloin se paikallinen sopimus kirjoitettaisiin paremmin, se tehtäisiin sellaiseksi, että sen kaikki ymmärtävät, ja silloin kun palkansaajapuoli sen tulkitsee ensin, niin työnantajankin intressi on katsoa se sellaiseksi, että siitä ei tule tulkintaristiriitoja. Tämä toisi siihen neuvottelutilanteeseen aika paljon tasapainoa, ja vältettäisiin aika monen riidan eteneminen eteenpäin.

Tämä tulkintaetuoikeutta koskeva asia olisi sellainen, että se olisi myös sopimuksenvaarainen niin, että valtakunnalliset työntekijä- ja työnantajajärjestöt voisivat sopia niistä työehtosopimuksella toisinkin. Eli olisi pääsääntö, ja sitten osapuolet voisivat sopia toisinkin.

Tämä olisi yksi tapa, jolla pystyttäisiin tätä tasapainoa hakemaan. Toivon, että jos ja kun tästä huomenna äänestetään, niin eduskunta asettuisi tämän lakiesityksen taakse. Silloin me oltaisiin Ruotsin tiellä tässä tasapainon hakemisessa.

Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Rantanen puhui tässä äsken tämän esityksen mukana olevasta muutoksesta, jossa hallituksen esityksessä esitetään muutettavaksi työehtosopimuslakia myös äskettäin lailla 246/2024 tehdyn muutoksen korjaamiseksi. Kyseinen laki, muistatte, oli tämä työrauhalainsäädäntö, ja siellä määriteltiin valvontavelvollisuuden rikkomisesta lakkosakot 10 000:sta 150 000:een. Nyt tässä työnantajapuolen valvontavelvollisuutta, kun se pariteettiperiaate oli siellä, pudotetaan sinne 37 500:aan ilman alarajaa. Tavallaan koko työmarkkinahistorian ajan aina, kun on joko työntekijäpuoli rikkonut työrauhasäännöksiä tai työnantaja valvontavelvollisuuttaan, miten sopimusta noudatetaan, nämä sanktiot ovat olleet samantasoisia, ja nyt tässä tämä pariteettiperiaate puretaan ja viedään sitä taas vääriin suuntiin. Eli sitä, mikä keväällä juuri täällä päätettiin, ollaan nyt peruuttamassa työnantajien osalta. Tämäkin kuvaa taas sitä, kuinka lakiesityksiä viedään täällä vain työnantajan näkövinkkelin kautta ja vinoutetaan entistä enempi työmarkkinoita. — Kiitoksia. Jatkan seuraavassa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Suhonen.

18.51 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tässä vielä muutama täsmäkommentti tässä vaiheessa iltaa liittyen tähän aika huonoonkin lakiesitykseen, mikä täällä nyt on käsittelyssä:

Haluan tuoda esiin Helsingin yliopiston työ- ja sosiaali oikeuden apulaisprofessori Jari Murron huomion siitä, mitenkä hän ottaa kantaa siihen luottamusvaltuutetun asemaan: ”Ehdotetussa säännöksessä ei oteta lainkaan kantaa siihen, miten luottamusvaltuutettu tietää ja hallitsee työehtosopimuksen ja sen paikallisen sopimisen määräykset. Siinä missä luottamusmies osallistuu työehtosopimuskoulutuksiin ja hänellä on tarvittaessa mahdollisuus kysyä neuvoa liitosta työehtosopimuksen tulkinnasta, ei luottamusvaltuutetulla ole vastaavaa mahdollisuutta. Puutteet työehtosopimusmääräysten tuntemisessa ja osaamisessa vaikuttavat merkittävästi siihen, miten luottamusvaltuutettu voi sopia paikallisia sopi-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

muksia ja miten neuvottelu- ja sopimistasapaino yritys- ja työpaikkatasolla toteutuu. Osaminen on keskeinen elementti paikallisen sopimisen toteuttamisessa ja neuvottelu- ja sopimistasapainon luomisessa. Mielestäni hallituksen esityksessä esitetty malli ei tuota luottamusvaltuutetulle riittävää tietoa tai osaamista viitettyöehtosopimuksen määräyksistä.” Elikä Jari Murto Helsingin yliopistosta totesi näin tästä luottamusvaltuutetun asemasta.

Vielä sitten huomio tähän yleissitovuuteen, mistä on monessa puheenvuorossa hyviä puheenvuoroja käytetty: Satu Ojala, apulaisprofessori Työelämän tutkimuskeskuksesta toteaa seuraavaa, liittyen nimenomaan tähän yleissitovuuteen: ”Esitän, että lakiesityksestä poistetaan kohdat, joilla sallittaisiin paikallinen sopiminen järjestäytymättömissä työnantajayrityksissä. Näin, koska lakiesitys voi nykyisellään nopeasti tai viiveellä heikentää työnantajien järjestäytymisastetta ja johtaa tilanteeseen, jossa joillain toimialoilla ei enää voida sopia työehdoista TES-järjestelmän keinoin. Viittaa tilanteeseen, jossa työehtosopimusten kattavuus putoaa eri toimialoilla alle 50 prosentin eikä aloille enää muodostu yleissitovaa työehtosopimusta. Reformissa on huomioitava, että mikäli työnantajien järjestäytymisasteen heikkenemisen myötä sopimuskattavuus putoaa alle 80 prosentin, Suomi joutuu EU:n uuden minimipalkkadirektiivin myötä menettelyyn, jossa maamme on esitettävä EU:lle toimenpiteitä kattavuusasteen korottamiseksi.” [Kim Berg: Ohhoh, tarkkailuluokalle!] Siis aika kovia huomioita. Satu Ojala, apulaisprofessori, jatkaa myös seuraavasti: ”Esitän, että hallituksen esityksessä ei mahdollisteta paikallista sopimista järjestäytymättömissä yrityksissä. Kaikkiaan esityksen merkittävin ongelma on se, että se ei perustu työmarkkinoiden tosiasialliseen muutostarpeeseen. Paikallisella sopimisella ei oikeastaan ole työllisyysvaikutuksia.”

Aika kovia asiantuntijalausuntoja, joita hallituksen kansanedustajien kannattaisi kuunnella tarkalla korvalla. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kurvinen.

18.54 Antti Kurvinen kesk: Rouva puhemies! Suomen eduskunta on suomalaisen parlamentarismien kehto, ja tämä vierasperäinen termi ”parlamentarismi” tulee ranskan kielen sanasta ”parler” eli puhua. Täällä ovat erityisesti sosiaalidemokraattiset edustajat tänään harjoittaneet tätä parléeta, ja puhumista on ollut erittäin paljon, mutta toki voisi olla vähäpätöisempikin lakiesitys, jonka ympärillä keskustelua käydään. Onhan tämä merkittävä asia, paikallisen sopimisen edistäminen suomalaisilla työpaikoilla ja työelämässä, ja ajattelinpä tähän varsin paljon tällaisia jyrkkiä kantoja ja ehkäpä hieman pelotteluakin sisältävään keskusteluun ja toisaalta taas jotakin muuta oikealta puolelta lietsovaan keskusteluun tuoda pikkusen tätä vapaan kansan suoraa tietä ja keskitienkin näkemystä.

Rouva puhemies! Me keskustalaiset lähdemme siitä, että työelämässä ei vallitse mitään valtavaa taistelua siellä työpaikoilla työnantajien ja työntekijöitten välillä. Viimeistään siitä asti, kun Suomi siirtyi osaksi normaalia globaalia taloutta, vapaakauppaa ja maailmanmarkkinoita, suomalainen yrittäjä, joka tarjoaa työtä ihmisille, on ollut täysin samassa veneessä sen työntekijän kanssa. Yksikään yritys ja yksikään menestyvä työpaikka ei pärjää, jos se kohtelee omaa henkilöstöään huonosti, varsinkaan tällaisina aikoina, kun meillä on käänteinen väestöpyramidi ja meillä on pieniä nuoria, työikäisiä ikäluokkia. Me haluamme rakentaa sopua työmarkkinoille ja sopusuhtaisia ratkaisuja.

Puhemies! Olen siitä samaa mieltä sosiaalidemokraattisten edustajien kanssa, että hallituksen työllisyyspolitiikka ja asenne työmarkkinoihin on ollut vääränlainen, ja olen aivan

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

varma siitä, että se on lietsonut konflikteja, lakkoja ja ongelmia ja maksanut satoja miljoonia tai miljardeja meidän kansantaloudellemme. Siltikin on kuitenkin syytä tehdä uudistuksia työmarkkinoilla, ja, puhemies, en voi olla sanomatta tässä salissa, että viime vaalikaudella, jolloin saimme paljon hyvää aikaan sosiaalidemokraattien kanssa — saimme aikaan sote-uudistuksen, saimme aikaan oppivelvollisuuden toiselle asteelle, saimme selätettyä koronan, olimme yhdessä muun eduskunnan kanssa viemässä Suomea Natoon — rankka pettymys oli meille keskustalaisille se, että sosiaalidemokraattien kanssa emme kyenneet tekemään mitään työelämäreformia. Itsekin olin lukuisissa kokouksissa ja neuvotteluissa, ja muistan, millaista se oli. Niinhän ei voi olla, arvoisa puhemies, että me emme vie mitään uudistuksia Suomessa eteenpäin.

Monet kansainväliset arvioitsijat ovat todenneet, että yksi meidän taloutemme ongelma on työmarkkinoitten jäykkyys. Kyllä pitää pystyä tekemään sellaista joustavoittamista työmarkkinoilla, mitä on tehty Tanskassa ja Ruotsissa. Ymmärrän myös sen, että on tarvetta henkilöstön asemaa vahvistaa — palaan siihen vielä puheeni lopussa — mutta eivät ne ratkaisut, mitä on vaikka Tanskassa ja Ruotsissa tehty, mitään orjayhteiskuntaa tai mitään työntekijöitten kiusaamisyhteiskuntaa Suomeen luo. Täällä on minusta pelottelua, joka kumpuaa jostain vanhakantaisesta ajattelusta ja vanhoista asenteista tai ehkäpä jostakin valtarakenteitten puolustamisesta.

Tämä esitys on pääosin keskustan mielestä hyvä, ja tulemme sitä tukemaan. Esitys on merkityksellinen erityisesti monille pienimmille yrityksille. Monen vaalikauden keskustelujen jälkeen järjestäytymättömiä yrityksiä koskevat sopimisen kiellot vihdoin saadaan poistettua ja parannetaan sopimisen mahdollisuuksia. Pidän päivänselvänä sitä, että tämä tulee laskemaan rekrytoinnin kynnystä ja tulee helpottamaan erityisesti pienten yritysten työntekijöitten palkkaamista.

On erittäin tärkeää, että mahdollisuus sopia paikallisesti ei voi koskaan eikä yhdessäkään yrityksessä olla painostuskeino, vaan sen tulee olla joustavuutta yritysten muuttuvissa, paikallisissa yrityskohtaisissa tilanteissa lisäävää. Jouston mahdollisuuden käyttö ja se, että on joustavaa ja ketterää toimintaa, on, puhemies, niin työntekijän kuin työnantajan etu.

Isoin kysymyshän ja villakoiran ydin tässä on se, että työehtosopimusten puitteissa — työehtosopimusten, toistan tämän sanan kolmannenkin kerran, työehtosopimusten puitteissa — olevat joustot tulevat kaikkien yritysten käyttöön. Nyt ne eivät ole olleet niitten yritysten käytössä, jotka eivät kuulu työnantajaliittoon, ja ne ovat tyypillisesti hyvin pieniä yrityksiä, ja muuten aika paljon myös maaseudulla sijaitsevia yrityksiä. Sopimisen pitää tapahtua aina liittoon kuuluvien työntekijöitten osalta luottamusmiehen kanssa ja liittoon kuulumattomien työntekijöitten osalta luottamusvaltuutetun kanssa — jolla muuten meidän työoikeudessamme on käytännössä lähes sama suoja kuin luottamusmiehelläkin, esimerkiksi korotettujen irtisanomiskynnysten osalta.

Puhemies! Iso puute tässä esityksessä on se, että yhden työntekijän yrityksille ei näihin ILO-sopimuksiin viittaamisen vuoksi ole tarjolla paikallisen sopimisen vapauttamista, ja tämä on puute, joka tulee hallituksen pian korjata.

Arvoisa puhemies! Lopuksi totean, että toivoisin, että hallitus kävisi nyt aitoa neuvottelua niin ay-liikkeen kuin työnantajasektorin kanssa, jotta me saataisiin rauhaa työelämään. Lakkotalvea emme tarvitse.

Moitin hallitusta siitä, että henkilöstön edustamista yritysten hallinnossa ei paranneta samaan aikaan kun tämä muutos tehdään. Keskusta ajaa sitä, että pitää tulla parempi mahdol-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

lisuus henkilöstön edustajilla olla yritysten hallinnossa. Nyt raja on 150 työntekijää, ja haluamme laskea sitä rajaa merkittävästi.

Tällaisilla liikuilla, puhemies, myös paikallinen sopiminen etenisi paremmin. Mutta tämä on pääosin hyvä esitys, ja painamme apilanvihreää tälle esitykselle.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Rantanen.

19.00 Piritta Rantanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Kurvisen puheenvuoroon on helppo jatkaa siltä osalta, että kyllä me sosiaalidemokraatitkin toivomme mitä suurimmassa määrin sitä rauhaa sinne työntekijöitten ja työnantajien välille ja sitä sopimista ja yhteiseen suuntaan katsomista. Pakko on myös kommentoida tätä edustaja Kurvisen kommenttia, että orjatyötä ei ole Ruotsissakaan: ei kai täällä kukaan niin ole väittänytkään, että olisi. Ja vielä viittaus siihen, että SDP:n kanssa ei viime kaudella voinut sopia näistä työmarkkina-asioista: meidän kanssamme voi aina sopia, kun se tehdään tasapuolisesti työnantajien ja työntekijöiden kesken. Se on sopimista nimenomaan silloin, kun se on tasapainoista, mutta emme kyllä edistää sellaisia, jotka ovat epätasapainossa. Ymmärrämme myös sen, että työmarkkinat eivät ole enää sellaiset kuin ne ovat vaikka kymmenen vuotta sitten olleet.

Äskeinen puheenvuoroni jäi kesken, ja sen vuoksi halusin vielä tänne tulla. Valiokunnassa kuulin näitä esimerkkejä, kuinka tätä paikallista sopimista on esimerkiksi UPM:ssä edistetty, ja hekin totesivat, että paikallisia sopimuksia tehtäessä on ainakin hyvä varata aikaa siihen, kun sopimuksia valmistellaan ja tehdään, ja nimenomaan viittaus siihen, että ainakin tämänhetkinen tuntuma työntekijäpuolella oli se, että aina työntekijöiden ehtoja on heikennetty, kun paikallisia sopimuksia siellä on tehty. On myös hyvä todeta se, että Etla oli samaisesta asiasta meille lausumassa ja totesi niin, että metsäteollisuudessa palkoille ei ole tapahtunut mitään tämän paikallisen ja yrityskohtaisen sopimisen lisäämisen jälkeen, mutta hajonta on kyllä kasvanut. Saimme kuulla myös esimerkin toisesta yrityksestä, joka oli tällainen 1 400 työntekijän asiantuntijaorganisaatio, jossa on aivan selvää, että se sopimusten tekemisen ymmärrys on aivan erilainen, kun puhutaan asiantuntijaorganisaatiosta, mutta sielläkin molemmat osapuolet, niin työnantaja kuin työntekijä, totesivat, että ovat tarvinneet omien taustaorganisaatioidensa taustatietoa ja tukea sopimuksia tehtäessä. Siis tällainen suuri asiantuntijaorganisaatiokin myönsi heti, että ovat tarvinneet apua omista taustaorganisaatioistaan. Nimenomaan, mikä on se taustatieto tai osaaminen siellä pienessä yrityksessä ja siellä yrityksessä, jossa niitä työntekijöitä on vain muutama? Mistä ne työntekijät voivat sitten varmistaa, että se sopimus on hyvä ja lain mukainen? Mistä he voivat sitä apua saada?

Toisinsopimisen oikeusvaikutukset tulevat olemaan ennalta arvaamattomat myös työnantajien osalta — näin me myös kuulin asiantuntijakuulemisessa — ja nimenomaan samalla toimialalla toimivat eivät ole jatkossa enää samalla viivalla riippuen siitä, onko järjestäytymätön vai järjestäytynyt. Nämä pelisäännöt tulevat muuttumaan isosti. Tämä voi lisätä nimenomaan heikkoehtoisen työn teettämistä, ja hajautettu malli, jota nyt tehdään, ei ole tutkimusten mukaan johtanut työllisyyden paranemiseen. Tehty paikallinen sopimus vaikuttaa myös niihin työntekijöihin, jotka tulevat työpaikalle vasta sopimuksen tekemisen jälkeen, ja on sekin seikka, että ei silloin voida sanoa, että kaikki työntekijät ovat voineet olla osallistumassa sopimusten tekemiseen.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Me sosiaalidemokraatit emme kannata työn tekemistä ehdoilla millä hyvänsä. Tuottavuus-, kilpailu- ja työllisyysvaikutukset on tässä esityksessä jätetty tekemättä. Ehkä lopuksi kysymykseksi jää se, kuinka hallitus huolehtii työntekijöiden oikeuksien suojelemisesta. Puheet yritysten keskinäisestä tasa-arvosta ovat asiantuntijoidenkin mukaan ylioptimistisia ja perustuvat lähteiden valikointiin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Sirén.

19.04 Saara-Sofia Sirén kok: Arvoisa puhemies! Paikallisen sopimisen laajentaminen ja edistäminen on yrittäjien pitkäaikainen toive, erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten, ja se on myös kokoomuksen pitkäaikainen tavoite. Kyseessä on aivan keskeinen rakenteellinen uudistus, jolla halutaan edistää Suomen kilpailukykyä ja tuottavuutta, edistää parempaa pohjaa Suomen menestykselle tulevaisuudessa. Samalla halutaan parantaa yritysten välistä yhdenvertaisuutta, niin että yritykset ovat samalla viivalla riippumatta järjestäytymisestä.

Tässä valiokuntakäsittelyn aikana olemme kiinnittäneet erityistä huomiota pieniin yrityksiin, pienten yritysten mahdollisuuksiin hyödyntää paikallista sopimista tulevaisuudessa, ja tähän asiaan liittyy myös valiokunnan esittämä lausuma osana mietintöä. Tässä mietinnössä, samoin kuin lausumassa, on siis mukana hallituspuolueiden lisäksi myös keskustaa, kuten edellä edustaja Kurvisen puheenvuorostakin kuultiin.

SDP:n suunnasta on tänä iltana kuultu lukuisia puheenvuoroja, ja monissa puheenvuoroissa nostettiin esiin erityisesti huolta yleissitovien työehtosopimusten laajamittaisesta heikkenemisestä tämän lainsäädäntömuutoksen myötä. Tätä asiaa on arvioitu, ja nämä riskit on arvioitu pieniksi, kuten mietinnössäkin todetaan. Samoin mietinnössä todetaan, että esiin nousseisiin huoliin suhtaudutaan vakavasti, tätä asiaa seurataan ja kehitystä arvioidaan, mikä on oikein ja hyvä asia.

Kuulostelin SDP:n puheenvuoroja tässä illan mittaan ja koetin niistä saada kuvaa siitä, millä tavalla SDP katsoo tätä meidän työmarkkinoiden rakennetta, ja piirtyi jollakin tavalla jopa vanhanaikainen kuva. Esimerkiksi edustaja Suhonen siellä ensimmäisissä puheenvuoroissaan puhui siitä, että päätöksiä tehdään kabineteissa sikarin hajussa, isojen sikareiden ääressä — tai jotenkin näin, jos mielikuva jäi mieleeni oikealla tavalla. Joka tapauksessa mielikuva oli ainakin, että Suomi olisi siirtymässä synkempään ja pimeämpään aikaan. Itse näen tilanteen aivan päinvastoin, enkä näe tähän synkkyyteen syytä, koska ensinnäkin paikallinen sopiminen jatkossakin on mahdollista ainoastaan työehtosopimusten asettamissa rajoissa. Toisin kuin edustaja Suhonen kuvasi, en ajattele, että olisimme menossa synkempään aikaan, vaan pikemminkin päinvastoin. Meillä on Suomessa tällä hetkellä varsin vaikeat ja synkät ajat, ja pyrimme tekemään uudistuksia, joilla mahdollistetaan paremmat ja valoisammat ajat sitten tulevaisuudessa, ja yrityksillä ja yritysten toimintaedellytyksillä on tässä aivan keskeinen rooli.

Suomella ei mene taloudessa tällä hetkellä hyvin. Olemme jääneet kauas jälkeen kilpailijoista, ja meillä ei ole ollut kasvua pitkään aikaan, yli 15 vuoteen, kuten hyvin tiedämme. Nykyisillä rakenteilla meidän on erittäin vaikea tätä suuntaa saada käännettyä. Tällä hetkellä elämme velaksi emmekä pysty ylläpitämään nykykehityksellä sitä hyvinvoinnin tasoa, jonka haluaisimme. Siksi näitä uudistuksia tehdään, jotta tästä nykyisestä tilanteesta Suomi pääsisi eteenpäin kohti valoisampaa tulevaisuutta ja valoisampia näkymiä.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Arvoisa puhemies! Rakenteellisista uudistuksista ja niiden tarpeesta on Suomessa puhuttu hyvin pitkään, ainakin koko oman poliittisen urani, pitkälti toistakymmentä vuotta. Rakenteellisia uudistuksia on yritetty myös tehdä useamman hallituskauden aikana, useamman hallituksen toimesta, ja nyt tämä hallitus on siinä onnistunut. Useampia pitkään puhuttuja rakenteellisia uudistuksia viedään nyt eteenpäin, ja tämä paikallisen sopimisen edistäminen on yksi esimerkki. Siinä paikallista sopimista laajennetaan merkittävällä tavalla.

Arvoisa puhemies! Haluan kiittää valiokuntaa sujuvasta ja asiallisesta käsittelystä. Meillä oli tämän hallituksen esityksen ympärillä hyvin kattavat, laajat kuulemiset, ja nyt olemme päässeet tilanteeseen, jossa käymme täällä keskustelua mietinnön pohjalta. Iso kiitos prosessista tähän asti, ja kiitos myös tänään salissa käydystä keskustelusta. [Tuomas Ketunen: Kiitos myös valiokunnan puheenjohtajalle!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

19.10 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Täytyy myös sanoa, että valiokunta on käsitellyt tätä hyvin monipuolisesti ja me ollaan kuultu laajasti asiantuntijoita, sääli vain, että ne asiantuntijalausunnot eivät ole täällä mietinnössä siinä laajuudessa kuin he kommentteja antoivat.

Tuohon edustaja Suhosen kommenttiin: Ehkä olisi ollut nykyaikaa mainita nämä maustetut nikotiinipussit, että ne olisivat ehkä olleet niitä oikeampia tällä hetkellä. Ne olisivat olleet tätä päivää, mistä täälläkin on puhuttu. [Naurua]

Ensinnäkin edustaja Kurvinen tuolla viittasi hyvin siihen, että tässä pitäisi ottaa tätä pohjoismaista mallia. Olisin toivonutkin, että pohjoismaista mallia otettaisiin täällä esiin. Henkilöstön edustus hallinnossa on Ruotsissa jokapäiväistä, tulkintaetuoikeus on jokapäiväistä, ja minä olen näistä molemmista tehnyt lakialoitteen, niin että tervetuloa allekirjoittamaan ja tuomaan niitä asioita yhdessä eteenpäin.

Ensinnäkin kuulemisten yhteydessä täytyy sanoa, että vähän me joudumme katsomaan peiliin tämän asian osalta siinä, että tämä tasa-arvonäkökulma tuli vähän huonosti käsiteltyä. Siitä ei ole kunnollisia arvioita hallituksen osalta tässä tehty, eikä myöskään talouden kehittämisestä tai tuottavuuden kehittämisestä oikeastaan ole hallituksen esityksessä mitään arvioita. Tämä puoli on tässä huonosti tältä osin.

No jos sitten, arvoisa rouva puhemies, tätä arvioi, niin totta kai tässä jouston kasvattaminen tämän paikallisen sopimisen avulla siirtää tosiasiassa yrittäjäriskiä työntekijöitten suuntaan. Tämä on yksi seuraus, mikä tässä tapahtuu. Ja kyllä tässä myöskin työehtojen perälauttaa liikutellaan aika pitkälti.

Jos sitten sanon muutaman hyvän asian, niin totta kai tässä on hyvää se, että tässä työehtosopimus määrittelee sen rajat, missä sovitaan, luottamusmies on ensisijainen, ja jos sitten luottamusvaltuutettu sopii, niin siinä on tasapuolinen kohtelu sopimuksen sisällön osalta, niin että ne eivät voi olla kovin erilaisia.

Mutta tähän sisältyy sitten monia semmoisia ongelmakohtia, jotka tässä luettelen. Minulla on tässä 12 kohtaa, jotka tekevät tästä sellaisen asian, että toivoisin, että joskus sitten myöhemmin tullaan seurannassa käymään läpi, tapahtuivatko nämä. Itse uskon, että tässä tullaan aika monelta osin nämä toteamaan. Menen nämä näin kursorisesti numerjärjestyksessä:

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

- 1) Uskon, että työnantajien järjestäytyminen laskee, koska samat sopimusoikeudet saa ilman järjestäytymistä ja sen tuomia velvollisuuksia.
 - 2) Yrityskohtaisten työehtosopimusten lukumäärä tulee kasvamaan erityisesti isoissa yrityksissä.
 - 3) Edellä mainitut tekijät tulevat vaikuttamaan yleissitovuuden menettämiseen joillain toimialoilla. Tämä on faktaa, todennäköistä.
 - 4) Alakohtaisten yleissitovuuden menetys pudottaa yli puolet alan työntekijöistä työehtosopimuksen vähimmäistyöehtojen ulkopuolelle, palkka- ja työehtojen ulkopuolelle. — Yli puolet alan ihmisistä aina, kun yleissitovuus menee.
 - 5) Työmarkkinaosapuolten sopimusautonomian heikentyminen: työehdoista sopimista siirretään sopijoiden ulkopuolelle.
 - 6) Paikallisen sopimisen siirto sopijoiden ulkopuolelle saattaa jopa vähentää paikallista sopimista työehtosopimuksissa. Tullaan katsomaan, mitä asioita paikallisen sopimuksen osalta työehtosopimuksissa jatkossa on.
 - 7) Heikennetään työelämän kehittämistä, joka on tapahtunut työmarkkinaosapuolten järjestäytymisen ja työehtosopimustoiminnan kautta. Tämä on päinvastaista kehityssuuntaa kuin mitä kansainväliset sopimukset ja EU:n vähimmäispalkkadirektiivi valtiolta edellyttävät.
 - 8) Yleissitovuuden varmistaminen liityntäsopimuksilla todennäköisesti johtaa yrityskohtaisten työtaistelujen lisääntymiseen.
 - 9) Yleissitovuuden määrittelyn uudistaminen olisi pitänyt tehdä tässä yhteydessä, koska on todennäköistä, että yleissitovuuden nykyisellä määrittelyllä ei pystytä alan merkittävintä työehtosopimusta määrittelemään yleissitovaksi.
 - 10) Työehtosopimusten yleissitovuuden laajemmin murtuessa syntyy tarve minimipalkkalainsäädännölle Suomessakin. Tästä on eurooppalaisia esimerkkejä. Kun yleissitovuus on murentunut, tarvitaan minimipalkkalainsäädäntö.
 - 11) Asioiden jakaantuminen eri tuomioistuimiin — järjestäytymättömät yritykset yleiseen tuomioistuimeen ja järjestäytyneet työtuomioistuimeen — tulee heikentämään yksittäisten työntekijöiden ja työntekijäryhmien oikeusturvaa: pitempi oikeuspolku yleisissä tuomioistuimissa, ja tukea ei ole siihen ulkopuolelta annettavissa.
 - 12) Suomeen lähetettyjen työntekijöiden asema on heikko, koska kielitaidottomuus ja tietämättömyys Suomen työlainsäädännöstä johtavat heikkoihin sopimuksiin. Heidän neuvotteluasemansa on näiltä osin heikko.
- Tässä niitä tekijöitä, jotka tässä tulevat todennäköisesti tapahtumaan. Itse toivon, että nämä eivät tapahtuisi ja että sopiminen toimisi tasapuolisesti jatkossa ja tällaista kehityssuuntaa ei ole, mutta tämä on todennäköinen suunta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Suhonen.

19.17 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tässä aiemmin työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan puheenjohtaja piti varsin hyvän puheenvuoron siitä, miten hän kuvaisi tätä käytyä keskustelua, ja viittasi myös allekirjoittaneen lausuntoon siitä, että me nemme pimeyteen ja synkkyyteen, ja sikarin savuista oli joitakin huomioita. Mutta oman näkökulmani tietysti perustan lähinnä sille, mitä asiantuntijalausunnat ovat tuoneet monelta sektorilta esiin, ja toki myös koen niin, että aiempi työelämäkokemukseni — 13 vuotta luottamusmiehenä ja noin viisi vuotta ammattiliiton työntekijänä — on antanut jonkin-

moista perspektiiviä siihen, missä me menemme näissä työelämäasioissa ja minkälaisia vaikutuksia esimerkiksi tällä lakiesityksellä voi olla.

Olen tuossa montaa eri kulmaa tuonut esiin, ja vielä ainakin nyt tämän kulman, ja jos keskustelu vielä viriää, niin sitten vielä lisää. Mutta tässä vaiheessa tuon esiin vielä seikan, jota itse en ole vielä ainoassakaan puheenvuorossa esiin tuonut, eli tasa-arvovaltuutetun lausunto on kyllä varmasti huomioimisen arvoinen asia. Tasa-arvovaltuutettu Rainer Hiltunen on lausunnossaan todennut näin:

”Sukupuolivaikutuksia on arvioitu suppeasti:

Esityksen mukaan ehdotetulla sääntelyllä on mahdollisia työelämän sukupuolivaikutuksia, mutta niiden arvioiminen ennalta on haasteellista. Esityksen sukupuolivaikutusten arvio onkin suppea ja abstrakti. Esityksestä ei käy ilmi, miten se vaikuttaa esimerkiksi sukupuolten palkkaeroihin, vaikka lainsäädännön arviointineuvosto edellytti asian arvioimista.

Esityksen mukaan voidaan olettaa, että paikallisen sopimisen laajeneminen koskee useammin mies- kuin naisvaltaisia työpaikkoja, sillä muutokset eivät kata julkista sektoria valtiota lukuun ottamatta. Näin esimerkiksi kunta- ja hyvinvointialan naisvaltaiset alat jäävät ehdotetun sääntelyn ulkopuolelle. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei esityksellä voisi olla sukupuolivaikutuksia. Erityisesti sen välilliset vaikutukset voivat olla merkittäviä.

Tasa-arvovaltuutettu korostaa sukupuolivaikutusten huolellisen arvioinnin tärkeyttä erityisesti työelämää koskevassa lainsäädännössä. Tämä on keskeistä jo naisten ja miesten tasa-arvosta annetun lain tarkoituksen perusteella, joksi on kirjattu parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä.”

Tasa-arvovaltuutettu toteaa täällä myös seuraavaa:

”Työehtosopimusten yleissitovuus voi heikentyä erityisesti naisvaltaisilla aloilla:

Tasa-arvovaltuutettu kiinnittää erityistä huomiota siihen, että esityksen mukaan valtakunnallisten työehtosopimusten edustavuus voisi heikentyä, mikäli työnantajakohtaiset työehtosopimukset yleistyisivät. Joillakin aloilla tämä voisi johtaa siihen, että valtakunnallista työehtosopimusta ei voitaisi enää pitää yleissitovana. Esityksen mukaan riskin realisoituessa vaikutukset voisivat kohdistua nimenomaan naispalkansaajiin erityisesti yksityisillä palvelualoilla. Tämä voisi johtaa työehtojen heikkenemiseen entisestään sellaisilla aloilla, joilla palkkataso on muutenkin keskimääräistä heikompi.

Tasa-arvovaltuutettu katsoo, että riski yleissitovuuden heikkenemisestä on todellinen ja että sillä olisi realisoituessaan huomattavat vaikutukset. Naisvaltaisella yksityisellä palvelusektorilla on paljon epätyypillisiä työsuhteita, matala palkkataso ja heikko työmarkkina-asema. Aloilla työskentelee myös paljon vieraskielisiä työntekijöitä. Yleissitovuuden katoamisen vaikutus työsuhteen vähimmäisehtoihin voisi näillä aloilla olla erityisen haitallinen. Työehtosopimusten kattavuus on vaarassa muun muassa elintarvikealalla sekä kaupan- ja ravintola-alalla. Nämä kaikki ovat vahvasti naisvaltaisia aloja.

Esityksen toivottuna vaikutuksena on tuottavuuden paraneminen. Tämä on vaikeaa erityisesti työvoimaintensiivisillä naisvaltaisilla palvelualoilla. Tuottavuuden paranemisen ei pitäisi tapahtua ensisijaisesti työehtojen heikennysten kautta, mahdollisesti huonontaen naisten asemaa työmarkkinoilla.”

Elikä tasa-arvovaltuutetulta varsin painavaa ja voidaan sanoa, että arvioiden osalta varsin ehkä tämmöistä aika järkyttävääkin tekstiä, mutta tämä on hyvä meidän kaikkien tiedostaa ennen päätöksentekoa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru.

19.22 **Krista Kiuru sd:** Arvoisa puhemies! Täällä on erinomaisia puheenvuoroja käytetty, ja se kertoo myöskin siitä, että eduskunnassa on ruodittu tämä hallituksen paikallista sopimista koskeva esitys todella tarkasti. — Itse ajattelen, että tässä on monia outoja piirteitä, ja ensimmäinen tietysti on se, että tätä esitystä esitetään täällä hyväksyttäväksi nimenomaan siksi, että oltaisiin lähellä tällaista pohjoismaista mallia. Minusta tässä pyritään nimenomaan ikävä kyllä hyvin väärään suuntaan. Jos sitten ajatellaan sitä, kuinka väärään suuntaan ollaan menossa, niin hallitus puhuu nyt kauniisti paikallisesta sopimisesta, mutta eihän tässä oteta huomioon sitä, minkälaisia todelliset vaikutukset ovat yksittäisille työntekijöille. Että jos me todella haluamme edistää sellaista maailmaa, jossa asiantuntijoiden arviot riskistä työehtosopimusten yleissitovuuden murentumiseen ovat näin merkittävät, niin silloin varmasti pitäisi miettiä, mihin suuntaan Suomi on menossa. Se ei ole ainakaan menossa siihen pohjoismaiseen perinnesuuntaan, joka meillä on ollut pitkänä traditiona.

Sellainen ajatus, että se ei olisi iso kysymys, että onko työehtosopimusten yleissitovuus kuitenkin tässä päälinjana ja tämä paikallinen sopiminen sen alla ikään kuin mahdollistavana tekijänä... Jos tilanne kävisi joillakin sopimusaloilla niin pahaksi, kuin tässä edustaja Lyly jo totesi, niin silloinhan me itse lakia säätäessämme olemme jo herättäneet tämän nukkuvan karhun. Ja onko karhu tulossa vastaan? Näyttää hyvinkin paljon näiden vaikutusarviointien näkökulmasta siltä, että hallituspuolueille se ei ole ongelma, vaikka tämä riski jää todelliseksi.

Mitä tulee sitten tämän esityksen muihin kiinnostaviin piirteisiin, niin yksi, joka itseäni on askarruttanut tosi paljon, on se, onko hallitus ihan aidosti ajatellut, että se on ihan ok, että me laajennettaisiin tämä sopiminen käytännössä myöskin näille ulkomaalaisille yrityksille, jotka voisivat siis ikään kuin sopia tai neuvotella näistä asioista yrityksen sisällä. Täytyy muistuttaa, että usein näillä työntekijöillä, jotka näistä yrityksistä ovat, ei ole välttämättä lainkaan tai on vain osittain ylipäätään tietoa siitä, minkälaisia oikeuksia työmarkkinoilla Suomessa heillä olisi, ja tuntuu todella erikoiselta, että hallituksen esityksessä halutaan antaa näin suuri mahdollisuus myöskin ulkomaalaisen työvoiman osalta tällaiseen tekemiseen. Jos tätä perustellaan sillä, että tällä parannetaan kilpailukykyä, niin kyllä aika kaukaa nyt ollaan hakemassa tätä mahdollisuutta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Strandman.

19.25 **Jaana Strandman ps:** Arvoisa rouva puhemies! Nyt on tehtävä kaikki toimet ja toimenpiteet siihen, että saamme tähän maahan kasvua. On tehtävä rakenteellisia uudistuksia ja luotava yrittäjyyttä. Paikallisen sopimisen edistäminen on yksi lukuisista hallituksen työmarkkinoita joustavoittavista lakiuudistuksista. Suomen työmarkkinat ovat jäykät. Tämä yhdessä eurovaluutan kanssa on asettanut haasteita työllisyydelle ja sitä kautta julkiselle taloudelle. Työmarkkinoiden uudistaminen on välttämätöntä, jos työllisyys halutaan pohjoismaiselle tasolle, eli tasolle, jolla voidaan oikeasti turvata hyvinvointi ja sen palvelut.

Paikallista sopimista edistetään, mutta se tapahtuu työehtosopimusten puitteissa. Perussuomalaisille oli ennen vaaleja ja hallitusneuvotteluissa tärkeää, että paikallisessa sopimisessa pidetään kiinni yleissitovuudesta. Yritykset ovat antaneet viestiä siitä, että paikallisen sopimisen edistäminen lisää rekrytointeja. Paikallinen sopiminen tuo työehtoihin posi-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

tiivista joustoa, jolloin yrityksessä voidaan toteuttaa sopivimmat työnteon tavat, ajat ja paikat ja palvella asiakkaita mahdollisimman hyvin.

Työpaikkasopimisessa työntekijät ja työnantaja sopivat samoista työehtoihin liittyvistä asioista kuin työehtosopimuksessa, kuten työajoista, palkoista, lomista ja muista eduista. 62 prosenttia yrityksistä haluaa, että oma toimiala siirtyy sopimaan paikallisesti. Lähes puolet yrittäjistä mainitsee työpaikkasopimisen lisäämisen tehokkaimmaksi kannusteeksi palkata uuden työntekijän. Yritysten välisen yhdenvertaisuuden parantaminen on tärkeää, ja erityisesti pienyrityksien mahdollisuudet tähän.

Arvoisa rouva puhemies! Koska olemme matalasuhdanteessa, työllisyysvaikutukset eivät näy vielä 1.1.2025, kun laki tulee voimaan. Tämä asia on oppositionkin huomioitava. Tässä, kuten muissakin hallituksen työmarkkinatoimissa, tavoitellaan työllisyyden vahvistamista keskipitkällä aikavälillä. Paikallisen sopimisen lisäksi on esitys vientivetoisesta palkkamallista, joka omalta osaltaan varmistaa julkisen talouden kestävyttä. Paikallinen sopiminen edistää kasvua ja työllisyyttä, eli juuri sitä, mitä Suomi tarvitsee nyt pikaisesti.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Suhonen.

19.28 **Timo Suhonen sd:** Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Edustaja Strandman piti ihan hyvän puheenvuoron siitä, mikä näkemys hallituksella on siitä, millä lailla nämä työelämäuudistukset ja -reformit sitten kenties heidän mielestään tuovat tähän valtakuntaan työllisyyttä, tuottavuutta ja parempaa taloutta. Haluan vain vielä korostaa tässä sitä, että fakta on kuitenkin niin, että ministeriö itse ei ole pystynyt osoittamaan näille työreformeille, uudistuksille, konkreettisia lukuja työllisyyden ja talouden osalta. Olemme kuulleet valtiovarainministeriltä useaan kertaan vain lausunnon, että arkijärjellä voimme näin olettaa, että siellä joitakin vaikutuksia on, mutta kuitenkin ne viralliset laskelmat eivät tosiasiallisesti osoita eivätkä näytä sitä, mitä äsken tässä edustajan puheenvuorossa hienosti kuulin, minkälaisia vaikutuksia niillä kenties on.

Tänään olemme useita tunteja käyneet keskusteluja siitä, mitä asiantuntijalausunnot useista eri viiteryhmistä ovat tuoneet esiin sen suhteen, mitä tosiasiallisia vaikutuksia tällä nyt käsittelyssä olevalla lakiesityksellä voi olla, ja ne ovat kyllä ihan päinvastaisia kuin mitä äsken puheenvuorossa kuulin. Toivotaan tietysti, että mahdollisimman vähän tuhoa yhteiskuntaamme tulee näillä työreformeilla ja -uudistuksilla elikkä heikennyksillä, mutta tällä hetkellä valitettavasti pitää todeta, että huonolta näyttää. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

16. Hallituksen esitys eduskunnalle lasten ja nuorten terapiatakuuta koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 131/2024 vp

Valiokunnan mietintö StVM 26/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 16. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö StVM 26/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Yleiskeskustelu alkaa. — Edustaja... Kiuru, valiokunnan puheenjohtaja ja esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.30 **Krista Kiuru sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, koko 157 senttimetrin pituudella tässä seisoin, mutta puhemies ei huomannut. Kyllä se on selvää, että...

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Voin lohduttaa, että täällä on saman verran mittaa eikä täältä aina näe. [Naurua]

No niin, oikein hyvä. — Arvoisa puhemies! Tarkoitukseni on esitellä terapiatakuuta koskeva hallituksen esitys ja sitä koskeva valiokunnan mietintö. Kysymys siis on siitä, että tarkoituksena olisi lisätä lakiin säännökset siitä, että lasten ja alle 23-vuotiaiden nuorten perusterveydenhuoltoon kuuluva lyhytpsykoterapia tai psykologiseen vuorovaikutukseen perustuva määrämuotoinen ja aikarajoitteinen psykososiaalinen hoito on aloitettava 28 vuorokauden kuluessa siitä, kun tarve tällaiselle hoidolle on todettu, jolleivät lääketieteelliset, hoidolliset tai muut vastaavat seikat muuta edellytä. Sosiaalihuollossa lapsille ja alle 23-vuotiaille nuorille on esityksen mukaan järjestettävä mielenterveystyön palveluna psykososiaalista tukea hyvinvointialueiden määrittelemällä tavalla, jossa käytetään edellä mainittuja psykososiaalisia menetelmiä sosiaalihuollon palvelutehtävään soveltuvin osin. Nämä samat säännökset olisi tarkoitus lisätä myös opiskelijoiden opiskelijaterveydenhuoltoa koskevaan lainsäädäntöön.

Säättämällä nyt enimmäisajasta takuun piiriin kuuluvan psykososiaalisen intervention aloittamiselle esityksellä pyritään takaamaan lapsille ja nuorille oikea hoito ja tuki sekä vahvistamaan heidän oikeuksiaan tarvitsemiinsa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Tässä esityksessä ehdotetaan, että ehdotetun lainsäädännön myötä pyritään välillisesti vaikuttamaan myös lasten ja nuorten psykiatrisen erikoissairaanhoidon tilanteeseen. Itse terapiatakuu on siis perusterveydenhuoltoon liittyvä ja sosiaalihuoltoon liittyvä takuu. Valiokunta pitää esityksen tavoitteita tärkeinä ja kannatettavina ja ehdottaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että sosiaalityrvaetuksien leikkaukset yhdessä palveluihin kohdistuvien heikkenemisten sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen korotusten kanssa voivat esityksenkin mukaan ainakin välillisesti vaikuttaa myös terapiatakuun tarpeeseen ja sen toteutumiseen. Ensisijaisten etuuksien leikkaukset lisäävät lapsiperheiden toimeentulo-ongelmia ja pitkäaikaisen toimeentulotuen tarvetta, millä on tutkimuksissa todettu olevan yhteys hyvinvoinnin ja terveyden ongelmiin ja ylisukupolviin huono-osaisuuteen. Muutosten yhteisvaikutukset voivat näkyä lasten ja nuorten entisestään lisääntyvänä mielenterveyden ongelmana ja palvelutarpeen kasvamisena. Monitoroitavat ongelmat voivat puolestaan vaikeuttaa terapiatakuun tavoitteiden saavuttamista.

Valiokunta pitää kannattavana, että terapiatakuu ulotetaan laaja-alaisesti esimerkiksi kouluterveydenhuoltoon ja opiskelijaterveydenhuoltoon. Valiokunta korostaa palveluiden merkitystä myös sosiaalihuollossa. Valiokunta on todennut, että silloin kun lapsella ja nuorella on tarve esimerkiksi erikoissairaanhoidon mielenterveyspalveluille, ei sitä voi korvata perusterveydenhuollon tai sosiaalihuollon palveluilla.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa esityksen tavoitteita kannatettiin ja pidettiin esitystä oikeansuuntaisena. Myös esitykseen liittyviä rahoituksen lisäyksiä hyvinvointialueille pidettiin kannatettavina. Esitykseen esitettiin kuitenkin myös kohta esittelemälläni tavalla kritiikkiä, ja tästä en ihan kaikkea ehdi käymään läpi mutta joitakin nostoja.

Lähdetään liikkeelle siitä, että yksi valiokuntaa puhutellut näkökulma on siinä, miten näissä hoitomuodoissa toteutuu laaja, kokonaisvaltainen hoitovalikko. Tässä kysymyksenä on se, että asiantuntijakuulemisissa pidettiin riskinä, millä tavalla esimerkiksi lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvien kysymysten liiallinen yksilökeskeisyys ja medikalisoituminen saattavat näkyä, jolloin oirekeskeisyys alkaa laajentua myös sellaisille elämäntilanteille, joihin se ei kuulu. Lapsilla ja nuorilla on apua hakiessaan ensisijainen tarve tulla aidosti kuulluiksi ja kohdatuiksi.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa nostettiin esiin esitetyn sääntelyn piiriin kuuluvien palveluiden selkeyttämisen ja täydentämisen tarve. Kuulemisissa tuotiin esiin, että esitetyn lainsäädännön piiriin kuuluvien palveluiden tarkempi sisältö ja edellytetyn koulutuksen laajuus ja sisältö tulisi määritellä laissa tai sen esitöissä paremmin. Asiantuntijakuulemisissa nostettiin esiin myös huoli siitä, miten terapiatakuun mukaisten palveluiden edellytysten täyttyminen ja oikeus hoitoon nuorten osalla arvioidaan. Se jäi avoimeksi eli käytännössä hyvinvointialueiden suunniteltavaksi. Psykososiaalisten menetelmien ja lyhytterapian suhteen todettiin olevan esityksessä vielä epäselvä, ja psykoterapeuttien epätasainen alueellinen jakautuminen voi tehdä vaihtoehdon käytännössä eriarvoistavaksi.

Valiokunnan kuulemisissa nousi esiin myös epäselvyyttä sääntelyn suhteesta yleiseen hoitoonpääsyyn ja nimenomaan sen enimmäisaikoihin. Kyseessä siis on se, miten yleinen hoitotakuu suhteutuu tähän terapiatakuuseen. Myöskään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut eivät toimi aina samojen periaatteiden mukaisesti, muun muassa oikeussuojakeinot ovat erilaiset.

Sosiaali- ja terveysministeriöltä saadun selvityksen mukaan yleistä hoitoonpääsyä koskevassa sääntelyssä säädetään ensimmäisen hoitotapahtuman enimmäisajasta ja terapiatakuussa siitä, missä enimmäisajassa tietyt, yksilön tarpeen mukaiset hoidot tulee aloittaa. Terapiatakuun piiriin kuuluvan psykososiaalisen hoidon tarve voidaan saadun selvityksen mukaan todeta asiakkaan ottaessa yhteyttä perusterveydenhuoltoon, mutta nämä tilanteet olisivat käytännössä varsin harvinaisia. Tyypillisimmin tarve todetaan ensimmäisen hoitotapahtuman yhteydessä, tai tarve ilmenee myöhemmin hoidon aikana. Terapiatakuun hoitomuotoihin soveltuu ministeriöltä saadun selvityksen mukaan siten vain poikkeustilanteissa 14 vuorokauden hoitotakuu. Näin ollen terapiatakuu turvaa selvityksen mukaan tiettyjen hoitojen saatavuutta tämän pykälän turvaa kattavammin koko hoitoprosessin ajalta 28 vuorokauden enimmäisajan sääntelyllä ja sosiaalihuollon puolella kuukauden kuluessa.

No, näiden säädettyjen menetelmien ja käytettyjen ilmaisujen, hoidon saannin edellytysten täsmentämisen taikka sosiaali- ja terveydenhuollon yhteensovittamisen osalta ministeriöltä saadun selvityksen mukaan ministeriö toteaa, että ei ole tarvetta ehdotettujen sääntelyjen täsmentämiseen. Selvityksen mukaan säännösten ei ole mahdollista eikä tarkoituksenmukaista luetella tyhjentävästi ja ajantasaisesti takuun piiriin kuuluvia psykososiaalisia menetelmiä eikä siten myöskään koulutuksen sisältöjä tai laajuutta.

Valiokunta kuitenkin toteaa, että ehdotetun sääntelyn toimeenpanoa on seurattava myös säännösten selkeyden kannalta ja tarvittaessa muutettava sääntelyä, jos oikeudesta sääntelyn tarkoittamiin palveluihin, hyvinvointialueiden järjestämisvastuusta tai terveydenhuol-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

lon ja sosiaalihuollon ammattihenkilön oikeuksista ja velvollisuuksista ilmenee käytännössä epäselvyyttä.

Asiantuntijakuulemisissa tuotiin esiin myös, että ehdotettua 28 vuorokauden tai sosiaalihuollossa kuukauden aikaa voi pitää pitkänä, erityisesti kun tavoitteena on tarjota lapsille ja nuorille hoitoa ja tukea lievempiin mielenterveyden oireisiin ja siten välttää raskaamman hoidon tarve. Ehdotettu sääntely ei myöskään sisällä kohtuullisen hoitopäätöksen aikaa, kuten yleisen hoitotakuun sääntely.

Arvoisa puhemies! Sitten mainitsen joitakin yksityiskohtia, koska en ehdi ihan loppuun asti tätä kunnolla tässä esittelemään.

Totean ensinnäkin, että terapiatakuun ikärajasta on paljon keskusteltu, ja valiokunnan asiantuntijakuulemisissa pidettiin kannatettavana, että terapiatakuu kohdistetaan lapsiin ja nuoriin. Tähän ehdotettuun ikärajaan kohdistuu kyllä kritiikkiä, koska osa asiantuntijoista haluaisi tämän koskevan myös nuorisolain mukaisesti kaikkia alle 29-vuotiaita. Tässä esimerkiksi merkittävä osa opiskelijoista jää ulkopuolelle, ja mielenterveyden ongelmat ovat opiskelijoilla yleisiä.

Digitaalisista palveluista käytiin keskustelua, koska siihen on kohdistunut kritiikkiä, minkälaisia palveluita digitaalisesti voidaan antaa. Siitä tarkemmin mietinnössä.

Kansallisesta ohjauksesta ja yhteistyöstä ja tästä palveluvalikoimasta olemme myöskin pitkään keskustelleet, ja tässä tapauksessa keskeinen osa kritiikkiä on se, että terapiatakuuseen kuuluvista menetelmistä ei tällä hetkellä ole vankkaa vaikutusnäyttöä ja konsensusta, ja siten tietenkin myöskin hyvinvointialueilla voi olla kannustin osaoptimoida hoitojärjestelmää epätarkoituksenmukaisella tavalla. Siksi myös on vaadittu sekä alueellista että kansallista tiukempaa ohjausta. Näin ollen sitten myös seuranta tässä asiassa on tärkeä.

No, tässä on vielä näitä henkilöstövoimavaroja ja muita, mutta luotan siihen, että tässä keskustelussa käydään yksityiskohtaisemmin sitten näitä yksityiskohtia läpi.

Kiitos, arvoisa puhemies! Ja totean, että tässä terapiatakuuta koskevassa mietinnössä on kaksi vastalauseita, joten tämä ei ole yksimielinen.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset esittelystä. — Ja sitten mennään puhujalistaan. Edustaja Merinen poissa. — Edustaja Pekonen.

19.40 Aino-Kaisa Pekonen vas: Arvoisa rouva puhemies! Mielenterveys voi kuormittaa jossain elämänvaiheessa meillä kaikilla, ja sehän on aivan normaalia. Mielenterveyden pulmat ovat kuitenkin lisääntyneet voimakkaasti viime vuosina, ja Kelan tilaston mukaan mielenterveysongelmat veivät jo yli 100 000 suomalaista pitkälle sairauspoissaololle. Mielenterveyden ongelmat ovat nousseet viime vuosina yleisimmäksi työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen syyksi, ja tämä ei ole normaalia.

Arvoisa puhemies! Minun mielestäni meidän pitäisi keskittyä erityisesti ennaltaehkäisyyn, varhaiseen puuttumiseen aina jo siellä varhaiskasvatuksessa ja perheiden tukemisessa neuvolassa. Monet asiat vaikuttavat siihen, minkälaisia ihmisiä keistäkin tulee ja minkälaista elämää lapset ja nuoret elävät. Ja tähän vaikuttavat myös perheet, perheiden tilanne ja muun muassa lapsiperheköyhyys.

Minä katselin tässä viime viikonloppuna Yle Areenasta Sami Kieksin dokumenttisarjaa ”Asunnottomat — pitkä matka himaan”. Tässä dokumentissa 21-vuotias Alisa kertoo, että hänen elämänsä oli köyhää. Tällä hetkellä hän siinä dokumentissa oli päihteitä käyttävä, mielenterveysongelmista kärsivä, juuri asunnon saanut nuori nainen. Hän kertoi siinä do-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

kumentissa muun muassa siitä, kuinka hän oli lapsena kavereilla yökylässä ja siellä yökyläreissulla näki — jotakuinkin niin hän sanoo siinä dokumentissa — että niillä muilla oli jogurttia ja kaikkea jääkaapissa. Olihan se aika pysäyttävää, mitä nuoret ajattelevat ja lapset joutuvat kokemaan ja mistä kaikesta se kumpuaa.

Minä ajattelen, että meidän pitäisi tässä yhteiskunnassa suojella lapsia, lasten perheitä ja tukea lapsiperheitä ja sen takia siihen ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen puuttumiseen pitäisi panostaa. Meillä ei ole varaa menettää yhtään lasta tai nuorta. Ja minä lämpimästi suositelen, että kaikki edustajakollegat katsovat tuon dokumenttisarjan Yle Areenasta, ja kiitän myöskin Sami Kieksiä siitä, että hän antaa äänen niille nuorille, jotka jäävät tässä yhteiskunnassa helposti vaille sitä ääntä.

Puhemies! Me tarvitaan aivan ehdottomasti myöskin vaikuttavia ratkaisuja näiden kasvaneiden mielenterveysongelmien taustasyihin vaikuttamiseen, ja myöskin tästä valiokunta kuuli omassa kuulemisessaan asiantuntijoita. Hallituksen valitsevat leikkauslinjat sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin ja sosiaaliturvaetuuksiin ovat kuitenkin omiaan heikentämään mielenterveysongelmista kärsivien ihmisten ja perheiden tilannetta, ja nämä asiat eivät ole aina ihan mustavalkoisia. Ei aina riitä se, että me hoidetaan sitä lasta tai nuorta, kun ne juurisytyt voivat olla syvemmällä — siinä, että siellä perheessä on köyhyyttä, vanhemmilla on päihde- tai mielenterveysongelmia. Se voi aiheuttaa lapsille ja nuorille sitten omat ongelmansa. Ja sen takia tämä hoitotakuun pidentäminen, josta täällä täysistunnossa muistaakseni eilen puhuttiin, kun nyt sitten pidennetään hoitotakuuta 14 vuorokaudesta kolmeen kuukauteen, on ongelmallinen. Myöskin sen nähdään aiheuttavan ongelmia lasten ja nuorten terapiatakuun laadukkaassa toteutuksessa.

Esimerkiksi Mannerheimin Lastensuojeluliitto korosti lausunnossa, joka saatiin, että hoitotakuun pidentyessä vanhempien vaikeudet saada mielenterveys- ja päihdepalveluita sekä muita tarvitsemiaan sote-palveluita vaikuttavat olennaisella tavalla lasten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja myös mielenterveyteen. Samalla tavalla Lastensuojelun Keskusliitto korosti tästä terapiatakuusta, että sitä koskevien velvoitteiden lisääminen sosiaalihuoltolakiin ei saa kuormittaa ehkäisevän lastensuojelun tilannetta entisestään.

Puhemies! Tästä terapiatakuusta ja esityksestä totean, että tämä hallituksen esitys on oikeansuuntainen uudistus, mutta tämä on mielestäni riittämätön vastaamaan näihin mielenterveyden haasteisiin vaikuttavalla tavalla. Tosiaan valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan keskeisiä ongelmia ovat esityksen yksilö- ja menetelmäkeskeisyys ja pistemäisyys. Myös tätä esitettyä ikärajaa on kritisoitu sekä nuorten yhdenvertaisuuden että näitten palveluiden vaikuttavuuden näkökulmasta.

Tämän terapiatakuun piiriin kuuluvat... Niin, siis vielä tähän hoitotakuuseen, puhemies: Kun tätä hoitotakuuta nyt pidennetään 14 vuorokaudesta kolmeen kuukauteen mutta se ei koske alle 23-vuotiaita, niin iso huoleni on se, miten nyt sitten käy näille nuorille. Voiko tässä käydä niin, että kun se yleinen hoitotakuu ei näillä nuorilla pitene mutta tämä terapiatakuu on sen 28 vuorokautta, niin — näiden selvitysten perusteella, joita valiokunta sai — joidenkin nuorten kohdalla tämä terapiatakuun määräaika voisi heikentää hoitopääsyä verrattuna siihen hoitotakuun määräaikaan? Tämä on sellainen asia, josta olen huolissani, ja olimme myös SDP:n ja vihreiden kansanedustajien kanssa tästä huolissamme. Tästä me käytiin valiokunnassa myöskin erittäin pitkä keskustelu, ja me oltaisiin oppositiossa toivottu, että me oltaisiin saatu tästä terapiatakuusta yksimielinen yhteinen mietintö. Minä ajattelen, että me ollaan kaikki tämän asian puolesta, mutta ei kuitenkaan voi olla niin, että

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

tällä terapiatakuulla syntyikin tilanne, jossa lapsen tai nuoren tilanne voisi terapiatakuuta koskevan lainsäädännön perusteella heikentyä verrattuna tähän hoitotakuuseen.

Nyt, koska tällainen huoli meillä on ja tähän todella jäi näitä epäselviä kohtia, joihin puheenjohtaja Kiurukin tuossa viittasi, puhemies, minä esitän vastalauseen 1 mukaisen muutosesityksen.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nurminen poissa. — Edustaja Strandman.

19.48 Jaana Strandman ps: Arvoisa rouva puhemies! Mielenterveyskriisi on iso haaste taloudellemme ja työllisyydellemme. Mielenterveyden haasteet aiheuttavat yhteiskunnallemme miljardien kustannukset. [Aino-Kaisa Pekonen: Aivan!] Nuorten aikuisten mielen-terveysongelmat ovat merkittävin työkyvyttömyyden syy.

Lasten ja nuorten mielenterveyteen liittyvä oireilu, tunne-elämän ja käyttäytymisen häiriöt ja neuropsykiatriset häiriöt ovat yleistyneet viime vuosina huomattavasti. Niiden lääkinnällinen hoito on lisääntynyt. Perustason palvelujen piiriin pääseminen on ollut hidasta. Moni lapsi elää perheessä, jossa vanhemmalla on hoitoa vaativa mielenterveysongelma. Siksi vanhempien hoidon varmistaminen on keskeistä myös lasten hyvinvoinnin kannalta. [Aino-Kaisa Pekonen: Juuri näin!] Meidän on kyettävä huolehtimaan siitä, että jokaisella iästä, sosioekonomisesta statuksesta tai tulotasosta riippumatta on aito pääsy mielenterveyspalveluiden piiriin. Ennaltaehkäiseviä, oikea-aikaisia ja oikeanlaisia toimenpiteitä tulee tehdä kaikkialla siellä, missä lapset ja nuoret ovat paikalla ja läsnä, kuten kouluissa.

Arvoisa rouva puhemies! Lasten ja nuorten terapiatakuu on ensimmäinen konkreettinen toimenpide pitkään jatkuneeseen tarpeeseen kehittää perustason mielenterveyspalveluita. Se on sellaisena edistysaskel, mutta mielenterveyskriisissä tarvitsemme myös muita toimenpiteitä myös lasten ja nuorten osalta laaja-alaisesti. Mielenterveyden palveluiden kehitystyötä onkin jatkettava. Erilaisista mielenterveysongelmista kärsivien lasten ja nuorten tulee olla yhdenvertaisessa asemassa, joten takuuta tulee kehittää niin, että siitä muodostuu yksittäisiä menetelmiä laajempi kokonaisuus. Lisäksi on syytä valmistella takuun laajentamista lapsista ja nuorista koko väestöön.

Riittävä ja koulutettu henkilöstö on avainasemassa terapiatakuun toteutumisen onnistumiseksi. Tärkeää on, että terapiatakuun piirissä olevien hoitojen tulee perustua tutkittuun näyttöön, sillä mielenterveys ja sen ongelmat ovat hyvin moniulotteisia, jolloin menetelmien tulee olla tarkoin harkittuja. Takuun piiriin tuleville hoidoille tulee olla selkeät kriteerit.

Hallituksen esityksen mukaan päätöksen siitä, mitä hoitomenetelmiä lasten ja nuorten terapiatakuun piiriin hyvinvointialueilla tulee, tekevät sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueet. Menetelmien valintaa kuitenkin ohjataan valtakunnallisella linjauksella. Palveluvalikon tulee olla laaja-alainen. Terapiatakuun toteutumisen vaikuttavuutta tulee myös seurata.

Arvoisa rouva puhemies! Kokonaisuudessaan terapiatakuu on erittäin hyvä lasten ja nuorten mielenterveyttä tukeva toimenpide. Meidän tulee kyetä löytämään lasten, nuorten ja perheiden juurisyyt ja tarttua niihin. Mieli on tärkein kyvykkyytemme koko elämässämme. Jos pää ei pelaa, ei pelaa mikään muukaan. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Partanen poissa. — Edustaja Hänninen.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

19.51 Juha Hänninen kok: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys lasten ja nuorten terapiatakuusta on käsissämme. Esityksessä ehdotetaan, että alle 23-vuotiaat lapset ja nuoret pääsisivät mielenterveyspalveluihin, kuten lyhytpsykoterapiaan, 28 vuorokauden sisällä hoidon tarpeen toteamisesta. Sekin on pitkä aika, kun hätä on suuri, mutta aika on maksimiaika. Tavoitteena on varmistaa oikea-aikainen apu ja tukea peruspalveluiden vahvistamista. Tämä laki on välttämätön vastaus kasvavaan mielenterveyskriisiin ja huoliin terveyspalvelujen saatavuudesta. On tärkeää todeta, että vastaavaa lakiesitystä yritettiin jo Sanna Marinin hallituksen aikana, mutta se ei edennyt. Vaikka terapiatakuuta ajaneet järjestöt ja asiantuntijat pitivät sitä kiireellisenä, kriittisenä, Marinin hallitus ei saanut esitystä voimaan. Nyt meillä on mahdollisuus korjata tämä epäkohta ja tarjota nuorille tukea, jota he kipeästi tarvitsevat.

Arvoisa puhemies! Terapiatakuu yksin ei ratkaise kaikkia ongelmia, mutta se on merkittävä askel. Perheiden hyvinvointi, nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja koulutuksen tukeminen vaativat myös huomiota. Meidän on taattava hyvinvointialueille riittävät resurssit ja varmistettava, että palvelut ovat yhdenvertaisesti kaikkien lasten ja nuorten saatavilla. Lopuksi haluan korostaa, että kansallinen ohjaus ja seuranta ovat ratkaisevia terapiatakuun onnistumisessa. Hallituksen on seurattava lain toteutumista ja raportoitava siitä eduskunnalle vuonna 2027.

Arvoisa puhemies! Lapsissa ja nuorissa on tulevaisuutemme. He ovat sukupolvi, jonka harteilla lepää Suomen huomisen hyvinvointi. Meidän tehtävämme on varmistaa, että he saavat tarvitsemaansa tukea ja voivat kasvaa eheiksi, terveiksi, aikuisiksi ihmisiksi. Tämä laki on investointi paitsi heidän myös koko kansakunnan tulevaisuuteen. Yhdessä voimme rakentaa Suomesta paikan, jossa jokainen lapsi ja nuori tuntee olevansa arvokas ja tärkeä.

Arvoisa puhemies! Kannatan sosiaali- ja terveystieteiden esitystä muuttamattomana. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Perholehto poissa. — Edustaja Berg.

19.55 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Tänä keskustelussa oleva hallituksen esitys lasten ja alle 23-vuotiaiden nuorten terapiatakuusta on tärkeä avaus, joka osoittaa, että mielenterveysongelmat tunnustetaan yhä vakavammaksi yhteiskunnalliseksi haasteeksi. Mielenterveyspalvelut erityisesti lasten ja nuorten kohdalla ovat pitkään olleet kriisissä, ja kaikki askeleet kohti tilanteen korjaamista ovat tervetulleita. Valitettavasti tämä esitys jää kuitenkin kauas siitä, mitä tarvittaisiin mielenterveysongelmien ratkaisemiseksi kokonaisvaltaisesti ja pitkäjänteisesti.

Suomen mielenterveyspalvelut ovat jo pitkään olleet rakenteellisesti hajanaiset, ja tämä näkyy erityisesti perustason palveluiden puutteissa. Palvelujärjestelmä on monin paikoin epäsensuivä niin hoitoa tarvitseville kuin palveluita tarjoavillekin. Yhteistyö eri toimijoiden, kuten perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, koulujen ja järjestöjen, välillä on usein riittämätöntä ja koordinoimatonta. Tämä johtaa tilanteisiin, joissa apua tarvitsevat lapset ja nuoret putoavat järjestelmän aukkoihin tai joutuvat odottamaan kohtuuttoman pitkään saadakseen tarvitsemansa avun. Hallituksen esitys ei valitettavasti tarjoa riittäviä ratkaisuja näihin rakenteellisiin ongelmiin.

Arvoisa puhemies! Esityksen suurin heikkous on sen kapea-alaisuus. Terapiatakuu keskittyy tarjoamaan hoitoa tietyille joukolle ihmisiä tietyillä menetelmillä mutta jättää huomiotta mielenterveysongelmien juurisyys. On muistettava, että mielenterveysongelmat

ovat harvoin irrallisia ja yksittäisiä ilmiöitä, vaan ne kytkeytyvät usein laajempiin sosiaaliin ja taloudellisiin ongelmiin. Lasten ja nuorten mielenterveyttä heikentävät esimerkiksi perheiden taloudelliset vaikeudet, vanhempien työttömyys, koulukiusaaminen, yksinäisyys ja syrjäytymisen uhka. Kun hallitus samaan aikaan leikkaa sosiaali- ja terveyspalveluista, koulutuksesta ja sosiaaliturvasta, se pahentaa näitä ongelmia ja lisää mielenterveysongelmien riskiä.

Hallituksen tulisi miettiä terapiatakuuta osana laajempaa kokonaisuutta, jossa panostetaan myös mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyyn ja varhaisen tuen palveluihin. Esimerkiksi kouluissa toimivat oppilashuollon palvelut, nuorisotyö ja harrastustoiminnan tukeminen ovat kaikki olennaisia keinoja vahvistaa lasten ja nuorten hyvinvointia. Mikään yksittäinen toimenpide, kuten terapiatakuu, ei yksinään riitä. Tarvitaan kokonaisvaltaista ja pitkäjänteistä ohjelmaa, joka kattaa niin ennaltaehkäisyyn, varhaisen tuen kuin hoidonkin.

Arvoisa puhemies! Toinen merkittävä ongelma esityksessä on sen painopiste hoitomenetelmien valinnassa. Esitys korostaa tiettyjen hoitomuotojen, kuten lyhytpsykoterapian, tarjoamista, mutta samalla vaarana on, että hoitoa saavat vain ne, joiden oireet sopivat näihin menetelmiin. Tämä voi johtaa tilanteisiin, joissa lasten ja nuorten tarpeet jäävät tunnistamatta tai täyttämättä, koska tarjolla oleva hoito ei vastaa heidän yksilöllistä tilannettaan. Lisäksi on huomioitava, että lasten ja nuorten kohdalla mielenterveysongelmat eivät aina vaadi terapeutista hoitoa, vaan ne voivat olla seurausta esimerkiksi perheen vuorovaikutusongelmista, koulunkäyntiin liittyvistä haasteista tai muista ympäristöllisistä tekijöistä. Näissä tilanteissa ratkaisut voivat löytyä yhtä hyvin perheen tuen vahvistamisesta, opetusjärjestelyjen kehittämisestä tai yhteisöllisistä toimista.

Arvoisa puhemies! Esityksen ikäraja herättää myös kysymyksiä. On perusteltua, että lasten ja nuorten mielenterveyspalveluihin kiinnitetään erityistä huomiota, mutta alle 23 vuoden ikäraja ei vastaa nykypäivän nuorten elämän realiteetteja. Useat asiantuntijat ovat esittäneet, että nuoruus jatkuu monilla elämänalueilla aina 29 ikävuoteen asti. Tämä on myös nuorisolain mukainen määritelmä. Esityksen rajausta jättää vaille huomiota suuren joukon nuoria, jotka edelleen tarvitsevat tukea esimerkiksi opiskelu- tai työelämän siirtymävaiheessa.

Terapiatakuun periaatteellinen ajatus hoitopääsyn määrärajojen asettamisesta on hyvä, mutta 28 vuorokauden määräaika on monessa tilanteessa liian pitkä. Erityisesti lasten ja nuorten kohdalla on kriittistä, että hoito aloitetaan viipymättä, kun tarve ilmenee. Viivästykset voivat johtaa ongelmien syvenemiseen, ja se on aina paitsi inhimillisesti kallista myös yhteiskunnalle taloudellisesti kestäväntöntä. Esityksessä tulisi varmistaa, että hoito aloitetaan nopeasti ja että määrärajoista poiketaan vain lääketieteellisin perustein tai asiakkaan edun niin vaatiessa.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan kuulemisissa asiantuntijat painottivat, että terapiatakuun onnistuminen riippuu kansallisten ja alueellisten yhteistyörakenteiden toimivuudesta. On tärkeää, että mielenterveyspalvelujen tarjonta ja laatu ovat yhdenvertaisia eri puolilla Suomea. Tämä ei kuitenkaan toteudu ilman riittävää rahoitusta ja resursseja.

Hallituksen tekemät leikkaukset hyvinvointialueilta ja järjestöjen tuista asettavat vakavia esteitä terapiatakuun toteutumiselle. Näistä leikkauksista on luovuttava, jotta lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut voidaan turvata.

Lisäksi on kriittistä, että psykoterapiakoulutuksen uudistaminen etenee. Ilman riittävää osaavaa henkilöstöä terapiatakuu jää tyhjäksi lupaukseksi. Psykoterapiakoulutuksen rahoi-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

tuksen ja rakenteiden ja saatavuuden parantaminen on keskeinen osa mielenterveyspalveluiden kehittämistä.

Arvoisa puhemies! Yritimme valiokunnassa yhdessä vasemmiston ja vihreiden kanssa tehdä tästä lakiesityksestä sellaisen terapiatakuun, joka olisi aidosti parantanut lasten ja nuorten nopeampaa pääsyä hoidon tarvetta vastaaviin mielenterveyspalveluihin esittämällä jopa yhdeksän lakiesitystä parantavaa pykälämuutosta lakiin, mutta valitettavasti yksikään näistä ei kelvannut hallitukselle.

Tästä syystä, arvoisa puhemies, kannatan edustaja Pekosen vastalauseen 1 mukaisia muutosesityksiä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Krista Kiuru, olkaa hyvä.

20.02 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! SDP ei kannata tämän terapiatakuun epäonnistumista siinä, että me valiokunnassa emme löytäneet sellaista yhteistä säveltä, jolla tämä terapiatakuu olisi saatettu muotoon, joka toimisi käytännössä aitona terapiatakuuna. Tämä terapiatakuuta koskeva lainsäädäntö on eduskunnan käsittelyssä osoittautunut monilta paikoin sellaiseksi, että tosiasiassa se ei takaa lapsille ja nuorille mahdollisuutta päästä terapiatakuun piiriin. Käyn joitakin näitä ongelmia läpi ja esitän myös niitä muutosehdotuksia, joita me tässä lainsäädännön käsittelyvaiheessa valiokunnassa esitimme.

Lähden liikkeelle siitä, että täällä terveydenhuoltolain 53 §:ssä käytännössä säädetään tästä terapiatakuusta. Esitin puhemiesneuvostossa aikoinaan, kun tämä terapiatakuu tuli hallituksen esityksenä ensimmäiseen lähetekeskusteluun saliin, että olisi lähetetty tämä perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi. Me emme lähettäneet sitä perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi puhemiesneuvostosta, ja silloin pidin sitä virheenä siksi, että pelkäsin, että tämä ei turvaakaan lasten ja nuorten hoitoon pääsemistä parannuksena vaan joidenkin nuorten osalta tämä on heikennys.

Se kritiikki, joka me saatiin, on julmaa palautetta. Kritiikki lähti siitä, että pahimmillaan vain 20 prosenttia nuorista pääsisi tämän terapiatakuun kautta ikään kuin hoidollisesti parempaan asemaan ja 80 prosentin osalta näin ei kävisi. Äsken kun esittelin tätä mietintöä, luin valiokunnan lausunnosta tätä hoitotakuuta koskevan kritiikin. Se kun on tässä valiokunnan mietinnössä, se on aika kova kritiikki valiokunnalta siinä, että tässä voi käydä niin, että osa näistä nuorista alle 23-vuotiaista ei pääse tämän 14 vuorokauden hoidon piiriin sen takia, että heidät ohjataan palvelutarpeen arvioinnista terapiatakuun reitille. Tämä terapiatakuun 28 päivän määräaika, joka tässä on, venyttää siis joidenkin vaivojen osalta nuorten psykososiaalisen hoidon saatavuutta. Terapiatakuussa lähdetään siis siitä, että viimeistään kuukaudessa tämän hoitomuodon aloittaminen on meneillään, ja tässä tapauksessa hoitotakuusta — tämä kansallinen hoitotakuu, joka on tälläkin hetkellä vielä 14 vuorokautta ennen kuin hallituksen esityksellä se täällä enemmistövoimin muutetaan — käytännössä alle 23-vuotiaille jää jäljelle tämä hoidon tarpeen arviointi ja hoitotakuu.

Nyt on siis päällekkäisiä tilanteita, joissa hoitotakuu, joka olisi 14 vuorokautta, ei tule toteutumaan. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi niin — toteamme myöskin tässä valiokunnan mietinnössä — että hyvinvointialueilla on mahdollisuus itse päättää, mikä on tämä keinovalikoima. Kun keinovalikoima tulee siitä, että hyvinvointialue päättää, niin tässä saattaa myöskin olla osaoptimointia. Jos hyvinvointialue päättää esimerkiksi, että se keinovalikoima on IPC ja Cool Kids — keskusteluavut masentuneisuuteen ja ahdistuneisuuteen — niin aikaisemmin, tämän nykyisen lainsäädännön mukaan, mikä vielä on voi-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

massa, tämä nuori saisi nämä molemmat hoitomuodot 14 vuorokaudessa, ja nyt me ajamme heidät siihen, että he voivat saada sen 28 päivän kuluessa. Tämä on vakava kritiikki, joka tässä on, mutta me emme koskaan selvittäneet tämän esityksen tämäntyyppistä perustuslaillisuutta.

Tässä heikennetään joidenkin nuorten asemaa, ja eduskunnassa, kun hallitus tekee heikentäviä ehdotuksia, niitä olisi pitänyt perustuslakivaliokunnassa käsitellä. Asia on erittäin vaikea — niin kuin nähdään, osa hallituspuolueista ei tunnista lainkaan tämän tyyppistä kritiikkiä, jota kentältä tulee, ja se kertoo myös siitä, kuinka hyvin asiaan on perehdyttävä, jotta tähän pystyy ottamaan kantaa.

Arvoisa puhemies! Tämän 53 §:n osalta olemme tehneet sen muutosehdotuksen tähän alkuun, että ”jollei 51 §:ssä tarkoitettusta hoidon tarpeen arvioinnista ja 51 a §:n 3 momentissa säädetystä hoitoonpääsyn enimmäisajoista muuta johdu, lasten...” ja sitten sen jälkeen alle 23-vuotiaiden ja tämä loppupykälä tähän. Miksi tämä esitys tehtiin? Sen takia, että lasten ja nuorten terapiatakuu ei vaarantaisi tätä hoitotakuuta, jossa on lyhyempi aika. Että silloin lasten edun näkökulmasta pitäisi aina valita se hoitomuoto, joka tarjoaa nopeimman hoitoonpääsyn. Mutta tästä pykälästä, arvoisa puhemies, puuttuu se, että jos hoitotakuu tarjoaa nopeamman hoitoonpääsyn, niin sillä mennään — ei sillä, mitä hyvinvointialue on palveluvalikoimaansa ottanut.

Tämä on vakavaa kritiikkiä siitä, että miksi tämä ei kelvannut. Tämän aikataulun puitteissa meillä ei ollut mahdollisuuksia edes kysyä, olisiko nämä muutokset olleet mahdollista tehdä.

No, sitten toinen on tämä ”kohtuullisessa ajassa”. Valiokunnan lausunnossa todetaan myöskin, että tässä ei ole tätä kohtuullisessa ajassa koskevaa sääntelyä. Hoitotakuuta koskee se, että sinä pääset hoitotakuun piirissä palveluihin 14 vuorokaudessa, tai kohtuullisessa ajassa sitä nopeamminkin, mutta viimeistään siis 14 vuorokaudessa. Tässä ajatus on, että lapsi ja nuori pääsee 28 päivässä terapiatakuuseen, mutta se kohtuullisuus ei ole tässä lainkaan mukana, ja tästä itse asiassa lapsiasiavaltuutettu huomautti, että joissakin tapauksissa sen pitäisi olla paljon aikaisemmin. Ja me otimme tämän ”kohtuullisessa ajassa” tähän pykälään, mutta tätä muutosta ei tosiaan myöskään kannatettu enemmistön taholta.

Tässä muutoksessa otettiin sitten myöskin mukaan se, että tässä pykälässä todetaan, että 28 vuorokaudessa pitäisi saada tätä hoitoa, ellei tällaiselle hoidolle ole todettu jotain muuta syytä, kuten pohjassa ”lääketieteelliset, hoidolliset tai muut vastaavat seikat”, jotka muuta edellyttäisivät. Tässä annetaan siis mahdollisuus siihen, että tämä hoito voi venyä 28 päivästä, ja näitä syitä on näin monia. Me esitimme, että vain lääketieteelliset seikat voivat johtaa terveydenhuoltolaissa siihen, että ihminen, nuori, ei saisi 28 päivässä tätä hoitoa. Sama tehtäisiin säännöksen muutoksena sosiaalihuoltolakiin ja myöskin opiskelijaterveydenhuoltolakiin.

Me esitimme myöskin, että sosiaalihuoltolaissa täsmennettäisiin sitä, kuka saa tätä hoitoa ja missä ajassa. Yksi tämän terapiatakuun erikoisuus on, että nuori pääsee 28 päivässä hoitoon terapiatakuun ja opiskelijaterveydenhuoltoon koskevan takuun piirissä. Mutta kun me mennään sosiaalihuollon puolelle, niin se palvelu, jonka sieltä saa terapiatakuuna, onkin kuukausisidonnaista. Eli käytännössä tammikuussa 31 päivää, helmikuussa 28 päivää, ja aina tästä kuukaudesta riippuen tämä päivä muuttuu. Me kysyimme tätä jo silloin kuulemisissa, että miksi sitä ei voida muuttaa, ja käsitykseni on, että sitä ei voida muuttaa sen takia, kun lakiteknisesti sosiaalihuoltolaissa käytetään eri määreitä, mutta olemme sen myös varmistaneet: sille ei ole juridista estettä, että se olisi muutettu. Näin ollen jotakin

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

nuorta koskee 28 päivän terapiatakuu, joitakin 31 päivän terapiatakuu. — Jatkan tästä kohta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Päivi, on poissa. — Edustaja Aittakumpu, olkaa hyvä.

20.11 Pekka Aittakumpu ps: Arvoisa puhemies! Ihmiskuntana olemme kehittyneet monissa asioissa ja kehittäneet monia asioita todella pitkälle, mutta joskus tuntuu, että mielen ongelmia ei kuitenkaan ole kyllin innokkaasti pyritty ratkomaan. Näitten ongelmien ratkominen esimerkiksi poliittisessa päätöksenteossa on jäänyt liian vähälle huomiolle.

Kun mielenterveys horjuu, apua ja tukea pitää saada. Tässä keskustelussa on jo tullut esille se, että tarvitaan erilaisia tapoja ja erilaisia keinoja ja välineitä hoitaa mielenterveyttä. Se on kylmä tosiasia meillä nykyään Suomessa, että liian moni on ongelmiensa kanssa ylipäättäänkin yksin.

Arvoisa puhemies! Kiinnitin huomiota tässä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä siihen, kun täällä todetaan, että lapsilla ja nuorilla on apua hakiessaan ensisijaisesti tarvetta kuulluksi ja kohdatuksi — tulla kuulluksi ja kohdatuksi. Mietin sitä, onko meillä lasten ja nuorten arkiympäristö, se, missä lapset ja nuoret arkeaan elävät, sellainen, että se mahdollistaa kuulluksi ja kohdatuksi tulemisen. On selvä, että kaikkea ei voi ratkaista rahalla. Ja on mietittävä sitä, mikä on meidän aikuisten vastuu omassa arjessamme, eli jos tilaisuus on, niin olemmeko valmiita kuuntelemaan ja kohtaamaan lapsia ja nuoria, ja emmeidän päättäjinä rakenna sellaista yhteiskuntaa ja sellaisia ympäristöjä, jotka ovat niin kiireisiä tai pintapuoliseen kohtaamiseen perustuvia, että sellainen todellinen kohtaaminen ja kuunteleminen jäävät sitten tapahtumatta. On tärkeää, että luomme sellaista yhteiskuntaa ja ilmapiiriä, joka edistää mielenterveyttä ja rohkaisee puhumaan ja kohtaamaan ja myöskin hakemaan apua, sellaista yhteiskuntaa, jossa ihmiset myös uskaltavat todeta, että olen heikko ja tarvitsen apua.

On näinkin moni kertonut, että ei ole uskaltanut tai rohjennut hakea apua, koska edelleenkin näitä mielen ongelmia saatetaan hävetä. Siihen vaikuttaa se, miten näistä asioista julkisuudessa puhutaan, vaikka tässä on paljon eteenpäin mentykin siinä, että julkisestikin moni on kertonut omista ongelmistaan, ja se on sitten auttanut muitakin hakeutumaan hoidon pariin.

Mutta tässä terapiatakuussa, arvoisa puhemies, on kyse ennen kaikkea siitä, että meillä lapset ja nuoret, joille apua on haettu, eivät ole apua saaneet. Tämän tarkoituksena on nyt sitten vahvistaa lasten ja nuorten mielenterveyden häiriöiden ehkäisyä ja hoidon saatavuutta perusterveydenhuollossa ja sosiaalihuollon perustason palveluissa. On erinomaista, että hallitus tämän esityksen eduskuntaan toi ja että saamme siitä nyt tässä salissa päättää.

Tuossa joku taisi jo todetakin, että mielenterveysongelmat ovat hyvin yleinen työkyvyttömyyden syy nykyään. On muistettava sekin, että kaikkiaan nämä mielenterveyden häiriöiden kustannukset ovat jopa 11 miljardin luokkaa vuodessa Suomessa.

Arvoisa puhemies! Otan muutaman näkökulman, joita valiokunnan asiantuntijalausunnoissa on tullut esille. Mannerheimin Lastensuojeluliitto toteaa, että lapsen ja nuoren aikaperspektiivi on erilainen kuin aikuisen, ja jos pääsy palveluihin ja hoidon piiriin viivästyy, lapsen ja nuoren ongelmat tyypillisesti monimuotoistuvat. Siksikin, arvoisa puhemies, on niin tärkeää, että lapsi tai nuori saa mahdollisimman pian tarvittavan avun ja hoidon.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Lastensuojelun Keskusliitto nostaa mielestäni myös tärkeän asian esille, kun se toteaa tässä lausunnossaan, että yhteiskunnassa on panostettava mielenterveyshäiriöiden ennaltaehkäisyyn, jotta lapsi tai nuori ei alun perinkään tarvitsisi terapiatakuun piiriin kuuluvia palveluita. Tässä tämä kuulluksi ja kohdatuksi tuleminen on olennaista ja myöskin se, että sitten, jos lapsella ja nuorella esimerkiksi perheen taloudelliseen tilanteeseen tai äidin ja isän joihinkin ongelmiin tai sairauksiin liittyen on sellaista tarvetta tulla kuulluksi, hän voisi omista asioistaan puhua ja sitten myöskin tietysti sitä konkreettistakin tukea tarvittaessa saada. Tässä Mannerheimin Lastensuojeluliitto toteaaakin, että lapsen hoidon, tuen ja avun tarvetta ei ratkaista yksinomaan sillä, että vanhemmat ja perhe otetaan mukaan lapsen hoitoon, kuten terapiatakuu edellyttää, vaan myös vanhempien tulee saada tarvittaessa ilman kohtuutonta viivettä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, jotta he kykenevät hoitamaan lastenkasvatustehtävänsä. — Moni vanhempi tarvitsee tukea ja apua kasvatustehtävänsä hoitamiseen.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys on hyvä ja kannatettava. On hyvä, että lasten ja nuorten mielenterveysongelmiin voidaan puuttua nykyistä paremmin jo varhaisessa vaiheessa. Pidän tärkeänä tätä valiokunnan lausumaehdotusta siitä, että terapiatakuun toteutumista ja mielenterveysongelmien hoitoa ja ennaltaehkäisyä edelleen kehitetään ja seurataan ja että valtioneuvosto antaa terapiatakuun toteutumisesta selvityksen sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 1. toukokuuta 27 mennessä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Forsgrén poissa. — Edustaja Valtola, olkaa hyvä.

20.16 Oskari Valtola kok: Arvoisa herra puhemies! Tänä iltana meillä on salissa kaksi isoa lainsäädäntöä parantavaa esitystä, eli on tämä terapiatakuu, ja toinen on sitten oppimisen tuki myöhemmin illalla tai ehkä aamuyön aikaan.

Terapiatakuu tulee voimaan 1.5.2025, ja sille on varattu 35 miljoonaa euroa vuodesta 26 alkaen, kun se on koko vuoden voimassa.

Valiokunta sai kuulemisissa ja tämän lain käsittelyssä hyvän käsityksen mielenterveyden häiriöiden kentästä ja meidän hoitojärjestelmästä, siitä, miten mielenterveyden häiriöitä hoidetaan ja miten niitä pitäisi hoitaa ja mikä on hoitotakuun rooli tässä järjestelmässä. Muun muassa sosiaalisen median algoritmien vaikutus nuorten, erityisesti tyttöjen, mielenterveyteen nostettiin asiantuntijakuulemisissa esille. Edustaja Pekonen täällä salissa kuvasi hyvin omassa puheenvuorossaan sitä, miten moninainen kenttä mielenterveyden häiriöt on lasten ja nuorten ja aikuisten elämässä.

Terapiatakuu koskee pientä osaa mielenterveyden häiriöiden hoidosta. Se on terveydenhuollon ammattilaisen toteaman hoidon tarpeen toteuttamista lyhytpsykoterapialla tai näillä määrämittaisilla psykososiaalisilla hoidoilla. Eli tässä käytännössä ensiksi tehdään hoidon tarpeen arvio, joka on eri kuin hoidon tarpeen arvio, joka tehdään, kun ihminen ottaa ensimmäisen kerran yhteyttä terveydenhuoltoon. Yleensä tässä ensin, kun ihminen on jo siellä hoidossa sen 14 päivän hoitotakuun aikana, lääkäri tai sairaanhoitaja tai muu terveydenhuollon ammattilainen toteaa tarpeen tälle psykososiaaliselle hoidolle tai lääkäri lyhytpsykoterapialle. Ja nyt tämä hoitotakuu takaa sen, että sitten terapiatakuun piirissä oleva henkilö saa tämän hoidon sen 28 vuorokauden sisällä. Aikaisemmin näin ei välttämättä ole tapahtunut. Tällä pyritään vaikuttamaan ja takaamaan tämä hoito. Terapiatakuu on käytännössä kiireetöntä hoitoa, ja siinä mielessä tämä 28 vuorokauden maksimiaika on koh-

tuullinen. Se varmasti järjestetään niin nopeasti kuin hyvinvointialue sen pystyy järjestämään ja oikeaan aikaan.

Sitten meillä on monia muita mielenterveyden hoitoon kohdennettuja toimenpiteitä, kuten täällä on tuotu esille. Perheet voivat vaatia sitä tukea. Voi olla, että kevyempi nettiterapia on oikea hoito, johon potilas pääsee tai jonka potilas voi aloittaa seuraavana päivänä jo, ja näitä ei ole otettu hoitotakuun piiriin. Myöskään terapiatakuulainsäädännössä ei määritellä, tapahtuuko terapiatakuun sisällä tapahtuva hoito netissä vai onko se paikan päällä. Eli tämänkin huolen voi jättää pois.

Yhteistoiminta-alueet määrittävät alueellaan hoidot, mitkä tähän terapiatakuuseen kuuluvat. Se varmasti tässä vaiheessa on järkevää, koska siitä menetelmästä on jo sovittu hyvinvointialueita koskevassa lainsäädännössä. Varmasti pitää seurata, miten tämä kenttä kehittyy, ja sitten tulevaisuudessa mahdollisesti keskittää toimia yhteen valtakunnalliseen osaamiskeskukseen.

Edustaja Kiuru toi toisessa puheenvuorossaan esille tämän heikennyksen käsitteen, mistä keskusteltiin valiokunnassa, ja STM:kin sitä kuvasi. Eli käytännössä tämä toteutuisi tilanteessa, missä potilas on ottanut yhteyttä terveydenhuoltoon, on saanut sinne yhteyden, hänet on ohjattu vaikka lääkärille, lääkäri on ohjannut hänet nettiterapiaan ja nettiterapian käydessä käy ilmi, että tilanne ei menekään parempaan tai että sen jälkeen, kun tilanne on ollut parempi, se huononee. Ja hän on sitten yhteydessä terveydenhuoltoon uudestaan, esimerkiksi tuttuun hoitajaan, joka on ensimmäisellä kerralla osallistunut potilaan hoitoon ja tietää sen. Tässä tilanteessa tämä tuttu hoitaja voi sanoa, että sinulle näyttää olevan paras hoitomuoto tämä psykososiaalinen hoito, joka kuuluu terapiatakuun piiriin. Tässä tilanteessa se sitten teoriassa kuuluisi aloittaa 14 vuorokauden kuluessa. Nämä tilanteethan ovat oikeasti oikeassa elämässä todella harvinaisia, ja näin sosiaali- ja terveystoimi myös vastineessaan asiasta lausui.

Mutta kaiken kaikkiaan tämä on erittäin hyvä uudistus, ei ole hopealuoti kaikkiin mielenterveyden häiriöihin, mutta osaltaan rajatussa tarkoituksessa parantaa meidän nuorten terapiaan pääsyä. [Krista Kiuru pyytää vastauspuheenvuoroa]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Rintamäki, olkaa hyvä.

20.24 Anne Rintamäki ps: Arvoisa puhemies! Käsittelemme erityisen tärkeää esitystä lasten ja nuorten terapiatakuuta koskevaksi lainsäädännöksi. Meillä on yhteiskunnassamme mielenterveyskriisi, ja se koskee aivan erityisesti lapsia, nuoria ja nuoria aikuisia.

Mielenterveysongelmat ovat räjähtäneet käsiin toki koko yhteiskunnassamme. Loppupeleissä terapiat ja lääkitykset ovat oireiden hoitoa. Ei ole olemassa yksiselitteistä vastausta sille, miksi juuri tällaisena aikana painimme juuri tämän ongelman kanssa.

Ehkä yhteiskuntamme on liian vaativa, kun työpaikkoja on vaikea saada, vaikka yhtäältä valittelemme työvoimapulaa. Toisaalta sosiaaliturvan varassakin eläminen on tehty liiankin helpoksi: katto pään päälle, ruoka ja muut perustarpeet turvataan kaikille. Elossa säilyminen ei ole entisaikojen kaltaista kamppailua. Siinä suhteessa asiat ovat edelleen Suomessa oikein hyvin.

Toisaalta loputtomien valintojen mahdollisuuksien maailma luo ahdistusta. Vaihtoehtoja on niin paljon, ettei tiedä, mihin tартtua. Vielä kun sosiaalinen media maalaa kauniita mutta epärealistisia kuvia hohdokkaasta glamour-elämästä tavallisen kahdeksasta neljään

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

-työelämän ulkopuolella, alkaa tavallinen elämä näyttäytyä masentavana. Nykypäivän lapsilla hetken rauhoittuminen kaikesta audiovisuaalisesta materiaalista on tylsää.

Tavallisen työelämän lisäksi kaikki muukin perinteinen on maalattu uudella tavalla ja kyseenalaistettu kaikkialla. Perheyhteisöt eivät läheskään aina kannattele nuorta. Uskonollisuus, josta ihmiset ovat kautta aikojen hakeneet turvaa, alkaa olla katoavaa kansanperinnettä. Eikä nykyään tunnuta tietävän edes, mitä sukupuolta ollaan tai mitä sukupuolella ylipäätään tarkoitetaan. En ihmettele, miksi moderni maailma näyttäytyy nuorelle ahdistavana — niin se näyttäytyy välillä omankin sukupolveni edustajalle.

Arvoisa puhemies! Vaikka mielenterveyskriisin syyt ovat moninaiset eivätkä korjaannu pelkällä rahalla ja terapialla, on terapiatakuuseen silti syytä panostaa osana kokonaisuutta. Meidän täytyy pyrkiä auttamaan heitä, jotka ovat jo sairastuneet tai sairastumassa. Mitä varhaisemmassa vaiheessa pääsemme puuttumaan sairauden etenemiseen, sen parempi. Oireiden hoito on suuremman yhteiskunnallisen muutoksen ohella tärkeää. Meillä ei ole inhimillisesti eikä edes kansantaloudellisesti varaa menettää yhtäkään nuorta.

Olen seurannut läheltä oman lapseni kamppailua mielenterveysongelmien kanssa. Itsetuhoisen ja harhaisen lapsen tukeminen aikuisuuden kynnyksellä on äitinä ja vanhempana sydämelle raskasta, mutta jokainen uusi päivä, kun näkee lapsensa menevän eteenpäin, on paras palkinto, minkä vanhempi voi saada. Perheen ulkopuolinen apu on tärkeää, ja voin sanoa olevani kiitollinen siitä.

Arvoisa puhemies! Tämän esityksen tarkoituksena on lainsäädännöllä turvata lasten ja nuorten yhdenvertainen pääsy perustasolla lyhytpsykoterapiaan tai muihin vaikuttaviin psykososiaalisiin hoitoihin. Esityksen tavoitteena on vahvistaa lasten ja nuorten mielenterveyden häiriöiden ehkäisyn ja hoidon sekä mielenterveyden tuen saatavuutta perusterveydenhuollossa ja sosiaalihuollon perustason palvelussa. Tahdon kiittää ministeri Juusoa ja koko hallitusta tästä tärkeästä uudistuksesta. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hamari, olkaa hyvä.

20.28 Lotta Hamari sd: Arvoisa puhemies! Tämä on todella tärkeä aihe, ja varmasti kaikki puolueet ja kaikki täällä haluavat, että lapset ja nuoret voisivat paremmin ja saisivat palveluita silloin, kun he niitä tarvitsevat. — Voimia myös edustajalle sinne teidän tilanteeseen.

Hallituksen esitys lasten ja nuorten terapiatakuuksi on siis tärkeä askel oikeaan suuntaan mielenterveyspalveluiden kehittämisessä. Tämä tavoite parantaa mielenterveyden varhaisen tuen ja hoidon saatavuutta perustason palveluissa on tärkeä, mutta valitettavasti tämä esitys ei kuitenkaan riittävästi vastaa palvelutarpeisiin ja siinä on merkittäviä haasteita. Esitys jää puutteelliseksi etenkin palveluiden yhdenvertaisuuden, vaikuttavuuden, menetelmien valinnan, organisoinnin ja riittävien resurssien osalta.

Haluaisin kiinnittää huomiota siihen, että me tarvitsemme vahvan panoksen sinne koulun ja erikoissairaanhoidon väliin. Tarkoitin sitä, että nyt esimerkiksi siellä lastenpsykiatrian erikoissairaanhoidossa saatetaan hoitaa myös sellaisia lapsia ja nuoria, jotka eivät välttämättä tarvitsisi erikoissairaanhoidon tason palveluita, vaikka tarvitsevat kuitenkin apua. Mutta koska muuta ei ole esimerkiksi koulun kuraattorin palveluiden tai tapaamisten lisäksi, tai siinä välillä, niin silloin nämä lapset ohjautuvat sinne erityistason palveluihin. Tämä viesti tulee siis erikoissairaanhoidon lastenpsykiatrialta.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Kuulin taannoin tarinan yhdeltä vanhemmalta, joka oli hakenut apua, kun nuori oli ahdistunut. Terveyskeskuksesta oli ohjattu koululääkärille, mutta koululääkärä ei syrjäseuduilla ihan joka päivä ole, ja aikoja on muutenkin vaikea saada. Jopa lakisääteisiä aikoja ohjataan hyvinvointialueelta niin, että niitä ei pidettäisi, niitä aikoja ei anneta. Mutta jos siis yksinhuoltaja valvoo nuoren kanssa yöt ja hakee itse nuorelle apua, kun on ensin lue-
nut kirjat ja oppaat eivätkä omat voimat tai osaaminen enää riitä auttamaan omaa lasta, niin sitä apua on todella saatava heti eikä missään nimessä saa ihmistä heittää luukulta toiselle.

Oikeastaan haluan vain sanoa, että olisi tämä terapiatakuulainsäädäntö millainen hyvän-
sä, niin me tarvitsemme yksinkertaisesti lisää ammattilaisia varhaiskasvatukseen, koulu-
hin, nuorisotyöhön, lapsi- ja perhepalveluihin, neuvolaan, lastensuojeluun ja ihan sinne pe-
rusterveydenhuollon terveyskeskuksiin tai lähiasemille tai miksi niitä ikinä kutsutaankin.

Ennaltaehkäisy on parasta hoitoa. Toisaalta usein työskentely mielen hyvin- tai pahoin-
voinnin kanssa on elämänmittainen matka. Tärkeää olisi ennaltaehkäisyn lisäksi se, että jo-
kainen apua tarvitseva saa sitä oikea-aikaisesti ja tarvetta vastaavasti osaavien ammattilais-
ten ohjauksessa. — Jatkan seuraavassa puheenvuorossa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sillanpää, olkaa hyvä.

20.31 Pia Sillanpää ps: Arvoisa puhemies! Mielenterveys on tärkeä voimavara, joka kan-
nattelee meitä jokapäiväisessä elämässä. Jokainen meistä on varmasti kokenut haasteita ja
raskaita elämäntilanteita, joissa henkinen jaksaminen on ollut koetuksella tai jaksaminen
on saattanut hetkellisesti loppua kokonaan. Nuorten mielenterveysongelmista ja niiden
kasvusta on puhuttu pitkään, mutta erityisesti koronavuosina ja niiden jälkeen. Kevään
2023 kouluterveyskyselyssä jopa 73 prosenttia nuoruusikäisistä tytöistä ja 33 prosenttia
pojista raportoi vähintään yhtä mielenterveyden oiretta. Tunne-elämän häiriöt, käyttäyty-
misongelmat ja neuropsykiatriset häiriöt ovat myös yhä yleisempiä. Erityisesti lapsena
kohdatut mielenterveyden haasteet ja ongelmat voivat pitkittyessään muuttua pahemmiksi.
Näillä on pitkiä vaikutuksia lapsen nuoruuteen, opiskeluun ja myöhempään aikuisuu-
teen. On siis välttämätöntä varmistaa, että meidän lapset ja nuoret voivat hyvin ja saavat
tarvittavaa apua nopeasti ja tehokkaasti. Lapset ja nuoret ovat meidän tulevaisuutemme pe-
rusta.

Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen esityksen voisi sanoa olevan historiallinen, sillä
se on askel kohti paremmin saavutettavien mielenterveyspalveluiden järjestämistä. Käy-
tännössä tämä tarkoittaa sitä, että alle 23-vuotiaat lapset ja nuoret voivat saada tarpeellisen
lyhytpsykoterapian tai muun vaikuttavan psykososiaalisen tuen perusterveydenhuollossa
28 päivän kuluessa tarpeen toteamisesta. Tämä on merkittävä uudistus, sillä se takaa oikea-
aikaisen hoidon ja vahvistaa lasten ja nuorten oikeutta tarvitsemiinsa palveluihin. Joskus
riittää, että saa keskusteluapua muutamankin kerran, jolloin mahdolliset ongelmat voivat
selvitä ilman pidempää tarvetta keskusteluavulle.

Tällä hetkellä tilanne on ollut se, että mielenterveyspalveluiden osalta perustason palve-
luihin pääsy on monilla alueilla hidasta eikä palvelujen saatavuus ole ollut välttämättä yh-
denvertaista. Tämä johtaa oireiden vaikeutumiseen ja tarpeettomaan siirtymiseen erikois-
sairaanhoidon piiriin, mikä kuormittaa koko terveydenhuoltojärjestelmää ja lisää kustan-
nuksia. Lasten ja nuorten terapiatakuun avulla voidaan vastata tähän huolestuttavaan kehi-
tykseen, jotta apua ja tukea olisi saatavilla nopeasti. Varhainen puuttuminen ja vaikuttavat
menetelmät, kuten lyhytpsykoterapia ja psykososiaalinen tuki, voivat ehkäistä ongelmien

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

syvenemistä myöhäisemmässä vaiheessa. Tavoitteena on, että lapset ja nuoret saavat tukea lähellä arkeaan, esimerkiksi kouluterveydenhuollossa, opiskeluterveydenhuollossa tai perheneuvolassa. Apua olisi saatavilla siis laajasti.

Arvoisa puhemies! On kuitenkin tärkeää, että me kaikki ymmärrämme, että terapiatakuu ei yksin riitä poistamaan kaikkia lasten ja nuorten elämässä olevia haasteita. Lasten ja nuorten mielenterveyden haasteet liittyvät usein moneen eri tilanteeseen, joihin voivat vaikuttaa epävakaat perheolot, koulukiusaaminen tai esimerkiksi sairastumiset. Siksi terapiatakuun rinnalla tarvitaan laajasti moniammatillista yhteistyötä, sitä, että nuorten kanssa työskentelevät pystyvät herkällä korvalla kuuntelemaan, onko laajemmalle tuelle tarvetta. Lisäksi toivon, että jokaiselta lapselta ja nuorelta löytyisi kotoa turvalliset vanhemmat, jotka tukevat osaltaan nuoren kasvua ja mielenterveyttä. Vaikka mielenterveysongelmista puhutaan tänä päivänä enemmän, me tarvitsemme yhteiskunnallisesti muutakin kuin pelkkää puhetta, sitä, että aidosti välitämme kanssaihmisistä ja voimme tukea toisiamme silloin, kun sille on tarvetta.

Terapiatakuun lisäksi olisi tärkeää, että puutumme niihin juurisyihin, jotka aiheuttavat lapsille ja nuorille mielenterveysongelmia. Varmasti moni meistä vanhemmista on joutunut tilanteen eteen, jossa teini viettää salaa yöt puhelimella ja asiasta on joutunut käymään kotona tiukkaa vääntöä, milloin, missä ja mihin puhelinta käytetään. Voimme vain kuvitella, mitä se aiheuttaa keskittymiskyvylle ja nuoren jaksamiselle, kun ei nukuta tarpeeksi, vaan ollaan somessa yöt ja päivät. On todettu, että liiallinen älylaitteiden käyttö lapsilla ja nuorilla on yhteydessä moniin keskittymisen ja oppimisen ongelmiin, eikä silloin ole kyseessä mielenterveysongelma tai -häiriö, vaan silloin pitäisi laittaa rajat puhelimen käytölle. Tämä on näkynyt myös perusopetuksessa. Oppilaat käyttävät puhelimia oppituntien aikana eivätkä keskity olennaiseen eli opetukseen. On myös muistettava vaarat, joita lapset ja nuoret voivat kohdata kännyköiden kautta. Siksi peräänkuulutan tässä sitä, että meidän täytyy huomioida lapsen ja nuoren kasvuympäristö ja rakentaa siitä rajoilla ja rakkaudella turvallinen paikka kasvaa. Kun ympäristö on kunnossa, voimme antaa monipuolisesti myös muuta tukea.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa esitettiin, että terapiatakuu on oikeansuuntaista ja tarpeellista kehitystä. Uudistukseen liittyvä rahoituksen lisäys hyvinvointialueille tukee sen toteutusta, mutta jatkossa on varmistettava, että resurssit ja menetelmät ovat riittävät vastaamaan lasten ja nuorten tarpeisiin. Erityistä huomiota tulee kiinnittää palvelujen saavutettavuuteen eri alueilla ja väestöryhmissä.

Tässä lopuksi haluan kiittää hallitusta ja ministeri Juusoa tästä tarpeellisesta esityksestä. Lasten ja nuorten terapiatakuu on meidän päättäjien lupaus siitä, että me otamme heidän mielenterveytensä ja hyvinvointinsa vakavasti. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Pekonen, olkaa hyvä.

20.37 Aino-Kaisa Pekonen vas: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Täytyy todeta, että täällä on ollut tänään tässä keskustelussa todella hyviä puheenvuoroja, ja minun mielestäni tämä on ollut myöskin tietyllä tavalla tällainen arvostava ja kunnioittava keskustelu tätä tosi tärkeää asiaa kohtaan. Minä jotenkin ajattelen, että me ei olla tästä asiasta eri mieltä, me kaikki halutaan parempia palveluita lasten ja nuorten mielenterveyden, koko meidän kansakunnan mielenterveyden, tilan parantamiseksi.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Mutta kun tuossa minun ekassa puheenvuorossani loppui aika kesken, niin minä haluan vielä tässä käydä läpi näitä meidän vastalauseen lausumaesityksiä. Haluan siis todeta, että emme esitä tämän lakiesityksen hylkäämistä vaan olisimme toivoneet, että oltaisiin saatu yhdessä tästä vieläkin parempi, kun tähän jäivät nämä muutamit epäselvät kohdat.

Näin ollen yhtenä epäselvänä kohtana tässä — tai en tiedä, onko se epäselvä, aika selvä se on — on esimerkiksi nuoren ikä. Mutta kun tämä esitys takaa nämä terapiatakuun mukaiset palvelut alle 23-vuotiaille nuorille ja kuitenkin tuo nuorisolain ikäraja on 29 vuotta, niin olemme tässä meidän yhtenä lausumaehdotuksena ehdottaneet: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää pikaisesti mahdollisuudet laajentaa terapiatakuun nuorisolain ikärajan mukaisesti alle 29-vuotiaisiin nuoriin ja lapsiin.” Tälle varmasti löytyy hintalappu, joka ei ehkä ole ihan pieni, mutta tämä olisi minun mielestäni erittäin tärkeää selvittää, koska, niin kuin tässä keskustelussa olen käynyt ilmi, huoli on yhteinen ja nämä mielenterveyden ongelmat tulevat kalliiksi tälle yhteiskunnalle.

No, sen lisäksi me ollaan ehdotettu: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa riittävät ja oikea-aikaiset mielenterveyspalvelut myös terapiatakuun ulkopuolelle jääville lapsille ja alle 23-vuotiaille nuorille.” Kun nyt tuli tässä esityksen käsittelyn aikana kuitenkin esiin, että on riskejä siitä, että osa nuorista jää näiden palveluiden ulkopuolelle, niin tällä sitten myöskin nämä asiat selvitettäisiin.

Ja sitten minun mielestäni erittäin tärkeä asia, mihin täällä itse asiassa sekä edustaja Strandman että edustaja Aittakumpu ja ehkä muutkin kiinnittivät huomiota, liittyy tähän meidän koko väestöä koskevaan mielenterveyteen ja mielenterveystakuuseen, ja ollaan esitetty: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus säätää yhdenvertaisuuden edistämiseksi koko väestöä koskevan mielenterveystakuun, mikä tarkoittaa tarpeen mukaiseen hoitoon pääsyä kohtuullisessa ajassa.” Tässä edustaja Sillanpääkin puheenvuorossa taisi tulla maininta siitä, miten tämä koskettaa kuitenkin laajalti yhteiskuntaa ja perheitä, ei pelkästään nuoria.

Sitten me tarvitaan lisää tietenkin ammattilaisia ja osaajia tähän yhteiskuntaan tämän ison ongelman ratkaisemiseksi. Tämän takia me esitetään: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii riittävästä koulutuksesta ja osaamisen varmistamisesta terapiatakuun toteuttamiseksi.” Samalla sitten edellytetään, että hallitus kiirehtisi nyt sitten tätä todella tärkeää hallitusohjelmaan kirjatun psykoterapiakoulutuksen uudistamista kaksipuolaiseksi ja ensimmäisen portaan osalta maksuttomaksi tekemistä. Nämä ovat tärkeitä, ja on hyvä, että ne ovat siellä hallitusohjelmassa, mutta toivotaan, että nämä saataisiin nopeasti eteenpäin, koska nämä ovat tosi tärkeitä asioita tässä ajassa.

Sitten, puhemies, meillä on suuri huoli siitä, että hallitus suunnittelee nytten 100 miljoonan euron leikkauksia sosiaalihuoltoon vuodesta 2026 alkaen. Tähän liittyy nyt todella iso pelko siitä, että tämä uhkaa vaarantaa lasten, nuorten ja perheiden palvelut ja myöskin vaikuttaa näiden sosiaalihuollossa työskentelevien työntekijöiden mahdollisuuksiin tukea mielenterveyttä sekä laajemmin perheiden hyvinvointia. Nämä leikkaussuunnitelmat ovat mielestämme todella, todella järkyttäviä. Sen takia ollaan ehdotettu lausumaehdotukseksi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus suojaa sosiaalihuollon rahoituksen säästöiltä lasten ja nuorten sekä perheiden riittävien palveluiden ja mielenterveyden terapiatakuun turvaamiseksi.”

Puhemies! Sitten ihan viimeisenä lausumaehdotuksena esitämme: ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa lasten ja nuorten terapiatakuun toteutumista sekä kehittää kansallista ohjausrakennetta, mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyä ja mielenterveyden varhaisen tuen palveluja ja ryhtyy tarvittaessa korjaaviin toimenpiteisiin. Eduskunta

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

edellyttää, että valtioneuvosto antaa terapiatakuun toteutumisesta selvityksen sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 1.5.2026 mennessä.”

Nämä lausumaehdotukset esitettiin valiokunnan mietinnön käsittelyvaiheessa, ja näihin ei tukea tullut. Nämä ovat siis SDP:n ja vasemmistoliiton yhteiset lausumaehdotukset, ja kukaan muu ei näitä kannattanut. Pidän sitä erikoisena, kun täällä on kuitenkin erittäin tärkeitä asioita, joihin te olette hallitusohjelmassakin jo puuttuneet.

Mutta, puhemies, niin kuin todettua, tämä huoli on yhteinen. Kiitän tästä erittäin hyvästä ja rakentavasta keskustelusta, mikä täällä salissa on tänään ollut.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

20.44 Juha Hänninen kok: Kiitos, arvokas puhemies! Muutamia nostoja, mitä tuli tästä, kun kuuntelin muiden edustajien esityksiä.

Se minulla jäi vieläkin epäselväksi, onko oppositio tukemassa tätä lakiesitystä, terapiatakuuta, eli se ei nyt oikein minulle selvinnyt, mutta varmaan se selkiää tässä ennen pitkää. Ja ehkä semmoinen fakta, että hoidon tarve on aina suurempi kuin resurssit, ja se on ihan varma, että aina voidaan parantaa ja kehittää asioita, mutta saadaan ensin tämä laki valmiiksi. Eli tuo ennaltaehkäisy on varmastikin yksi parhaista hoitomuodoista myös mielen-terveysasioissa, ja monta, monta muuta rakenneasiaa pitää saada kuntoon, että ihmisillä on hyvä elää ja olla onnellisia.

Edellisen hallituksen edustajilla oli paljon esityksiä asian hoitamiseksi vielä paremmin. Olisi kannattanut käyttää näitä keinoja jo viime kaudella, niin olisimme jo todella pitkällä tässä asiassa, mutta harmittavaa, että jäivät teillä valitettavasti hoitamatta nämä kaikki hyvät esitykset viime kaudella, ette saaneet silloin esitystä voimaan. Laitetaan nyt tämä lakiesitys voimaan. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Krista Kiuru, olkaa hyvä.

20.45 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Valtola siteerasi samaa kohtaa kuin itsekin aikaisemmin, ja joudun siihen vielä sen verran puuttumaan, kun pyysin vastauspuheenvuoroa. Eli käytännössä valiokunnan sivulla kuusi kakkoskappaleessa todella meidän molempien siteeraamalla tavalla viitataan hoitotakuun ja terapiatakuun hoitoonpääsyyn ja niistä johtuviin eroihin. Olemme saaneet niistä selvityksen, ja tässä todella todetaan, että tällaisia tilanteita on, mutta käytännössä ne ovat harvinaisia. Näin ollen se, mitä puhemiesneuvostossa totesin aikoinaan tämän valiokunnan mietinnönkin pohjalta, on juuri näin.

Nyt menen kuitenkin muihin kohtiin. Lähdenkin liikkeelle näiden pykälien pohjalta siitä, että me keskusteltiin todella pitkästi myös siitä kentän kanssa — siis näissä kentän lausunnoissa korostui sellainen näkemys — että kun hyvinvointialue voi nyt valita, minkälaisista terapiatakuusta tehdään, käytännössä hyvinvointialue voi julistaa, että pelkästään lasten ja nuorten 1—6 kerran keskusteluapu on terapiatakuu. Kun täällä kerrottiin, miten terapiatakuulla saataisiin maailma kuntoon — äsken esimerkiksi Hänninen oletti, että tämä terapiatakuu nyt ratkaisee kaiken — niin valiokunnan kuulemisissa on siis selvinnyt, että lasten ja nuorten keskusteluapu voi olla kaikki.

Meidän kansalaisjärjestöthän luulivat, että nyt kaikki pääsevät terapiaan, mutta eihän tämä näin ole. Ja sen takia hoitotakuu jää voimaan, että näille alle 23-vuotiaille jää aivan varmasti joku takuu, joka johtaa sitten siihen, että pääsee hoitoon, ja tähän on juuri se

kulma. Eli tässä siis sekä hoitotakuulla että terapiatakuulla saa hoitoja. Sen, mitä saat terapiatakuulla, saa päättää hyvinvointialue. Ja se hyvinvointialue voi määrätä sen listan niin pieneksi, että käytännössä, kun ihminen tarvitsee terapiatakuuta, hänet ohjataan terapiatakuuseen, mutta se lista niistä keinovalikoimista on sen verran hoikka, että se saattaa johtaa siihen, että tosiasiallinen mahdollisuus terapiatakuun toteutumiseen jää liian heikoksi. Ja kenttä sitten oli sitä mieltä, että sen varmistamiseksi, että on riittävä palveluvalikoima, pitäisi myös olla varmuus siitä, että on riittävä palveluvalikoima.

Me esitimme sitten, että tähän lakiin olisi kirjattu, että käytännössä hyvinvointialueiden on otettava 1 momentissa tarkoitettujen palveluiden toteuttamiseksi käyttöön alueen palvelutarvetta vastaavasti ja riittävästi sellaisia erilaisia menetelmiä, jotka kansallinen osaamiskeskus on todennut vaikuttaviksi ja laadukkaiksi. Ja vaikkei oltaisi laitettu kansallisesta osaamiskeskuksesta mitään, niin valiokunnassa ei hyväksytty 53 §:n lisäystä tämän äsken kuullun pykäläehdotuksen muodossa. Siis me ei haluttu varmistaa, että hyvinvointialueilla olisi velvollisuus antaa riittävä määrä näitä hoitoja. Ja sen takia terapiatakuu ei tule olemaan terapiatakuu ennen kuin niitä hoitoja myöskin saa niin, että se riittää siihen väestön palvelutarpeeseen. Tähän kiinnitettiin valiokunnan lausunnoissa aika paljon huomiota.

No, se, mihin myös kiinnitettiin huomiota, on sitten se, että itsessään näiden menetelmien, jotka ovat käytössä, pitäisi olla sellaisia, että ne ovat vaikuttavia ja ne ovat laadukkaita, ja niiden pitää olla jollakin tavalla kansallisesti ohjattuja. Ja tästä hallituksen esityksestä puuttuu täysin kansallinen ohjaus. Tässä sanotaan kyllä, että kansallisesti pitää ohjata, ja myös valiokunta korostaa sitä. Mutta tästä puuttuu se, miten tämä kansallisesti ohjataan. Ja tällaisia hoitomuotoja, joita terapiatakuu takaisi, ei olla nyt kansallisesti päätetty, mikä se lista on, enkä itsekään ajattele, että ne pitäisi tähän lakiin kirjoittaa, koska eihän meillä syöpähoitojenkaan valikoimia ole missään laissa.

Mutta meidän hankaluutena on se, että meillä ei ole niitä käytössä olevia keinoja kansallisesti määritetty. Meillä on kyllä syöpäkeskukset, meillä on monenlaiset keskukset, joiden kautta nämä on määriteltä, mutta nyt tässä nimenomaan ei haluttu sitä, että nämä kansallisesti edes määritettäisiin, koska tämä 35 miljoonan euron raha ei tietenkään riittäisi siihen, jos tämä keinovalikoima tästä paljon laajenee. Tämän johdosta tästä puuttuu kansallinen osaamiskeskus, joku kansallinen järjestelmä siitä, että jollekin yliopistosairaalalle tulisi tämä koordinoititehtävä. Tätä ehdotettiin HUSille, mutta myöskään ministeriössä ei nähty saadun selvityksen pohjalta, että tällaisesta ainakaan tässä kohtaa tulisi esitystä. Ja nyt sitten hallituspuolueet hyväksyivät sen, että tällaista kansallista osaamiskeskusta ei tarvitsisi lainkaan tehdä.

Me esitimme, että valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin kansallisesta osaamiskeskuksesta, jonka tehtävänä on arvioida 53 §:n 1 momentissa tarkoitettujen palveluiden toteuttamiseksi yhteistyöalueella käytettäviä menetelmiä sekä niiden laatua ja vaikuttavuutta. Me esitimme myöskin, että valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin kansallisen osaamiskeskuksen ja alueellisten osaamiskeskusten toiminnasta ja tehtävistä ja nämä uudet momenttilisäykset tehtäisiin sinne 53 §:n loppuun. Mutta tälle ei tullut kannatusta, että me oltaisiin kansallisesti koordinoitu ne menetelmät, jotka olisivat vaikuttavimpia — siis myös kustannustehokkaasti vaikuttavimpia ja laadukkaimpia — ja nyt käy siis niin, että meillä ei olisi tätä.

Se, mitä hallitus tässä nyt esittää, on tällainen alueellinen osaamiskeskus, joka muodostettaisiin tämän yhteistyöalueiden nykyisen toimintamallin pohjalta. Eli järjestämislain 36 §:ssä jo nyt otetaan kantaa siihen, miten yhteistoiminta-alueilla eli YTA-alueilla ikään

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

kuin sen yliopistosairaalan rinkiin kuuluvat muutkin hyvinvointialueet tekisivät yhdessä jommonenlaista yhteistä toimintaa, kun otetaan uusia hoitoja käyttöön ja perutaan vanhoja. Tässä säädettäisiin hyvinvointialueilla neljän vuoden välein yhteistoiminnasta sopimuksella. Tätä sopimusta on koordinoitu myös niin, että meillä on kansallinen asetus tästä, miten tätä 36 §:n sopimista tehtäisiin.

Nyt hallitus esitti siis, että alueelliset keskuksot muodostuisivat yhteistoimintasopimuksen 36 §:n 3 momentin 8 kohdan mukaisesti. Tätä kenttä aika vahvasti vastusti, koska he kokivat, että pelkästään se sopimus, joka tehdään hyvinvointialueiden valtuustossa, ei riitä siihen, että ne menetelmät aidosti tulevat. Muuten taas käy niin, että on pelkkää IPC:tä ja Cool Kidsiä tarjolla, koska näissä on meille eniten työntekijöitä. Tässä on ajatuksena, että toukokuussa meillä olisi 4 000 työntekijää toteuttamassa tätä. Ja tällä hetkellä meillä on iso, huutava pula tästä ammattiväestä. Sen takia on pelättävissä, että se lista on varsin kapea, varsinkin [Puhemies koputtaa] kun hyvinvointialueilla on taloudellisia paineita.

Esitimme tästä osaamiskeskuksesta vielä yhtä momentillisäystä, ja sitäkin ei kannatettu.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Jukkola, olkaa hyvä.

20.53 Janne Jukkola kok: Arvoisa puhemies! Nuorten mielenterveys on tällä hetkellä ennennäkemättömän paineen alla. Koronapandemian aiheuttama sosiaalinen eristäytyminen, epävarmuus tulevaisuudesta ja opiskeluarkeen kohdistuneet haasteet ovat jättäneet syviä jälkiä nuorten hyvinvointiin. Näitä haasteita ovat edelleen pahentaneet maailmanpoliittiset kriisit, kuten sodan ja ilmastomuutoksen aiheuttamat huolet, jotka tuovat turvattu- muutta jokapäiväiseen elämään. Yksi huoli on tulevaisuudesta, esimerkiksi ilmastomuutos. Tämä on täysin ymmärrettävää, sillä kyseessä on valtava haaste, joka vaatii kyllä toimia. Samalla on meidän aikuisten ja päättäjien vastuulla, miten tästä aiheesta lapsille ja nuorille puhumme. Meidän on tärkeää olla rehellisiä mutta myös varmistaa, että emme luo liiallista pelkoa tai voimattomuuden tunnetta. Tämä meidän täytyy muistaa.

Samaan aikaan sosiaalisen median lisääntynyt rooli nuorten elämässä luo jatkuvaa vertailua, paineita ja epärealistisia odotuksia. Some on ympäristö, joka tarjoaa jatkuvan ärsyketulvan ja voi vahvistaa ulkopuolisuuden tunnetta ja vaikuttaa merkittävästi erityisesti nuorten mielenterveyteen. Näiden tekijöiden yhteisvaikutus on johtanut siihen, että mielenterveyden häiriöt ovat yhä yleisempiä ja yhä useammat nuoret tarvitsevat apua ja tukea.

Tässä kontekstissa tänään käsiteltävä lakiesitys terapiatakuusta on elintärkeä askel, jolla vastataan osaltaan tähän kriisiin. Ehdotetut muutokset varmistavat, että lapset ja nuoret pääsevät yhdenvertaisesti ja nopeasti vaikuttaviin mielenterveyshoitoihin, kuten lyhytpsykoterapiaan tai psykososiaalisiin menetelmiin. Tarve tällaiselle hoidolle on suurempi kuin koskaan, ja tämän esityksen avulla voimme varmistaa, etteivät nuoret jää ilman apua silloin, kun sitä kipeimmin tarvitsevat. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Valtola, olkaa hyvä.

20.56 Oskari Valtola kok: Arvoisa herra puhemies! Valiokunnassa saimme tietää, kuten me kaikki täällä tiedämme, että hyvinvointialueet ovat hyvin erilaisia. Hyvinvointialueilla on varmasti jokaisella tahto hoitaa tämä terapiatakuu niin hyvin kuin mahdollista ja käyttää näyttöön perustuvia vaikuttavia, tehokkaita, kustannustehokkaita terapiakeinoja.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Terapiatakuu ja sen sisällä olevat hoitomuodot ovat tosiaan yksi pieni osa mielenterveyden häiriöiden hoitoja, siellä ovat sitten nettiterapia, perheterapiat, varhaisen tuen mallit neuvoloissa ja muissa. Tämän terapiatakuunkaan osalta ei ole mitään järkeä lakiin rajata palveluvalikoimaa. Meillä tällä hetkellä täältä hyvinvointialuealuelaista tulee se 36 §, joka velvoittaa yhteistoiminta-alueet tekemään sopimuksia, ja nyt tämäkin laki johtaa siihen, että hyvinvointialueet yhdessä yhteistoiminta-alueella katsovat omat resurssinsa, mitä hoitoja heidän on mahdollista tarjota, mitkä ovat tehokkaita, ja sen mukaan luovat sen rakenteen, mikä on terapiatakuun sisällä.

Meillä on valiokunnan mietinnössä lausuma: ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa lasten ja nuorten terapiatakuun toteutumista” — eli seuraa tämän terapiatakuun toteutumista — ”sekä kehittää kansallista ohjausrakennetta,” — tässä tulee tämä kansallinen ohjausrakenne — ”mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyä ja mielenterveyden varhaisen tuen palveluja ja ryhtyy tarvittaessa korjaaviin toimenpiteisiin. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto antaa terapiatakuun toteutumisesta selvityksen sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 1.5.2027 mennessä.”

Me hallituksessa haluamme, että terapiatakuu tulee voimaan 1.5. Itse en näe mitään järkeä, että me rupeaisimme nyt rakentamaan kansallista ohjausrakennetta tai osaamiskeskusta ja odottaisimme, että se olisi rakennettu, ja sitten vasta ottaisimme tämän terapiatakuun käyttöön.

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Hamari, olkaa hyvä.

20.59 Lotta Hamari sd: Kiitos, arvoisa puhemies! En ole sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, joten minulla ei niitä lausuntoja nyt ole tässä, mutta luin Itlan lausunnosta kesäkuulta yhden tärkeän seikan, minkä haluan tässä sanasta sanaan lukea. ”Perheterapeuttien ja ennaltaehkäisevien interventioiden määrittely osaksi terapiatakuulainsäädäntöä mahdollistaisi yhteisöllisen työn näkökulman. Sääntelyssä tulisi välttää turhaa lapsen tilanteen medikalisoitua, jos lapsen tai nuoren oireilu johtuu hänen lähiyhteisössään, esimerkiksi perhe, koulu, ihmissuhteet, olevista vuorovaikutuksen vaikeuksista.”

Eilenkin kerroin täällä hoitotakuulainsäädännön kohdalla, miten kirja Vilja Eerikasta on järkyttänyt. Se on kammottava tositarina, ja jos tämän tarinan tuntee, niin ajatelkaa, miten pieleen hänen kohdallaan menikään se, että lapsen oireiluun puututtiin yrittämällä hoitaa lasta. Lapsessa ei ollut mitään vikaa, yhdessäkään lapsessa ei ole mitään vikaa, mutta sanon näin, jotta ymmärretään, mitä tarkoitan. Lapsessa ei ollut vikaa vaan juuri lähiyhteisössä ja tässä tapauksessa kotona. Tämä on aivan kamala esimerkki, mutta se kuvaa sitä, mikä yksi riski tässä esityksessä on. Tässä esityksessä on siis nyt riski sille, että lainsäädäntö ajaa lapsen tai nuoren hoidetuksi kapeasti rajatuilla menetelmillä, vaikka ongelmat ovat muualla.

Eilen myös hoitotakuulainsäädännön käsittelyssä sanoin, että sosiaalihuollon ja terveydenhuollon integraatioon tulisi enemmän kiinnittää huomiota. Tämä integraatio ei voi kunnolla toteutua — ja viittaan nyt tähän edelliseen puheenvuoroon ja olen täysin eri mieltä siitä — jos iso osa yhteistyöalueiden koordinoimasta työstä tapahtuu tällä hetkellä väliaikaisen hanketyön kautta. Esimerkiksi sosiaalialan osaamiskeskukset olisivat tärkeä osa menetelmien valinnassa, implementoinnin tukemisessa, ammattilaisten kouluttamisessa ja myös menetelmäosaamisen ylläpitämisessä. Nyt valitettavasti on todettava, että näiden osaamiskeskusten rahoituksen hallitus pudotti puoleen ensi vuodelle, eli miljoonan euron

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

vähennys on tulossa vuodelle 25. On siis kovin ristiriitaista, että rakenteita järjestää tämä terapiatakuuasias käytännössä laadukkaasti, potilasturvallisesti ja kouluttaa ammattilaiset nyt heikennetään myös merkittävästi. Näitä pysyviä ja oikein resursoituja rakenteita menettelmien arviointiin ja osaamisen ylläpitoon ei tällä hetkellä ymmärtääkseni siis ole kattavasti olemassa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Sirén, olkaa hyvä. [Saara-Sofia Sirén: Ei olla vielä siinä asiakohdassa, nyt on terapiatakuu!] — Pahoittelut, minulla oli paneelissa seuraavan asiakohdan puhujalista. — Edustaja Sillanpää, olkaa hyvä.

21.02 Pia Sillanpää ps: Arvoisa puhemies! Meinasin jo säikähtää, että enhän minä ole valiokunnan puheenjohtaja. [Eduskunnasta: Vielä!] — Näin.

Lasten ja nuorten terapiatakuu on hyvä alku sille, että keskitymme siihen, että meidän nuoret saavat apua nykypäivän haasteiden edessä. Se, mitä toivoisin jatkossa meiltä päättäjiltä, on ennaltaehkäiseviä toimia lasten ja nuorten mielenterveyden eteen.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa tuli esille, että varsinkin kuvapohjainen some on erityisen haitallinen tytöille. Kuulimme myös, että some-alustojen algoritmit aiheuttavat suoranaisia epidemioita nuorten kesken. Kysynkin, kuinka pitkään me vanhemmat ja päättäjät aiomme sallia tämän. Asiantuntija lausui myös, että silloin, jos lapsen tai nuoren keskittymisongelmat johtuvat liiallisesta älylaitteiden käytöstä, se ei ole mielenterveyden häiriö vaan kasvuympäristöstä johtuva ongelma, joka voidaan hoitaa korjaamalla juurisyy. Näihin juurisyyihin meidän täytyy alkaa puuttumaan enemmän ja paremmin.

Australiassa on tehty viime aikoina päätös, joka kieltää sosiaalisen median alle 16-vuotiailta. Haluaisimmeko me täällä Suomessakin pikkuhiljaa alkaa miettimään ja suunnittelemaan niitä toimia, joita meidän lapset ja nuoret oikeasti meiltä tarvitsevat? Olisiko meillä yhdessä rohkeutta tähän? Ja tämä kaikki lasten ja nuorten vuoksi. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hiltunen, olkaa hyvä.

21.03 Pia Hiltunen sd: Arvoisa puhemies! Mielenterveys on osa jokapäiväistä hyvinvointiamme samalla tavalla kuin fyysinen toimintakykykin. Se vaikuttaa siihen, miten toimimme, tunnemme ja selviämme elämän haasteista. Silti mielenterveydestä puhuminen on usein vaikeaa. Vaikenemisen kulttuuri ympäröi edelleen aihetta, vaikka juuri avoimuus ja tuki ovat avaimia parempaan mielenterveyshyvinvointiin.

Mielenterveyspalveluiden tarve kasvaa jatkuvasti, ja voidaan puhua jopa kriisiytymisestä nuorten keskuudessa. Nykymaailma on monella tapaa kuormittava. Kiire, paineet ja arjen epävarmuudet ovat kasvaneet, eikä yksiselitteistä juurisyytä voida todeta. Myös lisääntyvä lapsiperheköyhyys lisää riskiä mielenterveyden haasteille, ja siksi toimeentulon leikkaukset ovat mielestäni hieman ristiriidassa terapiatakuun säätämisen kanssa.

Tässä keskustelussa nousikin jo hyvin esiin arkiympäristö. Näen myös, että ennaltaehkäisy lähtee turvallisesta arjesta, jossa on rutiinit: riittävä uni, ravinto, liikunta ja sosiaalinen ympäristö.

Arvoisa puhemies! Mielenterveyspalvelut eivät ole vain kriisitilanteita varten. Vaikkei edellä mainitsemani arkiympäristö toteutuisi, ennalta ehkäisevät toimet, kuten varhainen tuki koulussa, työpaikoilla ja terveydenhuollossa, voivat kuitenkin estää ongelmien kärjisi-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

tymisen. Siksi on tärkeää, että esimerkiksi moniammatillinen yhteistyö oppilaitoksissa toteutuu. Yhteiskuntamme on investoitava enemmän matalan kynnyksen palveluihin.

Puhemies! Jonot terapiapalveluihin ovat pitkiä, resurssit osin riittämättömiä, ja moni jää yksin ongelmiensa kanssa. Tämä ei ole vain inhimillinen vaan myös yhteiskunnallinen ja taloudellinen ongelma, jolla on miljardien kustannukset.

Nykytilanne mielenterveyden haasteissa näkyy kuitenkin mielenterveyspalveluiden kasvavana tarpeena, ja siksi tämä hallituksen esitys terapiatakuusta lasten ja alle 23-vuotiaiden nuorten osalta on oikeansuuntainen vaikei yksistään riittävä.

Keskustelua kuunnellessa näen, että tahtotilamme on kuitenkin yhteinen: jokaisesta lapsesta ja nuoresta on pidettävä huoli. Kun tuemme mielenterveyttä ajoissa, vaikutukset heijastuvat työllisyyteen, koulutukseen ja terveydenhuollon kokonaiskustannuksiin. Jatkamme täällä pian keskustelua perusopetuksen oppimisen tuesta, joka myöskin on mielestäni yksi osa lasten oikea-aikaisen tuen järjestämistä, ja siksi pidän terapiatakuuta oikeansuuntaisena yksittäisenä toimenä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kaunisto, olkaa hyvä.

21.06 Ville Kaunisto kok: Arvoisa puhemies! Olemme äärimmäisen vakavan asian äärelä, ja siinä mielessä on hyvä, että me tässä salissa jaamme kuitenkin sen ison kuvan yhdessä ja näemme ne toimet, mitä meidän pitää yhdessä nimenomaan eduskuntana tehdä lasten ja nuorten hyvinvoinnin eteen, aivan kristallinkirkkaina.

Se, että lasten ja nuorten terapiatakuuta on yritetty saada aikaiseksi jo puoli vuosikymmentä, olkoon erinomainen signaali tästä työn haasteesta, vaikeudesta ja toisaalta siitä, miten tärkeään asiaan hallitus on puuttunut. Terapiatakuu ei pelasta maailmaa, se ei pelasta edes Suomea, eikä se täällä ole kenenkään viesti ollutkaan, vaikka täällä välillä näin halutaan väärin ymmärtää, mutta onhan tämä suunta äärimmäisen tärkeä ja oikea.

Jos ei tehdä täydellistä, niin ei tehdä ollenkaan — tähän on perinteinen vanha ajattelumalli ja politiikan viivyttelytekniikka. Silloin ei tehdä mitään. Eli koetetaan nyt tässä tilanteessa keskittyä siihen, mihin pyritään, millä tavoin pystytään vaikuttamaan, ja ollaan valmiita kehittämään. Siinä mielessä haluan kiittää hallitusta ja valiokuntaa tästä kovasta työstä, etenkin siis tähän maailmanaikaan äärimmäisen tärkeästä lasten ja nuorten terapiatakuun eteenpäinviemisestä. Ihan kuten valiokunnan lausumakin sanoo, tämä työ ei ole millään tavalla loppu. Se ei tule varmasti koskaan valmiiksi, niin ettei esitä tässä salissa sellaista argumenttia puolelta tai toiselta, että nyt kaikki ongelmat ratkeavat tai että näin olisi joku väittänyt.

Ehkä tähän loppuun haluan vielä vähän edustaja Sillanpään ajatuksista inspiroituneena todeta kuitenkin siitä ehkä kaikkein tärkeimmästä asiasta, kun puhutaan lasten ja nuorten hyvinvoinnista, eli siitä aikuisten roolista, aikuisten vastuusta olla läsnä ja kuunnella nuoria ihan siinä perusarjessa. Se on se kaiken lähtökohta. Ja täytyy sanoa, että me aikuiset emme kyllä sitä vastuuta saa väistellä hetkeäkään, koska sieltä se kaikki hyvinvointi loppupuleissa kumpuaa, välittävistä aikuisista.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sirén, olkaa hyvä.

21.08 Saara-Sofia Sirén kok: Arvoisa puhemies! Meillä tuntuu olevan hyvin laajasti jaettu yhteinen huoli kasvavista mielenterveyden haasteista, mielenterveyden kriisistä, joka

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

koskee ja koskettaa erityisesti lapsia ja nuoria. Tämä on yhteinen huoli, ja myös yhtenä ratkaisuna on jo pidempään esitetty terapiatakuuta Suomeen. Terapiatakuu on ollut tavoite, josta on myös ollut hyvin laajasti jaettu yhteinen näkemys. Muistelen, että edellisten eduskuntavaalien, eli 2019 vaalien, alla oikeastaan kaikista eduskuntapuolueista sitouduttiin terapiatakuun edistämiseen. Edustajat eri puolueista sitä kannattivat, mutta yrityksistä huolimatta viime kaudella terapiatakuuta ei kuitenkaan tuotu tänne saliin asti hallituksen esityksenä. Pariin otteeseen asiasta täällä toki äänestettiin, mutta asia ei viime kaudella edennyt. Nyt se asia etenee: lasten ja nuorten terapiatakuu toteutuu. Hallitus on lupauksensa ja ohjelmansa mukaisesti tuonut esityksen tänne eduskuntaan ja varannut sille myös tarvittavat rahat.

Juuri niin kuin edustaja Kaunisto mainitsi edellisessä puheenvuorossaan, en usko, että kenelläkään on ajatusta, että lasten ja nuorten mielenterveyden haasteet tulisivat tällä esityksellä, terapiatakuulla, ratkaistuiksi, mutta on tärkeää, että me otamme askeleita siihen suuntaan, että lapset ja nuoret saisivat tarvitsemansa avun ja tuen silloin, kun tarve sille on, ja mahdollisimman nopeasti. Muitakin ratkaisuja ja keinoja tarvitaan, niitä myös etsitään, mutta tämä esitys on tärkeä. Olen erittäin iloinen, että terapiatakuu lapsille ja nuorille nyt vihdoin, vuosien odotukseen ja työn jälkeen, toteutuu.

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Valtola, olkaa hyvä.

21.10 Oskari Valtola kok: Arvoisa herra puhemies! Halusin vielä rauhoitella edustaja Hamaria siitä, että terapiatakuu ei rajaa nuorten palveluita pois. Käytännössä ainut raja, mikä siellä on, on se, että jos lääkäri tai terveydenhuollon muu ammattilainen toteaa tarpeen terapiatakuun piirissä oleviin palveluihin, lyhytpsykoterapiaan tai niihin psykososiaalisiin hoitoihin, niin näitä ei voi olla yhtä aikaa käytössä. Sehän nyt ei ole järkevääkään, eikä niissä yleensä jaksu yhtä aikaa käydäkään, mutta samaan aikaan voi olla esimerkiksi sosiaalipuolelta perheinterventio käynnissä. Eli minkäänlaista rajausta tämä terapiatakuu ei tähän tuo.

Ja tosiaan, niin kuin lausumassakin totesimme, on tärkeää kehittää tätä kansallista ohjausrakennetta, mutta kun meillä ei tällä hetkellä ole semmoista olemassa ja hyvinvointialueet huolehtivat meidän sosiaali- ja terveydenhuollosta, niin on täysin järkevää, että yhteistoiminta-alueella sovitaan se, miten toimintaa tehdään, ja katsotaan, miten tätä tarvitsee kehittää. Professori Samuli Saarni on kehittänyt Terapiat etulinjaan -toiminnan ja hankkeen kautta vie asioita eteenpäin, kouluttanut valtavan määrän näiden tekniikoiden osaamista. Tietysti tämänkin toiminnan jatkaminen on tärkeää, mutta mielestäni se nyt ei vielä ole siinä vaiheessa, että se voisi toimia tämmöisenä kansallisena osaamiskeskuksena tässä terapiatakuuasiassa.

Niin kuin aivan loistavasti edustaja Kaunisto täällä totesi, sanotaan, että täydellinen on hyvän vihollinen — vai miten se sanonta menee. Viedään tämä terapiatakuulainsäädäntö eteenpäin, kehitetään sitä eteenpäin. Tämä on tärkeä pieni kohta, joka korjaa tiettyjä ongelmia meidän lasten ja nuorten mielenterveyden hoidossa, mutta ei kaikkea. Työ mielenterveyden eteen jatkuu.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hamari, olkaa hyvä. [Mikrofoni on kiinni] — Laitatteko mikrofonin päälle?

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

21.13 **Lotta Hamari sd:** Arvoisa puhemies, kiitos huomautuksesta! Olisin vain lyhyesti halunnut vielä kysyä, kuka ne menetelmävalinnat tekee ja kuka kouluttaa. Tällainen jäi itselleni vielä tässä hieman epäselväksi, mutta ehkä voimme jatkaa keskustelua myös muutoin.

Toivomme totta kai kaikki, että tämä vie asioita eteenpäin ja nämä haasteet, mitä tässä esityksessä on, tulevat ratkaistuksi. Sosiaalialan osaamiskeskuksilla on paikkansa, ja toivon niille myöskin paremmin resurssia jatkossa hoitaa omaa tärkeää tehtäväänsä.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

17. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja valmiuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 120/2024 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 15/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 17. asia. Käsittelyn pohjana on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö TyVM 15/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Sirén, olkaa hyvä.

Keskustelu

21.14 **Saara-Sofia Sirén kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen nyt työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietinnön 15 kuluvaan vuoteen koskien hallituksen esitystä 120 kuluvaan vuoteen laeiksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja valmiuslain muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annettua lakia ja valmiuslakia. Tavoitteena on tehostaa palkkatuen käytön vaikuttavuutta ja vahvistaa julkista taloutta. Lisäksi tavoitteena on saattaa työvoimaviranomaista koskeva sääntely valmiuslaissa vastaamaan työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirron myötä viranomaisissa tapahtuvia muutoksia ja tarkentaa työvelvollisuusrekisterin rekisterinpitäjyyttä ja rekisteriin liittyviä tiedonsaantioikeuksia sekä selkeyttää työnvälityspakon ja työvelvolliselle työmääräyksen antamisen toimeenpanovaltaa Ahvenanmaan maakunnassa.

Muutosten myötä palkkatukea kohdennettaisiin jatkossa vahvemmin yksityiselle ja kolmannelle sektorille. Kuntien palkkatuen käyttö rajattaisiin alentuneesti työkykyisiin ja yli 60-vuotiaisiin pitkäaikaistyöttömiin, eikä palkkatuen myöntäminen kunnalle tai kuntayhtymälle ammatillisen osaamisen parantamiseen olisi enää jatkossa mahdollista. Työvoimaviranomainen voisi kuitenkin myöntää palkkatukea ammatillisen osaamisen parantamiseen Helsingin kaupungille siltä osin kuin työllistettävä henkilö työllistyisi sellaisiin tehtäviin, joista muualla Suomessa vastaa hyvinvointialue.

Valmiuslakiin tehtäisiin työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirrosta johtuvat viranomaisten tehtäviä ja työvelvollisuusrekisteriä koskevat muutokset. Työvoimaviranomaiset vastaavat työvelvollisuuden toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä ja käyttävät työvelvollisuusrekisterin tietoja lakisääteisten tehtävien hoitamiseen sekä tallentavat rekiste-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

riin tietoja valmiuslaissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi. Valmiuslain työnvälityspakkoa ja työmääräyksen antamista koskevaa sääntelyä täsmennetään niin, että laissa säädetään erikseen Ahvenanmaan maakunnassa toimivaltaisesta viranomaisesta. Valmiuslakiin ehdotettavat muutokset mahdollistavat valmiuslakitehtävien siirron Ahvenanmaan maakunnan viranomaiselle, jos tämä katsotaan tarkoituksenmukaiseksi.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä osittain muutettuina.

Tutkimusten mukaan julkisen sektorin palkkatukityöllistämisen vaikuttavuus tuloihin ja työllisyyteen palkkatuetun työn päättymisen jälkeen on jäänyt vähäiseksi. Valiokunta pitääkin perusteltuna esityksessä valittua ratkaisua kohdentaa työvoimapalveluihin tehtävät säästöt siten, että vaikutukset työllisyyteen jäisivät mahdollisimman vähäisiksi. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on tullut esille, että palkkatuki on vaikuttava työvoimapalvelu erityisesti sen kohdistuessa yksityisen yrityksen työnantajiin. Lisäksi kuulemisissa on tullut esille, että julkiselle sektorille myönnettävä palkkatuki ei edistä osallistujien pitkäaikaista työllisyyttä tarkoituksenmukaisella tavalla.

Arvoisa puhemies! Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan päätösehdotus on, että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen 120/2024 sisältyvän 1. lakiehdotuksen ja muutettuna hallituksen esitykseen 120/2024 sisältyvän 2. lakiehdotuksen. Lisäksi päätösehdotuksena on, että eduskunta hyväksyy yhden lausuman. Lausuma koskee Ahvenanmaan tilannetta ja liittyy valmiuslain kokonaisuudistukseen. Lausumassa pidetään siis tärkeänä, että hallitus yhdessä Ahvenanmaan maakunnan kanssa löytää valmiuslain kokonaisuudistuksen yhteydessä, joka on siis tulossa, ratkaisun valmiuslain toimivaltuuksien soveltamisesta myös Ahvenanmaalla.

Tämä mietintö ei ollut yksimielinen, vaan siihen sisältyy kaksi vastalausea, joissa on hylkäysehdotus ja lausumaehdotus.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

21.19 Lauri Lyly sd: Arvoisa puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja juuri esitteli mietinnön ja ilmoitti siinä, että on jätetty vastalause, ja nyt esittelen tätä vastalauseen sisältöä tässä yhteydessä.

Lakiesitykseen työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muuttamisesta meillä sosiaalidemokraateilla, vihreillä ja vasemmistoliitolla on yhteinen vastalause, jonka pääsisältö on oikeastansa siinä, että me nähdään, että palkkatuetun työn käytön poistaminen työllistämiskeinona vaikeuttaa työllistettyjen mahdollisuuksia työllistyä avoimille työmarkkinoille. Palkkatuettu työ on ollut tärkeä väline ja väylä avoimille työmarkkinoille pääsyyn ja työllistymiseen. Monelle se on ollut ensimmäinen askel kohti työelämää.

Palkkatuetun työn käytön lopettamisella on myös suora vaikutus vaikeimmin työllistyvien työllistymismahdollisuuksiin. Hallitus vaikeuttaa toimillaan osaltaan myös työvoimaviranomaisten työtä, kun työllistämisen keinovalikoimaa jälleen rajataan. Heikennys osuu myös huonoon ajankohtaan, kun työttömyys on erittäin korkealla tasolla. Jokaista avointa työpaikkaa kohti on vähintään viisi hakijaa. Samoin, kun tehdään uusi TE-uudistus, asiat siirtyvät kuntiin vuodenvaihteessa, ja nyt näitä palveluja olisi tarvittu erityisen paljon. Kaikki työllistämiskeinot olisi syytä pitää käytettävissä tähän tilanteeseen, korkeaan työttömyyteen ja sitten tähän palvelujen siirtoon. Ja kun tilanne on se, että kuntiin on työllistynyt se henkilömäärä ja henkilöt, jotka eivät yleensä avoimille markkinoille oikeastansa

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

työllisty, nämä kuntien ja kuntayhtymien työpaikat ovat olleet lähes ainoita työllistämipaikkoja. Näille vaikeimmin työllistyville, jotka eivät yksityiselle sektorille työllisty, se on väylä päästä joskus sinne yksityiselle sektorille. Miksi he eivät ole tänne päässeet, johtuu siitä, että heillä on alentunut työkyky tai sairaus, ja nämä ovat siellä taustalla, minkä takia kuntien pitää ensin hyödyntää heidän osaamistaan ja saada heidät työmarkkinoille. Tämä on ollut todella tärkeä väylä.

Jos näitä sitten kokonaisuutena arvioidaan, niin suuruusluokat ovat olleet noin 10 000—12 000 henkilöä vuodessa, eli puhutaan merkittävästä määrästä. Näitten 10 000—12 000 henkilön osalta 80—90 prosenttia on ollut ammatillisen osaamisen parantamisessa ja siihen liittyvissä asioissa, eli sillä on nimenomaan autettu niitä ihmisiä, jotka ovat täällä kuntien sektorilla olleet töissä. Ja ne työt, mitä he ovat tehneet, ovat tällaisia tyypillisiä kuntiin hyvin sopivia töitä. Ammateissa on ollut puistotyöntekijä, koulunkäyntiohjaaja, toimistotyöntekijä, muu kiinteistönhuollon työntekijä, muu lastenhoitotyöntekijä, kiinteistönhuoltomies, lastenhoitaja, keittiötyöntekijä, liikuntapaikkojen hoitaja ja niin edelleen. Eli paljon semmoisia ammatteja, joita kunnissa on ja joissa näitä henkilöitä voidaan käyttää, ja he saavat siitä osaamista tulevaan työelämään nähden.

Tämä on myöskin semmoinen tilanne, että kun valiokunnan puheenjohtaja tuossa esiteli, että yksityisen sektorin työllistymisnäkymä on parempi, kun mennään palkkatuetulla työllä yksityiselle sektorille, niin tässä on se ero, että kunnissa olevilla tukityöllistetyillä on pitempi matka työmarkkinoille näitten edellä lueteltujen syitten takia ja se jatkotyöllistyminen ei ole niin korkea. Mutta ei se ero ole kovin iso, ja se on jo supistunut tässä viime vuosien aikana, niin että sinänsä se ei tässä olisi hyvä peruste.

Ehkä kaikkein tärkeimpänä asiana juuri nyt, kun tässä mennään tilanteeseen, jossa ollaan leikkaamassa kunnilta 37 miljoonaa euroa näistä työllistämismäärärahoista, jotka olisivat menneet siihen valtionosuusjärjestelmään, kun tämä TE-uudistus menee kuntiin, tämä 37 miljoonaa olisi tarvittu tässä vaikeassa työllisyystilanteessa. Eli nyt on väärä signaali laskea näitä työllisyysmäärärahoja tätä kautta, ja tämä koetaan leikkauksena. Sitten, kun kysytään Kuntaliitolta, Kuntatyönantajilta, he myös ovat olleet tätä esitystä vastaan ja valtaosa palkansaajajärjestöistä. Kyllä tämä ristiriitaisen vastaanoton on saanut ja on nyt tähän ajankohtaan erittäin huono esitys. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen, olkaa hyvä.

21.25 Timo Suhonen sd: Arvoisa herra puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annettua lakia ja valmiuslakia. Palkkatuen myöntäminen kunnalle tai kuntayhtymälle ammatillisen osaamisen parantamiseen ei olisi enää mahdollista. Esityksen tavoitteena on nyt sopeuttaa julkisen talouden menoja. Olemme jälleen päätöksen edessä, jossa talous menee kaiken edelle. Ymmärrän toki, että talous on tärkeä peruste, mutta vielä tärkeämpänä pidän sitä, että kaikille tässä maassa olisi mahdollista työllistyä.

Poistamalla palkkatuetun työn käytön työllistämiskeinona hallitus vaikeuttaa tukityöllistettyjen mahdollisuuksia työllistyä avoimille työmarkkinoille. Palkkatuettu työ on ollut tärkeä väline ja väylä avoimille työmarkkinoille pääsyyn ja työllistymiseen. Monelle se on ollut ensimmäinen askel kohti työelämää. Palkkatuetun työn käytön lopettamisella on myös suora vaikutus vaikeimmin työllistyvien työllistymismahdollisuuksiin.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys tulisi ehdottomasti hylätä ihmisyydenkin nimissä, ja sitten seuraavassa käsittelyssä tuleviin esityksiin tulen tekemään kannatuksen. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Strandman on poissa, edustaja Partanen poissa, edustaja Viitala poissa, edustaja Kettunen poissa. — Ledamot Löfström, varsågod.

21.27 Mats Löfström r: Tack, ärade herr talman! Regeringens proposition om att ändra lagen om arbetskraftsservice och beredskapslagen har betydande konsekvenser för Åland, eftersom man föreslår att ändringarna i beredskapslagen också ska gälla på Åland. Det har både principiell och praktisk betydelse. Det är helt centralt att beredskapen också fungerar i praktiken på Åland och att alla vet vem som gör vad också på Åland gällande beredskapen. Det är också centralt att man respekterar Ålands självstyrelse då man föreslår ändringar i beredskapslagen och att man utformar dem på rätt sätt och framför allt gör det i samförstånd med Ålands självstyrelse.

Ärade talman! Grundlagsutskottet har i flera repriser konstaterat att förberedelser för undantagstillstånd är rikets lagstiftningsbehörighet. Det har grundlagsutskottet konstaterat i utlåtanden bland annat 2009, 2021 och 2022. Ålandsdelegationen har också konstaterat att detta är rikets lagstiftningsbehörighet, liksom grundlagsutskottet i utlåtandet till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet gällande det här ärendet.

Problemet är när beredskapslagen, som precis i detta fall, berör områden som i normala fall hör till Ålands självstyrelsens lagstiftnings- och förvaltningsbehörighet. Arbetsmarknadsfrågor sköts i normala tider på Åland av arbetsmarknads- och studieservicemyndigheten AMS, självstyrelsens myndighet. Riksdagen har ändå inte möjlighet att i rikslag anvisa uppgifter till självstyrelsens myndigheter såsom AMS. Därför har grundlagsutskottet också efterlyst att en överenskommelseförordning görs mellan riket och Åland. Då skulle AMS i praktiken på Åland kunna sköta de här frågorna.

Grundlagsutskottet betonar att det är viktigt att lagen fungerar också i praktiken på Åland. Nu kommer KEHA-keskus, UF-centret, som står för utvecklings- och förvaltningscenter, att få i uppgift att handha de här uppgifterna på Åland ifall beredskapslagen behöver användas. UF-centret är en rätt okänd myndighet inte bara på Åland utan i hela Finland, och det är nu viktigt att man i UF-centret säkerställer att man har beredskap, kapacitet och tillräckligt med svenskspråkig personal för att kunna sköta uppgiften på Åland i praktiken om man skulle behöva det. Jag tvivlar inte på myndighetens kompetens, men det finns en svårighetsgrad att sköta uppgifter som man normalt inte sköter på ett område där man normalt inte heller har verksamhet och utan att ha tillgång till samma register som exempelvis AMS har enligt åländsk lag. Det här måste ändå göras eftersom de anvisade myndigheterna måste ha förmåga att också i ett skarpt läge utföra de uppgifter som har anvisats.

Enligt grundlagsutskottets uppfattning bör arbetslivs- och jämställdhetsutskottet försäkra sig om att det som nu föreslås fastställas i beredskapslagen faktiskt också kan tillämpas på tillbörligt sätt i landskapet Åland. Vid tillämpningen ska det också beaktas att landskapet Åland är enspråkigt svenskt.

Det är ändå viktigare att man nu mycket snabbt börjar utarbeta en överenskommelseförordning som i praktiken skulle reglera saken på Åland på annat sätt. Arbets- och näringsministeriet säger att det har varit målsättningen hela tiden. Samtidigt är det värt att konsta-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

tera att man inte har tagit fram ett utkast till överenskommelseförordning, och i diskussionen har det framkommit att justitieministeriet inte heller tänkt göra det förrän totalreformen av beredskapslagen är gjord — något som är rätt så häpnadsväckande då grundlagsutskottet redan i 15 år efterlyst fungerande överenskommelseförordningar. Grundlagsutskottet upprepar samma åsikt nu.

Grundlagsutskottet har med beaktande av Ålands särställning ansett det viktigt att det, utöver hur uppgifterna vid beredskapen inför undantagsförhållanden ska ordnas, också genom en överenskommelseförordning avgörs hur de förvaltningsuppgifter som beror på att beredskapslagen tillämpas ska ordnas i landskapet Åland. Grundlagsutskottet framhåller fortsatt vikten av detta.

Det som också har varit mycket anmärkningsvärt är att man inte har varit i kontakt med Ålands landskapsregering då man har gjort det här lagförslaget. Det är illa eftersom det är helt centralt att man i ett tidigt skede diskuterar de här sakerna tillsammans, också om målsättningen är att man ska utforma en överenskommelseförordning. En sådan kan bara godkännas tillsammans, och för det behövs såklart förtroende och tillit som inte uppkommer ifall man inte involverar Åland i diskussionerna om förslagen man ger till riksdagen. Här behöver nu alla anstränga sig och säkerställa att prestige inte har gått eller går i de här frågorna. Det här handlar om beredskap och säkerhet. Därför måste man på allvar sätta sig ner och lösa både juridiska och praktiska frågor.

Ärade talman! Att behandla den här delen av beredskapslagen separat från totalreformen som för tillfället pågår parallellt är problematiskt, och det riskerar att skapa osäkerhet och försvåra helhetsbedömningen av effekterna, inte minst på Åland. Grundlagsutskottet tar ställning till behovet av att nu noggrant analysera läget och understryker att det finns chans att göra det under de stora reformer som nu pågår, både med att ändra självstyrelselagen och beredskapslagen. ”Grundlagsutskottet har också mer allmänt fäst uppmärksamhet vid att beredskapslagen delvis innehåller bestämmelser om till exempel avvikelse från sådan rikslagstiftning som inte tillämpas i landskapet Åland och om befogenheter för myndigheter som inte är verksamma i landskapet Åland. Utskottet ser det som nödvändigt att lagstiftningen till dessa delar kompletteras och förtydligas i kommande lagstiftningsreformer. Utskottet hänvisar till denna del både till den pågående totalreformen av beredskapslagstiftningen och till revideringen av självstyrelselagen för Åland.”

Arbetsgruppen som ansvarar för beredskapslagen brukar konstatera att de inte har mandat att också föreslå ändringar i självstyrelselagen, men det är bara att fråga regeringen om mandat för det, så är jag säker på att regeringen kommer att ge det mandatet omedelbart, eftersom det är regeringens starka politiska vilja att man hittar fungerande lösningar för Åland i dessa frågor.

Landskapsregeringen har lyft fram behov av ändringar i självstyrelselagen eller att man skulle godkänna en separat beredskapslag för Åland som skulle kräva både riksdagens och lagtingets bifall i enlighet med självstyrelselagens 69 §. Det är viktigt att framhålla att dörren för de lösningarna inte stängs i och med att detta ärende nu färdigbehandlas. Det finns alla möjligheter att återkomma till det också i de delarna som nu kommer att godkännas av riksdagen i samband med totalreformen av beredskapslagen, då det går att åter öppna de paragraferna.

Ärade talman! Till grund för dagens behandling är arbetslivs- och jämställdhetsutskottets betänkande. Där finns ett förslag till uttalande som ordförande i utskottet just presenterade, som är ytterst viktigt för den fortsatta processen tillsammans med grundlagsutskottet.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

tets utlåtande. Det är viktigt att poängtera att det i arbetslivs- och jämställdhetsutskottet finns enhällighet kring förslaget till uttalande, som i morgon föreslås godkännas av hela riksdagen. Utskottets förslag till uttalande låter enligt följande: ”Riksdagen förutsätter att regeringen tillsammans med landskapet Åland i samband med totalreformen av beredskapslagen finner en lösning för tillämpningen av befogenheterna enligt beredskapslagen också på Åland.”

Ärade talman! Ålänningarna har samma rätt till säkerhet och trygghet som alla andra i Finland. Jag uppmanar regeringen att intensifiera dialogen med Ålands landskapsregering för att säkerställa att beredskapslagen respekterar självstyrelsen och fungerar i praktiken. Vi såg under pandemin att beredskapslagen inte fungerade idealiskt någonstans i Finland och i synnerhet inte på Åland. Det är också bakgrunden till att man reviderar den, men gällande Åland fungerade saker i praktiken så dåligt under pandemin att det dröjde flera dagar innan någon från statsrådets kansli officiellt var i kontakt med självstyrelsens förvaltning för att konstatera att undantagstillstånd råder. Det hade såklart alla sätt via tv och andra nyhetskanaler, men det är viktigt att också de officiella kanalerna fungerar i praktiken. Det är därför viktigt att hitta långsiktiga och fungerande lösningar för Åland [Puhemies koputtaa] i arbetet med beredskapslagen samt revisionen av självstyrelselagen för att det ska vara klart vem som sköter vad också på Åland, ifall beredskapslagen någon gång måste användas. Pandemin är enda gången den någonsin hittills har använts. — Tack.

Puhemies Jussi Halla-aho: Tack. — Tiivistelmä suomeksi.

[Tulkki esittää puheenvuorosta suomenkielisen yhteenvedon]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

21.44 Lauri Lyly sd: Arvoisa puhemies! Vielä vähän lisää tuon äskeisen puheenvuoron jatkoksi.

Tällä palkkatuetulla työllä on inhimillinenkin puoli kuntiin kohdistuen. Katsoin tuossa, keitä täällä pääosin on ollut. Siellä on ollut yli 50 vuotta täyttäneitä noin 20—30 prosenttia yleensä, pitkäaikaistyöttömiä ja kuusi kuukautta työttömänä olleita sama 20—30 prosenttia ja vailla toisen asteen tutkintoa tai oppisopimuskoulutusta noin 20 prosenttia. Eli nämä ovat niitä pääkäyttäjryhmiä, ja kaikilla näillä ryhmillä on kuitenkin ollut se ammatillisen osaamisen parantaminen siellä keskiössä.

Tätä myös yritettiin selvittää, että nyt kun kunnat saavat vuoden alusta lähtien osallistua työttömyysturvan rahoitukseen 10 prosentin portailla sadasta päivästä eteenpäin, niin kuinka paljon se työttömyysturvan rahoitus maksaa kunnalle, ja vastaavasti jos olisi tämä palkkatuetussa työssä oleva henkilö, eli kumpi on kunnalle edullisempi vaihtoehto, pitää työttömänä — koska useimmat näistä ovat siellä työttömänä — vai työllistää palkkatuetulla työllä. Euromääräisesti on kuitenkin edelleen niin, että siitä palkkatuetusta työstä jää palkkaosuutta kunnalle aina enemmän, eli vielä on euroina jonkin verran kalliimpaa näitten ihmisten työllistäminen näin, mutta tästä laskelmasta jäi kokonaan pois ihmisen työpanoksen osuus. Tämä vertailu, kun otetaan työpanos huomioon, on sitten jo hankalampaa. Yritettiin käydä tämäkin asia vielä läpi. Ja tämä oli yksi osa tätä meidän selvitystyötä.

Ja sitten täytyy sanoa, että tämä Ahvenanmaata koskeva lausuma oli valiokunnassa yksimielinen. Toinen yksimielisyys koskee tätä valmiuslakia, jossa valiokunta oli yksimielinen.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

nen. Meillä ei siihen liittyviä erilaisia näkemyksiä ole. Kysymys on tästä palkkatuetun työn kohdentamisesta ja 37 miljoonasta, mistä erimielisyys valiokunnassa on. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Viitala, olkaa hyvä.

21.47 Juha Viitala sd: Arvoisa puhemies! Palkkatuettu työ on ollut yksi tärkeimmistä keinoista tukea vaikeimmin työllistyviä suomalaisia pääsemään kiinni työelämään. Se on ollut väline päästä työmarkkinoille niille, joilla on ollut pitkäaikaistyöttömyyttä, alentunutta työkykyä tai muita haasteita, jotka vaikeuttavat siirtymistä suoraan avoimille työmarkkinoille.

Palkkatuettu työ on myös toimintakyvyn ja osaamisen kehittämistä: se tarjoaa konkreettisen mahdollisuuden työllistyä pysyvästi. Monelle se on ollut ensimmäinen askel työelämään ja mahdollistanut siirtymisen pysyvään työsuhteeseen. On väärin ajatella, että palkkatuettu työ olisi vain kuluerä. Se on investointi ihmisiin ja samalla investointi koko yhteiskunnan tulevaisuuteen.

Hallituksen esityksen mukaan palkkatuen käyttö kunnissa ja kuntayhtymissä rajataan jatkossa vain alentuneesti työkykyisiin ja yli 60-vuotiaisiin pitkäaikaistyöttömiin. Tämä on merkittävä heikennys työllisyystoimenpiteisiin, sillä ammatillisen osaamisen parantamiseen tähtäävät tuet jäävät kokonaan ulkopuolelle. Kunnilla ja kuntayhtymillä on ollut merkittävä rooli tukityöllistämisessä erityisesti pitkäaikaistyöttömien osalta. Kunnat ovat tarjonneet palkkatuettuja työpaikkoja enemmän kuin yksityinen sektori.

Samalla hallitus aikoo leikata työllisyysmäärärahoja 37 miljoonalla. Tämä tulee vaikeuttamaan työllisyydenhoitoa entisestään. TE-palvelut ovat jo siirtymässä kunnille vuonna 25 tilanteessa, jossa työttömyys on nousussa. Tässä tilanteessa kaikkien työllistämiskeinojen pitäisi olla käytössä eikä niitä pitäisi rajata. Siitä me olemme varmasti kaikki samaa mieltä, että kaikki käytettävissä oleva työpanos tulisi saada työmarkkinoiden käyttöön.

Tällä hetkellä 10 000—12 000 henkilöä on kunnissa palkkatuetussa työssä. Suuri osa heistä ei tule työllistymään avoimille markkinoille ilman tukea. Näin ollen kyse ei ole vain työvoimapolitiittisista toimenpiteistä vaan myös sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kysymyksestä.

Työllistämiskeinoja ei tulisi kaventaa, palkkatuki on olennainen osa toimivaa työvoimapolitiikkaa. Sen säilyttäminen ja laajentaminen ei ainoastaan edistä työllistymistä vaan myös vahvistaa julkista taloutta pitkällä aikavälillä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kaunisto, olkaa hyvä.

21.50 Ville Kaunisto kok: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esityksessä 120/2024 ehdotetaan muutettavaksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annettua lakia ja valmiuslakia. Valiokunnan puheenjohtaja Sirén on tehnyt äärimmäisen hienoa työtä. Hänen esittelypuheenvuoronsa oli äärimmäisen tärkeä kuulla. Se oli asiantunteva kokonaisuus tähän vaikeaan asiaan.

Muutosten tavoitehan on tehostaa palkkatuen käytön vaikuttavuutta. Sitten, kun mennään sinne tylsään tutkimuspuoleen, kuten puheenjohtaja Sirénkin täällä totesi, palkkatuki on tutkimusten valossa vaikuttava työvoimapalvelu erityisesti sen kohdistuessa yksityisten yritysten työnantajille. Toisen tutkimusnäytön perusteella julkiselle sektorille myönnettävä palkkatuki ei edistänyt osallistujien pitkäaikaista työllistymistä. Tässä ehkä tämän

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

koko esityksen se pohjaidea on. Tämän esityksen myötähan palkkatukea kohdennettaisiin jatkossa yhä vahvemmin yksityiselle ja kolmannelle sektorille. Tämä on varmasti vaikea kokonaisuus, missä hallitus joutuu työtään tekemään, mutta kokonaisuudessaan tämä suuntaus on asiantuntija- ja tutkimustulosten perusteella ihan perusteltu.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sirén, olkaa hyvä.

21.51 Saara-Sofia Sirén kok: Arvoisa puhemies! Ajattelin, että olisi vielä syytä osaltani todeta, että työelämä- ja tasa-arvovaliokunta sai lausunnot hallintovaliokunnalta ja perustuslakivaliokunnalta koskien erityisesti valmiuslakiosuutta tässä esityksessä. Hallintovaliokunta kiinnitti huomiota erityisesti yhteisrekisterinpitäjien vastuunjakoon ja viranomaisten tiedonsaantioikeuteen.

Perustuslakivaliokunta totesi ennen kaikkea Ahvenanmaan tilanteeseen liittyen, mihin jo viitattiinkin aikaisemmissa puheenvuoroissa, eli on tärkeää huomioida, että Ahvenanmaan maakunta on yksikielisesti ruotsinkielinen, ja halutaan varmistaa, että myöskin käytännöt ovat toimivia siellä Ahvenanmaalla. Todellakin tämän valmiuslain kokonaisuudistuksen yhteydessä on paikka, jossa tätä Ahvenanmaan tilannetta epäilemättä tarkemmin käsitellään ja tarkastellaan. Mutta tähän myös tämä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan yksimielisesti hyväksymä lausuma ohjaa.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 120/2024 vp sisältyvien 1. ja 2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

18. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi opintotukilain ja yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 160/2024 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 10/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 18. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 10/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Esittelypuheenvuoron pitää valiokunnan varapuheenjohtaja, edustaja Koponen. Olkaa hyvä.

Keskustelu

21.53 Ari Koponen ps (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunnan puheenjohtajan ollessa estynyt esittelen varapuheenjohtajana sivistysvaliokunnan mietinnön 10/2024.

Sivistysvaliokunnan käsittelyssä olleessa hallituksen esityksessä on ehdotettu muutettavaksi opintotukilakia ja yleisestä asumistuesta annettua lakia siten, että opintotuen piirissä olevat muut kuin lasta huoltavat opiskelijat siirretään yleisestä asumistuesta opintotuen

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

asumislisän piiriin 1.8.25 alkaen. Esityksen tavoitteena on vähentää opiskelijoiden asumisesta aiheutuvia valtion menoja valtiontalouden sopeuttamistarpeiden vuoksi. Muutos toteuttaa myös hallitusohjelman kirjausta yhteisasumisen kannattavuuden parantamisesta. Muutoksen arvioitu nettosäästö nousee vuoteen 2028 mennessä 57 miljoonaan euroon.

Puhemies! Sivistysvaliokunta kannattaa mietinnössään ehdotettuja muutoksia. Valiokunta toteaa, että ehdotettu muutos selkeyttää opiskelijoiden tukijärjestelmää ja etuuksien toimeenpanoa, kun asumislisään vaikuttavat tulot ja niiden seuranta ovat yhteneväisiä opintorahan kanssa ja opiskelija voi hakea tukikokonaisuutta yhdellä hakemuksella. Hallituksen esityksen mukaan arviolta 208 500 yleisen asumistuen piirissä olevaa opiskelijaa siirtyy uudistuksen myötä opintotuen asumislisän piiriin. Järjestelmien välisten erojen vuoksi opiskelijoiden asumisen tuen tasossa voi tapahtua merkittäviäkin muutoksia.

Valiokunnan mietinnössä todetaan, että mikäli asumislisään siirtyvien opiskelijoiden asumiskustannukset pysyvät nykytasolla, on asumistuen laskettu pienenevän noin 75 prosentilla opiskelijoista ja noin neljäsosalla asumistuen arvioidaan säilyvän samana tai kasvavan. Osittain tuen pieneminen johtuu huomioon otettavien asumismenojen alemmasta tasosta ja osittain siitä, että yleistä asumistukea maksetaan ympärivuotisesti ja opintotuen asumislisää opiskelukuukausilta. Hallituksen esityksessä on arvioitu, että noin 19 000:lla opintotuen saajalla olisi asumislisään siirtymisen vuoksi tarvetta toimeentulotukeen erityisesti kesäkuukausien aikana.

Puhemies! Ehdotuksen mukaan asumislisän määrä on enintään 80 prosenttia kuukausittaisista enimmäisasumismenoista. Asumislisässä huomioidaan alueelliset asumiskustannusten erot, ja enimmäisasumismenorajat määräytyvät kuntaryhmittäin kuten yleisessä asumistuessa. Huomioitava enimmäisasumisvuokra on 370, 310 tai 270 euroa riippuen opiskelijan asuinkunnasta. Sivistysvaliokunta pitää kuntaryhmittäistä porrastusta tarpeellisena, koska asumismenoissa on suuria alueellisia vaihteluita. Kuntaryhmitys tasoittaa suurimpia asumisen tuen alenemisia alueilla, joilla asumismenot ovat korkeita.

Puhemies! Asumistuen ruokakuntakohtaisesta tuesta asumislisän yksilökohtaiseen tukeen siirtyminen merkitsee suurta muutosta nykytilaan verrattuna. Sivistysvaliokunta pitää yksilökohtaista tukea selkeänä ja toteaa muutoksen suosivan yhteisasumista ja näin ollen parantavan esimerkiksi puolison kanssa asuvien opiskelijoiden tilannetta, kun puolison tai muun ruokakunnan jäsenen tulot eivät enää jatkossa vaikuta tuen määrään.

Puhemies! Sivistysvaliokunta kiinnittää mietinnössään huomiota myös siihen, että opintotukea koskevat tulorajat ovat yleisen asumistuen tulorajoja korkeammat. Opintotuen saaja voi näin ollen parantaa toimeentuloaan palkkatuloilla joustavammin kuin asumistuen piirissä olevat pienituloiset. Opiskelijoilla on myös mahdollisuus hyödyntää elinkustannuksiin opintolainan valtiontakausta, jonka määrä on korotettu 1.8.24 lähtien Suomessa opiskelevien täysi-ikäisten opiskelijoiden osalta 650 eurosta 850 euroon kuukaudessa.

Puhemies! Perustuslakivaliokunta antamassaan lausunnossa katsoo, että ehdotettu sääntely ei kokonaisuutena arvioiden muodostu ongelmalliseksi perustuslain kannalta ja että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Puhemies! Valiokunnan mietinnössä todetaan, että monissa asiantuntijalausunnoissa on nostettu esiin muutokseen liittyviä ongelmalliseksi koettuja vaikutuksia sekä eräitä muutostarpeita, joita ei ole sisällytetty käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen. Sivistysvaliokunta toteaa, että lausunnoissa esitettyjä muutoksia on mahdollista tarkastella osana käynnissä olevaa opintotuen kokonaisuudistusta.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Valiokunta pitää myös tärkeänä, että lainsäädäntöön nyt ehdotettavien muutosten vaikutuksia valtiontalouteen ja opiskelijoiden asumiseen sekä opiskeluun ja opinnoissa etenemiseen seurataan tarkasti ja että vaikutukset arvioidaan kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Puhemies! Sivistysvaliokunta ehdottaa mietinnössään, että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen 160/2024 sisältyvät lakiehdotukset. Mietintö sisältää vastalauseen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Strandman, olkaa hyvä.

21.59 Jaana Strandman ps: Arvoisa puhemies! Opintotukilakia ja yleisestä asumistuesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että opintotuen piirissä olevat muut kuin lasta huoltavat opiskelijat siirretään yleisestä asumistuesta opintotuen asumislisän piiriin 1.8.2025 alkaen.

Esityksen tavoitteena on vähentää valtion menoja ja toteuttaa myös hallitusohjelman kirjausta yhteisasumisen kannattavuuden parantamisesta. Ehdotettu uudistus myös siirtää yhteiskunnan rahamuotoisen tuen painopistettä asumisen tukemisesta opintojen tukemiseen. Muutoksen arvioitu nettosäästö on vuoteen 2028 mennessä 57 miljoonaa euroa. Ehdotettu muutos selkeyttää opiskelijoiden tukijärjestelmää ja etuuksien toimeenpanoa, kun asumislisään vaikuttavat tulot ja niiden seuranta ovat yhteneväisiä opintorahan kanssa ja opiskelija voi hakea tukikokonaisuutta yhdellä hakemuksella.

Ehdotuksen mukaan asumislisän määrä on enintään 80 prosenttia kuukausittaisista enimmäisasumismenoista. Huomioitava enimmäisvuokra on 370 euroa, 310 euroa tai 270 euroa opiskelijan asuinkunnasta riippuen. Tämä kuntaryhmittäinen porrastus on mielestäni tarpeellinen, koska asumismenoissa on suuria alueellisia vaihteluita.

Tämä hallituksen esitys mahdollistaa sen, että toimeentuloa voi parantaa palkkatuloilla joustavammin kuin asumistuen piirissä. Opintotukea koskevat tulorajat ovat yleisen asumistuen tulorajojen korkeammat. Asumistuen ruokakuntoa koskeva tuesta asumislisän yksilökohtaiseen tukeen siirtyminen on merkittävä muutos nykytilaan verrattuna. Sivistysvaliokunta on pitänyt yksilökohtaista tukea selkeänä ja toteaa muutoksen suosivan yhteisasumista ja näin ollen parantavan esimerkiksi puolison kanssa asuvien opiskelijoiden tilannetta, kun puolison tai muun ruokakunnan jäsenen tulot eivät enää jatkossa vaikuta tuen määrään.

Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta on todennut, että perustuslain sivistyksellisiä oikeuksia koskeva 16 §:n 2 momentti ei sellaisenaan turvaa opintorahan säilymistä nimenomaan nykytasolla tai edellytä sen korottamista yleisen kustannustason mukaisesti. Lausunnossa tuodaan myös esille perustuslain 19 §:n sosiaaliturvaa koskevan sääntelyn osalta, että sosiaaliset perusoikeudet eivät voi olla yksinomaan julkisen vallan vastuulla ja että myös asumisen tulee pääosin toteutua yksilöiden omatoimisuuden kautta. Sivistysvaliokunta edelleen toteaa, että lausunnoissa esitettyjä muutoksia on mahdollista tarkastella osana käynnissä olevaa opintotuen kokonaisuudistusta.

Valiokunta pitää tärkeänä myös, että lainsäädäntöön nyt ehdotettavien muutosten vaikutuksia valtiontalouteen ja opiskelijoiden asumiseen sekä opiskeluun ja opinnoissa etenemiseen seurataan tarkasti ja että vaikutuksia arvioidaan kokonaisuudistuksen yhteydessä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hiltunen.

22.02 **Pia Hiltunen sd:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on laki, joka siirtää opiskelijat yleisestä asumistuesta opintotuen asumisliisän piiriin. Kyseessä on suora leikkaus opiskelijoiden toimeentuloon. Mielestäni opiskelijoiden toimeentulosta ja mahdollisuudesta keskittyä opintoihin on huolehdittava riittävän tasoisella opintorahapainotteisella opintotuella ennen siirtymistä yleisturvaan.

Myös hallitusohjelmassa on tavoitteena opintotuen kokonaisuudistus, ja siksi ihmettelen, miksei opiskelijoiden asumistukea pohdittu tässä yhteydessä. Nyt lakiuudistus on ristiriidassa opintotuen tarkoituksen kanssa, sillä edellytykset päätoimiseen opiskeluun heikenevät toimeentulon tason laskiessa.

Siirtyminen yleisestä asumistuesta asumisliisään tarkoittaa, että asumistuki pienenee suurella joukolla opiskelijoita. Muutokset johtuvat siitä, että huomioitavien asumismenojen enimmäismäärät ovat asumisliisässä yleistä asumistukea pienemmät, ja siitä, että yleistä asumistukea maksetaan ympärivuotisesti, opintotuen asumisliisää vain opiskelukuukausilta.

Orpon hallituksen toteuttamat toimet ovat leikkaamassa päätoimisen opiskelijan rahamuotoisia etuuksia jopa lähes kolmanneksella. Etuustaso tulee todennäköisesti laskemaan selkeästi Pohjoismaiden heikoimmaksi ja selkeästi matalimmalle tasolle vuoden 1992 opintotukiudistuksen jälkeen. Opiskelijoiden palauttaminen asumisliisälle tarkoittaa tyypillisellä opiskelijalla sitä, että asumisen tuki pienenee kuntaryhmästä riippuen 60—100 euroa kuukaudessa opiskelukuukausilta ja sen lisäksi opintojen ulkopuolisten kesäkuukausien ajalta 275—395 euroa kuukaudessa.

Asumisen tuki voi näin ollen pienentyä jopa yli 2 000 eurolla vuodessa yksin vuokralla asuvalla opiskelijalla. Koska opintotuen asumisliisää maksetaan vain opiskelukuukausilta, ehdotettu muutos lisää toimeentulotuen käyttöä kesäkuukausien ajalta. Ehdotettu muutos lisää myös muita etuuksien yhteensovitusilanteita. Sairastumis- ja vajaakuntoisuustilanteissa ja monissa opintotuen lakkautustilanteissa opiskelijat siirtyvät asumisliisältä yleiseen asumistukeeseen ja jälleen takaisin asumisliisälle. Lisäksi asumisliisältä siirrytään pysyvämmiin yleisen asumistuen piiriin silloin, kun opintotuen enimmäistukiaika on käytetty loppuun, ja silloin, kun opiskelijaperhe saa ensimmäisen lapsensa. Kaikki nämä ja vastaavat tilanteet lisäävät asiakkaiden ja toimeenpanijan työmäärää.

Seurauksena opiskelijoiden heikentyneestä etuustasosta opintolainaan turvautuminen tulee todennäköisesti lisääntymään entisestään. Opintolainakanta on tällä hetkellä kasvanut noin nelinkertaiseksi kymmenen vuoden takaiseen verrattuna. Nyt päätettyjen ja päätettävänä olevien toimien myötä velkaantumispaine tulee lisääntymään, ja arvioidusti 30 000:n tai 40 000:n euron opintolainat tulevat olemaan tyypillisiä. Tällaiset velkamäärät vaikeuttavat kielteisesti nuorten aikuisten elämänpäätöksiin, kuten mahdollisuuksiin ostaa asuntoa tai perustaa perhettä. Myös opintolainaan liittyvät velkaongelmat ovat kasvussa.

Toimeentulotukimenojen arvioidaan hallituksen esityksessä lisääntyvän siirron myötä 6 miljoonalla eurolla vuodesta 2026 eteenpäin. Kun opiskelijoiden siirto yleiselle asumistuelle toteutettiin vuonna 2017, toimeentulotukimenot vähenivät Valtiontalouden tarkastusviraston mukaan peräti 44 miljoonaa euroa eli moninkertaisesti verrattuna nyt arvioituun muutokseen. Toimeentulotuen menojen kasvu on siis mahdollisesti arvioitu huomattavasti alakanttiin. Toimeentulotuen menojen kasvu saattaa syödä valtaosan siirrolla tavoitellusta säästöstä. Toimeentulotuki on myös erityisesti nuorille työkykyisille ihmisille kohtuuton kannustinloukku. Hallitus tavoittelee toimeentulotuen käytön voimakasta vähentämistä, ja näillä perusteilla siirto on hyvin epätarkoituksenmukainen.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Puhemies! Esityksen tavoitteena on myös tukea yhteisöllistä ja edullisempaa asumista. Keskeisenä ajatuksena on, että jatkossa suurimmalla osalla opintotuen saajista tulisi olla nykyistä edullisempi asunto. Tämä ei ole mahdollista, sillä opiskelijat kilpailevat jo nyt edullisista asunnoista muiden pienituloisten ihmisryhmien kanssa. Kohtuuhintaisia opiskelija-asuntoja riittää alle neljäsosalle korkeakouluopiskelijoista. Opiskelija-asuntojen määrää ei voida kasvattaa, koska asuntorakentamisen investointitukea on heikennetty.

Arvoisa puhemies! Jatkan seuraavassa puheenvuorossa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Tiedoksi, että tässähän olisi ollut seitsemän minuuttia aikaa, niin että olisit saanut ihan kyllä pitää puhetta.

Saako tulla?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Tule vaan jatkamaan.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys siirtää opiskelijat yleisestä asumistuesta asumislisän piiriin vaikuttaa esimerkiksi seuraavalla tavalla: Vuonna 2023 Helsingissä asuva opiskelija, jonka vuokra oli 590 euroa, sai 466 euroa. Vuonna 2024 summa oli 394 euroa. Ensi vuonna summa tulee olemaan 296 euroa. Eli käteen jäävä tuki muuttuu kahdessa vuodessa 170 euroa pienemmäksi opiskelukuukausilta, ja kesäajalta tuki tulee olemaan nolla euroa.

Opiskelijat eivät todellakaan elä leveästi ja ovat ainoa ryhmä, joka on lähes pakotettu elämäänsä osittain velalla, opintolainalla. Jos todella haluamme, että koulutus on tasa-arvoista ja kaikkien ulottuvilla, meidän tulee huolehtia siitä, että opiskelijoilla on riittävät taloudelliset edellytykset, joiden avulla he voivat keskittyä opintoihinsa täysipainoisesti ja valmistua tavoiteaikataulussa. Meille on tärkeää, että opiskelijat voivat opiskella, valmistua ajoissa ja voida hyvin. Siksi tulemme esittämään mietinnön vastalauseen mukaista lakiesityksen hylkäystä toisessa käsittelyssä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Lahdenperä.

22.09 Milla Lahdenperä kok: Arvoisa puhemies! Ennen opiskelijoiden siirtymistä yleisen asumistuen piiriin opiskelijat asuivat keskimäärin edullisemmissa asunnoissa kuin yleisen asumistuen saajat. Viimeisen kahdeksan vuoden aikana opiskelijoiden vuokrat ovat keskimääräisesti nousseet hieman yli 50 prosenttia, ja samalla yksin asuvien määrä on kasvanut. Nyt tehtävä uudistus liittyy hallitusohjelmaan, jonka mukaan yleisen asumistuen rinnalle kehitetään yhteisasumista suosiva ja taloudellisesti houkutteleva vaihtoehto.

Asumislisän määrä olisi enintään 80 prosenttia kuukausivuokrasta. Siinä huomioitaisiin alueelliset asumiskustannuserot, ja asumislisän määrään ei vaikuttaisi muiden samassa asunnossa asuvien tulot. Opiskelijalla olisi myös mahdollisuus kattaa elin- ja asumiskustannuksiaan korkeammilla tuloilla kuin yleisen asumistuen piirissä on ollut. Jatkossa opiskelijan tarvitsee noudattaa vain yhtä tulorajaa eikä tulojen ansainta-ajankohdalla ole merkitystä. Opiskelijat ovat kautta aikojen tehneet kesätöitä ja osa myös iltai- tai viikonlopputöitä opintojen ohessa. Työnteon tulee aina olla kannattavaa, jos töitä pystyy tekemään.

Opiskelu on tilapäinen elämänvaihe, joten on selkeämpää, että toimeentulon ja asumismenojen tukeminen tapahtuu opintotuen kautta. Lisäksi tukien saaminen edellyttää opin-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

tojen edistymistä ja ajallaan valmistumista. Asumislisää voisi saada vain opiskelukuukausilta. Asumislisän paluu yksinkertaistaa opiskelijan etuusasiointia, koska tuen hakemisessa, muutoksista ilmoittamisessa ja esimerkiksi tulorajoissa olisi kyse ainoastaan opintotuesta.

Esitetty muutos siis selkeyttää opiskelijoiden tukijärjestelmää sekä vie painopistettä opintojen tukemiseen. Nimittäin valtiontalouden tutkimuskeskuksessa havaittiin tutkimuksessa kesäopintojen vähentyneen sen jälkeen, kun opiskelijat siirtyivät yleisen asumistuen piiriin. Myös koko vuoden opintopistekertymä väheni uudistuksen jälkeen. On näin ollen mahdollista, että asumistuen uudistuksen myötä poistunut opintosuoritevelvoite vaikuttaa tähän kehitykseen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Eloranta poissa. — Edustaja Viitala.

22.11 Juha Viitala sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakiesitys ohjaa opiskelijat velkaantumaan tai lisäämään työntekoa opiskeluiden ohessa. [Juha Mäenpää: Tai yhteisasumiseen!] Koska leikkaus voi viedä opiskelijan toimeentulosta jopa 100 euroa kuussa, jää opiskelijoille kolon täyttämisen vaihtoehtoksi joko lisätä velkaantumistaan nostamalla enemmän opintolainaa tai lisätä työntekoa. Lisääntyvä työnteko taas vie aikaa ja jaksamista pois opiskelulta. Opiskelu on opiskelijan työtä. Lisääntyvä työnteko tosiaan ohjaa elämää sillä tavalla, että keskittyminen opiskeluun saattaa herpaantua ja siten valmistuminen myös pitkittyä.

Halvempaan asuntoon muuttaminen ei välttämättä ole vaihtoehto, kun edullisia opiskelija-asuntoja ei ole riittävästi. Soluasuntoja on muutettu yksiöiksi, ja varsinkin pääkaupunkiseudulla kohtuuhintaisista asunnoista on jo valmiiksi pulaa. Hallituksen useat asumistukileikkaukset vain lisäävät kohtuuhintaisten asuntojen kysyntää, mutta tarjonta ei pysty vastaamaan tähän tarpeeseen.

Arvoisa puhemies! Me kaikki tiedämme, että opiskelijoiden tulee pystyä keskittymään opintoihinsa, jotta valmistuminen tapahtuisi ajallaan ja he pääsisivät siirtymään työelämään, mutta nyt heidän mahdollisuuksiaan opiskella päätoimisesti heikennetään lisäämällä painetta työntekoon ja lainanottoon. Hallitus on vedonnut siihen, että muutos olisi oikeudenmukainen ja säästäisi rahaa, mutta nämä säästöt tulevat opiskelijoiden kukkaroista ja lopulta toimeentulotuen menot vain kasvavat. Meidän tulee rakentaa yhteiskuntaa siten, että opiskelijoilla on aidosti mahdollisuus opiskella päätoimisesti ja valmistua ilman ylivoimaista taloudellista taakkaa. Tämä palvelisi myös työelämää, ja varsinkin nyt, kun meillä on työvoimapulaa, mahdollisimman sujuvat opinnot olisivat yksi apu siihen.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys syventää opiskelijoiden taloudellista ahdinkoa. Opiskelijat ansaitsevat parempaa. Meidän tehtävämme on rakentaa sellaista yhteiskuntaa, jossa nuorilla on mahdollisuus onnistua, ei epäonnistua. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Koponen, olkaa hyvä.

22.14 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Esityksellä siis siirretään opintotuen piirissä olevat muut kuin lasta huoltavat opiskelijat yleisestä asumistuesta opintotuen asumislisän piiriin. Esityksellä säästetään valtion menoja ja samaan aikaan kannustetaan opiskelijoita

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

yhteisölliseen asumiseen, eli kimppakämppeihin ja soluasuntoihin. Pidän näitä varsin hyvinä asumismuotoina opiskeleville nuorille. Tähän kannustamistahan voi kutsua myös yksinäisyyden ehkäisyksi.

Puhemies! Tässä yhteydessä on kyllä hyvä huomioda myös se, miten aiemman, Sipilän kauden uudistuksen jälkeen asuntotuotanto on keskittynyt tarjoamaan opiskelijoille yksioita. Tämä on ihan aito ongelma joillakin alueilla, tätä on turha kiistää. Ajan kanssa tilanne tulee kuitenkin menemään parempaan suuntaan tältäkin osalta.

Puhemies! Laki tulee myös helpottamaan opiskelijoiden työntekeä. Nyt tilanne on se, että opintotuella ja yleisellä asumistuella on ollut eri tulorajat. Yleisen asumistuen tuloajan ollessa matalampi voi opiskelija joutua niin kutsuttuun kannustinloukkuun, tilanteeseen, jossa lisätyötä ei kannata enää ottaa, ettei se mene asumistuesta. Uudistuksen jälkeen tätä ongelmaa ei enää ole.

Puhemies! Pidän viisaana, että asumislisässä on tunnistettu alueelliset eroavaisuudet asumisen hinnan suhteen ja lisä on porrastettu näiden mukaan.

Loppuun sanon sen, minkä olen sanonut ennenkin: kaikki ei voi tulla kuin manulle illallinen. Meillä on edelleen näinä taloudellisesti haastavina aikoina erittäin etuoikeutetussa asemassa olevat korkeakouluopiskelijat.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää.

22.16 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Nyt kun tässä lakiesityksessä siirrytään yleisestä asumistuesta opiskelijoiden osalta opiskelijoiden asumislisään, niin tällä ehkä palataan hiukan siihen aikaisempaan systeemiin, mikä oli. Silloin opiskeluaikana itse asuin kimppakämpässä, ja ne olivat ensin opiskelija-asuntosäätiön asuntoja, ja sitten asuttiin myöhemmin kaverin kanssa semmoisessa asunnossa, joka vuokrattiin puoliksi. Tavoitteena on se, että siirryttäisiin enemmän näihin, eikä kaikilla tarvitsisi olla yksioita, mihin tämä nykyinen järjestelmä on johtanut. Tällä haetaan tavallansa valtiolle säästöjä. Tässä talouden heikossa tilanteessa näitä vaan on karsittava.

Se, mikä itseäni vähän harmittaa ja on ollut tällainen trendi tavallansa asuntorakentamisessa, on se, että hyvin paljon kaupunkeihin on rakennettu vain yksioita juuri sen takia, että ne ovat olleet tavallansa myöskin vuokranantajille houkutteleva juttu, koska opiskelijat ovat saaneet siihen asumistukea. On totta, että soluasuntoja ei enää ole sillä tavalla kuin aikaisemmin on ollut, ja niitä on varmaan muutettukin yksioiksi, mutta se, mikä itselleni monessa muussakin asiassa niin kuin tässäkin asiassa nousee esille, on se, että puhutaan, että pääkaupunkiseudulta ei löydy edullista vuokra-asumista. Kyllähän oikeasti se tilanne vaan on niin, ettei tänne pääkaupunkiseudulle voi edes rakentaa semmoista. Täällä ovat tontit kalliita, rakentaminen kallista. Minun mielestäni semmoinen haikailu, että tänne pääkaupunkiseudulle saataisiin edullista vuokra-asumista opiskelijoille tai pienituloisille... Kyllä se on mahdoton tehtävä.

Minun mielestäni se on hyvä, että me siirrytään tähän, palataan vähän siihen vanhaan. Kyllä itsekkin olen opiskeluaikana ottanut opintolainaa. Silloin se opintotuki oli aika pieni. Siihen sai asumislisää. Se velvoitti minua itseä kuitenkin ottamaan sitten opintolainaa, joka tavallansa on minun mielestäni semmoinen asia, että se saattaa opiskelijaa jopa motivoida valmistumaan ajoissa, ettei opiskeluun tulisi viivästyksiä. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lahdenperä.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

22.19 Milla Lahdenperä kok: Arvoisa puhemies! Täällä mainittiin, että työssäkäynti viivästyttää opintojen valmistumista, mutta on kuitenkin tutkimuksia, joissa todetaan, että viivästymiseen on monia muitakin syitä kuin työssäkäynti — työssäkäynti on harvoin kuitenkaan se perimmäinen syy. Enemmistö pitää opiskeluaikaista työtä hyödyllisenä myöhemmän työuran kannalta, ja se myös helpottaa sitä siirtymistä työelämään opintojen jälkeen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hiltunen.

22.19 Pia Hiltunen sd: Kiitos, arvoisa puhemies! Itse asiassa oikeastaan haluan vielä näihin edellisiin kommentteihin ottaa kantaa.

Ehkä yksi aito ongelma on se, että näitä edullisia opiskelija-asuntoja ei tosiaankaan ole. Se on hankala peruste tälle, että tällaista lisätään, jos ei tehdä toimia sen eteen, että sellaisia löytyisi.

Toinen asia tässä valmistumisen viivästymisessä työnteon kautta on se, että näen sen itsekin hyvänä sillä tavalla, että kun saa työkokemusta, niin työllistyy helpommin sen jälkeen, mutta alat ovat hyvin erilaisia. Kaikilla aloilla ei pystytä tekemään yhtä aikaa töitä. Sitten kuitenkin täytyy muistaa se, että opiskelijoiden työtä on opiskelu, jotta he valmistuvat ajallaan ja jotta he ovat työkykyisiä sen jälkeen. Me tarvitaan työkykyisiä osaajia, ei sillä tavalla, että ollaan uupuneita jo mentäessä työelämään.

Mielenterveyspalveluista ja mielenterveyden haasteista on puhuttu tänäänkin täällä, ja nämä ovat juuri sellaisia asioita, millä pystytään siihen vaikuttamaan.

Siitä, onko etuoikeus olla korkeakouluopiskelija ja saada 40 000 euron laina valmistuttua maksettavaksi, voidaan olla montaa mieltä. Itse ajattelen, että se ei kyllä edistä tulevaisuuden suunnittelua, perheellistymistä, oman asunnon hankintaa ja niin edelleen. Mutta tässä. — Kiitos, puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Vielä edustaja Mäenpää.

22.21 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Kun tuo edustaja Hiltunen otti tässä opintolainan lakimuutosesityksestä tuon mielenterveyden ja sen opiskelun — taisi siitä joku muukin edustaja mainita, että se opiskelu on sen opiskelijan työtä ja sen pitäisi saada opiskella rauhassa.

Siitä, mitä itselläni on omasta opiskeluajasta muistissa ja minkälainen mielipide siitä minulla on, täytyy sanoa, että kyllä se mielenterveyteen vaikutti positiivisesti, että siellä asunnossa oli muitakin kuin minä yksin. Ei me nyt voida ruveta tällä asialla spekuloimaan siinä, aiheuttaako tämä yhteisasuminen joitakin mielenterveysongelmia. Kyllä ne ovat jostakin muualta lähtöisin kuin yhteisasumisesta. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Vestman.

22.22 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Kuten tässä useat kollegat ovat edellä todenneet, opiskelijoiden asumiseen käytetyt tuet nousivat huomattavasti, kun opiskelijat siirrettiin toissa vaalikaudella opintotuen asumislisän piiristä yleisen asumistuen piiriin. Ja todella tapahtui vielä sellainenkin epätoivottava kehitys, että opiskelijoita siirtyi nimenomaan yhteisestä asumisesta toisenlaisen asumismuodon piiriin, ja se on sitten osaltaan

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

niitä menoja kasvattanut. Eli tässähän todella palataan siihen toissa vaalikaudella tehtyä muutosta edeltäneeseen oikeustilaan.

Puhemies! Kiinnitän huomiota perustuslakivaliokunnan lausuntoon tästä lakimuutoksesta. Perustuslakivaliokuntahan on todennut, että tämä ehdotettu sääntely on merkityksellinen ennen kaikkea perustuslain 16 §:n 2 momentissa säädetyn ja 19 §:n 4 momentissa säädetyn kannalta. Valiokunta on kiinnittänyt huomiota perustuslain esitöihin, joissa on siis todettu, että tämä sosiaalisten perusoikeuksien kokonaisuus korostaa yhteiskunnan jäsenten omaa aktiivista toimintaa perusoikeuksien toteutumisessa. Silloin siellä esitöissä on todettu, että sosiaaliset perusoikeudet eivät voi olla yksinomaan julkisen vallan vastuulla ja myös asumisen tulee pääosin toteutua yksilöiden omatoimisuuden kautta. Perustuslakivaliokunta on tuon perustuslain 16 §:n 2 momentin osalta nostanut esille sen, että valiokunta on aiemmassa käytännössään pitänyt opintolainan valtiontakausta ja sen suuruutta merkityksellisenä, kun arvioidaan opiskelijoiden asemaa ja toimeentuloa, ja katsonut, että tämä osaltaan sitten toteuttaa perustuslain 16 §:n 2 momentissa tarkoitettua julkiselle vallalle säädettyä toimeksiantoa huolehtia sivistyksellisistä oikeuksista. Tämä sanottu perustuslain säännös ei siis perustuslakivaliokunnan mukaan sellaisenaan turvaa opintorahan säilymistä nimenomaan nykytasolla tai edellytä sen korottamista yleisen kustannustason mukaisesti.

Perustuslakivaliokunta on vielä erikseen arvioinut tässä lakiehdotuksessa olevan 14 a §:n 3 momenttia, jonka mukaan, jos opiskelija asuu vanhemmaltaan vuokraamassa tai vanhempansa omistamassa asunnossa, asumislisän määrä on enintään 83 euroa kuukaudessa, siis huomattavasti alhaisempi kuin muussa tapauksessa. Perustuslakivaliokunta on todennut, että nimenomaan, kun otetaan huomioon perusoikeusuudistuksen esitöissä näissä sanotuissa 16 §:n 2 momentissa ja 19 §:n 4 momentissa esiin tuotu tarveharkinnan mahdollisuus, tällainen säännös ei ole ongelmallinen perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännöksen kanssa.

Lopuksi, puhemies, totean, että poliittisesti pidän tällaista säännöstä myöskin reiluna.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hiltunen.

22.25 Pia Hiltunen sd: Arvoisa puhemies! Otin puheenvuoron oikeastaan sen takia, että vielä edustaja Mäenpäälle tarkennan, että en siis tarkoittanut yhteisasumisella ja kimppakämpällä olevan yhteyksiä mielenterveyteen, vaan sitä, että olisi mahdollisuus opiskella täysipäiväisesti, kun kaikilla aloilla opiskelijat eivät voi tehdä töitä samanaikaisesti, ja siihen voivat vaikuttaa myös pitkät harjoittelujaksot, joista ei myöskään palkkaa saa.

Mutta joka tapauksessa ehkä haluan oikeastaan vielä korostaa sitä näkökulmaa, että kun puhutaan jatkuvasti osaaajapulasta ja koulutustason nostamisesta, niin näillähän me tavallaan huolehditaan siitä, että jokaisella on mahdollisuus opiskella, ja sitähan me tulevaisuudessa täällä tarvitaan. Ja se, että opintolainaa on viime vuonna nostettu — taisi olla viime vuonna, kun nostettiin lainamääriä teidän esityksestä — niin sehän lisää sitä riskiä velkaantumiseen ja ylivelkaantumiseen. Että jos arvioidaan, että on 30 000—40 000 velkaa sen jälkeen, kun valmistuu, niin onhan se kova, ja kun ajatellaan, että ei välttämättä ole kuin ptkätöit, ja ajatellaan sitä taloudellista asemaa, niin kyllä se on hankala. Kuitenkin toimeentulo on yksi hyvinvoinnin kulmakivistä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Koponen.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

22.27 **Ari Koponen ps:** Arvoisa puhemies! Ehkä loppuun haluaisin, kun opiskelijoista puhutaan, sanoa kuitenkin, kuinka upea koulutusjärjestelmä meillä täällä Suomessa on. Maailmassa ei ole monia maita, missä voi opiskella käytännössä maksutta ihan tohtoriksi asti, mutta Suomi on tällainen, eli ei tässä kannata liikaa suolaa kaataa haavoihin.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 160/2024 vp sisältyvien 1. ja 2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

19. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi fossiilisen polttoaineen jakelun päästökaupasta

Hallituksen esitys HE 119/2024 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 18/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 19. asia. Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 18/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelua, ja tämän mietinnön meille tulee esittelemaan valiokunnan puheenjohtaja Puisto.

Keskustelu

22.27 **Sakari Puisto ps** (esittelypuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! Esittelen talousvaliokunnan mietinnön fossiilisen polttoaineen jakelun päästökaupasta. Ehdotetulla lailla pantaisiin täytäntöön muutettu päästökauppaa koskeva direktiivi rakennusten erillislämmityksen, tieliikenteen ja eräiden muiden alojen päästökaupan osalta. Taustalla on viime kauden aikana päätetty, EU:n päästökauppadirektiiviin sisällytettävä uusi fossiilisen polttoaineen jakelun päästökauppa ETS 2, joka on osa sovittua niin sanottua 55-valmiuspakettia, Fit for 55.

Muutetun päästökauppadirektiivin myötä EU:ssa perustetaan uusi polttoaineen jakelua koskeva päästökauppa, jonka tarkoituksena on edesauttaa jäsenmaiden taakanjakovelvoitteiden saavuttamista. Polttoaineen jakelun päästökauppa koskisi kulutukseen luovutettuja fossiilisia polttoaineita. Lakia ei sovellettaisi päästökauppalaan soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa varten tarkoitettuun polttoaineeseen tai maanpuolustuksen, raideliikenteen tai kaupallisen vesiliikenteen käyttöön erillisjakeluna toimitettuun polttoaineeseen, lentoliikenteen käyttöön tarkoitettuun lentopetroltiin ja lentobensiiniin eikä nollapäästöisiin polttoaineisiin. Päästökauppadirektiivi jättää kansallista liikkumavaraa koskien päästökaupan toteuttamistapaa, soveltamisalaa, hinnoittelun käynnistymisajankohtaa sekä hintavaikutusten mahdollista hyvittämistä.

Ehdotuksen mukaan polttoainetta kulutukseen luovuttavalla säännellyllä yhteisöllä tulisi olla päästölupa ja päästöjen tarkkailusuunnitelma. Säännellyn yhteisön tulisi tarkkailla ja todennuttaa päästönsä vuodesta 2025 alkaen. Lähtökohtaisesti säännelty yhteisö olisi kulutukseen luovutetusta polttoaineesta valmisteverovelvollinen taho, tosin päästökauppaan liittyvien velvollisuuksien siirto toiselle säännellylle yhteisölle on mahdollista. Päästöoikeuksien huutokaupat käynnistyisivät vuonna 2027, ja säännellyn yhteisön tulisi vuosit-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

tain palauttaa päästöjään vastaava määrä päästöoikeuksia. Energiavirasto vastaisi päästökaupan valvonnasta sekä toimisi rekisteriviranomaisena ja huutokaupanpitäjänä.

Päästökattoa alennetaan vuosittain lineaarisella vähennyskertoimella. Päästöoikeudet huutokaupataan markkinoille täysimääräisesti ilman ilmaisjakoa, ja järjestelmä poikkeaa käytössä olevan päästökaupan ETS 1 aloituksesta siten, ettei järjestelmän alussa tule olemaan suurta päästöoikeuksien ylliallokaatiota. Päästöt pysyvät järjestelmälle osoitetun kehityksen puitteissa ainoastaan siinä tapauksessa, että ne vähenevät lineaarisen päästövähennyskertoimen mukaisesti.

Maa- ja metsätalousvaliokunta on lausunnossaan korostanut tarvetta arvioida säädösehdoitusten yhteisvaikutuksia sekä tieliikenteen päästöjä ja ohjauskeinoja kokonaisuutena. Talousvaliokunta yhtyy tähän arvioon ja korostaa, että ilmastopolitiikan ohjauskeinojen kustannustehokkuutta ja vaikutuksia tulisi tarkastella kokonaisuutena. Tätä vaikeuttaa erityisesti EU:n ilmastopolitiikan ohjauskeinojen monimutkainen rakenne, johon talousvaliokunta on kiinnittänyt huomiota useissa asiayhteyksissä.

Esityksessä on päädytty laajentamaan direktiivin soveltamisalaa kansallisesti maa- ja metsätalouden polttoaineisiin sekä vapaa-ajan vesiliikenteen polttoaineisiin, sillä direktiivin mukaisessa soveltamisalassa pitäytyminen ei olisi nykyisen polttoaineiden jakelujärjestelmän puitteissa mahdollista ilman merkittäviä ja kustannustehottomia muutoksia polttoaineen jakeluun. Myös maa- ja metsätalousvaliokunta on lausunnossaan tarkastellut laajasti mahdollisuutta jättää maa- ja metsätalous sekä kalastus direktiivin mahdollistamalla tavalla päästökaupan soveltamisalan ulkopuolelle. Valiokunta toteaa lausunnossaan, että direktiivin ehtojen ja muiden EU:n jäsenmaiden soveltamisalaa koskevien ratkaisujen perusteella direktiivin soveltamisalan mukainen toimeenpano on valitettavasti käytännössä osoittautunut erittäin vaikeaksi ilman merkittäviä muutoksia polttoaineen jakelujärjestelmään.

Päästökauppadirektiivi mahdollistaa sen, että jäsenvaltio voi kansallisesti vuoden 2030 loppuun asti olla vaatimatta päästöoikeuksien palauttamista eli käytännössä jättäytyä hinnoittelun ulkopuolelle, niin sanotun opt-out-menettelyn. Tällöin jäsenvaltiossa tulee kuitenkin olla käytössä komission edellyttämä, päästöoikeuden hintaa vastaava, soveltamisalaan kuuluvia polttoaineita koskeva hiilidioksidiverotus. Päästökaupan kansallinen lykkääminen ei myöskään vähentäisi komission esityksen mukaista jäsenvaltion maksuosuutta päästökauppatuloista EU:n omiin varoihin. Hallitus päätti EU:n polttoaineen jakelun päästökaupan hinnoitteluun liittymisestä järjestelmän hinnoittelun käynnistyessä.

Suomen on arvioitu saavan huutokauppatuloja polttoaineen jakelun päästökaupan päästöoikeuksien huutokauppaamisesta noin puoli miljardia euroa vuodessa. Tulot riippuvat kuitenkin päästöoikeuksien hinnan kehityksestä sekä kulloisenkin vuoden huutokauppa-kiintiön koosta. Laskelmassa ei ole huomioitu EU:n sosiaaliseen ilmastorahaston ja omiin varoihin, eli EU:n budjettiin kohdistuvia maksuvelvoitteita. Päästökauppadirektiivin mukaan jäsenvaltioiden on käytettävä päästökaupasta saadut tulot tai vastaava määrä direktiivin mukaisiin käyttötarkoituksiin.

Kansallisella sääntelyllä ei voi suoraan vaikuttaa päästöoikeuden hintaan. Kansalliset toimet päästöjen vähentämiseksi vaikuttavat epäsuorasti päästöoikeuden hintaan, mutta vaikutuksen on arvioitu olevan pieni Suomen päästöjen muodostaessa vain pienen osuuden järjestelmän piiriin kuuluvista päästöistä. Toteutuvaan hintatasoon vaikuttaa päästöjen vähentymisen nopeus ETS 2 -sektorilla koko EU:ssa.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Komissio esitti vaikutusarvioissa päästöoikeuden hinnalle 50 euron hinta-arvion. Toisaalta korkeimmissa arvoissa on päädytty jopa lähes 300 euron hintaan. Valiokunta korostaa komission hinta-arvioon liittyvää merkittävää epävarmuutta ja katsoo, [Antti Kurvisen välihuuto] ettei arvioitaessa erilaisten kompensatoratkaisujen tarvetta voida nojautua yksinomaan komission esittämään arvioon. Päästöoikeuden hinnan voidaan olettaa siirtyvän suoraan polttoaineiden kuluttajahintoihin. Hintavaikutuksen on arvioitu olevan komission arvioon perustuen 16 senttiä litralta bensiinissä, 11 senttiä litralta dieselissä ja 13 senttiä litralta polttoöljyssä päästöoikeuden hinnan ollessa 50 euroa tonnilta. Päästöoikeuden hinnan kasvun voidaan arvioida vaikuttavan polttoaineiden kuluttajahintaan samassa suhteessa.

Järjestelmä sisältää myös [Antti Kurvisen välihuuto] hinnannousua hillitseviä mekanismeja, mutta niiden kykyyn hillitä päästöoikeuden hinnan kasvua liittyy epävarmuutta. Talousvaliokunta kiinnittää huomiota hinnannousua hillitsevien mekanismien aktivoitumisan pitiuteen suhteessa mahdollisiin markkinoilla nopeasti ilmeneviin häiriöihin ja pitää tärkeänä arvioida mekanismien toimivuutta päästökauppadirektiiviä jatkossa uudistettaessa.

Päästökauppa nostaa fossiilisten polttoaineiden hintaa ja päästökauppadirektiivi mahdollistaa tietyin edellytyksin siitä aiheutuvien kustannusten korvaamisen. Talousvaliokunta korostaa, että hallitus on jo päättänyt ammattiliikenteelle kohdistuvana kompensatiokeinona ammattidieselin käyttöönotosta. [Tuomas Kettunen: Riittääkö?] Näin voidaan hillitä hintavaikutuksia tavaraliikenteeseen ja vaikuttaa suoraan yritysten kuljetuskustannuksiin. Edelleen talousvaliokunta toteaa, että hallitus on jo linjannut, että se aloittaa valmistelun toimista maa- ja metsätaloussektorille kohdistuvien vaikutusten kompensoimiseksi. Valiokunta kiinnittää huomiota päästökaupan kustannusvaikutusten merkittäviin epävarmuuksiin ja tästä seuraavaan tarpeeseen seurata päästöoikeuden hintatason kehittymistä sekä valmistella erilaisia kompensointiratkaisuja vastaamaan tilanteeseen, jossa päästöoikeuden hinta nostaa pumppuhintaa kohtuuttomasti.

Lopuksi talousvaliokunta kiinnittää huomiota jo aiemmin EU:n 55-valmiuspaketin yhteydessä tunnistettuun ongelmaan päästökaupan soveltamisalan rajan muuttamisesta biomassaa käyttävien laitosten osalta 95 prosenttiin aiemman 100 prosentin sijaan. Valiokunta korostaa, että tähän kysymykseen tulee puuttua vaikuttamalla aktiivisesti päästökauppadirektiivin tulevaan uudistamiseen.

Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Talousvaliokunta ehdottaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana. Valiokunta ehdottaa hyväksyttäväksi lausumaa, jonka mukaan eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa päästöoikeuden hintatason kehittymistä sekä valmistelee erilaisia kompensointiratkaisuja vastaamaan tilanteeseen, jossa päästöoikeuden hinta nostaa polttoaineiden hintaa kohtuuttomasti.

Mietintöön sisältyy vastalause. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kaunisto.

22.38 Ville Kaunisto kok: Arvoisa rouva puhemies! Auto, autoilu ja autolla liikkuminen eivät ole pelkästään sitä vapautta, mitä etenkin maakunnissa mutta myös pääkaupunkiseudulla tarvitaan. Se, mitä autoilu tekee, jos ajattelen itse vaikka Kouvolaa, on se, että se mahdollistaa ihmisten perushyvän arjen: se mahdollistaa töihin pääsemisen, se mahdollistaa lasten ja itsensä harrastuksiin kuljettamisen. Ja täytyypä tässä nyt, vaikka Kouvola ei

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

ole kuin alle kahden tunnin ajomatkan päässä, muistuttaa siitä, että esimerkiksi Kouvola on pinta-alaltaan neljä kertaa suurempi kuin Helsinki, eli se yksityisautoilun rooli vain korostaa ihmisen perusarjen laatua, kun mennään vähän tästä Mannerheimintietä kauemmas.

Mutta ehkä tähän päästökauppaan suoraan: Tämä on erittäin haastava kokonaisuus, se on syytä heti alleviivata tähän. Kuten valiokunnan puheenjohtaja Puisto tässä nosti, niin komission arvio on bensassa 16 senttiä litralta, dieselissä 11 senttiä litralta, polttoöljyssä 13 senttiä litralta, siis korotus, ja tämä on se oletusarvo, että päästöoikeuden hinta on 50 euroa per tonni vuonna 2030. Tästä on esitetty korkeampia hinta-arvioita. Samaan aikaan täytyy myös todeta, että TEM ei pidä perusteltuna, että se voisi kuitenkin 27 nousta sinne keskustan esittämään euroon bensalitralla. [Antti Kurvisen välihuuto] Mutta on aivan päivän selvää, että me ei voida suhtautua tähän sillä ajatuksella, että nämä polttoaineiden hinnat eivät nouse niin voimakkaasti, eli voivat nousta voimakkaammin kuin mitä nämä komission arviot ovat. Toisaalta meidän pitää myös suhtautua ilman liiallista pelottelua siihen todellisuuteen, miten me pystymme tässä kokonaisuudessa toimimaan ja estämään tätä.

No, hallitushan on toiminut polttoaineiden hintojen kanssa. Nyt käyttöön otetaan ammattidiesel. Jakeluvelvoite jäädytettiin, mikä siis laskee Marinin hallitukseen verraten polttoaineen pumppuhintoja parillakymmenellä sentillä. Tämän lisäksi tämän päästökaupan kohdalla hallitus on ottanut aktiivisen roolin siinä, että jos se aiheuttaa kohtuuttomia kustannuksia ihmisten arkeen, niin toimenpiteet pitää olla kohdillaan. Mutta samaan aikaan on syytä todeta, että tämä kokonaisuus ei ole millään tavalla helppo. Mielellään kuuntelen tätä keskustelua, koska jäi monta kommenttia vielä toteamatta tähän. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kurvinen, vastauspuheenvuoro, ja sitten mennään puhujalistalle.

22.41 Antti Kurvinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun on valvonut pitkän päivän ja ollut täällä talolla, niin luulee, että näkee ja kuulee jo joitakin harjoja, kun kuulen täällä edustaja Puiston ja edustaja Kauniston puheenvuoroja. Ovatko nämä todella niitä kokoomuslaisia ja perussuomalaisia, jotka viime vaalikaudella, viime vaalien alla, sanoivat, että ei uusia kustannuksia maa- ja metsätaloudelle, pidetään polttoaineen hinta kurissa ja vielä alennetaan polttoaineen hintaa, ei kuriteta autoilijoita? Perussuomalaiset lupasi viime vaaleissa euron bensaa, ja nyt tällä kansallisella ratkaisulla, kun otetaan tämä päästökauppa käyttöön, nostetaan eurolla polttoaineen hintaa. [Tuomas Ketunen: Ohhoh!] Se ei välttämättä ole juuri se euro, mutta se voi olla 30 senttiä, 50 senttiä, niin kuin ympäristöministeri Kai Mykkänen, kokoomuslainen, hätäpäissään viikonloppuna on puhunut. Joka tapauksessa ottamalla ennenaikaisesti tämä päästökauppa käyttöön nostetaan polttoaineen kustannuksia. Te rikotte omaa hallitusohjelmaanne niin maatalouden osalta kuin sitten autoilunkin osalta.

Rouva puhemies! Sanon lopuksi: tämä perussuomalaisten bensapommi, bensapetos, on ehkä 2000-luvun törkeimmin petetty yksittäinen vaalilupaus.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Otetaan vastauspuheenvuoro. — Edustaja Puisto.

22.42 Sakari Puisto ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan todeta, että niin kuin edustaja Kurvinen hyvin tietää, silloin, kun valiokunnan puheen-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

johtajana pidän esittelypuheenvuoron tuolla, se on valiokunnan esittelypuheenvuoro ja siinä neutraali kuvaus siitä, miten valiokunta näkee asian. Mutta tähän on viime kaudelta, Marinin—Saarikon kaudelta, keskusta mukana tehty bensapommi, joka päätettiin silloin — sen ehdot sovittiin silloin — ja joka tulee nyt itse asiassa meidän toimeenpantavaksi. [Tuomas Kettunen: Ohhoh!] Ja kun minä katson tässä, niin itse asiassa me jätettiin viime kaudella jopa eriävä mielipide tähän asiaan ja nostettiin juuri näitä huomioita esille, minkä tilanteen kanssa me joudutaan elämään. [Tuomas Kettusen välihuuto]

No, ensinnäkin, mitä tulee näihin erilaisiin kompensatioasioihin, meidän nimenomaan kompensoidaan tätä. Se on meidän lausumassamme. [Antti Kurvinen: Miten?] Me ollaan tarkasteltu jakeluvelvoitteen tasoa, polttoaineen tasoa, ja myös CO₂-komponenttia tarkastellaan. Ja kuten minä sanoin esittelypuheenvuorossani, jos me oltaisiin lykätty sitä sinne vuoden 2030 jälkeen, niin me oltaisiin jouduttu ottamaan siihen mukaan se ihan vastaava hiilidioksidivero, mikä olisi seurannut päästöoikeuden hintaa. Tiedätte tämän aivan hyvin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Otetaan vielä vastauspuheenvuorot, edustajat Kurvinen ja Kaunisto, ja sitten mennään puhujalistaan.

22.44 Antti Kurvinen kesk (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tulee semmoinen olo, että perussuomalaiset ovat ihan ulkona niin kuin varpunen jouluaamuna tämän asian kanssa. Kokoomusko teitä vie näin täysillä? Kuka teidät pakottaa tällaiseen? Tämä liikenteen päästökauppa olisi voitu ottaa 2031 käyttöön. Olisi voitu ottaa se neljä vuotta lisääiä, katsoa kokemuksia Euroopasta, miten tämä päästöoikeuden hinta oikein kehittyy. Olisi voitu miettiä rauhassa ne kompensatiot eli suomen kielellä sanottuna vaikkapa poistaa käyttövoimaverot, alentaa sopivalla tavalla ajoneuvoveroa, rakentaa järjestelmiä, joilla tämä päästökauppa ei tule kohtuuttomaksi. Sen sijaan nyt puistokokoomuslaiset, kokoomuksen vihersiipi, ovat vieneet teitä aivan vipukelkalla. Perussuomalaiset ovat rikkoneet täysin omat polttoainevalilupauksensa. [Tuomas Kettunen: Käsittämätöntä!] Edellinen hallitus ei pakota ottamaan tätä käyttöön vuonna 2027 ja ottamaan näin huonolla tavalla käyttöön. Ja ihmettelen sitä, miten vaikkapa edustaja Mäenpääkin on hyväksynyt tämän maataloudelle. Tämä iskee traktoreihin kyllä Kauhavalla, Ilmajoellakin aika lailla.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kun täällä nousi nyt tällainen keskustelu, niin otetaanpa vähän debattia tähän. Eli pyydän painamaan V-painiketta ja nousemaan seisomaan, niin otetaan sieltä. — Lupasin jo edustaja Kaunistolle. Ja sitten Mäenpää.

22.45 Ville Kaunisto kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos puheenjohtaja! Äkkiä tämä meni siihen, että ratkaisun sijaan alettiin aika voimakkaaseen bensapopulismiin täällä. Otetaan nyt nämä esimerkit, mitä tuossa yritin nostaa esiin. [Tuomas Kettunen: Populismia!] Nyt ammattidiesel etenee, bensaveron kevennys tehty, jakeluvelvoitteen jäädyttäminen, joka siis oli keskustan ajama kokonaisuus, jossa 20 sentillä per litra pystytään pumppuhintaa pitämään alempana kuin mihin se olisi noussut — sama porukka, joka edusti Suomea, kun polttoaineen jakelun päästökaupasta EU:ssa päätettiin. Tämä on mielestäni hieman valitettavaa. [Antti Kurvinen: On paljon valitettavaa, paljon valitettavaa!]

Ja nostan tähän yhteyteen sen, että ei ole tiedossa, että mikään muu maa olisi päättänyt lykkäämään päästökaupan käyttöönottoa johtuen siitä, että se on direktiivissä tehty erittäin kalliiksi, epävarmaksi ja vaikeaksi. Eli tämä ei ole ihan niin yksinkertainen asia. Mutta kyl-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

lä minä vähän vierastan sitä, että tässä yritetään nyt pestä kädet siitä, mitä on itse tullut tehtyä. [Tuomas Kettunen: Ei, te teette tästä vaikeata!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Mennään siinä järjestyksessä, mitä on noita V-painikkeita painettu, eli Vestman, Mehtälä, Mäenpää, Kangas ja Kettunen, ja oliko vielä Puisto? — Vestman.

22.46 Heikki Vestman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Marinin hallituksen autoiluvastaisen politiikan synkkä testamentti on tämä liikenteen päästökauppa. Keskusta ja muut Marinin hallituksen puolueet kävivät sen viime kaudella Brysselissä kuittamassa. Tämä bensapommi on keskustan itsensä virittämä. Tämä on keskustan bensapommi. [Jaana Strandman: Juuri näin!]

Riski autostaan riippuvaisten suomalaisten lompakolle sekä suomalaisen teollisuuden kilpailukyvyllä on todellinen. Vuoden 27 alussa bensiinin hinta voi ennusteiden mukaan nousta lähes 30 senttiä, vuoteen 30 mennessä jopa 90 senttiä. Orpon hallitus on siksi alkanut purkaa tätä keskustan bensapommia. [Jaana Strandman: Just näin! — Antti Kurvinen: Räjätitte!] Se on päättänyt kompensoinnista kuljetussektorille, ammattidieselille ja lisäksi kompensoinnista maa- ja metsätaloudelle.

Pidän itse perusteltuna, että tämän lisäksi Suomi valmistautuu luopumaan polttoaineveron CO₂-komponentista, siis se reilu 17 senttiä bensalitralta, koska se on päästökaupan kanssa täysin päällekkäinen vero.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraavaksi edustaja Mehtälä, vastauspuheenvuoro.

22.47 Timo Mehtälä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän päätöksen juuret ovat vuodelta 2003, kun päästökauppajärjestelmä luotiin. Se käynnistyi vuonna 2005, ja 2015 säädettiin tarkennuksia ja vuonna 2018 sovittiin päästökaupan säännöistä vuosille 2021—2030. Tietääkseni olimme silloin samassa hallituksessa. Eli on hyvä muistaa, että nämä päätöksen tausta-asiat ovat aika pitkälle taaksepäin. On turha syyttää yksistään viime hallituskautta siitä, minkälainen tämä päästökauppatilanne tällä hetkellä on.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää, vastauspuheenvuoro.

22.48 Juha Mäenpää ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Oliko se Vanhasen hallitus silloin vuonna 2003? Taisi olla, [Tuomas Kettunen: Sitä kannattaa muistella!] elikkä siellä on kepu ollut sotkemassa jo heti alusta lähtien. Viime hallituksessa, johon keskusta kuului, Marin ja Saarikko kuittasivat tämän nyt käsillä olevan bensapommin. Tämä on teidän valintanne ollut. Meidän on tosi vaikea pyristellä vastaan. Me ollaan jätetty suuressa valiokunnassa siitä eriävä mielipide.

Sitten edustaja Kurvinen puhui täällä euron bensasta, mitä minä en ole kuullut ennen. Te puhutte palturia, kun te sanotte, että perussuomalaiset ovat luvanneet euron bensiinin. Minä en ainakaan ole semmoista luvannut enkä ole kuullut kenenkään muunkaan lupaa. Mutta kun te sanoitte, että perussuomalaiset ovat järjestäneet jonkun tällaisen vaalilupauksen tai jonkun, niin jos joku on pettänyt äänestäjäänsä, niin te olette ne pettä-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

neet. Viime hallitusohjelmaneuvoittelussa keskusta jätti tyhjän paperin, [Puhemies koputtaa] ja te petitte ne äänestäjänne.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin, ja mennään tämän listan mukaan, eli Kangas, Kettunen ja Puisto, ja sitten mennään kyllä puhujalistalle. Kaikilla on mahdollisuus käyttää täällä puheenvuoro, meillä on kahteen asti aikaa, ja vaikka käsiteltäisiin vain tätä yhtä asiaa sinne loppuun asti, niin ei haittaa mitään. — Elikkä Kangas.

22.50 Antti Kangas ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Keskustan tyhjä paperi alkaa pikkuhiljaa selvitä. [Jaana Strandman: Kyllä! — Antti Kurvinen: Ette pärjää ilman keskustaa!] Tämä ei ollut suinkaan ensimmäinen asia, missä keskustasta on virittänyt pommin nykyiselle hallitukselle. Ensin tuli sote-pommi, sitten tulee bensapommi, ja tulihan täällä jopa se, että keskustasta on viritellyt tätä jo 2000-luvun alusta lähtien. Kiitos siitä, että toitte sen äänestäjille selkeästi esiin. [Ville Kaunisto: Ja velkarahalla!]

Tämä hallitus on tehnyt polttoaineeseen vero-alen ja jakeluvelvoitteen jäädytyksen ja alkaa selvittää kompensointimahdollisuuksia maa- ja metsätaloudelle, ammatti-diesel on jo päätetty. Me emme pääse tätä karkuun, vaikka kuinka haluaisimme. Edelliset hallitukset ovat tämän taustalla ja virittäneet meille tämän päätettäväksi. Teemme kuitenkin niin vastuullista politiikkaa kuin tässä tilanteessa on mahdollista, aina oman kansan etu edellä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kettunen.

22.51 Tuomas Kettunen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Nyt tuli hallitukselta aikamoinen viritys bensapommista — bensapommista, [Antti Kurvinen: Huh-huh! Huhhuh!] joka Suomen kansalle on viritetty vuodelle 2027. [Perussuomalaisten ryhmästä: Keskusta!] Kuuntelisitte näitä hyviä puheenvuoroja, niin kuin tässä vierestä edustaja Mehtälä jo toi aikajanaa, mistä lähtien on lähdetty liikenteeseen, kun täällä jo annetaan ymmärtää, että tämä on viime hallituksen luoma bensapommi. Kyllähän tämä on pidemmältä aikaväliltä, [Juha Mäenpää: Se on Vanhasen hallituksen!] ja siellä 2015—2019 hallituskaudella myös perussuomalaiset olivat hallitusvastuussa.

Mutta nyt minä kysyn, rouva puhemies, näemmekö me ensi viikolla sellaisen tapahtuman, mitä moni ei olisi uskonut: perussuomalaiset, vihreät ja vasemmistoliitto äänestävät yhdessä rintamassa [Antti Kurvinen: Hohoo!] bensiinin ja dieselin voimakkaan hinnankorotuksen puolesta. Nähdäänkö tämä ensi viikolla?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja sitten vielä edustaja Puisto.

22.52 Sakari Puisto ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä edessä on myös tiedote ”EU:ssa sopu päästökaupan laajentamisesta ja vahvistamisesta” rakennusten erillislämmityksen ja tieliikenteen päästökaupasta joulukuulta 22. En sinänsä ihmettele, kun lukee vaikka edustaja Petri Honkosen joitakin tviittejä, joissa hän sanoo: ”Turha kuvitella, että keskustasta osallistuisi enää kuuna päivänä viime vaalikauden kaltaiseen kokoonpanoon. Sitä painajaista en halua nähdä enää uudestaan.” En kyllä minäkään halua nähdä sitä.

Mutta sitten vielä tähän itse lykkäysasiaan. Siinä on artikla 30 e, missä säädetään niistä lykkäysedellytyksistä, ja siinä sanotaan ihan mustaa valkoisella, että edellytyksenä lykkämiselle on se, että jäsenvaltioissa on käytössä säänneltyyn yhteisöön kohdistuva hiilivero,

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

joka on tasoltaan päästöoikeuden hintaa vastaava ja voimassa vuosina 2027—2030. Ja lisäksi on vielä erilaisia vaatimuksia, vastaavia ja byrokraattisempiakin, koskien raportointia, tarkkailua, ilmoittamista, ja niin edespäin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sitten mennään puhujalistaan. Edustaja Honkonen poissa. — Edustaja Vestman, olkaa hyvä.

22.53 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Auto on valtaosalle suomalaisista aivan välttämätön. Ihmiset autoilevat, koska ei ole realistista vaihtoehtoa sille — tai on, mutta se vaihtoehto tarkoittaa työnteon, yrittämisen sekä hyvän ja aktiivisen arjen loppua Suomessa. Auto edustaa itse asiassa kaikkea sitä, mitä Suomeen tarvitaan tänään enemmän: aktiivisuutta, ahkeruutta, työtä, yrittämistä, kasvua, vapautta. Suomihan on logistisesti saari. Maamme talous liikkuu ja kasvaa kumipyörien päällä, ja jos kumipyöräliike käy liian kalliiksi, talous ei kasva.

Puhemies! Orpon hallitus on ollut historiallisen autoilumyönteinen. Vertaillaanpa hetki Orpon hallituksen ja Marinin—Saarikon hallituksen tekoja.

Ensi töikseen Orpon hallitus alensi bensa- ja dieserveroa noin viisi senttiä litralta. Marinin hallitus sen sijaan teki ensi töikseen viime kaudella Suomen historian suurimman polttoaineveron kertakorotuksen, 6,6 senttiä litralta.

Toiseksi, Orpon hallitus alensi jakeluvelvoitetta ja siten bensan ja dieselin litrahintaa päätösperäisesti yli 10 senttiä tälle vuodelle verrattuna Marinin hallituksen päättämään uraan. Marinin hallitus siis oli päättänyt käsittämättömästä lähes 15 prosenttiyksikön korotuksesta jakeluvelvoitteeseen kuluvalle vuodelle, mikä olisi nostanut erittäin rajusti pumppuhintaa.

Kokonaisuudessaan näiden Orpon hallituksen päätösten myötä pumppuhinta on tänä vuonna 16 senttiä ja ensi vuonna 14 senttiä matalampi kuin Marinin—Saarikon hallituksen päätöksillä. Jos biopolttoaineiden hinnat nousevat lähivuosina, kuten ennakoida voi, bensa- ja diesellitra maksavat tämän vaalikauden lopussa huimat 20 senttiä vähemmän kuin Marinin—Saarikon hallituksen päätöksillä se olisi maksanut.

Eikä siinä vielä kaikki: Orpon hallitus laskee tämän päälle polttomoottoriautojen ajoneuvoveroa 50 miljoonalla eurolla, ja samaan aikaan Orpon hallitus on huolehtinut siitä, että kannusteet liikenteen sähköistymiselle ovat riittävät. Liikennesähkö ja sähköbensa sisällytetään jakeluvelvoitteeseen, mikä luo uusia kannustimia puhtaisiin käyttövoimiin.

Arvoisa puhemies! Marinin—Saarikon hallituksen liikennepolitiikka käy yhä suomalaisille autoilijoille kalliiksi, [Antti Kurvinen: Miksi ette muuta sitä?] ja sen synkin perintö todella on tämä liikenteen päästökauppa, jonka keskusta muiden Marinin hallituksen puolueiden kanssa kävi kuittaamassa EU:ssa viime kaudella. Kaiken kukkuraksi nämä puolueet vielä ylpeilivät päästökaupan tuomilla laskennallisilla, siis teoreettisilla päästövähennyksillä. Tämä bensapommi, EU-viritys, byrokratian tuote EU:sta, on keskustan itsensä viritämä. Marinin—Saarikon hallituksen päätösten tuoma riski autostaan riippuvaisille suomalaisille sekä teollisuuden kilpailukyvyille todella on aito. Vuoden 27 alussa bensan hinta voi nousta sen vuoksi jopa sen 30 senttiä litralta ja vuoteen 30 mennessä jopa 90 senttiä litralta.

No, mistä tässä päästökaupassa on siis kyse? Liikenteen päästökaupassa polttoaineen jakelijoiden on ostettava myymälleen fossiiliselle liikennepolttoaineelle päästöoikeuksia. [Tuomas Kettusen välihuuto] Päästöoikeuksien määrää rajoittamalla luodaan markkinoil-

le keinotekoinen niukkuus — tämän siis keskusta kuittasi. Päästökauppa ei kuitenkaan sovi liikenteeseen, koska polttomoottori on käytännössä yhä välttämättömyys niin henkilöautoilussa kuin logistiikassa. Kysyntä on siis varsin hintajoustamatonta. Tämä johtaa väistämättä päästöoikeuden hinnan voimakkaaseen kasvuun, minkä keskusta tiesi kuitatessaan tämän mallin. [Antti Kurvisen välihuuto] Rahat päästökaupasta tulevat valtion kassaan, mistä EU vaatii sitten osansa — tämänkin keskusta kuittasi. Päästökauppa on siis käytännössä lisävero, joka kohdistuu liikkumiseen ja epäsuorasti työhön ja yrittämiseen. Pahimmillaan pitkien välimatkojen maassa se voi murentaa työnteon kannusteet, ostovoiman ja kilpailukyvyn, ja tämä riski on sanottava rehellisesti ääneen suomalaisille.

Puhemies! Riippumattomat tutkimuslaitokset ja -yhtiöt povaavat komission matalampaa hinta-arviota huomattavasti korkeampia päästöoikeuden hintoja ja siten kovempaa pumppuhinnan nousua keskustan kuittaaman liikenteen päästökaupan johdosta. Tämä bensapommihan siis räjähtää väistämättä ilman purkavia toimenpiteitä vuonna 2030, jolloin päästökauppa on viimeistään kansallisesti toimeenpantava, mutta Suomen maksuvelvollisuus EU:n päästökauppatuloista alkaisi kuitenkin joka tapauksessa vuonna 27. Suomen olisi maksettava EU:n kassaan, vaikka päästökauppaa lykättäisiinkin parilla vuodella. Lykkäyksen saaminen ei olisi kuitenkaan varmaa. Liikenteen päästökauppa vaikuttaa pumppuhintaan välittömästi sen mukaan, mitä päästöoikeus pörssissä maksaa. Se sisältää eräitä liennyttäviä mekanismeja mutta ei sellaisia, jotka vaikuttaisivat heti, jos hinta nousee. Hintaa hillitsevät mekanismit lakkaavat joka tapauksessa vuonna 2030.

Näistä syistä Orpon hallitus on alkanut purkaa tätä keskustan bensapommia. Se on todella päättänyt päästökaupan kompensoinnista kuljetussektorille ammattidieselillä, ja lisäksi kompensointi tullaan tekemään maa- ja metsätaloudelle. Henkilöautoilun osalta ei ole vielä päätöksiä, ja siksihän hallituspuolueet edellyttivät talousvaliokunnassa lausumaa, jonka mukaan hallituksen tulee valmistella erilaisia kompensointiratkaisuja vastaamaan tilanteeseen, jossa päästöoikeuden hinta nostaa polttoaineen hintaa kohtuuttomasti.

Arvoisa puhemies! Liikenteen päästökauppa tietää suomalaiselle autoilijalle tuplaveroa, koska Suomessa liikennepolttoaineen verotuksessa maksetaan jo CO₂-veroa. Puolalainen autoilija maksaisi tulevaisuudessa vain päästökaupan hintaa, suomalainen autoilija päästökaupan hintaa ja samaa CO₂-tonnia koskevaa polttoaineveroa. Siksi tämä kansallinen CO₂-vero olisi mielestäni syytä poistaa liikenteen päästökaupan yhteydessä, ja tätä veron poistoa voitaisiin rahoittaa päästökaupan tuomalla liikkumavaralla valtiontalouteen. Hallituksen esityksessähän tulopotiksi on arvioitu huimat 500 miljoonaa euroa — ja osa tosiaan tilitettävä EU-kassaan, minkä keskusta on kuitannut.

Arvoisa puhemies! EU:n uuden komission on tarkoitus arvioida liikenteen päästökauppaa uudelleen. Pidän selvänä, että Suomen etu olisi se, että hallitus aloittaisi ennakkovaikeuttamista uudessa komissiossa, jotta liikenteen päästökauppaan tehdään välttämättömiä muutoksia ja sen kumoamistakin arvioitaisiin. Tällä tavoin tämä keskustan bensapommi voitaisiin ehkä purkaa kokonaan. Samassa yhteydessä tulisi arvioida rehellisesti EU:n liikenteen päästövähennystavoitteiden vaikutusta EU:n kilpailukykyyn ja talouteen. Tämä on kriittinen kysymys Suomelle, joka on logistisesti saari. On kysyttävä, voidaanko liikenteen päästövähennystavoitteisiin päästä EU:ssa asetetussa aikataulussa aiheuttamatta merkittävää haittaa Suomen ja EU:n kilpailukyvyille ja kansalaisten lompakolle. Liikenteen sähköistyminen ja muut puhtaat käyttövoimat ovat edenneet ja etenevät kyllä nykyisilläkin kannustimilla.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kangas.

23.02 **Antti Kangas ps:** Arvoisa puhemies! Liikenteen päästökaupasta käytiin jo varsin railakasta keskustelua viime torstaina suullisella kyselytunnilla, kun mietintö talousvaliokunnasta oli aivan uunituore. Mainitsen sellaiset nimet kuin Jätteenmäki, Vanhanen, Vanhasen toinen, Kiviniemi, Sipilä ja Marinin hallitus. Eli kuudessa hallituksessa, missä keskusta on ollut mukana, on ollut aikaa vaikuttaa tämän asian toimeenpanoon. Vaikuttaminen kuitenkin päätettiin keskustan toimesta aloittaa 2023 hallitusneuvottelussa tyhjällä paperilla. [Välihuutoja] Eikö ole käsittämätöntä? Nyt suu vaahdossa vaahdotaan turuilla ja toreilla hallituksen bensapommista, kun tosiasia on se, että meillä on käsissä kepulaisten bensapommi ja kepulainen polttoöljypommi maataloilla. [Välihuutoja] Keskustan mielestä maatalouden yrittäjätulo kestää vielä polttoöljyn hinnannostoa eurolla. [Jaana Strandman: Ohhoh!] Kuuden hallituksen ajan oli aikaa vaikuttaa. [Tuomas Kettunen: Olisipa perussuomalaiset hallituksessa!]

Keskusta antoi virheellisesti ymmärtää, että liikenteen päästökauppaa voitaisiin noin vain siirtää sormia napsauttaen vuoteen 2030 vuoden 2027 sijaan. Kyseessä olisi eräänlainen ilmainen lounas, mutta asiahan ei tosiasiaassa ole näin. Edellytyksenä lykkäämiselle on se, että jäsenvaltioissa on käytössä säänneltyyn yhteisöön kohdistuva hiilivero, joka on tasoltaan päästöoikeuden hintaa vastaava ja voimassa vuosina 2027—2030. [Antti Kurvisen välihuuto] Kansallinen hiilivero on viitevuonna korkeampi kuin uuden päästökauppajärjestelmän keskimääräinen huutokaupan selvityshinta, ja lisäksi tulisi noudattaa täysimääräisesti raportointia, tarkkailua, todentamista koskevia vaatimuksia — niitä aivan samoja kuin päästökaupassa on. Jäsenmaa ilmoittaisi erikseen vuosittain poikkeuksen hyödyntämisestä sekä sitoutuisi suorittamaan osuutensa sosiaalirahastoon sekä omiin varoihin. Eli kyseessä on varsin byrokraattinen ja työläs järjestelmä, ja kustannukset ovat samaa tasoa kuin päästökaupassa, eikä suinkaan niin kuin keskusta antaa olettaa, että me vain voisimme unohtaa koko asian ja pyyhkiä sillä pöydän.

Jos Suomi olisi ottanut kansallisen lykkäyksen käyttöön, olisi Suomen valtiolta jäänyt saamatta päästökauppatuloja arviolta noin kaksi miljardia euroa vuosina 27—30. Uuden päästökaupan kansallisen käyttöönoton lykkääminen ei vähentäisi Suomen maksuvelvoitteita uuteen ilmastotoimien sosiaalirahastoon ja omiin varoihin eli EU:n budjettiin, joista komissio on antanut uuden esityksen. Esityksen mukaisesti 30 prosenttia uuden päästökaupan tuloista ohjattaisiin vuodesta 2028 alkaen EU:n omiksi varoiksi. Komissio tulee mahdollisesti ehdottamaan seuraavassa unionin monivuotista rahoituskehystä koskevassa ehdotuksessaan ilmastotoimien sosiaalirahaston rahoittamista suoraan EU:n budjetista.

Varmuutta ei ole siitäkään, täyttäisikö Suomen verojärjestelmä ja nykyinen hiilivero lykkäyksen edellytyksenä olevat kriteerit. Jos komissio toteaisikin jälkikäteen, etteivät lykkäyksen ehdot täytyisi päästökaupan jo alettua, joutuisivat jakelijat palauttamaan tarkastettavana olevan vuoden päästöjä vastaavat päästöoikeudet kokonaisuudessaan, vaikka kulutukseen luovutetusta polttoaineesta olisi jo maksettu hiilivero.

Nyt tehty hallituksen esitys onärkevin toteuttamistapa tässä varsin hankalassa kysymyksessä, eikä keskustalla toden sanoen olisi ollut mitään järkevämpiä keinoja asian hoitamiseen. Ja siinäpä jälleen yksi syy siihen tyhjiin paperiin. Kuuden hallituksen vaikuttamistoimet täynnä tyhjää.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Kurvinen.

23.06 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Eletään tosiaan historiallisia aikoja, ja politiikkaahan tehdään ajassa. Ensi viikolla näitten puheenvuorojen pohjalta meillä syntyy tällainen epäpyhä allianssi vasemmistoliitosta ja vihreistä perussuomalaisiin, jossa nostetaan polttoaineen hintaa ja pyritään vähentämään autoilua. Voisi kuvitella, että tämä on painajaisuni tai jonkunlainen kangastus, mutta tässä me valitettavasti tällä hetkellä eletään.

Perussuomalaiset kävivät vaalit 2023 voimakkaalla energiapoliittisella painotuksella. Itsekin muistan elävästi lakeuksilla ne traktorin peräkärryt, joissa luki, että ”turve uusiutuvaksi”. Niitä taisi olla edustaja Juha Mäenpäänkin kotiseudulla ja lähettyvillä. [Juha Mäenpää: Se lukee vieläkin!] Edustaja Mäenpää on tätä energiapoliittista lupaustaan toteuttanut sillä tavalla, että nyt perussuomalaiset ovat laittamassa pienetkin voimalaitokset turpeen käytöstä verolle. Mitään hyvää ei ole tapahtunut turpeen eteen tällä vaalikaudella, mitään muuta kuin heikennyksiä, ja nyt tämä törkeä vaalilupausten pettäminen etenee myös autoiluun ja polttoaineeseen. Luulen, arvoisa puhemies, että tämä on ehkä röyhkein takinkääntö 2000-luvun Suomen politiikassa. Aluspaitaa myöten on nyt edustaja Mäenpäällä ja muilla perussuomalaisilla takki kääntynyt. On tullut eteen puolentoista vuoden aikana, että kokoomuksen puistosiiپی, cityvihreät, vie teitä ihan 10—0, ja ainut asia, mihinkä te pystytte täällä salissa, on se, että te sanotte ”kerta edellinen hallitus” ja ”miksi te ette tulleet hallitukseen”. Kansalaiset näkevät sen, että te ette kykene hoitamaan mitään asioita ja te itkette meidän peräämme hallitukseen, [Perussuomalaisten ryhmästä: Hah hah!] kun olette siihen kyvyttömiä. Kokoomuksen citysiپی vie teitä eteenpäin.

Mutta, arvoisa puhemies, käydäänpä läpi, mitä perussuomalaiset lupasivat ennen vaaleja: Perussuomalaiset lupasivat kansanliikkeelle ”Stop autoilijoiden kuritukselle” poistavansa jakeluvelvoitteen kokonaan — siis poistavansa kokonaan jakeluvelvoitteen polttoainepumpuilta. Ja toinen oli, että puolitetään polttoaineverotus. Tämä on se euron bensalupaus, mistä te puhuitte. Ja mitä te olette nyt tehneet hallituksessa? Te olette kokoomuksen kanssa tehneet sen, että te nostatte eurolla polttoaineen hintaa. Käyttöönottoa tälle liikenteen päästökaupalle olisi ollut mahdollista lykätä vuoden 2031 alkuun asti, mutta nyt sitten kansallisella päätöksellä tämä otetaan käyttöön 2027 ensimmäisten joukossa Euroopassa. Lisäksi on hiuksia nostattavaa se, että kansallisella päätöksellä päästökauppa otetaan käyttöön myös maa- ja metsätalouteen, vaikka ne olisi voinut jättää tämän liikenteen päästökaupan ulkopuolelle. Orpon hallitusohjelmassa lukee, että hallitus ei nosta maatalouden kustannuksia, heikennä maatalouden kannattavuutta. Jälleen uusi, petetty vaalilupaus perussuomalaisilta tällä päätöksellä. Hallitus arvioi tosiaan keräävänsä puoli miljardia, eli 500 miljoonaa, pumpuilta päästökaupan avulla. Ja hämmennyin kyllä, kun kuuntelin edustaja Kankaan puhetta: Edustaja Kangas perussuomalaisena kertoi täältä puhujakorokkeelta suomalaisille, että nyt pitää vain EU:lle lähettää rahaa tämä 500 miljoonaa. Eikö sen satojen miljoonien lähettämisen EU:lle pitänyt loppua viime vaalikauden mukaan? Nyt se vain kiihtyy tämän päästökaupan kautta. Aivan uskomatonta — olette pettäneet lupauksenne myös EU-politiikan osalta.

Päästökaupan arvioidaan nostavan merkittävästi polttoaineiden pumppuhintoja. Keskimäärin puhutaan vähintään 50 sentin hinnankorotuksesta, mutta osa asiantuntijoista on arvioinut lähes euron hinnankorotusta. Polttoaineiden hintaa tulee päästökaupan lisäksi ko-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

rottamaan jakeluvuoroitteen kova korotus, joka tapahtuu vuonna 2028. Elikkä juuri se jakeluvuoroite, joka PS:n piti poistaa kokonaan, nousee nyt uuteen jättilukemaan vuonna 2028. [Sakari Puiston välihuuto] Hallitus on päättänyt korottaa 37 prosenttia jakeluvuoroitetta vuonna 2028.

Arvoisa puhemies! Tästä cocktailista, autoilun päästökaupasta ja jakeluvuoroitteen nostamisesta, muotoutuu Orpon hallituksen bensapommi, jonka olette itse virittäneet ja räjäyttäneet nyt suomalaisten viljelijöitten ja suomalaisten autoa käyttävien ihmisten päälle. Ette ole tehneet liikenteen verotuksen kokonaisuudistusta, vanhat verot ovat päällä, dieselverot ynnä muuta. Kustannusten kompensatiota ei ole valmisteltu millään tavalla. Ainut konkreettinen esitys on raskaalle liikenteelle luvattu ammattidiesel, josta haluan kuitenkin lausua kiitoksen, että on jotakin positiivistakin tässä autoilijoiden synkässä talvessa.

Arvoisa puhemies! Täällä on sanottu, että on pakko lähteä mukaan vuonna 2027. Keskustan mielestä olisi kannattanut hyväksyä tarjous siitä, että on neljä vuotta lisäaikaa asiaa selvittää ja liittyä päästökauppaan vasta vuonna 2031. Neljän vuoden lisäajan myötä Suomelle olisi kertynyt tietoa siitä, millaiseksi päästöoikeuden hinta tulee muodostumaan, ja näin olisi voinut arvioida, miten tämä järjestelmä kompensoidaan tavalliselle keskiluokkaiselle autoilijalle. Olisi ehditty tekemään paremmin myöskin nämä verouudistukset. Liikenteen verotusta olisi voitu tänä aikana uudistaa ja poistaa esimerkiksi näitä muita veroja ja maksuja. Nyt näin ei ehditty tekemään, vaan bensapommi kaatuu päälle jo tämän vaalikauden aikana. Se on tämän vaalikauden viimeinen lahja Suomen kansalle vuonna 27, kun tämä lähtee liikkeelle. [Heikki Vestmanin välihuuto]

Arvoisa puhemies! Hallituksen virittämä bensapommi tosiaan nostaa eurolla bensan litrahintaa. Tämä ei ole minun, Kurvisen, mielipide, vaan tämä on asiantuntijoiden ja hallituksen itse vahvistama fakta. Tästä tulee lamauttava isku tavallisille suomalaisille, ja tämä tulee heikentämään Suomen kilpailukykyä entisestään. Nyt on vielä mahdollista peruuttaa, arvoisa puhemies. Tämä on täysin sataprosenttisesti Orpon hallituksen valinta. Deterministisesti ei ole edustaja Vestmankaan joutunut tätä ajamaan, vaan tämä on teidän oma valintanne ottaa tämä vuonna 27 näin huonoilla ehdoilla käyttöön. Edellinen hallitus ei ole mikään kummitus teidän niskassanne. Käyttäkää sitä valtaa, jonka Suomen kansa teille antoi, ja täyttäkää lupauksenne, älkääkä aina vesittäkö niitä ja heittäkö niitä roskikseen.

Arvoisa kokoomus, arvoisat perussuomalaiset, vetäkää tämä esitys pois. Älkää äänestäkö vihreitten ja vasemmistoliiton kanssa nyt euroa lisää polttoaineen hintaan.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kalmari poissa. — Edustaja Mehtälä, olkaa hyvä.

23.13 Timo Mehtälä kesk: Arvoisa puhemies! Palautan vielä keskusteluun sen asian, että vuonna 2018 päätettiin näistä päästökaupan säännöistä, ja jos minä nyt oikein muistan, niin silloin olivat hallituksessa kokoomus ja perussuomalaiset keskustan lisäksi.

Elämme tosiaan ihmeellisiä aikoja. Ensi viikolla tässä salissa nähdään tilanne, jossa hallituspuolueet yhdessä vasemmistopuolueitten kanssa äänestävät polttoaineen isosta korotuksesta vuonna 2027 — siis perussuomalaiset yhdessä vihervasemmiston kanssa. Johan on aikoihin eletty.

Mistä on kyse, ja miten tähän on päädytty? Kevään 2024 kehysriihessä hallitukselta nähtiin yllätysratkaisu. Päätitte, että Suomi ottaa EU:n liikenteen päästökaupan käyttöön etujassa vuonna 2027. Asiantuntijoiden mukaan hinta saattaa nousta jopa eurolla litra — siis

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

asiantuntijoitten mukaan, ei ole mikään keskustan bensapommi, vaan se on asiantuntijoiden mukaan sanottu. Kyse on uudesta maksusta, joka tulee vanhojen verojen päälle.

Hyvä hallitus ja ennen kaikkea perussuomalaiset, ymmärsittekö mihin tällä päätöksellä sitoudutte? Ymmärsittekö, että tämä päätös on vakavassa ristiriidassa hallitusohjelman kanssa? Suora lainaus hallitusohjelmasta: ”Liikennepolttoaineiden hinta ei nouse hallituksen toimenpiteiden takia.” On erittäin hämmäntävää, että hallitus ei päättänyt käyttää direktiivin sallimaa siirtymäaikaa. Direktiivin olisi voinut ottaa käyttöön vuoden 2031 alusta. Miksi näin ei toimittu? Tätä me keskustalaiset talousvaliokunnassa esitimme. Neljän vuoden päästä oltaisiin oltu paljon viisaampia päästökaupan kustannuksen kanssa. Onko näin, että suuri syy päästökaupan käynnistämiseksi 2027 onkin luoda rahastusautomaatti valtiolle?

Arvoisa puhemies! Toinen, kenties vielä hämmäntävämpi asia on, että hallitus päätti ihan itse sisällyttää myös maa- ja metsätalouden tähän päästökauppaan — siis ihan itse. Tätä ei direktiivi edellyttänyt, eikä myöskään monessa EU-maassa tätä ole. Eli tosiaan EU ei tätä vaatinut, mutta silti te päätitte tehdä näin. Keskusta ei olisi tehnyt tätä. Tämä tulee aiheuttamaan vähintään 60—200 miljoonan euron kustannukset maatalouteen, kun polttoöljyn hinta nousee, isot työkoneet kun eivät kulje sähköllä. Vaihtoehtoja ei ole niin kuin autoilijoilla ostaa sähköauto tai ajaa biokaasulla. Te perustelette päätöstä sillä, että olisi ollut vaikeaa jättää polttoöljyn jakelua ulos päästökaupasta valvonnan vuoksi. Tässä ei ole mitään perustetta, sillä tälläkin hetkellä tosiasiaa meillä on jo erittäin toimivat tavat valvoa polttoainejakelua, erilliset tankkauspaikat ja vielä väriaine polttoaineessa, ja systeemi on pelannut tähän asti aivan oivallisesti.

Hallitusohjelmassa luvataan, että maa- ja metsätalouteen ei lisätä kustannuksia omin toimin — petetty lupaus tämäkin. Ja vielä lisäksi, kun sanotte, että asia kompensoidaan maa- ja metsätalouteen: Tämä lupaus on täysin ilmassa. Mitään päätöstä ei ole, ja toiseksi jokainen yrittäjä tietää, että kompensatit eivät koskaan kata kustannuksia. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kettunen.

23.17 Tuomas Kettunen kesk: Kunnioitettu rouva puhemies! Nyt ei tullut jytkyä, nyt tuli Suomen kansalle bensapommi. Bensapommi Suomen kansalle vuonna 2027. Pääministeri Orpon hallitus on kiirehtinyt Suomen ottamaan tämän polttoaineen hintaa korottavan päästökaupan käyttöön jo vuonna 2027. Tämä päätös on kansallinen. Tämä päätös on poliittinen. Se on hallituksen valinta. Minä en voi tällaista kiirehtimistä hyväksyä. Teidän pitäisi nyt ajatella suomalaista autoilijaa, hyvä hallitus, varsinkin hyvät perussuomalaiset.

Tässä valiokunnan mietinnössä, mitä käsittelemme, yhtenä keskeisimmistä perusteista on käytetty valtiolle koituvaa päästökauppatulon menetystä, jonka suuruudeksi on arvioitu kaksi miljardia euroa neljän vuoden aikana elikkä 500 miljoonaa euroa vuodessa. Hyvä hallitus, tähän tiedätte, keneltä tämä kaksi miljardia euroa otetaan. Niiltä kaikilta suomalaisilta, jotka käyttävät liikennepolttoaineita. Hallitus on menossa kyllä nyt syvälle veronmaksajien taskulle. Polttoaineiden käyttäjät maksavat tämän miljardien lisämaksun.

Tässä valiokunnan mietinnössä todetaan: ”päästökauppadirektiivi mahdollistaa sen, että jäsenvaltio voi kansallisesti vuoden 2030 loppuun asti olla vaatimatta päästöoikeuksien palauttamista”. Eli käytännössä jättäytyä tämän hinnoittelun ulkopuolelle. Miksi näin ei tehty? [Juha Mäenpään välihuuto] Sääntelyn toteuttamisvaihtoehtoja arvioitaessa on tarkasteltu myös tätä vaihtoehtoa. Hallitus päätti kehysriihen yhteydessä huhtikuussa 2024 EU:n

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

polttoaineen jakelun päästökaupan hinnoitteluun liittymisestä järjestelmän hinnoittelun käynnistyessä.

Rouva puhemies! Tällä hetkellä Suomen kallein diesel on Itä-Suomessa Joensuussa: 1 euro 89 senttiä litralta. [Juha Mäenpää: Paljonko oli viime hallituskauden aikana?] — Kallein diesel. — Jos tähän vielä laitetaan se melkein euro päälle, niin miten siellä Itä-Suomessa liikutaan, kun tarvitaan sitä autoa? [Juha Mäenpää: Ollaan kepun hinnoissa!]

Hyvä puhemies! Tämä on niin omituista, kun viime eduskuntavaalien alla tosiaan perussuomalaiset lupasivat, että polttoaineen hinta tulee alaspäin. Toisin se on käynyt tuolla Itä-Suomessa, tällä hetkellä siellä liikutaan lähes kahdessa eurossa litrahinnalta. Ja jos tämä vielä viedään lävitse, niin tulee aika kohtuuttomaksi liikennöinti omalla autolla.

Tässä keskustelun aikana on puhuttu siitä, kuinka hallitus laajasti kompensoi tällä hetkellä polttoaineen hintaan. No, Purra on vastannut kirjalliseen kysymykseen 26.6.2024 näin: ”Pääministeri Orpon hallitus on päättänyt kohtuullistaa uudesta päästökaupasta aiheutuvia kustannuksia logistiikkaketjuun ottamalla käyttöön vuoden 2027 alusta raskaalle liikenteelle kohdistetun dieselpolttoaineen valmisteveron palautusjärjestelmän eli niin sanotun ammattidieselin.” Tämä on hyvä asia. ”Sen valmistelu toteutetaan siten, että julkisen talouden kestävyys varmistetaan. Huomioiden julkisen talouden heikko tila ja jo toteutetut ja päätetyt toimet, hallitus ei ole valmistelemassa muita uusia toimia polttoaineiden hintojen alentamiseksi.”

Jos tässä keskustelussa hallituspuolueet ilmaisevat, että hallitus on kompensoinut jo laajasti polttoaineiden hinnan nousua, niin minkä takia kesäkuussa valtiovarainministeri Purra on näin todennut, että uusia toimia polttoainehintojen alentamiseksi ei ole tulossa, ja hinnat vaan nousevat?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää.

23.22 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa rouva puhemies! Hyvät naiset ja miehet! Täällä on käsitellyssä polttoaineen hintaa nostava jakeluvaikeusasia, [Antti Kurvinen: Bensapommi!] ja tässä on ollut aika mielenkiintoista keskustelua, että mistä tämä johtuu. No, onneksi keskustasta tarkennettiin, että tämä on alkanut jo Vanhasen kaudella 2003-vuonna, ja sen jälkeen keskusta on ollut monet kerrat hallituksessa, ja viime kaudella kuitenkin sitten Marin ja Saarikko kävivät kuittaamassa EU:n papereihin, että me osallistutaan tähän jakeluvaikeuteen tietyin ehdoin, ja tämä hallitus nyt joutuu kantamaan tätä Marinin—Saarikon ristiä selässään. Sille ei voi mitään. Edustaja Kettunenkin sen varmasti tietää.

Sitten täällä on puhuttu siitä, että mitä perussuomalaiset on luvannut viime vaaleissa, kun olemme pyrkineet eduskuntaan. Me ollaan puhuttu bensiinin hinnasta, ja varmasti kokoomuskin sen tietää, että myös perussuomalaiset on ollut tähän vaikuttamassa, että olemme hallituksessa yhdessä saaneet laskettua tätä polttoaineen hintaa, kuten varmaan kaikki kansalaisetkin ovat huomanneet.

Mutta te puhuitte täällä petetyistä lupauksista. Haluan nyt muistuttaa, mikä on vielä suurempi petos — jos te koette keskustassa tämän petoksena. Edustaja Kurvinen siellä sanoi, että Mäenpää on luvannut turpeesta jotakin. [Antti Kurvinen: Kyllä!] Minä yhä edelleen ajan niitä asioita, ja minä uskon siihen vankasti, että ne asiat saadaan hoidettua tämän hallituskauden aikana.

9.3.2003 jossakin päin Suomea minä olen ottanut kuvan semmoisesta isosta valotaulusta, missä oli keskustan logo, ja siinä luki ”diesilvero pois”. Jos te mielsitte sen, mitä minä

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

olen sanonut, lupauksena, niin tämä on sitten teidän lupaus. Mitä sitten kävi, kun eduskunta muodostettiin? Te olette neljänneksi suurin puolue, teitä on minun mielestäni melkein 20 kansanedustajaa. Mitä tapahtui silloin, Kurvinen? Veitkö tyhjän paperin Saarikon kanssa hallitusneuvottelupöytään? Eikö teitä hävetä? Se on äänestäjien pettämistä, jos jokin on äänestäjien pettämistä. Tänne on ihan turha tulla lietsomaan tuommoista juttua.

Minä olen luullut, että te olette maatalouden asialla, ja lähinnä minusta tuntuu, että te pelottelette täällä maanviljelijöitä. Mehtälänkin puhe oli aivan niin kuin jostakin Korkeajännityksestä maanviljelijöitä kohtaan. [Naurua] Aivan käsittämätöntä. Itse maanviljelijä ja tuommoisia puhuu täällä. Eikö teidän pitänyt uskoa suomalaiseen maatalouteen? Aivan käsittämätöntä pelleilyä.

Sitten täällä on tuotu esiin, että maajusseille tulee paljon kuluja. [Tuomas Kettunen: Niin tulee!] Täällä lukee, että hallitusohjelman mukaan hallituskaudella ei tehdä kansallisesti sellaisia päätöksiä, jotka lisäävät maatalouteen kohdistuvia kustannuksia. Sitten siellä lukee seuraavassa kappaleessa — te olette varmasti tämän mietinnön lukeneet, te osaatte sen ulkoa — ”Maataloussektorin hyvitysjärjestelmissä tulisi mahdollisuuksien mukaan hyödyntää olemassa olevia maatalouden energiaveron palautusjärjestelmiä.” Ymmärrätekö te? Ette vissiin.

Sitten, oliko edustaja Kettunen, joka puhui siitä, että maatalous olisi voitu irrottaa siitä. Se on ihan totta. Maatalous olisi teoriassa pystytty irrottamaan tästä mutta ei käytännössä. [Antti Kurvinen: Miksei?] — Sen takia, että siellä olisi vaadittu erillisjakelu alusta lähtien. Kaikelle — maatalous, metsätalous, kaikki lämmitysjutut ja muut — olisi pitänyt olla erilliset säiliöt. Voisiko tämän asian kääntää niin, että keskusta olisi halunnut kahdennetut järjestelmät kaikkiin maataloihin? Se on käytännössä sellainen homma, että ei vain onnistu.

Sitten kun Kurvinen tuossa puheenvuorossaan sanoi, että perussuomalaiset on puhunut turpeesta ja luvannut sitä ja tätä. [Tuomas Kettunen: Ja polttoaineesta!] Muistakaa nyt: Keskusta oli viime kaudella hallituksessa, ja te korotitte turpeen verotusta. Sitten mitä teitte meidän yhteiskunnan kaikista tärkeimmän asian eteen, mikä on tärkein huoltovarmuuden kannalta: te järjestätte romutuspalkkion. Onhan se nyt aivan käsittämätöntä. Miten tämä on mahdollista?

Sitten kun minä teen turpeesta jonkin aloitteen, niin sen joku allekirjoittaa ja sanoo, että on hyvä aloite, ja sitten se haukkuu sen meidän maakuntalehdessä seuraavana päivänä, vaikka on itse allekirjoittanut sen huonon aloitteen. On aivan uskomatonta.

Kyllä tämä nyt vain on keskustan bensapommi. Ei siinä mikään muu auta. Te olette juuria myöten itse sitonut tämän homman ja meidän kädet tähän teidän bensapommiinne. Ei tämä hyvältä tunnu täällä. Te olette tämän ansan meille rakentaneet, ja me joudutaan nyt kantamaan sitä keskustan ristiä selässä. Ei sille mitään voi. [Tuomas Kettunen: Joulu on tulossa!] — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Täällä korkealla jo jännitys tiivistyi, että riittääkö seitsemän minuuttia. Justiin ja justiin. — Mutta nyt sitten vastauspuheenvuoro, edustaja Kurvinen.

23.29 Antti Kurvinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tästä edustaja Mäenpään pitkästä puheenvuorosta selvisi, että maatalouden olisi voinut jättää tämän liikenteen päästökaupan ulkopuolelle. Hän myönsi sen, [Tuomas Kettunen: Juuri näin!] ja te päätitte kuitenkin laittaa sen mukaan tähän euron bensapommiin, euron bensan hinnan

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

korotukseen ja polttoöljyn hinnan korotukseen, löpölakiin. Tämän löpöpommilain te päättitte laittaa mukaan maataloudelle. Hyvä juttu, että Mäenpää myönsi sen.

Arvoisa puhemies! Ja te rikotte koko ajan teidän hallitusohjelmanne kirjausta. Eivät ne kirjaukset ja lausumat, arvoisa edustaja Mäenpää, hyvät perussuomalaiset, elätä ketään. Ja kukaan ei aja millään lausumilla ja kirjaimilla, hienoilla sanoilla, mitä edustaja Puisto hienosti esitteli, metriäkään tuolla teillä. [Juha Mäenpään välihuuto] Pitää olla oikeita ratkaisuja. Teidän hallituspolitiikkanne on se tyhjä paperi, mistä te koko ajan tässä hoette. [Heikki Vestmanin välihuuto]

Arvoisa puhemies! Edustaja Mäenpää, jos te uskotte turpeeseen, niin miksi hallitus on nyt laittamassa pienetkin voimallitokset verolle turpeen käytöstä. Te tuhoatte lopunkin turpeen tuotannon. Kuka siihen pakottaa? Ettekö te ajattele, miltä ihmisistä tuntuu Pohjanmaalla, kun ne näkevät tämän teidän politiikkanne, tämän lupauksen pettämisen?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin, ja sitten taas puhujalistaan. — Edustaja Kaunisto.

23.31 Ville Kaunisto kok: Arvoisa rouva puhemies! Kyllähän tämän keskustelun jälkeen käy yhä selvemmäksi, että keskustan bensapommi on kyllä nyt tässä käsittelyssä. Ja se ei kyllä tee tätä työtä yhtään helpommaksi, että keskusta ei aina edes ymmärrä itse, mitä ovat historiassa tehneet. [Heikki Vestman: Eivätkö ole tienneet?] — Eivät ilmeisesti ole tienneet.

No, tässä kun keskusta yrittää kaataa tätä nykyisen hallituksen syliin, niin olemme täällä muistuttaneet isolla joukolla, että ensinnäkin polttoaineveroa on laskettu ja tankkaaminen on halvempaa. Jakeluvetoa on kevennetty, mikä alentaa polttoaineen hintaa. Ajoneuvoveroa on alennettu, joten autoilu maksaa vähemmän. Ammattidieselmalli helpottaa raskaan liikenteen kustannuksia, ja polttoaineen hinnannousu kompensoidaan, jos hinnat alkavat nousemaan liikaa. [Eduskunnasta: Juuri näin!] Ja kun nämä on nyt keskustalle kerrottu useamman kerran, niin kyllähän sen huomaa, mitä sitten puheenvuoroissa alkaa esiintymään. No, kyllähän ne kaikki muutkin edelliset hallitukset ovat näihin vaikuttaneet tai eivät ole vaikuttaneet. Todellisuus on, että nytten me opittiin se, että keskustahan siellä on ollut itse aina mukana, eikä ole vaikuttanut tähän asiaan. Eli kyllähän tämä nyt valitettavasti on keskustan bensapommi, joka teillä on sylissä. [Juha Mäenpää: Löpö-moukari!] — Löpö-moukari sieltä edustaja Mäenpään avustuksella vielä tähän puheen loppuun. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kangas.

23.32 Antti Kangas ps: Arvoisa puhemies! Aloitan ensinnäkin oikomaan keskustan kertomia virheellisiä väittämiä. Tietääkseni 2018 hallituksessa on ollut Sininen tulevaisuus -niminen puolue, millä ei sittemmin ollut kylläkään tulevaisuutta.

Sitten tämä neljän vuoden lisääika, mistä täällä paljon puhutaan: On varmasti käynyt hyvin selväksi kaikille tässä salissa ja kameroiden takana oleville, että ei tätä olisi päästy karakuun vaan siihen olisi tullut vero. Piste. Eikä se yhtään olisi vaikuttanut siihen polttoaineen hintaan.

Sitten toinen on tämä hypoteettinen maatalouden ulosjäänti päästökaupasta: [Tuomas Kettusen välihuuto] Jos olisi jätetty maatalous ulos päästökaupasta, olisi pitänyt terminaalista lähtien tehdä uudet varastosäiliöt, uusi jakelu, uudet säiliöt tiloille, uusi kirjanpito-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

velvoite. Ei ollut mitään järkevää keinoa jäädä ulos. Paljon yksinkertaisempi ja helpompi keino noudattaa meidän varsin erinomaista hallitusohjelmaa maatalouden osalta oli yksinkertaisesti se, että luodaan kompensointijärjestelmä. Piste. Olisiko ollut parempi, että olisi rakennettu kallis jakelujärjestelmä, joka sinällään olisi nostanut jo polttoaineen hintaa merkittävästi, kuin sen sijaan se, että mennään vanhalla systeemillä ja kompensoidaan tiloille aiheutuvat kulut.

Minusta tuntuu, että tämä keskustan polttoainepommi on vähän samanlainen asia kuin nämä keskustan paljon puhutut viime kauden investointihankkeet, mistä on tulossa satojen miljardien investoinnit Suomeen. Onhan se mukava nähdä, että esimerkiksi vuoden 2027 puoliväliin mennessä Inkoossa tuotetaan hiilivapaata terästä. Näinhän sillä keskusta hehkutti viime kaudella.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kurvinen.

23.34 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Nyt mennään siihen lähtökohtaan, että milloinkaan tämä niin sanottu bensapommi viritettiin. Bensapommi viritettiin viime keväänä: 2024 kehysriihessä tehtiin kansallinen päätös, että Suomi ottaa liikenteen päästökaupan käyttöön heti, kun mahdollista. En tiedä, missä perussuomalaisten edustajat silloin olivat — olivatko vipukelkkailemassa kevätiellä vai tutkimassa Ylen ohjelmasisältöä vai kiusaamassa maahanmuuttajia, mutta eivät olleet hereillä silloin, kun tällainen päätös tehtiin. Siellä tietysti tällainen sirpapietikäislinen vihreä kokoomuslaisuus heijastuu, ja nyt tällainen meni läpi. Hallitus totesi, että ei käytä tätä neljän vuoden lisäaikamahdollisuutta, jonka mukaan vasta vuonna 2031 olisi tämä järjestelmä voitu aloittaa.

Päästökauppadirektiivissä selkeästi mahdollistetaan päästökaupan hinnoittelun ulkopuolelle jääminen, niin sanottu opt-out-menettely, ja keskustan mielestä tätä menettelyä olisi tullut käyttää. Päästökauppadirektiivihän mahdollistaa sen, että jäsenvaltio voi kansallisesti vuoden 2030 loppuun asti olla vaatimatta päästöoikeuksien palauttamista eli käytännössä jättäytyä hinnoittelun ulkopuolelle. Sääntelyn toteuttamisvaihtoehtoa arvioitaessa on myös tarkasteltu tätä vaihtoehtoa, mutta päädytty aloittamaan tämä järjestelmä heti. Eli tämä on se bensapommin virittäminen. Se käynnistettiin silloin viime keväänä, ja nyt se meillä tuolla tikittää.

Olisi ollut vahvoja perusteita keskustan mielestä jäädä tämän järjestelmän ulkopuolelle kustannusten hillinnän vuoksi, ja nyt pitäisi nähdä se, että Suomi on tehnyt vaadittavat notifiointit sitä varten eli hyväksynyt ne sieltä komissiosta — juuri se komissio, mitä perussuomalaiset nykyään kumartavat. Viime vaalikaudella ei saanut lähettää rahaa EU:hun, mutta nyt lähetetään satoja miljoonia. Mäenpääkin kumartaa nykyään Brysseliä, ja sinne on nyt kumarruksetkin jo hoidettu, edustaja Mäenpää, niin että olisi voinut jäädä ulkopuolelle. Aikalisän ottaminen olisi ollut sen takia hyvin välttämätöntä, että mitään kompensatioita eli veronkevennyksiä muuhun liikenteeseen hallitus ei ole suunnitellut, ja jos olisi otettu käyttöön tämä neljän vuoden lisäaika, siirtymäaika, niin olisi voitu arvioida liikenteen kustannusten ja siitä yhteiskunnalle kerättävien tulojen kokonaisuutta. Nythän tämä lisäpäästökauppamaksu, 50 sentistä euroon, tulee tårta på tårta på svenska eli vielä nykyisten verojen päälle, ja ei ole esitetty mitään asiallisia perusteluita tälle poliittiselle kiirehtimis päätökselle.

Arvoisa puhemies! On hyvin raskauttavaa se, että maa- ja metsätaloutta ja kalataloutta ei ole pyritty jättämään tämän järjestelmän ulkopuolelle. Olisi ollut mahdollista rakentaa

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

tähän kylkeen jonkunlainen vaihtoehtoinen hyvitysmekanismi alkutuotannolle, mutta tällaista ei ole menty rakentamaan.

Arvoisa puhemies! Minusta tämä kuvastaa todella hyvin hallituksen liikennepolitiikkaa ja hallituksen energiapolitiikkaa. Hallitusohjelma on loistava, mutta niillä sanoilla ei ole mitään merkitystä, kun sitä ei noudateta. Maa- ja metsätaloudelle luodaan uusia kustannuksia, ihmisten elinkustannuksia ja arkea heikennetään ja nyt nostetaan naftan, bensiinin ja lämpöenergian hintaa vielä eurolla.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Mehtälä.

23.38 Timo Mehtälä kesk: Arvoisa puhemies! Otetaanpa nyt vähän tässä laskelmaa. Jos polttoaineen hintaa tarkastellaan kesäkuulta 2022, kun se oli kalleimmillaan, se oli kaksi ja puoli euroa litralta, ja tänä vuonna 2024 marraskuussa 1,7 euroa litralta. Eli polttoaineen hinta on tippunut 32 prosenttia. Mitä on tapahtunut maailmanmarkkinahinnalle tänä aikana? Kesäkuussa vastaavalla hetkellä maailmanmarkkinahinta ja marraskuulla vastaavalla hetkellä öljyn maailmanmarkkinahinta: alennus on 46 prosenttia. Miten tämä on selitettävissä verrattuna hallituksen juuri äsken kuultuihin puheisiin?

Tänään olin työ- ja elinkeinoministeriöön yhteydessä, ja keskusteltiin pitkään tästä asiasta. Arvatkaapa, hyvät edustajat, mikä oli työ- ja elinkeinoministeriön virkamiehen vastaus tähän asiaan? Tässä ei ole mitään logiikkaa. Tässä ei ole mitään logiikkaa. [Juha Mäenpää: Onhan siinä logiikkaa!] Viime vaalikaudella maa- ja metsätalousvaliokunnan perussuomalaiset eivät vastustaneet tätä 55-valmiuspakettia eli päästökaupan tuomista tietoliikenteeseen. Talousvaliokunnan perussuomalaiset jättivät eriävän, josta puheenjohtaja Puisto, jota arvostan kovasti, tässä jo kertoikin, mutta tässähän nyt on joku ristiriita.

Kun puhutaan päästökaupasta ja energia-asioista, jotka kuuluvat talousvaliokunnan rooteihin, on pakko puhua muutama sana myös tässä yhteydessä turpeesta, koska siitä sain tuolla vaalien aikaan kuulla enempi ja vähempi ja se kuuluu näihin päästökaupan artikkeleihin. Mitä luki perussuomalaisten vaaliohjelmassa Sinivalokoinen siirtymä syksyllä 2022, kun vaaleihin oltiin tulossa? Turve pois päästökaupan piiristä, turve uusiutuvaksi ja turpeen energiavero poistetaan. Yksikään näistä tavoitteista ei ole hallitusohjelmassa — siis ei yksikään — mutta ohjelmassa lukee, että turve on strategisesti tärkeä, mikä on hyvä asia.

Mitä hallitus on sitten tehnyt? Viime joulukuussa toi hallitus 20 megawatin kattilat päästökaupan piiriin tehon laskennan muutoksella — turpeen käytölle loppu yli kymmenessä lämpölaitoksessa. Ei ole laskenut turpeen verotusta, ei ole yritetty saada turvetta pois päästökaupan piiristä, ei ole yritetty saada turvetta uusiutuvaksi, ei ole kuivike- ja kasvuturpeen osalta tehty mitään esitystä niiden tuotannon helpottamiseksi, mutta teki päätöksen ajaa turvetuotanto alas 2030-luvulla.

Edellinen hallitus kuitenkin teki jotain positiivista. Turpeen käyttö 10 000 megawattituntiin asti verovapaata, epäkurantit, vanhat koneet, romut siis, turvetuottajat saivat muutettua rahaksi — siitä tuli kiitosta monelta turveyrittäjältä — turpeen käyttö puolitetaan 2030-luvulla.

Kaikki lupaukset siis ovat täyttämättä. Yrittäjänä häpeäisin moista tekemisen tasoa. Odotan hallitukselta vain tekoja. — Kiitos. [Edustaja Kettunen: Se oli jyrä puhe!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kettunen.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

23.41 Tuomas Kettunen kesk: Kunnioitettu rouva puhemies! Käymme keskustelua talousvaliokunnan mietinnön pohjalta, hallituksen esitys eduskunnalle laiksi fossiilisen polttoaineen jakelun päästökaupasta. Hyvä mietintö, mutta olisin toivonut, että täällä olisi ollut muillakin puolueilla vastalause tähän mietintöön. Hyvä, että keskustan edustajat jättivät tämän vastalauseen, jossa on lausumaehdotuksia ja tämän lakiehdotuksen hylkääminen.

Minkä takia hylkääminen? Kun tässä puhuttiin maataloudesta, niin kyllähän hallituksen valinta on esittää polttoaineen päästökaupan soveltamisalan kansallista laajentamista myös maa- ja metsätalouden käyttämiin polttoaineisiin ja näille toimialoille. Te rikotte tällä omaa hallitusohjelmaanne. On arvioitu, että esimerkiksi 100 euron päästöoikeuston hinnalla kustannukset maa- ja metsätaloudelle olisivat noin 120 miljoonaa euroa vuodessa — vuodessa. Kuitenkin päästöoikeuden hinta voi olla edellä todetulla tavalla vielä moninkertainen. Kuka keksi, että maa- ja metsätalouden pitää olla hallituksen maksumiehenä? EU ei ole vaatinut tätä. On turha selittää tässä salissa, että olisi teknisesti vaikeaa toteuttaa se, että maa- ja metsätalous jäisi tämän ulkopuolelle. Jos on tahtoa, niin kyllä ne keinot löytyvät. Hyvä hallitus, ryhtykää nyt töihin. Älkää potkiko nilkoille suomalaista maataloustuottajaa ja alkutuottajaa.

Vaihtoehtoisena ratkaisuna on esitetty kustannuksia kompensoivaa hyvitysmekanismeja. Valitettavasti hyvitysmekanismit eivät kuitenkaan sisälly tähän hallituksen esitykseen. Tämä on erittäin vakava epäkohta. Miksi nämä kompensatiot eivät ole mukana? Miksi hallitus haluaa kiirehtiä päästökauppaa? Ei edellinen hallitus tähän pakota millään tavalla. Teillä on nyt kaikki valta ja keinot tehdä toisella tapaa. Turha tässä on mennä EU:n selän taakse. Tehkää päätös suomalaisten parhaaksi, suomalaisen maatalouden parhaaksi. Hallitus ei ole esittänyt asiallisia perusteluita tälle poliittiselle kiirehtimispäätökselleen, joka nostaa tuntuvasti bensiinin ja dieselin hintaa. Tämä hinta voi jopa oikeasti nousta eurola litra. Ennen vaaleja luvattiin euron bensiiniä, mutta hallitus on nyt päättänytkin korottaa eurolla tätä litrahintaa — siis täysin järjetöntä. Ja kun me katsomme tuolla Itä-Suomessa tällä hetkellä, tällä kyseisellä hetkellä, polttoaineen pumppuhintaa dieselin osalta, niin se on euro 89 senttiä per litra — ja se on liian kova hinta jo tälläkin hetkellä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Vestman.

23.45 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Kun kuuntelin keskustan edustajien puheenvuoroja, niin hetken jo ajattelin, onko voinut käydä niin, että keskusta ei ole tiennyt tai ymmärtänyt edellisellä kaudella hallituksessa, minkälaisen pommin silloinen hallitus on käynyt EU:ssa virittämässä suomalaisen autoilijan päälle. [Jaana Strandman: Näin on käynyt!] Mutta sitten tarkistin näitä valtioneuvoston eli Marinin—Saarikon hallituksen kantoja, jotka eduskunnalle on viime kaudella annettu. U-kirjelmässä vuonna 21 Marinin—Saarikon hallitus suhtautui myönteisesti komission ehdotukseen päästökauppadirektiivin muuttamisesta. Ja valtioneuvosto, Marinin—Saarikon hallitus, suhtautui positiivisesti esitykseen tieliikenteen ja rakennusten lämmityksen päästöt kattavasta uudesta, EU-laajuisesta päästökaupasta. Hallitus piti silloin tarkoituksenmukaisena esitystä kohdentaa uusi päästökauppa polttoaineiden jakelijoihin. Eli Marinin—Saarikon hallitus, keskusta mukana, tuki tätä päästökauppamallia avoimesti täällä eduskunnassa, ja uudelleen vuonna 22 hallitus tuki uuden, EU:n laajuisen, tieliikenteen ja rakennusten polttoaineet kattavan päästökaupan käyttöönottoa kirjelmässään eduskunnalle. Neuvottelujen lopputuloksena perustet-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

tiin uusi päästökauppajärjestelmä, joka siis vastasi Marinin—Saarikon hallituksen neuvottelutavoitteita.

Kyllä keskusta on tiennyt viime kaudella, millaisen härpäkkeen se on käynyt kuittaamassa. Itse asiassa tämän päästökauppajärjestelmän kansallisen toimeenpanonhan aloitti nimenomaan Marinin—Saarikon hallitus vuonna 22. Te olette tienneet ihan tasan tarkkaan, millainen päästökaupan malli siellä on hyväksytty ja millaisia riskejä ja kustannuksia tämä suomalaiselle autoilijalle aiheuttaa.

Te olette myös tienneet, mitkä ne lykkäämisen ehdot ovat. Siis tämän lykkäyksen, että se päästökauppa astuu voimaan Suomessa vasta myöhemmin, voi hyväksyä vain, jos käytössä on vähintään päästöoikeuden hintaa vastaava, polttoaineita koskeva hiilidioksidiverotus. Eikö se ole sille suomalaiselle autoilijalle sama, aiheutuuko se hinnannousu verosta vai päästöoikeuden hinnasta? Te olette joka tapauksessa hyväksyneet, että vähintään sitä päästöoikeuden hintaa vastaava vero Suomessa pitäisi olla silloin käytössä. Eli te olette hyväksyneet sen hinnannousun joka tapauksessa vuodesta 27 alkaen.

Sitten tähän lykkäykseen sisältyy vielä semmoinen riski, jonka te olette hyväksyneet viime kaudella EU:ssa, että jos komissio toteaisi jälkikäteen, etteivät nämä lykkäyksen ehdot täyty, niin jakelijan pitäisi palauttaa päästöoikeuksia se määrä, jota se on jaellut bensaa ja dieseliä. Eli sen veron lisäksi tulisi vielä palauttaa se määrä päästöoikeuksia. Tämänkin mallin te olette kyllä viime kaudella hyväksyneet.

Eli kertokaa nyt avoimesti suomalaisille, miten te toteuttaisitte tämän kansallisen täytäntöönpanon lykkäyksen sinne vuoteen 31, mitä te olette nyt täällä vaatineet. Eli minkä tasoista hiilidioksidiveroa Suomessa pitäisi ottaa nyt sitten käyttöön sen perusteella, mitä te olette viime kaudella EU:ssa käyneet hyväksymässä?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kaunisto.

23.49 Ville Kaunisto kok: Arvoisa rouva puhemies! Onhan tämä nyt vähän niin, että täällä alkaa keskustalla bensa loppumaan. Viimeistään edustaja Vestmanin äskeinen puheenvuoro vei kyllä ilmatkin sieltä renkaista, koska kuten edustaja Vestman hyvin kuvaili, te olette, keskusta, tienneet aivan tasan tarkkaan, mitä te olette edellisessä hallituksessa ajaneet. Te olette tienneet sen aivan tasan tarkkaan. En tiedä, mutta kun en ehkä ole niin kokenut politiikassa, niin olen käyttänyt aika paljon aikaa miettien, miksi keskusta ei halunnut tähän hallitukseen mukaan, ja onkohan sitten se syy siinä, että te olette tienneet, mitä te olette tehneet. [Tuomas Kettusen välihuuto] Ehkä tämä on sitten se syy, että te virittitte bensapommin ja halusitte sillä aiheuttaa haasteita. Mielestäni se ei ole isänmaan kannalta oikeanlaista politiikkaa.

Ehkä kuitenkin tähän loppuun haluan muistuttaa tästä lausumasta, vaikka sitä ei juurikaan keskustan puolella tunnuta arvostavan, missä hallitus seuraa päästöoikeuden hintatason kehittymistä sekä valmistelee erilaisia kompensointiratkaisuja vastaavaan tilanteeseen, jossa päästöoikeuden hinta nostaa polttoaineiden hintaa kohtuuttomasti. Eli koko ajan tehdään töitä sen eteen, ettei tämä keskustan bensapommi räjähtäisi suomalaisten ahkerien, autoilevien, työssäkäyvien, lapsia harjoituksiin kuljettavien ihmisten arkeen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kangas.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

23.50 Antti Kangas ps: Arvoisa puhemies! Täällä on kuultu varsin painokkaita puheen-
vuoroja ja värikästä keskustelua tästä polttoaineasiasta. Kun tässä päästiin jo hiukan tur-
peeseenkin ja sivuttiin tätä minimiverodirektiiviä, ja kerta täällä näistä ristiriitaisuuksista
lähdetään peistä kääntämään, niin on varsin jännää, että talousvaliokunnassa keskustapuo-
lue oli mukana olemassa samaa mieltä, että emme lausu tästä lainkaan, mutta maa- ja met-
sätalousvaliokunnassa tästä tuli valtava äläkkä, ja alle minuutti siitä, kun nuija kopautti pöy-
tään, olikin somessa varsin raivokas postaus siitä, että olemme ajamassa turvetuotantoa
alas. Että hiukan tässä nyt tulee mieleen semmoinen kaksilla rattaila ajo ja ristiriitojen liet-
sominen.

No, sitten tähän maa- ja metsätalouden jättämiseen pois järjestelmästä: Keskusta varsin
hyvin, tasan tarkkaan tietää, että kaksinkertaisen järjestelmän rakentaminen on tolkutto-
man kallista. Sen sijaan, että nyt rakennetaan toista järjestelmää rinnalle pieneen maahan,
missä massat ovat varsin pieniä, rakennetaan hyvitysjärjestelmä tai käytetään entistä hyvi-
tysjärjestelmää hyödyksi. En usko, että oikein kukaan maatalousyrittäjä haluaa lähteä uu-
simaan säiliötä, rakentamaan kaksia säiliötä kaksille eri käyttötarkoituksille, saati teke-
mään kirjanpitoa. Se vaatisi hyvin tarkan kirjanpidon niistä käytöistä. Eli keskusta haluaisi
huomattavasti byrokraattisemman järjestelmän kuin mitä me nyt ollaan säätämässä.

Ja näin maatalousyrittäjänä, joka polttaa 60 000 litraa polttoöljyä vuodessa, voin sanoa,
että vaikka tässä nyt keskustan mielestä on nilkoille potkittu, niin kiitos kysymästä, nilkat
ovat varsin hyvässä kunnossa, kestävät kävellä töistä kotiin. Ja uskon siihen, että hallituk-
sen kompensatiojärjestelmä lähtee toimimaan tämän asian kanssa. Hallitusohjelmassa on
varsin selkeä kirjaus siitä, että maa- ja metsätalouden kustannuksia ei nosteta kansallisin
toimin, ja tällä me menemme eteenpäin. Ei tässä ole mitään epäselvää, vaikka keskusta
yrittää muuta täällä salissa puhua. Lisäksi ei ole mitään muuta järkevää vaihtoehtoa tämän
koko asian toteuttamiseen. Keskusta tietää sen, että mikäli emme lähtisi päästökauppaan
mukaan, meille tulisi hiilivero, eikä heillä ole mitään keinoa kiertää tätä asiaa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kurvinen.

23.53 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Täällä edustaja Vestman kokoo-
muksesta epäili, että keskusta ei tiedä, mitä se tekee, mutta minä epäilen, että kokoomus
kyllä tietää, mitä se tekee. Siellä se Sirpa Pietikäisen perintö, se cityvihreä kokoomus, sel-
västi tässä puhuu, kun tietysti halutaan vähentää autoilua ja saada porukka raiteille. Saahan
sitä niin ajatella, mutta hyvin vaikeaa se useimmille suomalaisille on.

No, nyt sitten jos kerran tämä on niin kamala asia, minkä on edellinen hallitus aiheutta-
nut — se ”joku muu”, vähän niin kuin joskus on koulussa tai armeijassa sanottu, että joku
muu ei tee mitään, ja jonkun muun vika on aina perussuomalaisten ja kokoomuksen mie-
lestä tällä vaalikaudella kaikki — eli jos nyt joku muu, keskusta tai edellinen hallitus tai
Sanna Marin tai vaikka pakkasukko, on tämän aiheuttanut, niin miksi sitten, kun ollaan
kuilun reunalla teidän mielestänne, te hyppäätte sinne kuiluun? Mikä kohtalonomainen,
deterministinen pakko teidät pakottaa hyppäämään sinne kuiluun, jos sitten Sanna Marin
tai keskusta tai pakkasukko on tämän tilanteen aiheuttanut? Miksi te menette kuilun reu-
nan yli? Miksi te ette ota aikalisää, hyvät kokoomuslaiset, noitten pikkuapulaistenne kans-
sa, pikku perussuomalaisten apulaisten, jotka eivät ymmärrä, mitä tekevät, kun he keskit-
tyvät Ylen ohjelmiin ja maahanmuuttoon ja muihin tällaisiin toissijaisiin, identiteettipoliit-
tisiin kysymyksiin? Miksi te ette, hyvät kokoomuslaiset, sitten tässä kuilun reunalla, jos

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

siellä kerran ollaan jonkun muun takia, ota aikalisää vaan te hyppäätte Vestman edellä sinne kuiluun?

Sitten joudun kysymään, edustaja Vestman, kun te väititte, että tänne tulee lisäkustannuksia ja veroja, ja edustaja Kangas toisti tämän väitteen, miksi teidän hallituksen esityksessänne lukee näin: ”Lykkäämisen seurauksena päästökauppa ei aiheuttaisi polttoaineiden hinnannousua olettaen, ettei nykyistä hiiliveroa jouduttaisi korottamaan.” Rouva puhemies, nyt ilmenee se, että edustaja Vestman ja edustaja Kangas ovat täällä hätäpäissään puhuneet aivan palturia. Te olette itse todenneet, että lykkääminen ei aiheuttaisi kustannuksia, ja nyt tulee sitten joku vero sieltä jotakin välillistä kautta.

Tässä ei nyt ole järkeä, ja ymmärrän, arvoisa puhemies, että tämä liikenteen päästökauppa on vaikea asia ja tämä kaikenlainen ilmastotyö on hyvin vaikeaa, ja se on erityisen vaikeaa näin suuressa, kylmässä maassa. Siksi nämä liikkeet pitäisi tehdä pitkällä aikavälillä ja harkitusti. Keskusta ajaa liikenteen isoa verouudistusta. Me ehdotimme jo viime vaalikaudella, että olisi tehty liikenteen iso verouudistus, missä olisi käytön mukaan verotettu ja olisi katsottu, että jos ajaa maaseudulla, missä ei ole niitä raiteita, joita kokoomuslaiset toivovat, ja missä ei ole raideliikennettä ja muuta julkista liikennettä, niin siellä olisi vähän halvempaa ajaminen ja Mannerheimintieellä se olisi hieman kalliimpaa. Tällainen uudistus kannattaisi tehdä rauhassa ja ottaa päästökauppa siihen käyttöön.

Nyt kun halutaan hypätä sinne kuiluun, Vestman ja kokoomus ja pikkuapulaiset perussuomalaiset perässä, keksitään tämmöisiä hätäselityksiä täällä joistakin hiiliveroista. [Puhemies koputtaa] Teidän oma hallituksen esityksenne on eri mieltä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Kettunen.

23.56 Tuomas Kettunen kesk: Kunnioitettu rouva puhemies! Hyvää keskustelua, ja pyydänkin hallituksen edustajia, että kun äänestämme tästä, äänestäkää tätä esitystä vastaan. Hylätkää tämä lakiesitys. Teillä on siihen oikeus. Vai nähdäänkö me tosiaan ensi viikolla jotain sellaista, jota moni ei olisi uskonut, kun tämä vaalikausi alkoi? Perussuomalaiset, vihreät ja vasemmistoliitto äänestävät yhdessä rintamassa bensiinin ja dieselin roiman hinnan korotuksen puolesta. Niin kuin tuossa edustaja Kurvinen aikaisemmassa puheenvuorossa toi esille, niin ottakaa nyt tämä aikalisä. Älkää kiirehtikö suomalaisten autoilijoiden, metsätalouden ammattilaisten tai ruoantuottajien kukkaroa rokottamaan.

Me keskustassa olemme esittäneet, että hallituksen esitys hylätään ja että eduskunta edellyttää hallituksen valmistelevan uuden esityksen, jolla maa- ja metsätalouden, logistiikka-alan sekä kuluttajien polttoainekustannusten tolkuton kasvu estetään. Ja kuten jo mainitsin aikaisemmin, nyt esityksessä ei ole minkäänlaisia hyvitysmekanismeja.

Jotkut ovat taannoin vaatineet bensiinin hinnan korottajia pihalle. Minä en vaadi sitä. Minä vain vaadin, että hallitus ei kiirehtimällä rankaisisi autoilevia suomalaisia. Kansa maksaa, ja hallitus kiittää.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mehtälä.

23.58 Timo Mehtälä kesk: Arvoisa puhemies! Ihan vain palatakseni vielä tähän, kun edustaja Kangas toi esille näitä järjestelmäjuttuja, niin en nyt oikein ymmärrä, mikä tässä on syynä, koska työ- ja elinkeinoministeriöstäkään en saanut tähän mitään sellaista päte-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

vää vastausta, että kaikki järjestelmät pitäisi rakentaa uusiksi, koska nykyiselläänkin maa- ja metsätaloudessa käytetään värillistä polttoainetta, jossa on verokanta eri. Tämän vuoksi en ymmärrä tätä järjestelmän rakentamista, että joka ikinen vaihe pitäisi rakentaa erikseen, koska tällä hetkelläkin kuljetusautot kuljettavat värillistä polttoainetta maataloille ja farmarisäiliöihin.

No, sitten tästä kompensatioasiasta olisi hyvä vielä hallitukselta saada vastinetta siihen, että puhutaan kyllä paljon kompensatioista, mutta minä olen yrittäjänä jo vuodesta 95, EU:hun liittymisestä asti, kokenut sen, että kun puhutaan kompensatioista, niin ne eivät koskaan kata kustannuksia. Tämä on niin kuin semmoinen välttämätön paha ja totuus, että näin käy. Eliikä näihin haluaisin kyllä vastausta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kaunisto.

0.00 Ville Kaunisto kok: Arvoisa rouva puhemies! Mietin ennen kuin tämän asiakohdan käsittely alkoi täällä salissa, eli hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi fossiilisen polttoaineen jakelun päästökaupasta, että mitäköhän tästä oikeastaan seuraa hyvää isänmaalle. No se, mikä tästä on seurannut poliittisesti hyvää, on ollut se, että tämä keskustelu on käyty. Mielestäni argumentit ovat olleet, no, hallituksen puolella aika selkeitä, mutta kyllähän nyt tämä pitkä keskustelu on osoittanut, että keskusta joutuu loppupeleissä menemään henkilökohtaisuuksiin, kun argumentit eivät kestä. [Antti Kurvinen: Mitä henkilökohtaista?] Eli kyllähän siinä mielessä tämä keskustelu on paljon paljastanut.

Ehkä nytten vielä tähän loppuun kertaan itseäni, ne hallituksen toimet: Ensinnäkin polttoaineveroa on laskettu, ja tankkaaminen on halvempaa. Jakeluvelvoitetta on kevennetty, mikä alentaa polttoaineen hintaa. Ajoneuvoveroa on alennettu, joten autoilu maksaa vähemmän. Ammattidieselmalli helpottaa raskaan liikenteen kustannuksia. Ja viimeisenä polttoaineen hinnan nousu kompensoidaan, jos hinnat alkavat nousemaan liikaa. [Eduskunnasta: Millä se kompensoidaan?] Tämä on aika merkittävä lista, joka meillä on tässä käsillä, ja tämä on aika pitkälti se, millä argumentein tätä keskustelua voimme hallituksena käydä.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 119/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

20. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 147/2024 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 21/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 20. asia. Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 21/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. Ensimmäinen puheenvuoro, esittelypuheenvuoro, valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Puisto.

Keskustelu

0.01 Sakari Puisto ps (esittelypuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Esittelen talousvaliokunnan yksimielisen mietinnön, jonka pohjana on hallituksen esitys merituulivoimasta talousvyöhykkeellä.

Suomen talousvyöhyke on kansainvälistä merialuetta, jonka taloudelliseen hyödyntämiseen Suomen valtiolla on oikeus YK:n merioikeusyleissopimuksen nojalla. Esityksen mukaan valtioneuvosto voisi valita talousvyöhykkeeltä merituulivoimakäyttöön soveltuvia alueita ja päättää niiden kilpailuttamisesta, jotka järjestäisi Energiavirasto. Voittaja valittaisiin sekä tarjotun hinnan että laadullisten tekijöiden perusteella ja saisi yksinoikeuden hakea valtioneuvostolta hyödyntämislupaa tietylle alueelle. Lupa antaisi määrääjäksi yksinoikeuden tehdä tutkimuksia alueella ja hyödyntää sitä merituulivoimahankkeeseen. Lupa ei itsessään takaisi hankkeen toteutumista, koska asia edellyttää myös muita lupia.

Esityksen tavoitteena on edistää merituulivoimaa talousvyöhykkeellä, selkeyttää talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeita koskevaa sääntelyä ja varmistaa, että oikeudet merituulivoiman hyödyntämiseen myönnetään tasapuolisella, läpinäkyvällä ja ennakoitavalla tavalla. Tavoitteena on myös, että Suomen aluevesien ja talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeiden sääntely ei poikkeaisi toisistaan, ellei poikkeamiselle ole perusteltua syytä.

Esityksellä pyritään ohjaamaan merituulivoimahankkeiden sijoittumista yhteiskunnan kokonaisedun kannalta parhaille alueille. Tämä tarkoittaa paitsi sitä, että alueet soveltuisivat parhaalla mahdollisella tavalla merituulivoimaan rakentamiseen, myös sopivuutta sähköjärjestelmän kannalta sekä muun muassa ympäristölle, liikenteelle ja kalastukselle koituvien haittojen minimointia. Merituulivoimapuistot ovat mittaluokaltaan suuria sähköntuotantoyksiköitä, ja niiden liittäminen kantaverkkoon vaatii huomattavia lisäinvestointeja. Lisäksi ne voivat kilpailla liityntäkapasiteetista muiden tuotantomuotojen kanssa.

Valiokunta korostaa yhteiskunnan kokonaisedun laaja-alaista huomioimista alueiden valinnan lähtökohtana. Eri intressien huomioon ottaminen jo kilpailutettavien alueiden valinnassa lisää myös hankkeiden toteutumisvarmuutta ja alueellista hyväksyttävyyttä.

Kilpailutuksen osallistujien tarjous muodostuisi maksusta, jonka ne ovat valmiita maksamaan oikeudesta hyödyntää merituulivoima-aluetta, sekä laadullisia tekijöitä koskevista tiedoista. Laadulliset tekijät voisivat koskea tarjoajan taloudellista tilaa, kokemusta, osaamista ja muuta kykyä edistää hanketta, hankkeen ympäristövaikutuksia sekä energiajärjestelmän joustavuuden ja hankkeen hyväksyttävyyden edistämistä, turvallisuutta ja EU-sääntelyssä edellytettäviä seikkoja. Tarjoaja valittaisiin hinta—laatu-suhteen perusteella siten, että tarjoajat saisivat pisteitä sekä maksusta että laadullisista tekijöistä.

Hyödyntämislupa antaisi hankekehittäjälle yksinoikeuden merituulivoima-alueen hyödyntämiseen hankekehityksen varhaisessa vaiheessa, jotta sillä olisi pienempi riski tehdä kalliita merialueen tutkimuksia ja kehittää hanketta sekä mahdollisuus hakea tarvittavia lupia. Hyödyntämisluvan lisäksi hankkeelle tarvitaan muun muassa ympäristövaikutusten arviointi ja vesilupa. Kilpailutuksen osallistujien sekä hyödyntämisluvan saaneen tulisi asettaa vakuudet, joiden tarkoituksena on varmistaa toimijoiden sitoutuminen ja kyky edistää hanketta.

Ympäristövaliokunta on lausunnossaan tarkastellut muun muassa merialuesuunnittelun tärkeyttä ja eri käyttömuotojen yhteensovittamista. Tarkasteltavia käyttömuotoja ovat erityisesti energia-alat, meriliikenne, kalastus ja vesiviljely, matkailu, virkistyskäyttö sekä ympäristön ja luonnon säilyttäminen, suojelu ja parantaminen. Myös maanpuolustuksen

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

tarpeisiin on kiinnitettävä huomiota. Talousvaliokunta korostaa lisäksi huoltovarmuusnäkökohtia: merituulipuistot vaikuttavat huoltovarmuuden kannalta kriittiseen merenkulkuun sekä merenkulun sujuvuuteen, alusten paikannus- ja tutkajärjestelmiin, merenkulun viestintäverkkoihin sekä meriliikenteen ohjauksen tutkavalvontaan. Kansalliseen turvallisuuteen vaikuttavien seikkojen tunnistaminen ja vaikutusten minimointi on tärkeää sääntelyn toimeenpanossa.

Talousvaliokunta kiinnittää huomiota ympäristövaliokunnan esille tuomiin näkökohtiin ympäristövaikutuksista, joista tässä vaiheessa on saatavilla vain rajoitetusti tutkimustietoa. Merituulivoimalla voi kuitenkin olla pitkällä aikavälillä merivirtoihin tai kasvi- ja eläinpopulaatioihin vaikutuksia. Talousvaliokunta pitää ympäristövaliokunnan tavoin tärkeänä kalastuselinkeinon toimintaedellytysten turvaamista ja kiinnittää lisäksi huomiota ympäristövaliokunnan lausuntoon tuulivoimapuistojen kiinteistöveron tasosta, joka voisi liian korkealle asetettuna tehdä merituulivoiman investoinnit mahdottomiksi.

Samoin valiokunta kiinnittää erityistä huomiota ympäristövaliokunnan lausunnossa esiin tuotuun ehdotukseen tarkastella mahdollisuuksia kehittää vesilupaprosessia joustavammaksi merituulivoiman osalta. Tällä hetkellä teknologia ja voimaloiden sijainnit tulee lyödä lukkoon vesilupaa haettaessa, mikä rajaa hankkeen muutosmahdollisuuksia liikaa myöhemmissä vaiheissa ja kasvattaa hankekehittäjän riskiä. Toisaalta vesiluvan käsittelijällä on oltava riittävän tarkka ymmärrys hankkeesta, jotta lupakriteereitä voidaan asianmukaisesti arvioida. On tarpeen tarkastella, missä määrin vesilupaprosessia olisi mahdollista kehittää merituulivoiman osalta joustavammaksi ja millä ehdoin. Talousvaliokunta edellyttää, että hallitus kehittää vesilupaprosessia nykyistä sujuvammaksi myös merituulivoiman osalta ja esittää eduskunnan hyväksyttäväksi asiaa koskevan lausuman.

Hyvät edustajat! Valiokuntakäsittelyssä keskeiseksi tarkastelun kohteeksi ovat nousseet kilpailutusmenettelyn toimivuuteen liittyvät kysymykset. Valiokunta pitää esitettyjä sääntelyratkaisuja keskeisiltä lähtökohdiltaan ja perusratkaisuiltaan toimivina, mutta esittää sääntelyn muuttamista ja täsmentämistä tietyiltä osin investointien toteutumisen turvaamiseksi ja nopeuttamiseksi. Valiokunta on arvioinut erityisesti mahdollisuutta muuttaa esitettyä sääntelyä siten, että hyödyntämisluvan hakeminen mahdollistettaisiin myös kilpailutuksessa toiseksi tulleelle sekä poistettaisiin rajoitus, joka mahdollistaa vain yhden kilpailutuksen voittamisen tarjoajaa kohden.

Toiseksi tulleen hakijan huomioiminen tilanteessa, jossa ensiksi tullut ei hae hyödyntämislupaa, mahdollistaisi hankekehityksen nopeamman etenemisen verrattuna uuden kilpailutuksen käynnistämiseen. Valiokunta esittää sääntelyä muutettavaksi tältä osin.

Samoin valiokunta esittää poistettavaksi rajoitusta kerralla voitettavien kilpailutusten määrästä. Nykyisellään yksi tarjoaja voi voittaa vain yhden kilpailutuksen, jos samanaikaisesti järjestetään yhtä useamman talousvyöhykkeen merituulivoima-alueen kilpailutus. Valiokunta katsoo, että alueita tulisi voida kilpailuttaa mahdollisimman ripeästi, mikä voi edellyttää sitä, että kilpailutuksen kohteena on samanaikaisesti useampia alueita. Toimijoilla voi olla tarpeen olla riittävän hankeorganisaation pystyttämiseksi vireillä useita merituulivoimahankkeita, koska ne etenevät eritahtisesti ja etenemisessä voi tulla myös taukoja muun muassa muutoksenhakumenettelyiden vuoksi.

Valiokunta toteaa samalla, ettei ehdotettu sääntely sisällä ehdotonta ylärajaa sille, kuinka monta hanketta voidaan kilpailuttaa yhtäaikaaisesti ja kuinka monta hanketta lopulta voi päätyä saman hankekehittäjän toteutettavaksi, mikäli tarjoajalla ei ole aiempia hyödyntämislupia. Talousvaliokunta korostaa, että on valtioneuvoston harkinnassa, tekeekö se sa-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

malla kerralla päätöksen yhdestä vai useammasta talousvyöhykkeen merituulivoimaluueesta ja samoin, päättääkö se samalla myös niiden kilpailutusaikataulusta.

Valiokunta tuo esille myös ympäristövaliokunnan lausunnossa esitetyn arvion siitä, että hakijayhtiön liikevaihto ja muut taloudelliset tunnusluvut voivat olla poissulkevinä kriteereinä ongelmallisia, koska tyypillisesti merituulivoimahankkeet kehitetään ja toteutetaan projektiyhtiöiden nimissä. On tärkeää varmistaa hankeyhtiön taustatahojen uskottavuus sekä taloudelliset ja tiedolliset resurssit sallien samalla joissakin rajoissa projektiyhtiön omistuspohjan muutokset. Suomessa on toteutettu suuriakin energiainvestointeja niin sanotulla Mankala-mallilla, mikä tulisi huomioida.

Hyvät edustajat! Lopuksi koskien Ahvenanmaata.

Ensinnäkin asiantuntijakuulemisen yhteydessä on ilmennyt tarve täsmentää ehdotettua talousvyöhykelain 17 §:n muutosta, jotta vältetään tulkintaepäselvyydet siitä, noudatetaanko talousvyöhykkeelle rakennetuilla rakennelmilla Ahvenanmaan vai Manner-Suomen lainsäädäntöä silloin, kun hanke sijaitsee lähempänä Ahvenanmaata. Säännöstä on syytä selkeyttää siten, että sovellettava lainsäädäntö on Suomen laki.

Tarkastelun kohteeksi on noussut liittämismahdollisuutta ja -mahdollisuutta koskeva kysymys Ahvenanmaan osalta. Talousvaliokunta katsoo, että päättäminen Ahvenanmaalle sijoittuvan sähköntuotannon liittämistä Manner-Suomen sähköverkkoon edellyttää liittämisen hyötyjen ja kustannusten sekä liittämiseen liittyvien periaatteellisesti merkittävien oikeudellisten kysymysten selvittämistä. Valiokunta pitää tärkeänä selvittää pikimmiten liittämismahdollisuuden ja -mahdollisuuden oikeudellisia ja taloudellisia edellytyksiä ottaen huomioon myös merituulivoimaa koskevien kilpailutusten aikataulu.

Arvoisa Puhemies! Talousvaliokunta pitää ehdotetun sääntelyn tavoitteita tärkeinä. Valiokunta puoltaa esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä mietinnön yksityiskohtaisissa perusteluissa selvitetyn muutoksen. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset esittelystä. — Sitten edustaja Kaunisto.

0.12 Ville Kaunisto kok: Arvoisa rouva puhemies! Talousvaliokunnan puheenjohtaja Puisto tavoilleen uskollisena kävi tämän talousvaliokunnan mietinnön perusteellisesti läpi, ja siksi en ehkä sen tarkemmin mene siihen vaan tähän isoon kuvaan, jota tällä kokonaisuudella, hallituksen esityksellä, yritetään taklata, ja sen takia olen äärimmäisen tyytyväinen, että talousvaliokunta tämän kokonaisuuden yksimielisesti hyväksyi.

Me olemme aivan historiallisen, geopolitiittisen, geotaloudellisen taistelun keskellä, ja kun me katsotaan Suomen asemaa tässä kilpailussa, niin voimme sanoa, että olemme aika puristeisessa tilanteessa. Niin Kiina kuin Yhdysvallat valtiontukien kanssa houkuttelevat investointeja omiin maihinsa, samoin Eurooppa on näin höllennettyjen valtiontukisääntöjen kautta toiminut. Ja jos nyt aivan ennustajaksi heittäydyin, niin voisin kuvitella, että Eurooppa tulee tällä tiellä jatkamaan johtuen siitä, että Euroopan suuret maat ovat hyvin haastavassa tilanteessa omien ratkaisujensa suhteen — ennen kaikkea Saksa energiaratkaisuidensa suhteen — jotka ajavat heidän teollisuuttaan vaikeaan asentoon, jolloin tullaan siihen hetkeen, että Suomen täytyy löytää niitä omia vahvuuksia. Ja kun puhutaan merituulivoimasta talousvyöhykkeellä ja vaikka se on pitkän ajan kokonaisuus, niin se antaa sen signaalin investoreille, mitä Suomessa halutaan eli puhdasta energiaa. Tämä on se Suomen yksi suurimpia vahvuuksia. Toki siihen kun liitetään se, että lupaprosesseja sujuvoitetaan ja meillä on jo nyt puhdasta, edullista ja saantivarmaa sähköä, niin tämä on se Suomen kil-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

pailuetu ja erittäin tärkeä kokonaisuus, joka tässä yhteydessä etenee. Kuten olemme uutisista saaneet viime päivinä huomata, niin tämä on se, joka tälläkin hetkellä Suomeen tuo investointeja: puhdas energia. Ja jos nyt oikein tarkalla korvalla kuuntelen, niin sitä voi vaikka huomenna tulla lisää hyviä uutisia näissä asioissa.

Eli erittäin tärkeä kokonaisuus ja äärimmäisen hienoa, että maamme hallitus on tässä ottanut ryhdikkään asennon ja mahdollistamme Suomesta tulevan puhtaan energian suurvalan. Näin me pystymme kilpailemaan pienenä vientivetoisena maana tässä hyvin haastavassa geotalouden kilpailussa, mitä me globaalisti kohtaamme.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Löfström.

0.15 Mats Löfström r: Ärade fru talman! Klockan är kvart över midnatt, men med tanke på att det här är en viktig fråga är det trevligt att så många är kvar i salen.

Fru talman! Havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen är en stor möjlighet för att öka produktionen av förnyelsebar energi och att göra Finland till en stark aktör gällande grön energi och stärka Finlands industriella konkurrenskraft och den gröna omställningen. Åland har de allra bästa vindförhållandena i landet, vilket kan vara helt avgörande om projekt är lönsamma i praktiken eller inte. Den ekonomiska försvarbarheten är det som i praktiken kommer att avgöra om flera eller några av de planerade projekten blir verklighet. Det man nu strävar till att göra är att skapa de juridiska spelreglerna och förutsättningarna för att kunna möjliggöra att man kan komma vidare, vilket är mycket viktigt.

Ålands landskapsregering har tydligt framfört att storskalig vindkraft kräver elanslutningar utanför Åland och in i Fingrids nät. Vi måste säkerställa lika villkor för Ålands vindkraftsprojekt som för projekt inom den ekonomiska zonen. Detta kräver nära samarbete mellan Fingrid, Kraftnät Åland och Svenska kraftnät och modernisering av Fenno-Skanförbindelsen för att stärka elöverföringen mellan Finland och Sverige.

Vindkraft är åländsk behörighet enligt självstyrelselagen. Det finns därför ingen skyldighet för Fingrid eller staten att finansiera anslutningar. Samtidigt finns det ingenting som förhindrar det. Det handlar om politisk vilja, och staten och Ålands landskapsregering diskuterar nu de här frågorna. Det är därför positivt att ekonomiutskottet lyfter upp vikten av att utreda de rättsliga och ekonomiska förutsättningarna för Ålands anslutning i sitt betänkande. En sådan utredning ska inte bara omfatta kostnads- och nyttoanalyser utan också säkerställa tydliga regler om samordning av rikets och landskapets behörighet i dessa frågor. Ekonomiutskottet vill att denna utredning görs så snart som möjligt.

Arvoisa rouva puhemies! Haluan korostaa, että Ahvenanmaa on Suomen tuulisin paikka ja tärkeä osa kansallista energiastrategiaa. Kun otamme Ahvenanmaan mukaan, emme ainoastaan hyödy paikallisesti, vaan vahvistamme myös koko Suomen kilpailukykyä ja energiavarmuutta. Se on tärkeää, ja kiitos talousvaliokunnalle, että talousvaliokunta on hyväksynyt seuraavan tekstin: ”Talousvaliokunta pitää tärkeänä pikimmiten selvittää liittämismahdollisuuden ja -mahdollisuuden oikeudellisia ja taloudellisia edellytyksiä ja vaikutuksia Ahvenanmaan osalta. Tässä selvitystyössä tulee ottaa huomioon myös merituulivoimaa koskevien kilpailutusten aikataulu.” — Kiitos, tack.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Vestman.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

0.18 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Tässä talousvaliokunnan yksimielisessä mietinnössä esitetään siis hyväksyttäväksi lakiin merituulivoimasta talousvyöhykkeellä. Tämä laki tulee mahdollistamaan Suomen talousvyöhykkeen hyödyntämisen merituulivoiman rakentamiseen. Teollisuuden puhdas siirtymä edellyttää välttämättä puhdasta ja kohtuuhintaista sähköä, ja merituulivoima täyttää nämä kummatkin kriteerit. Lisäksi merituulivoima on toimitusvarmempaa kuin maatuulivoima. Ei olekaan ihme, että Suomen talousvyöhykkeelle kohdistuu merkittävää kiinnostusta merituulivoiman rakentamiseksi. Näissä hankkeissa on kysymys teholtaan ydinvoimaloihin verrattavissa olevista tuulipuistoista. Kysymys on siis Suomen kansantalouden kannalta erittäin merkittävistä hankkeista.

Talousvaliokunta esittää tässä mietinnössä hallituksen esitykseen tiettyjä muutoksia, joita talousvaliokunnan puheenjohtaja tuossa esitteli, ja niiden keskeinen punainen lanka on se, että näillä muutoksilla pyritään edelleen edesauttamaan merituulivoimahankkeiden mahdollisimman sujuvaa rakentumista. Eli yhtäältä esitetään sitä, että kilpailutuksessa toiseksi tullut hanke voisi hakea hyödyntämislupaa siinä tilanteessa, että ensimmäiseksi tullut ei tätä mahdollisuutta käytä. Lisäksi näillä valiokunnan esittämällä muutoksilla mahdollistetaan se, että saman kilpailutuksen kierroksella yksi toimija voisi voittaa useammankin alueen.

Tämän hyödyntämisluvan lisäksi merituulivoimahanke edellyttää vesilain mukaista vesilupaa. Sen takia on keskeistä, että jo näiden kilpailutettavien alueiden valinnassa arvioidaan ympäristötekijöitä. Nämä ympäristötekijät ovat olennaisia, kun arvioidaan vesiluvan myöntämisen edellytyksiä merituulivoimalle. Tällä aluevalinnalla ei kuitenkaan voida taata, että tämä koko kilpailutettava alue olisi ympäristönäkökohtien puolesta rakennettavissa merituulivoimaa varten, koska tarkemmat tutkimukset vaaditaan osana ympäristövaikutusten arviointia vasta vesiluvassa, kuten valiokunnan mietinnössä on todettu. Tästä syystä talousvaliokunta toteaa, että teknologia ja voimaloiden sijainnit tulee voida lyödä lukkoon vesilupaa haettaessa. Siis nykyisellään tulee lyödä lukkoon jo siinä vaiheessa, kun vesilupaa haetaan, ja tämä sitten rajaa hankkeen muutosmahdollisuuksia turhan paljon myöhemmässä vaiheessa ja kasvattaa näin ollen hankekehittäjän riskiä. Onkin oleellista, että tämän hyödyntämisluvan lisäksi vesilupaa kehitetään paremmin merituulivoimaan sopivaksi, ja tämän takia tämä valiokunnan esittämä lausuma on hyvin tärkeä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

0.21 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Näen tämän hankkeen yhtenä osana Suomen energiastrategiassa ja -paletissa siinä, miten tässä yritetään pärjätä. Tietenkin iso osa on siinä se, että me tuotetaan mahdollisimman paljon itse näistä energiatarpeistamme. Tämä on yksi osa sitä kokonaisuutta, ja sitten kun tämä on vielä puhdasta energiaa, niin tässä myöskin voidaan sanoa tänne tuleville toimijoille ja ehkä omalle teollisuudellemme se, että sitä kautta myöskin siinä tuotteen hinnassa se hiilijalanjälki on pienempi, kun tehdään tämä energia tällä tavalla.

Tämä kokonaisuus aina pitää muistaa, että Suomi on pärjännyt vuosikymmeniä sillä, että sillä on ollut erittäin monipuolinen energiantuotanto. Energiantuotantotavat ovat olleet hyvin monipuolisia, ja me olemme tällä pystyneet tekemään niin. Meillä on ollut ydinvoimaa, meillä on vesivoimaa, yhä enenevässä määrin tuulivoimaa, ja sitten tässä voidaan käyttää vielä aurinkovoimaa ja niin poispäin. Itse lisäisin tähän palettiin sen, että nyt kun tämä on kokonaisuus, niin me vaaditaan entistä enemmän tätä säätövoimaa tässä monella

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

tapaa. Tässä tulee olemaan isossa roolissa vesivoiman merkitys mutta myöskin vety. Minä ajattelen, että tämä vety tässä paletissa pitäisi jollain tavalla pystyä rakentamaan. Itse olen monta kertaa miettinyt sitä, että kun meillä näitä konsepteja rakennetaan, niin meidän pitää saada näitä kytettyä yhteen, ja sillä tavalla me pystytään tekemään näistä asioista toteutuskelpoisia ja saadaan niihin myöskin sitten sellaista vaihtelua, jolla me pystytään energian muuttuviin tilanteisiin vastaamaan.

Omavaraisuus, monipuolisuus ja puhtaus ehkä olisivat ne ydinsanat, jotka tässä energia-paletissa ovat, ja sen takia on helppo yhtyä tähän tavoitteeseen. Ei tule olemaan helppoa toteuttaa tuolla talousvyöhykkeellä, mutta itse uskon, että insinöörit löytävät monia ratkaisuja, ja luotan siihen. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kaunisto.

0.23 Ville Kaunisto kok: Arvoisa rouva puhemies! Tässä edustaja Vestmanin ja edustaja Lylyn hyvien puheenvuorojen jälkeen innostuin vielä nopeasti lisäämään tähän tuulivoimakykyyn ja siihen epävarmuuden kuvaan, mikä luonnollisesti tuulivoimaan liittyy, sen aspektin, että kuten edustaja Vestman sanoi, merituulivoima on tasaisempaa, mutta myös maatuulivoima — se sijainti on aivan keskeistä. Jos me ajatellaan, että me pystyttäisiin kansallinen turvallisuus huomioon ottaen sijoittamaan maatuulivoimaa myös itäiseen Suomeen, jossa tuulee eri tavalla kuin länsirannikolla, niin tämä loisi sitä kokonaisuutta siihen, että tuulivoima nimenomaan pystyisi itse itsessään jo toimimaan tasoittavana voimana. Eli tämä kokonaisuus on kyllä ehdottomasti Suomen tulevaisuuden kannalta sellainen, mitä meidän pitää pystyä yhdessä ratkomaan ja minkä kautta luomaan edellytyksiä niille investoinneille Suomeen ja kansantaloudelle menestystä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

0.25 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Tässä kun olen energia-alalla työskennellyt muutamia kymmeniä vuosia ja tunnen tätä kohtuullisesti, niin tähän tietenkin tulee se tilanne, että kun meidän pitää tätä siirtokapasiteettia arvioida, niin tämä on yksi osa, joka tässä paletissa pitää hoitaa, että meillä on sitä energiatarvetta eri puolilla Suomea. Meidän kantaverkkorakenteemme pitää saada riittävän vahvaksi, ja pohjoismainen verkko pitää saada menemään tästä yli Ruotsiin. Joku on joskus aikoinaan sanonut, että olisi aivan erinomaisinta, jos kaikki tuulivoima olisi tuolla Norjan rannikolla ja bio olisi sitten täällä Suomessa, että se olisi niin kuin optimi tällä pohjoismaisella tasolla, ja sitten ydinvoimaa sopivasti Suomessa ja Ruotsissa, että tämä on se juttu. Meidän pitää tätä pohjoismaista yhteistyötä hyödyntää tässä koko energiapaletissa. Se liittyy tähän, että me ei olla yksin, ja varmaan kun tuolla talousalueella ollaan, me ollaan siellä lähellä Ruotsia ja vähän Viroa ja muita. Tämä liittyy niin moneen asiaan.

Ja kyllä, kun katsotaan energiainvestointeja, ne ovat myöskin erittäin pääomavaltaisia investointeja, ne ovat pitkäkestoisia investointeja, ja tässä mielessä tämä ennustettavuus on myöskin isossa roolissa. Toivoisin, että näin kun me näytämme vähän pitemmälle tätä tulevaisuutta, niin kuin tässä talousvaliokunnankin mietinnössä on, niin se mahdollistaa niitä investointeja sitten ja madallamme tässä mielessä kynnystä. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 147/2024 vp sisältyvien 1.—5. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

21. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi energiatehokkuuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 170/2024 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 22/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 21. asia. Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 22/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. Valiokunnan puheenjohtaja Puisto, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

0.27 Sakari Puisto ps (esittelypuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! Esittelen talousvaliokunnan mietinnön, jonka pohjana on hallituksen esitys energiatehokkuuslain muuttamisesta. — Esityksen tarkoituksena on panna täytäntöön datakeskusten energiatehokkuuden valvontaa koskeva EU:n direktiivimuutos. Datakeskusten, joiden asennetun tietotekniikan tehontarve on vähintään 500 kilowattia, tulisi asettaa yleisesti saataville tietyt itseään koskevat tiedot. Taustalla on datakeskusten merkittävä energiankulutus ja pyrkimys edistää niiden energiatehokkuutta. Lisäksi lakiin lisättäisiin säännökset Energiaviraston oikeudesta tiedonsaantiin ja tarkastuksiin.

Talousvaliokunta pitää ehdotettua sääntelyä keskeisiltä osin tarkoituksenmukaisena direktiivin täytäntöönpanemiseksi ja puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muutettuna seuraavassa esitetyin perusteluin.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan saaman selvityksen perusteella nyt täytäntöön pantava direktiivi sisältää liikkumavaraa siltä osin, sisällytetäänkö sääntelyn soveltamisalaan myös pienempiä datakeskuksia kuin ne, joiden asennetun tietotekniikan tehontarve on vähintään 500 kilowattia, ja siltä osin, miten sääntelyn kohteena olevat datakeskukset asettavat vaadittavat tiedot saataville.

Ensinnäkin esityksessä ehdotetaan pitäydyttävän direktiivin asettamassa kokorajassa. Direktiivin sallimien rajausten lisäksi kansallista täytäntöönpanoa ehdotetaan rajattavaksi siten, että laissa edellytettäisiin ainoastaan maakuntatason sijaintitiedon julkistamista. Talousvaliokunta yhtyy sääntelyn lähtökohtaan ja katsoo, että Suomen ei tule maanpuolustukseen ja alueturvallisuuteen liittyvistä syistä mahdollistaa tietojen julkistamista direktiivin edellyttämässä laajuudessa. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 346 artiklan 1 a kohdan mukaan mikään jäsenvaltio ei ole velvollinen antamaan tietoja, joiden ilmaisemisen se katsoo keskeisten turvallisuusetujensa vastaiseksi, minkä on katsottu avaan mahdollisuuden myös nyt ehdotettuun kansalliseen rajaukseen.

Talousvaliokunta pitää keskeisenä asiantuntijakuulemisessa esiin tuotua lähtökohtaa, jonka mukaan lainsäädännölliset vaatimukset datakeskuksia koskevien tietojen ilmoitusvelvollisuudesta eivät saa vaarantaa yhteiskunnallista turvallisuutta ja kriittistä viestintää sekä infrastruktuuria. Tiedon avoimuuden vaatimus voi haastaa viranomaisten todellista kykyä suojata yhteiskuntaa suorilta tai epäsuorilta uhkilta ja riskeiltä. Talousvaliokunta pi-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

tää keskeisenä suojata datakeskuksista jaettavaa tietoa kansallisen turvallisuuden perusteella niiden toimijoiden osalta, joiden erityinen ydintehtävä on valtion toiminnan kannalta kriittisten toimintojen suojaaminen.

Valiokunnan saaman selvityksen perusteella ehdotuksen valmistelussa on pyritty löytämään tasapaino yhtäältä turvallisuusnäkökulman ja toisaalta energiatehokkuusdirektiivin asettamien vaatimusten välillä. Valiokunnan asiantuntijakuulemisen perusteella on kuitenkin ilmennyt tarve täsmentää sääntelyä edelleen niin, että turvallisuusviranomaisten operatiivista toimintaa palvelevat datakeskukset suljetaan julkistamisvelvoitteen ulkopuolelle. Talousvaliokunta esittää sääntelyä täsmennettäväksi tältä osin mietinnön yksityiskohteisissa perusteluissa esitetyllä tavalla.

Hyvät edustajat! Säännökseen lisättäisiin viittaus yhteiskunnan kannalta elintärkeiden toimintojen toteuttamiseen. Muutoksen tarkoituksena on varmistaa, että turvallisuusviranomaisten operatiivista toimintaa palvelevat datakeskukset suljetaan julkistamisvelvoitteen ulkopuolelle. Säännöstä on tarpeen täsmentää, koska myös muissa toiminnoissa kuin alueellisen koskemattomuuden turvaamisessa voi olla kyseessä sellainen keskeinen turvallisuusetu, jota Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 346 artiklan 1 a kohdassa tarkoitetaan.

Esimerkkinä lisäyksen myötä julkistamisvelvoitteen ulkopuolelle jäävistä toimijoista ovat Suomessa laissa julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta tarkoitetut viranomaiset ja muut toimijat. Laissa säädetään yhteiskunnan kannalta kriittisistä toiminnoista vastaavien viranomaisten yhteistoiminnan edellyttämän viestinnän jatkuvuuden ja häiriötömyyden turvaamisesta. Suomen Erillisverkot Oy:n kohdalla on kyse tällaisesta toiminnasta. Niin ikään esimerkki on Huoltovarmuuskeskusten alainen Suomen Huoltovarmuusdata Oy, joka on konosalikapasiteettia omistava valtionyhtiö.

Arvoisa puhemies! Mietintö on yksimielinen.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset esittelystä. — Sitten edustaja Kaunisto.

0.32 Ville Kaunisto kok: Arvoisa rouva puhemies! Ehkä tässä puoli yhden aikaan yöllä pidän aika lyhyen puheenvuoron, mutta haluan silti nostaa tästä yksimielisestä mietinnöstä tämän puheenjohtaja Puistonkin nostaman kohdan, joka on siis aivan keskeinen.

Eli Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 346 artiklan 1 a -kohdan mukaan mikään jäsenvaltio ei ole velvollinen antamaan tietoja, joiden ilmaisemisen se katsoo keskeisten turvallisuusetujensa vastaiseksi, minkä on katsottu avaavan mahdollisuuden myös nyt ehdotettuun kansalliseen rajaukseen, mikä tässä on. Tämä oli sellainen asia, joka asiantuntijakuulemisessa valiokunnassa nousi esiin, aivan kuten puheenjohtaja Puisto nosti esiin. Ja siinä mielessä kyllä täytyy sanoa, että jälleen kerran valiokunta teki erinomaista työtä, ja tämä asiantuntijakuulemisessa esiin tuotu lähtökohta siitä, että lainsäädännölliset vaatimukset datakeskuksia koskevien tietojen ilmoitusvelvollisuudesta eivät saa vaarantaa yhteiskunnallista turvallisuutta ja kriittistä viestintää eivätkä infrastruktuuria. Tarkka paikka ja olosuhdetieto ovat keskeisiä tiedonlähteitä toimijoille, jotka syystä tai toisesta haluavat vahingoittaa suomalaista yhteiskuntaa lyhyellä tai pitkällä aikavälillä. Tämä oli hyvin keskeinen huomio tässä meidän mietinnössä. — Kiitoksia.

Yleiskeskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 170/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

22. Hallituksen esitys eduskunnalle kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain 1 ja 24 § :n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 169/2024 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 22. asia. Käsittelyn pohjana on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö TyVM 16/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. Valiokunnan puheenjohtaja Sirén, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

0.34 Saara-Sofia Sirén kok (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietinnön koskien hallituksen esitystä eduskunnalle kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain 1 ja 24 §:n muuttamisesta, hallituksen esitys 169 kulvana vuonna. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annettua lakia. Tavoitteena on saattaa luonnonmarjankerääjät normaalien maahantulomenettelyiden piiriin sisällyttämällä luonnonmarjanpoiminta kausityölain soveltamisalaan. Tavoitteena on myös korjata kausityölain soveltamisalaa niin, että se paremmin vastaa alakohtaiseen tarpeeseen kausittaiselle työvoimalle. Lisäksi tavoitteena on luonnonmarjankerääjien aseman parantaminen.

Arvoisa puhemies! Lain soveltamisalaa ja asetuksenantovaltuutta muutetaan siten, että luonnontuotteiden keruu voidaan valtioneuvoston asetuksella lisätä sääntelyn piiriin. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttumattomana. Valiokunta toteaa, että työsuhte- tai kausityöhön vaadittava maahantulolupa ei yksin poista riskiä työperäisestä hyväksikäytöstä vaan rinnalle vaaditaan myös muita toimenpiteitä, kuten alan omaa vastuullisuustyötä. Riskienhallinta kuitenkin helpottuu, kun poimijat kausityöntekijöinä ovat työlainsäädännön piirissä.

Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että tähän asti luonnontuotteiden kerääjien ansioihin ovat vaikuttaneet muun muassa satotilanne, sää sekä luonnontuotteiden hinta. Esityksessä ehdotettu muutos takaa kerääjille työnantajan maahantuloprosessissa esittämän palkan ja samalla lupaa varten vaaditun minimitoimeentulon. Kokonaisuudessaan kerääjien asema on näin ollen turvatumpi kausityöntekijöinä.

Arvoisa puhemies! Marjalakia ei esitetä muutettavaksi. Mahdolliset muutokset, mikäli sellaisia on tarpeen tehdä, on tarkoituksenmukaista tehdä vasta, kun nähdään, missä määrin alalla siirrytään työsuhteisiin ja miten tarpeelliseksi marjalaki ylipäänsä jää jatkossa.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Valiokunta pitää tärkeänä, että marjalain toimivuutta ja kehittämistä tarkastellaan ja tarvittaessa lain toimivuuden parantamiseksi tehdään muutoksia.

Valiokunta toteaa, että muutosten vaikutuksia yrityksiin on aiheellista seurata, sillä työsuhteeseen siirtyminen voi heikentää joidenkin yritysten edellytyksiä kannattavalle liiketoiminnalle. Huomionarvoista on, että Suomessa poimitut luonnonmarjat eivät tällä hetkellä kaikilta osin vastaa asiakkaiden edellyttämää vastuullisuuden tasoa ja että ulkomaisten kerääjien hyväksikäyttöön syyllistyneet yritykset ovat aiheuttaneet toiminnallaan haittaa myös lainsäädännön vaatimuksia noudattaneille yrityksille ja koko marja-alan maineelle. Vastuullisuuden varmistaminen on elinehto luonnonkeruualan kehittämiseksi ja toimialan kilpailukyvyn varmistamiseksi tulevaisuudessa. Lisäksi valiokunta pitää tärkeänä, että työnantajat huolehtivat työsuhteessa toimivien marjanpoimijoiden kouluttamisesta toimimaan jokaisenoikeuksien rajojen puitteissa sekä liikkumaan luonnossa ja toisen omistamilla alueilla hyvien käytäntöjen mukaisesti.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta sai lausunnot hallintovaliokunnalta ja maa- ja metsätalousvaliokunnalta. Valiokunnan päätösehdotus on, että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksena esitykseen 169/2024 sisältyvän lakiehdotuksen. Tällä esityksellä on tavoitteena puuttua marja-alalla jo pitkään esiintyneisiin väärinkäytöksiin. Työsuhteisuus pääsääntönä tulee vähentämään luonnonmarjapoimijoiden hyväksikäyttöä ja jopa ihmiskauppaa. Nämä ovat vakavia rikoksia, ja niiden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi tämä esitys on tärkeä ja perusteltu.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset esittelystä. — Sitten edustaja Lyly.

0.39 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja esitteli hyvin lakiesityksen, jossa haetaan kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksiä kausityöntekijöinä työskentelyyn Suomessa. EU- ja Eta-alueen ulkopuolisten kerääjien pitäisi siis olla pääsääntöisesti työsuhteessa, jotta he voisivat tulla Suomeen poimimaan luonnonmarjoja. Kannatamme tätä esitystä, ja mietintö hyväksyttiin valiokunnassa yksimielisenä.

Työsuhteisuuteen siirtyminen ei torju kaikkea ihmiskauppaa, mutta tuo lisäsuojaa luonnonmarjojen poimijoille. Kerääjillä tulee olemaan selkeämpi oikeudellinen status ja oikeusturvamekanismit. Valtaosa asiantuntijoista kannattaa ehdotettua muutosta. Ainoastaan marjayritykset olivat vastaan. Etenkin viime vuosina tulleet vakavat rikosepäilyt osoittivat, että alalla on rakenteellisia ongelmia, jotka sisältävät kerääjien kannalta merkittäviä riskejä. Ongelmia on ollut ansioissa, ihmiskauppaa on havaittu ja töitä on tehty ilman työsuhdetta ja vähimmäispalkkasuojaa, niin kuin valiokunnan puheenjohtaja äsken juuri totesi.

Luonnonmarjojen kerääjien työsuhteisuus on ollut pitkään odotettu edistysaskel. Työsuhteisuus siirtää yrittäjäriskin työnantajalle ja tuo kerääjät työlainsäädännön sekä Teollisuusliiton ja Maaseudun Työnantajaliiton solmiman yleissitovan maaseutuelinkeinojen työehtosopimuksen piiriin. On myös kannatettavaa, että marja-alan yritykset asetetaan samaan asemaan muiden alkutuotannon kausityönantajien kanssa.

Arvoisa rouva puhemies! Tilannetta ja muutoksen vaikutuksia pitää tietenkin seurata tarkasti, sillä työsuhde ei poista kaikkia hyväksikäytön riskejä. Samalla on seurattava sitä, siirtyvätkö yritykset tosiasiallisesti käyttämään tämän esityksen mahdollistamaa väylää,

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

vai missä määrin yleistyvät muut ratkaisut, kuten erilaiset vuokratyöjärjestelyt ja työntekijöiden lähettäminen.

Jo viime hallituskaudella luonnonmarjapöimijöiden asemaan tavoiteltiin parannuksia. Epäkohdat eivät poistuneet marjalailla, joten työ- ja elinkeinoministeriö selvitti talvella 2022—2023 kausityöasetuksen muutosta, joka olisi tuonut luonnontuotteiden keräämisen työsuhteiseksi nopealla aikataululla. Nopealle muutokselle nähtiin kuitenkin lausuntokierroksella oikeudellisia esteitä, eikä lakimuutoksia ehditty enää viedä eduskunnan käsiteltäväksi. Sen takia on hyvä, että nyt tässä on tämä lakiesitys.

Täytyy vielä sanoa, arvoisa rouva puhemies, että myös Thaimaan päässä, mistä pöimijat pääosin ovat tulleet, on kiinnitetty tähän huomiota, ja sen seurauksena myöskin turistikivijäseni tämän vuoden satokaudelle ulkoministeriön toimesta estettiin. Tämäkin auttoi sitten tämän asian nopeampaa vientiä eteenpäin, ja nyt ollaan yhteisesti päädytty tähän tulokseen. Toivottavasti tällä saadaan asiat kuntoon, ja toivottavasti tämä myöskin tuo semmoisen tilanteen, että tämä on nyt tältä osin hoidossa. Valvonta ja seuranta tulevat olemaan tässä nyt sitten keskeisessä roolissa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Strandman.

0.43 Jaana Strandman ps: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on hallituksen lakiesitysmuutos eduskunnalle kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten. Esitys on tärkeä työperäisen hyväksikäytön ehkäisyn kannalta, ja toivottavasti tällä muutoksella saadaan tämä asia kuntoon. Esitys koskee kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun ehtojen muuttamista kausityöntekijöinä työskentelyn osalta. Lakimuutoksen tavoitteena on lisätä luonnontuotteiden keruu sääntelyn piiriin valtioneuvoston asetuksella. Lakimuutokset tähtäävät luonnonmarjapöimijöiden aseman parantamiseen takaamalla vähimmäisansiot ja siirtämällä liiketoiminnan riskin yrityksille.

Thaimaasta tulevien luonnonmarjankerääjien käyttö alkoi vuonna 2005, mutta ihmiskauppaepäilyt ja hyväksikäyttö ovat olleet ongelmia. Nykyinen marjalaki vuodelta 2021 ei ole riittänyt ratkaisemaan alan hyväksikäyttöongelmia. Thaimaassa keskeytettiin Schengen-viisumihakemusten vastaanotto vuonna 2024 rikosepäilyjen vuoksi. Luonnonmarjapöiminta tulee kausityölain piiriin, jolloin pöimijat ovat työsuhteisia kausityöntekijöitä. Työsuhteen kautta pöimijat kuuluvat työlaainsäädännön, työturvallisuuslainsäädännön ja työterveyshuollon piiriin. Työnantajat vastaavat vähimmäispalkan maksamisesta ja maahantulolupaprosessista.

Arvoisa rouva puhemies! Tällä lakiesitysmuutoksella toimijoiden asema paranee, mutta riski työperäisestä hyväksikäytöstä ei ihan täysin poistu. Työsuhde nostaa yritysten kustannuksia, mikä voi heikentää joidenkin yritysten kannattavuutta. On tarve kouluttaa pöimijöitä jokamiehenoikeuksien noudattamiseen. Muita tärkeitä huomioita lakiesityksen tueksi on, että alan vastuullisuustyön jatkaminen on välttämätöntä hyväksikäytön ehkäisemiseksi ja sitä kautta alan maineen parantamiseksi. Lakimuutoksen vaikutuksia tulee seurata ja arvioida jatkuvasti. Marjalain toimivuutta ja tarpeellisuutta tarkastellaan myöhemmin uudelleen.

Suomen pinta-alasta on noin 75 prosenttia metsää, mikä tekee Suomesta Euroopan metsäisimmän. Noissa metsissä kasvaa joka vuosi suuret määrät marjoja, ja suomalaiset marjapöimijat eivät kerta kaikkiaan ehdi joka mättäälle. Siksi onkin erittäin tärkeää, että kol-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

mansista maista tulee meille poimijoita, jotta meidän arvokkaat marjat eivät jäisi metsiin ja sitä kautta kotimaiset marjat saataisiin kuluttajille käyttöön ympäri vuoden.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä haluan nostaa meidän suomalaisten metsämarjojen arvoa, kuten mustikoiden, puolukoiden, lakkojen ja karpaloiden, jotka ovat olleet pitkään suosittuja vientituotteita. Niitä arvostetaan erityisesti luonnonmukaisuuden, ravintoarvojen ja puhtaan alkuperän vuoksi. Esimerkiksi vuonna 2021 suomalaista metsämarjaa meni vientiin tuoreena ja pakasteina 27 miljoonaa kiloa. Metsämarjat ovat kestävästi kehityksen mukainen luonnonvara. Ne edustavat Suomen puhdasta ja ekologista ruokakulttuuria, ja niiden käyttö niin kotimaassa kuin maailmallakin jatkaa kasvuaan. Suomalaiset metsämarjat ovat todellinen puhtaan luonnon arvokas lahja ja merkittävä tulevaisuuden vientituote maallemme. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lahdenperä.

0.47 Milla Lahdenperä kok: Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Strandmanille hienosta puheesta suomalaisen marjan puolesta.

Kuten työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan puheenjohtaja esittelyssä mainitsikin, maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnössä otimme esille myös kaupallisen marjanpoiminnan vaikutukset jokaisen oikeuksien rajoihin. On tärkeä huomioida, aiheutuuko kaupallisesta toiminnasta haittaa maanomistajalle, maankäytölle tai luonnolle. Kaupallisen ja ohjatun toiminnan laajuus saattaa jossain tilanteessa ylittää jokaisen oikeuden rajat, ja onkin tärkeää, että työnantajat huolehtivat työntekijöidensä koulutuksesta ja toiminnasta toisen omistamilla alueilla hyvien käytäntöjen mukaisesti. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Sirén.

0.48 Saara-Sofia Sirén kok: Arvoisa puhemies! Tämä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö oli todellakin yksimielinen ja sitä kannatettiin hyvin laajasti myös kuulemisissa asiantuntijoiden meille antamissa lausunnoissa, ja ajattelin tähän loppuun vielä muuttaman noston tehdä.

Asiantuntijat nostivat esille, että nämä hallituksen esityksen muutokset luovat oikeudellisen pohjan kestäväälle ja avoimelle ja järjestelmälle, jossa toimijoiden asema on laissa selkeästi määritelty. Muutoksilla nähtiin olevan useita positiivisia vaikutuksia luonnontuotteiden kerääjien perus- ja ihmisoikeuksiin ja pidettiin hyvänä, että esityksessä nostettiin esiin myös eettisen rekrytoinnin vastuullisuusperiaatteet, ja vastuullisuuskysymyshän tämä marjanpoimijoiden asema onkin. Pidettiin tärkeänä, että luonnonmarjapoiminnan toimintamallit ovat vastuullisia ja näin myös elintarviketeollisuuden ja alan yritysten näkökulmasta turvataan vastuullisesti poimitun kotimaisen luonnonmarjan saatavuutta ja varmistetaan sen vastuullisuutta, josta asiakkaat ovat kiinnostuneita.

Kaikkein keskeisimpänä pidän itse sitä, että näillä muutoksilla minimoidaan ihmiskaupan riskiä ja saatetaan luonnonmarja-alan yritykset vastaavaan asemaan muiden yritysten kanssa kansainvälisen työvoiman hyödyntämisessä. Nämä erittäin vakavat rikostapaukset, joista olemme epäilyjä Suomessa viime vuosina nähneet, ovat räikein osoitus siitä, että näitä lainsäädännön muutoksia tarvitaan, jotta voimme paremmin ehkäistä ja torjua näitä vakavia rikoksia, hyväksikäyttöä ja väärinkäytöksiä ja ihmiskauppaa.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Kuulimme myös oikeusministeriötä, ja tässä nousivat esille myös Suomen ja Thaimaan väliset suhteet, koska Thaimaasta näitä poimijoita Suomeen on vuosien ajan paljon tullut. Tätä luonnonmarjakerääjien saattamista kausityölain piiriin pidettiin positiivisena myös Thaimaan näkökulmasta ja Suomen ja Thaimaan kansainvälisten suhteiden kannalta. Nämä suhteet ovat hyvät, ja niille on pitkät perinteet. Thaimaa on Suomen tärkeimpiä kauppakumppaneita Kaakkois-Aasiassa, ja taloudellista yhteistyötä on monilla eri aloilla, joten tämänkin näkökulman kannalta asian saattaminen paremmalle tolalle on erittäin tärkeää.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 169/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

23. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 114/2024 vp
Toimenpidealoite TPA 10/2023 vp
Valiokunnan mietintö SiVM 11/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 23. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 11/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Edustaja Koponen, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

0.52 Ari Koponen ps (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Esittelen tässä puheenvuorossa sivistysvaliokunnan mietinnön 11/2024.

Sivistysvaliokunta kannattaa yksimielisesti mietinnössään oppimisen ja koulunkäynnin tukea koskevan lakiesityksen hyväksymistä eräin muutoksin. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi oppimisen ja koulunkäynnin tukea koskevat säännökset perusopetuslaissa ja siihen liittyvissä laeissa. Esityksen keskeisenä tavoitteena on turvata oppilaiden yhdenvertaiset mahdollisuudet saada tukea oppimiseensa sekä ryhmän jäsenenä että yksilöinä, selkiyttää, täsmentää ja yhtenäistää oppilaan saaman tuen muotoja siten, että tukitoimet olisivat valtakunnallisesti yhtenäiset ja selkeät, vähentää opetushenkilöstön hallinnollista työtä vähentämällä tuen arvioinnissa, päätöksenteossa ja suunnittelussa tarvittavien asiakirjojen määrää ja varmistaa riittävät resurssit tukitoimien toteuttamiseen.

Puhemies! Hallituksen esityksessä on ehdotettu, että perusopetuslaissa säädetään nykyisten hallinnollisten tuen tasojen sijasta konkreettisista oppimisen ja koulunkäynnin tukitoimista ja lähtökohtana ovat oppilaiden tuen tarpeet. Näihin tarpeisiin vastataan tukimuodoilla, jotka edistävät oppilaiden oppimista ja tukevat opetukseen osallistumista mahdollisimman hyvin. Uudistuksen tarkoituksena on, että oppilas saa tuen oppimiseensa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja matalalla kynnyksellä. Riittävästi ja oikea-aikai-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

sesti oppilaita auttavilla palveluilla on arvioitu voitavan vähentää vahvempien tukitoimien tarvetta pitkällä aikavälillä. Oppilaiden tukemisen vahvistaminen perustuu osin myös koulun opetus- ja kasvatushenkilöstön väliseen entistä suunnitelmallisempaan yhteistyöhön.

Puhemies! Oppilaille annettava tuki muodostuu esityksen mukaan ryhmäkohtaisista tukimuodoista ja oppilaskohtaisista tukitoimista. Ryhmäkohtaisiin tukitoimiin kuuluu esimerkiksi tukiopetus. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan samanaikaisopetuksena oppilaan omassa luokassa tai pienemmässä ryhmässä. Pienemmän ryhmän kokoa ei määritellä valtakunnallisesti, vaan siitä päättää opetuksen järjestäjä lainsäädännön vaatimukset huomioon ottaen. Ehdotuksen mukaan lakiin kirjataan myös opetuksen järjestäjän velvollisuus varata lukuvuosittain ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin vähintään 0,122 opetustuntia viikossa koulun oppilasta kohden. Tämän tarkoituksena on oppilaiden oikeuksien turvaamiseksi varmistaa vähimmäismäärä tukimuotoja jokaiseen kouluun.

Puhemies! Esityksen mukaan oppilaalle syntyy oikeus oppilaskohtaisiin tukitoimiin, kun edellä todetuilla ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla ei pystytä häntä riittävästi tukemaan. Oppilaskohtaiset tukitoimet ovat säännöllisiä ja perustuvat yksilöllisen tuen tarpeeseen. Ehdotetun perusopetuslain oppilaskohtaisia tukitoimia ovat erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä tai muun opetuksen yhteydessä, erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä ja erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa. Myös oppilaalle annettavat tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet kuuluvat oppilaskohtaisiin tukitoimiin. Valiokunta on mietinnössään tuonut esille, että esityksellä ei ole muutettu esimerkiksi vammaisen oppilaan oikeutta saada tarvittavia apuvälineitä sekä avustaja- ja tulkitsemispalveluja, vaan kyseinen oikeus säilyy nykyisellään.

Puhemies! Valiokunta puoltaa oppimisen tuen sääntelyn uudistamista edellä todetulla tavalla, mutta ehdottaa mietinnössään täsmennettäväksi säännöstä, jolla rajataan tavalliseen opetusryhmään sijoitettavien oppilaskohtaisten tukitoimien piirissä olevien oppilaiden määrää korkeintaan viiteen oppilaaseen siten, että säännöksestä selkeästi ilmenee, että kyseiseen oppilasryhmään kuuluvat oppilaat, jotka saavat oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa. Valiokunta on myös tuonut esille, että esityksen tarkoituksena ei ole vähentää pienryhmäopetusta ja erityisluokkaopetusta. Niitä tulee järjestää jatkossakin oppilaiden tuen tarpeiden mukaisesti.

Puhemies! Opetusryhmien muodostamista koskeva edellä mainittu rajaaminen viiteen oppilaaseen ei ole ainoa keino tavallisten luokkien työrauhan vahvistamiseen, vaan yksi keino muiden joukossa. Pienryhmässä annettava opetus sisältyy sekä ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin että oppilaskohtaisiin tukitoimiin. Pienryhmäopetuksen ja erityisluokkaopetuksen vahvistaminen on tärkeää paitsi niiden piirissä olevien oppilaiden tukemiseksi myös tavallisten luokkien työrauhan turvaamiseksi. Tarkoitus on, että oppilaat jatkossa opiskelevat nykyistä enemmän osa-aikaisissa pienryhmissä ja kokoaikaisissa pienryhmissä sekä erityisluokissa. Valiokunta ehdottaa mietinnössään lausumaa opetusryhmien kokoa koskevan tiedonkeruun ja seurannan toteuttamisesta. Valiokunta on mietinnössään korostanut tuen jatkumon toteutumista koko opinpolun ajan varhaiskasvatuksesta alkaen. Valiokunta antoi asiasta lausumaehdotuksen.

Puhemies! Valiokunta kiinnittää mietinnössään myös huomiota siihen, että esiopetuksessa kahden lain, perusopetuslain ja varhaiskasvatuslain, rinnakkainen soveltaminen on koettu osittain haasteelliseksi. Tämä on laajempi kuin oppimisen tuen sääntelyä koskeva kysymys. Tässä yhteydessä valiokunta ehdottaa perusopetuslakia koskevaan lakiesityk-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

seen tehtäväksi eräitä täsmennyksiä oppimisen tuen säännösten soveltamisesta esiopetukseen.

Puhemies! Valiokunta edellyttää mietintönsä lausumaehdotuksilla myös, että hallitus seuraa laajasti uudistuksen toimeenpanoa ja onnistumista, mukaan lukien erityisopettajien ja erityisluokanopettajien riittävyyden seuranta, ja panostaa opetustoimen henkilöstön riittävään perehdyttämiseen uudistuksen mahdollisimman sujuvaksi toimeenpanemiseksi.

Puhemies! Valiokunta kannattaa hallituksen esityksen ehdotusta vakiinnuttaa konsultatiivinen sairaalaopetus, josta on kokeilun myötä saatu hyviä kokemuksia. Ennaltaehkäisevän, oppilaan omaan kouluun tai esiopetusryhmään annettavan konsultatiivisen palvelun vakiinnuttamisella tavoitellaan myös varsinaisen sairaalaopetuksen tarpeen vähentymistä.

Puhemies! Valiokunta käsitteli oppimisen tukea koskevan hallituksen esityksen yhteydessä toimenpideohjetteen perusopetuksen oppimisen ja koulunkäynnin tuen muotojen muutoksista perusopetuslakiin ja ehdottaa sen hylkäämistä. Valiokunta kannattaa hallituksen esityksen hyväksymistä muutoksin.

Puhemies! Loppuun vielä totean uudelleen mietinnön olevan yksimielinen.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset esittelystä. — Ja sitten edustaja Strandman.

0.59 Jaana Strandman ps: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on tämän hallituskauden koulutuksen yksi tärkeimpiä esityksiä. Esityksellä selkeytetään kokonaisuudessaan oppimisen tukea koskevaa lainsäädäntöä. Kyseessä on kokonaan uudenlainen lähestymistapa, joka perustuu oppilaiden tosiasiallisiin tarpeisiin tukitoimissa. Tuen ketju yhtenäistään varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Varhaisella puuttumisella ehkäistään ongelmia, jotka käyvät kalliiksi sekä inhimillisesti että taloudellisesti. Rahoitusta tähän uudistukseen kohdistetaan 100 miljoonaa euroa, ja uudistus otetaan käyttöön 1.8.2025.

Nyt käytössä oleva kolmiportaisen tuen malli puretaan. Tilalle tulee ryhmäkohtainen ja oppilaskohtainen tuki. Ryhmäkohtainen tuki tarkoittaa yleistä tukiopetusta, opetuskielen tukiopetusta ja erityisopettajan opetusta muun opetuksen yhteydessä. Ryhmäkohtainen tuki on tämän uudistuksen ydinasia. Oppilaskohtaisia tukitoimia ovat erityisopettajan antama opetus erityisluokassa, pienryhmässä tai osittain pienryhmässä. Myöskin oppilaskohtaiset avustaja- ja tulkitsemispalvelut sekä apuvälineet kuuluvat oppilaskohtaisiin tukitoimiin.

Uudistuksessa keskitytään lapsen ja nuoren yksilölliseen ja riittävään tukeen ja tukimuotoihin. Tavoitteena on selkiyttää tukitoimien aloittamista, toteuttamista ja seurantaa koskevaa päätöksentekoa sekä vähentää olennaisesti opetushenkilöstön hallinnollista työtä etenkin tukea koskevien asiakirjojen osalta. Myöskin vanhemmille ja huoltajille oppilaan tuki oppimisessa, kasvamisessa ja kehittämisessä tulee selkeämmäksi. Lisäksi tuen muodot tulevat olemaan valtakunnallisesti yhtenäiset, selkeät ja monipuoliset eri kunnissa ja kouluissa. Koulutuksen tulee olla yhdenvertaista joka puolella maatamme.

Arvoisa rouva puhemies! Haluan nostaa tässä yhteydessä erityisesti esille koulujen arjen. Koulujen toimintakulttuurit arjessa ovat merkityksellisiä. Toimintakulttuuri tarkoittaa yhteisesti sovittuja sääntöjä, toimintatapoja, eri yhteistyötahojen ja koulun henkilöstön opetus- ja ohjauskäytänteitä sekä koulujen ilmapiiriä. Monialaisen yhteistyön ja opiskelu- huollon on käytänteiden ja tiedonsiirron osalta oltava selkeää.

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Myöskin hallintoprosessit kaipaavat tarkastelua. Johtajien tuen johtamiseen käytettävä työaika ja vaikuttamismahdollisuudet resursseihin ovat yhteydessä siihen, kuinka hyvin lapsen tuki toteutuu. Opiskeluhuollon rooli tuen tarpeen arvioinnissa ja järjestämisessä on tärkeää. On painotettava, että tukitoimia ja erityisiä opetusjärjestelyitä tulee suunnitella yhdessä opiskeluhuollon ja tarpeen mukaan myös muiden terveydenhuollon ja sosiaalihuollon ammattilaisten kanssa.

Tärkeää on huomioida kelpoisen henkilöstön saatavuus ja sitä kautta laadukas opetus ja ohjaus. Uudistuksen vaikuttavan toimeenpanon varmistamiseksi vahvistetaan kaikkien opettajien ja koulujen johdon osaamista valtakunnallisesti erilaisilla koulutuksilla ja ohjauksilla.

Arvoisa rouva puhemies! Kokonaisuudessaan oppimisen tuen uudistuksella vahvistetaan opetuksen laatua ja lisätään työrauhaa. Tämä uudistus on erittäin tervetullut koulujemme arkeen. Tällä uudistuksella varmennetaan lasten ja nuorten perusosaamista, jolla mahdollistetaan perustaitojen ja -tietojen pohja ja perusta jatkokoulutukseen ja työelämää varten. Tarvitsemme maahan osaajia ja yritteliäisyyttä, ja kun tämä kivijalka tehdään perusopetuksessa kuntoon, ovat mahdollisuudet erinomaiset ja myös Pisa-tulosten suhteen. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hiltunen poissa. — Edustaja Lahdenperä.

1.04 Milla Lahdenperä kok: Arvoisa puhemies! Lain uudistuksen lähtökohtana on varmistaa oppilaalle hänen tarvitsemansa tukitoimet sekä kouluille riittävät resurssit tuen toteuttamiseen. Tarkoituksena on tukea oppilasta perusopetuksen oppimäärän suorittamisessa ja opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttamisessa.

Tuen uudistus on yksi tärkeimmistä lakiuudistuksistamme. Nykyinen tuen järjestelmä ei toimi kaikkialla siten, että oppilaan oikeus tarvitsemiinsa tukitoimiin ja pienryhmäopetukseen toteutuu, ja usein tuen saaminen viivästyy niin pitkään, että oppimisvaikeudet ja koulunkäynnin ongelmat ehtivät kasaantua. Näin resurssit kohdentuvatkin nykyisin suurelta osin korjaaviin toimiin. Nyt tehtävällä uudistuksella siirrytään tuen portaista konkreettisiin tukitoimiin, joilla vahvistetaan oppilaiden oikeutta saada tukea yhdenvertaisesti asuinpaikasta ja koulusta riippumatta. Oppilas tulee saamaan tukea oppimiseensa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja matalalla kynnyksellä, ja oppilaalla on oikeus pienryhmä- ja erityisluokkaopetukseen. Tärkeää on myös henkilökunnan hallinnollisen taakan väheneminen.

Lakiesitys ryhmäkohtaisista tukitoimista, joihin kaikilla oppilailla on oikeus, on kannatettava uudistus. Tämä korvaa yleisen ja tehostetun tuen. Yleisen ja tehostetun tuen välinen ero on koettu kouluissa epäselväksi, ja tuen saatavuus sekä toteuttamistavat ovat olleet vaihtelevia. Lähtökohtaisesti ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan tarpeiden ja tilanteiden mukaisesti ensisijaisesti osana jokapäiväistä luokkaopetusta ja ryhmämuotoisesti, ja siihen varataan riittävästi resursseja etukäiteisesti.

Mikäli ryhmäkohtaiset tukimuodot olisivat riittämättömiä, oppilaalla olisi oikeus saada lisäksi oppilaskohtaisia tukitoimia, jotka sisältävät erityisopettajan sekä erityisluokanopettajan antaman opetuksen yksilöllisesti. Näihin sisältyy sekä osittain pienryhmässä että tarvittaessa kokonaan erityisluokassa toteutettavaa opetusta sekä oppilaskohtaiset tulkittamis- ja avustajapalvelut.

Oppilaskohtaisia tukitoimia annettaisiin oppilaalle tuen tarpeen arvioinnin perusteella, ja tukitoimista tulisi tehdä tuen tarpeen arviointiin perustuva suunnitelma sekä hallintopää-

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

tös. Tuen tarpeen arvioinnin ja suunnittelun dokumentointi kuitenkin kokonaisuudessaan kevenee, koska pedagogisten asiakirjojen määrä vähenee nykyisestä neljästä yhteen.

Lakiuudistuksen tavoite pitkällä aikavälillä on, että varhain annetuilla tukimuodoilla voidaan vähentää vahvempien tukitoimien tarvetta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Koponen.

1.07 Ari Koponen ps: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on tosiaan koulutusmyönteisen hallituksen ehkä merkittävin peruskoulun oppimisrauhaa ja tulevaisuuden oppimistuloksia nostava uudistus. Tällä oppimisen tuen uudistuksella korjataan rikkiäinen kolmiportaisen tuen malli.

Opettajien kiusaaminen turhalla paperien pyörittelyllä loppuu. Me mahdollistamme pien- ja erityisluokat sitä tarvitseville paremmin. Inklusiovillityksestä peruutetaan. Jotta uudistus saadaan myös toteutumaan, hallitus laittaa tässä taloudellisessa tilanteessa 100 miljoonaa euroa lisää rahaa tähän uudistukseen. Tämä, jos jokin, on tulevaisuuteen katsomista ja näyte siitä, mitä hyvällä yhteistyöllä voi saada aikaan.

Puhemies! Haluan vielä erikseen nostaa mietinnöstä seuraavan kohdan: ”Pienryhmäopetuksen ja erityisluokkaopetuksen vahvistaminen on tärkeää paitsi niiden piirissä olevien oppilaiden tukemiseksi myös tavallisten luokkien työrauhan turvaamiseksi. Tarkoitus on, että oppilaat jatkossa opiskelevat nykyistä enemmän osa-aikaisissa pienryhmissä ja ko-koaikaisissa pienryhmissä sekä erityisluokissa.” Olen iloinen, että nyt meillä sivistysvaliokunnan yksimielisessä mietinnössä sanotaan se, mitä perussuomalaiset ovat sanoneet ja mitä itsekkin olen sanonut jo vuosia. Jatkossa on siis enemmän pienryhmäopetusta niille, jotka sitä tarvitsevat, ja tavalliset luokat ovat siten myös rauhallisempia. Näin tämän kuuluu mennä.

Puhemies! Sen lisäksi, että uudistus on erinomainen ja siihen löytyy rahoitus, pidän myös tärkeänä, että tilanteen kehittymistä kouluissa seurataan. Tästä saimmekin hyvässä yhteistyössä koko valiokunnan kesken lausumat mietintöön.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 114/2024 vp sisältyvien 1.—8. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

24. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi arvonlisäverolain ja oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain 36 ja 38 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 158/2024 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 24/2024 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 5.12.2024 pidettävään täysistuntoon.

25. Hallituksen esitys eduskunnalle eurooppalaista keskitettyä yhteyspistettä koskevaa sääntelyä täydentäväksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 155/2024 vp

Pöytäkirja PTK 128/2024 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 20/2024 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 5.12.2024 pidettävään täysistuntoon.

26. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 192/2024 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 24/2024 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 5.12.2024 pidettävään täysistuntoon.

27. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain 2 c luvun 5 §:n ja henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 64/2024 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 11/2024 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 5.12.2024 pidettävään täysistuntoon.

28. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 35 §:n ja perusopetuslain 17 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 163/2024 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 12/2024 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 5.12.2024 pidettävään täysistuntoon.

29. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 5.12.2024 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 1.10 torstaina 5.12.2024.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Antti Pelttari